

UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

STUDII STRATEGICE INTERDISCIPLINARE ȘI DE SECURITATE

UNIVERS STRATEGIC

REVISTĂ UNIVERSITARĂ DE STUDII STRATEGICE
INTERDISCIPLINARE ȘI DE SECURITATE

Anul IX, Nr. 2(34)
Aprilie-Iunie 2018

- Editorial
- Management strategic educațional
- Univers economico-social
- Univers juridic
- Univers științific
- Politici și strategii de securitate
- Geopolitica Mării Negre
- Securitate și apărare în secolul XXI
- Eveniment strategic
- Puncte de vedere
- Note de lectură

București, 2018

Revista se află în baza internațională de date EBSCO

**UNIVERSITATEA CREȘTINA „DIMITRIE CANTEMIR”
STUDII STRATEGICE INTERDISCIPLINARE ȘI DE SECURITATE**

UNIVERS STRATEGIC

**REVISTĂ UNIVERSITARĂ DE STUDII STRATEGICE
INTERDISCIPLINARE ȘI DE SECURITATE**

Anul IX Nr. 2 (34)
Aprilie-Iunie 2018

ISSN 2068 - 1682 Online
ISSN 2067-7464 Print

**EDITOR: UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”
București, 2018**

CONSILIUL EDITORIAL

- Prof. univ. dr. Momcilo Luburici, președintele Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”
Prof. univ. dr. Corina-Adriana Dumitrescu, președintele Senatului Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”
Prof. univ. dr. Cristiana Cristureanu, rectorul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”
Prof. univ. dr. Victor Munteanu, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”
Prof. univ. dr. Florence Benoît-Rohmer, președinte al Universității „Robert Shuman” din Strasbourg, Franța
Dr. Richard Sousa, director adjunct al Institutului Hoover, SUA
Yossef Bodansky, Senior Editor, GIS/Defense & Foreign Affairs, SUA
Prof. univ. dr. Teodor Frunzeti, președintele Secției Militare a Academiei Oamenilor de Știință din România
Prof. univ. dr. Gheorghe Toma, secretar general al Academiei de Științe ale Securității Naționale
Prof. univ. dr. Cristian Dumitrescu, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”
Prof. univ. dr. Dumitru Mazilu, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”
Conf. univ. dr. Agata Mihaela Popescu, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”
Conf. univ. dr. Nicoleta Buzatu, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”
Prof. univ. dr. Nicolae Radu, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”
Conf. univ. dr. Luminița Kohalmi, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”
Lector univ. drd. Marian Covlea, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI

Conf. univ. dr. Gabriel I. Năstase; Conf. univ. dr. Agata Popescu;
Prof. univ. dr. Constanța Călinoiu, Conf. univ. dr. Nicoleta Buzatu

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor șef: Cercetător științific gr. I dr. Gheorghe Văduva
Redactor șef adjunct: Conf. univ. dr. Agata Mihaela Popescu
Secretar general de redacție: Conf. univ. dr. Gabriel I. Năstase

Responsabilitatea privind conținutul studiilor și articolelor revine în totalitate autorilor, în conformitate cu prevederile Legii nr. 206 din 27.05.2004 referitoare la buna conduită în cercetarea științifică.

Copyright © All rights reserved

CUPRINS - CONTENTS

EDITORIAL – EDITORIAL

Putere și iluzie

Pouvoir et illusion

Gheorghe VĂDUVA 9

UNIVERS ECONOMICO-SOCIAL – ECONOMIC AND SOCIAL UNIVERSE

*Analiza sectorului de minereuri neferoase și a metalurgiei de metale neferoase
din România în perioada 1990-1995, comparativ cu anul 1989 (II)*

*Analysis of the non-ferrous minerals and metallurgy of non-ferrous metals
of Romania sector in 1990-1995 period comparative with 1989 (II)*

Conf.univ.dr. Gabriel I. NĂSTASE

Lector univ.dr. Irina ALBĂSTROIU..... 24

Să nu uităm! Să învățăm din lecțiile amare ale istoriei!

Aurul și evoluția Sistemului Monetar Internațional

Let's not Forget! Learning from the Bitter Lessons of History!

The Gold and the Evolution of International Monetary System

Valeriu I. VIERIȚA..... 32

*Identificarea consumatorilor-țintă ai materialelor de finisare, în vederea
extinderii segmentului de piață al producătorilor autohtoni*

Olesea CERNAVCA..... 44

*Identification of Target Consumers of Finishing Materials for the Extension
of the Market Segment of Local Producers*

Olesea CERNAVCA 56

The Manager and Ways of Perfecting Managerial Behavior

Vadim COJOCARU

Florin-Ioan BRETAN, PhD..... 68

Influența politicii de dividend asupra valorii SC Stephanus Group SA

The Influence of Dividend Policy on the SC Stephanus Group SA Value

Conf. univ. dr. Gabriel I. NĂSTASE

Masterand: Cristinel F. DOROBANȚU..... 82

Gestiunea riscurilor bancare. Modalități de acțiune în România

✦ *Studiu de caz: managementul riscului operațional la Unicredit Țiriac Bank*
Banking Risk Management. Means of Action in Romania

✦ *Case Study: Operational Risk Management At Unicredit Tiriac Bank*

Conf. univ. dr. Gabriel I. NĂSTASE

Masterand: Marinela T. TRANDAFIR..... 95

<i>Întocmirea bugetului de trezorerie al SDC Factory</i> <i>Balance Sheet of the SDC Factory</i> Conf. univ. dr. Gabriel I. NĂSTASE Masterand: Cristina Daniela I. STOICA.....	113
UNIVERS JURIDIC – THE WORLD LAW <i>Actualitatea principiilor hegeliene ale filosofiei dreptului</i> <i>L'actualité des principes hégéliennes de la philosophie du droit</i> Agata Mihaela POPESCU.....	132
<i>Principiul dezvoltării durabile și caracterul său imperativ pentru „asigurarea unei planete sigure și stabile”</i> <i>Principle of Sustainable Development and its Imperative Character in “Insuring A Safe and Peaceful Planet”</i> Mădălina Virginia ANTONESCU.....	141
DOCTRINE, POLITICI ȘI STRATEGII DE SECURITATE - DOCTRINE, POLITICI ȘI STRATEGII DE SECURITATE <i>Oriental Mijlociu, terorismul și perspectivele geopolitice ale României</i> <i>Middle East, Terrorism and Geopolitical Perspective of Romania</i> Alexandru Cristinel CHIȚU.....	149
SECURITATE ȘI APĂRARE ÎN SECOLUL XXI SECURITY AND DEFENCE IN THE 21st CENTURY <i>Analiza problematicii protecției infrastructurilor critice la nivel național</i> <i>Analysis of the Crime Infrastructure Protection Problem at National Level</i> Mr. dr. Cosma ROBIN.....	164
<i>Suporturi ale manevrei strategice aerospațiale în războiul contra-simetric</i> <i>Supports de la manœuvre stratégique aérospatiale dans la guerre contre- symétrique</i> General de brigadă (ret) CS I dr. Gheorghe VĂDUVA.....	172
TEMELII - FOUNDATIONS <i>Tabăra militară de la Furceni în perioada 1869-1918.</i> <i>Partea I - Înființarea taberei</i> <i>The Military Camp from Furceni During 1869-1918.</i> <i>Part I - The Establishment of the Camp</i> Paul AELENEI.....	183
EVENIMENT STRATEGIC – STRATEGIC EVENT <i>Joc geopolitic de glezne sau o nouă eră pentru Coreea?</i> <i>Jeu géopolitique de cheville ou une nouvelle époque pour Corée</i> Agata POPESCU.....	208

PUNCTE DE VEDERE – POINTS OF VIEW

Civilizațiile feminine și proslăvirea vieții: recuperarea arhetipului damnat al Evei („viața”). Sublimarea femeii și simboluri ale „Eonului Împărătesei”

Feminine Civilizations and the Cult of Life: Regaining the Compromised Archetype of Eve (“The Life”). Sublimation Of The Woman and Symbols of the “Empress ‘Eon”

Mădălina Virginia ANTONESCU..... 216

**UNIVERS ȘTIINȚIFIC ROMÂNESC -
ROMANIAN SCIENTIFIC UNIVERSE**

O sută de ani de creativitate și progres ai elitei oamenilor de știință și cultură români (1 dec. 1918 - 1 dec. 2018) (III)

One Hundred Years of Creativity and Progress of Elite Romanian Scientists and Culture (1 Dec. 1918 - 1 Dec. 2018) (III)

Conf. univ. dr. Gabriel I. NĂSTASE..... 233

NOTE DE LECTURĂ - REVIEWS

Avionul MiG 19. De la eroism la uitare. Lumini și umbre

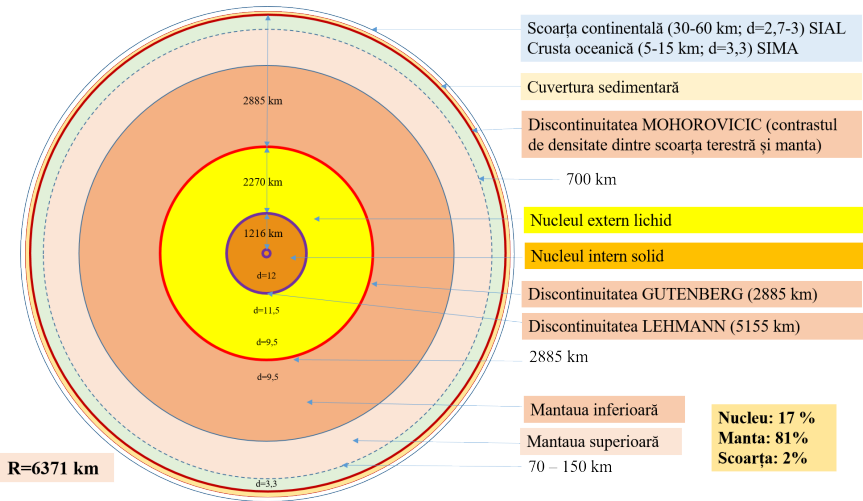
L'avion MiG 19. De l'heroism a l'oubli. Lumieres et ombres

Gheorghe Ion VAIDA..... 251

Spioni, Spioane, Dandanale...

Espions, Espionnes Et Des Tapages...

Alin SPĂNU..... 255

*Terra -
planeta furtunilor albastre*

PUTERE ȘI ILUZIE

POUVOIR ET ILLUSION

Gheorghe VĂDUVA

Rezumat

În ultimii 30 de ani, omenirea a continuat să se înarmeze, să se războiască pentru... pace, putere, influență, piețe și resurse, să se înrobească modern și sofisticat, să migreze și să urmeze disimetric ;i asimetric pregătirile de toate felurile pentru Marele Război. Desigur, în numele democrației, libertății, al păcii, securității și prosperității. Avem stații orbitale și mii de sateliți care țin sub ochean tot ce mișcă sau nu mișcă pe Terra, suntem deja în măsură să vedem și dincolo de ceea ce se vede, descoperim exoplanete, vortexuri și galaxii, iar bătălia pentru putere, resurse, piețe și influență se continuă. Puterea nu este, desigur, o iluzie, dar este foarte posibil ca, astăzi, iluzia să aspire nonșalant la condiția de mare putere.

Cuvinte-cheie: putere, înarmare, condiție, iluzie

Résumé

Dans la dernière trentaine d'années, le monde a continué de s'armer, de faire la guerre pour la paix, le pouvoir, l'influence, les marchés et des ressources, pour se s'assujettir modern et sophistiqué, de se migrer et de mener plus loin, dissymétrique et asymétrique les préparations de toutes les façons pour la Grande Guerre. Bien sûr, au nom de la démocratie, de la liberté, de la paix, de la sécurité et de la prospérité. Aujourd'hui, il y a des stations orbitales et des milliers de satellites qui tiennent sous l'observation tout qui bouge ou non sur la Terre, nous sommes déjà en mesure de de voir au-delà de ce qu'on voie, nous découvrons des exoplanètes, des vortex et des galaxies, et la bataille pour la puissance, les marchés et pour l'influence continue. Le pouvoir n'est pas, surement, une illusion, mais c'est possible que, aujourd'hui, l'illusion aspirerait nonchalant a la condition de grande puissance.

Mots-clefs : pouvoir, armement, condition, illusion

Introducere

Nivelul civilizațional la care a ajuns lumea este unul foarte înalt și, în același timp, foarte periculos. Foarte înalt, întrucât omenirea a atins cote incredibile, care nu par consonante cu cele ale naturii, ci, în foarte mare măsură, chiar diferite de universul nivelului geofizic și chiar de universul nivelului cosmic, ca să spunem, așa. Natura umană nu este identică cu natura geofizică și nici cu cea cosmică, cel puțin din câte cunoaștem noi până azi, întrucât ea trece dincolo de ceea ce se vede, de ceea ce se percepe și construiește în abstract, în cognitiv. Esența naturii umane este cunoașterea. Omul trăiește, deopotrivă, în spațiul fizic care-i este dat, fie ancestral, fie accidental, și în spațiul cognitiv, în cognospațiu, acolo unde, de fapt, el se simte capabil să cuprindă și chiar să înțeleagă nemărginirea.

Nici un om de pe planetă nu este însă foarte sigur nici de ceea ce știe, nici de ceea ce nu știe. În cel mai fericit caz, unii dintre noi știu, sau măcar intuiesc, că universul cunoașterii lor, chiar dacă se află într-o continuă expansiune, este, totuși, limitat și chiar fragmentat. Este adevărat, patrimoniul cognitiv este uriaș, bazele de date, depozitele cogniției și copacul cunoașterii reprezintă un adevărat univers. Iar depozitele acestea ale cogniției se vor găsi, de acum încolo, nu numai pe Terra, ci și în Cosmos, pe alte planete și chiar în alte galaxii. Oamenii de știință și, în general, pământenii vor avea grijă ca averea lui cea mai prețioasă – cunoașterea – să nu se piardă în Universul Necunoscut. De aceea, omul, singurul potențial nedegradabil de pe planetă, își pune totdeauna întrebări. Despre universul în care trăiește, despre alte posibile universuri, despre sine, despre ceilalți, despre omenire, despre planete și exoplanete, despre teoriile pe care le știe sau nu le știe, dar mai ales despre propria sa condiție. El își dă seama că societatea în care trăiește este relativ armonioasă și tot relativ conflictuală, echilibrul dintre armonie și conflictualitate fiind el însuși complex, dinamic și, mai ales, extrem de fragil. Adică un echilibru pe muchie de cuțit.

Istoria lumii este, predominant, așa cum o știm noi, istoria războaielor omenirii, iar comunitățile civilizaționale ale oamenilor, indiferent cum s-au numit sau cum se numesc ele, își fac un titlu de glorie din a fi distrus puterea și condiția altor comunități ale oamenilor, indiferent care ar fi fost sau care ar fi acestea, de a le fi luat, cu forța armelor, a diplomației și, mai ales, a minciunilor stratagemice, resursele, pământurile, istoria, demnitatea, libertatea și chiar viața. Marile glorii de odinioară au fost și încă sunt (cum ar putea fi altfel?!) ale învingătorilor. E drept, uneori, acești învingători au fost și unele comunități ale populațiilor sedentare, ba, chiar, într-o anumită epocă (secolele IV î.e.n.-XIV e.n.), chiar populațiile sedentare din Eurasia, în ansamblul lor. Gérard Chaliand, în *Anthologie mondiale de la stratégie...*¹, arată că „antagonismul fundamental al secolului al IV-lea î.e.n. până în secolul al XIV-lea

¹ Gérard Chaliand, *Anthologie mondiale de la stratégie*, Robert Laffont, Paris, 1990, p. XIX

e.n., la scara continentului eurasiatic, este cel între nomazi și sedentari.“ Războiul dintre populațiile războinice migratoare și cele sedentare a fost câștigat, în final, de cele sedentare. Dar, chiar și așa, viața sedentarelor – ancestral legați de filosofia și fizionomia spațiului plin, a spațiului-izvor, dătător de resurse, de dimensiune verticală pământ-cer a existenței lor îndestulate – nu a mai rămas aceeași. Pentru că, populațiile războinice migratoare din foaierea perturbator, situat undeva, între nordul Mării Caspice și Extremul Orient, aveau nevoie de resurse pentru viață, de apă și de adăpost. Și cum aceste populații războinice migratoare n-au fost obișnuite, prin natura propriei lor existențe, cu munca câmpului și cu celelalte profesii sedentare, ele au ales calea cea mai ușoară în a supraviețui: și-au folosit puterea armată, organizarea militară, disciplina și calitățile lor de acaparatori agresivi și intempestivi pentru prăduirea populațiilor sedentare. Este mai ușor să iei de la altul lucrul deja făcut, sau resursele, decât să trudești din greu pentru o bucată de pâine. În aceste condiții, și populațiile sedentare au fost nevoite să creeze și să-și însușească arta războiului de apărare. Și chiar dacă ele au câștigat războiul cu populațiile sedentare, în sensul că le-au asimilat, nici ele n-au mai rămas aceleași. Noțiunea aceasta de asimilare a populațiilor războinice migratoare este, totuși relativă. Am spune că, mai degrabă, ele, aceste populații migratoare, s-au sedentarizat, în sensul că și-au constituit țări de bază, acolo unde au dorit sau unde au fost posibil, continuând însă să prăduiască lumea sedentară și resursele ei, întrucât năravul din fire n-are mântuire. Între timp, în acest fel, s-au sedentarizat, în cvasitotalitatea lor, și populațiile războinice migratoare, generând, prin vortexul de un mileniu al Imperiului Roman și prin expansiunea în sine a omenirii din perioada Evului Mediu, dar și prin Renaștere și prin prima revoluție științifică și culturală a lumii, civilizația occidentală de azi.

Au trecut două-trei milenii de atunci, dar această civilizație – care a generat cunoaștere, o cultură modernă și cucerirea restului lumii (mai puțin a Chinei și, în general, a populațiilor asiatice – nu și-a schimbat năravul, adică esența. A rămas, așa cum scria Samuel P. Huntington în celebra sa lucrare *Ciocnirea civilizațiilor...*, activă, expansivă și, mai ales, agresivă.

Astăzi, după experiența dramatică a atâtor și atâtor războaie, dar mai ales a celor două Războaie Mondiale și a Războiului Rece, constatăm că, de fapt, nu s-a schimbat nimic. Vechile paradigme s-au îmbrăcat în haine noi, nici mai transparente, nici mai opace, ci doar mai sofisticate, mai fluide și mai anapoda. Aproape toate populațiile sedentare de pe Terra au fost fragmentate, izolate, închise în rezervații, deturnate de la sensul lor istoric, obligate să fie altfel, să accepte adică un mod de viață care nu le este specific, să renunțe la valorile lor ancestrale, adică la civilizația lor autentică, statornică, păstrătoare de tradiții, în favoarea unor cvasi-valori nici tranzitorii, nici fluide, ci doar amalgamate, neautentice, lipsite complet de suportul lor durabil, lipsite, adică, de rădăcini. Pentru că, între timp, și populațiile războinice migratoare s-au semi-sedentarizat, în sensul că și-au durat o țară-bază, așa cum am subliniat mai sus, de unde au continuat să exploreze și atace lumea în lung și-n

lat, să-i consume resursele și să impună noua ordine hibridă convenabilă totdeauna puterii discreționare democratice și prospere. Adică să „civilizeze”, prin foc, sabie și politici de tot felul, această lume, căreia romanii în ziceau barbară.

Dintre sedentarii autentici (populații apărute și statornicite de-a lungul unor cursuri de apă, pe văi, pe dealuri domoale, în podișuri, în zone submontane și chiar în zone montane prielnice), au mai rămas doar unele insule. Celelalte au fost nimicite sau închise în rezervații.

Una dintre aceste insule de sedentarism autentic este situată pe teritoriul de azi al României. Această insulă civilizațională autentică, dar și ea hărțuită și căpușată dureros, această insulă de civilizație a pământului a rezistat aici, în primul rând, datorită suportului ei profund, valorilor ei autentice legate de spațiul plin, specifice unei culturi pământene, așezate, de spațiul generos, de credința lor în nemurire, ci doar de trecere într-o altă stare, într-o altă dimensiune, într-un alt univers, de armonia credinței și bucuriei de a trăi, de existența unui modus vivendi statornic, chiar dacă au existat și perioade de transhumanță.

De-a lungul mileniilor, indiferent care au fost provocările, firea celor mai vechi și mai statornici locuitori ai acestor pământuri nu s-a schimbat. Inteligența nativă a tracilor și, mai ales a geto-dacilor și a strămoșilor lor, și capacitatea excepțională de a asimila cunoștințe și de a se adapta la împrejurări, calități deja cunoscute și acceptate de lumea științifică, așa cum o arată dovezile arheologice și cele rezultate în urma unor investigații științifice incontestabile, au ajutat aceste populații să existe, să supraviețuiască tuturor furtunilor și să ajungă, până azi, puternice, unitare, pașnice, tolerante și flexibile la orice.

În aceste condiții, una dintre cele mai impresionante dovezi este însăși existența și persistența limbii române, limba geto-dacilor, a tracilor, și a românilor de azi. Această limbă, întocmai ca populațiile care o vorbesc, deși are reguli destul de rigide, pe care Academia le complică (sofistichează) și mai mult în noile ediții ale Gramaticii limbii române, este flexibilă, transparentă la semnificație, nu se deformează, deși asimilează rapid cuvinte, își extinde continuu semantica, expresivitatea, fără a-și degrada autenticitatea, fluiditatea și potențialitatea. Ieri, protipendada românească, era franțuzită, azi pretinsa elită a neamului sau ce o fi este englezită...

Chiar dacă teritoriul de azi al României este ce a rămas din ce a mai rămas, iar conducătorii de azi sunt printre cei mai nepământeni și mai neromâni din tot lanțul istoric supraviețuitor, fluidul Dumnezeiesc care dă viață acestui neam n-a ieșit încă din izvorul său ancestral, n-a părăsit încă fizionomia și filozofia acestui spațiu plin cu de toate, dar mai ales, cu drame și cu iubire ancestrală și perenă a pământului.

Același pământ, aceeași realitate...

De când se știe lumea lume, conflictualitatea ei nici nu s-a diminuat, nici nu s-a

echilibrat, ci doar s-a perpetuat în aceeași determinare a nedeterminării. Omenirea este unitară în fundamentul ei, în arealul ei de valori ancestrale, de cultură și civilizație și conflictuală în zona ei de interese, de atitudini și motivații, de proiecte și, mai ales, de acțiuni. Acțiunea umană – eficientă sau nu – nu are la bază un sistem de valori, ci un pachet de interese. Interesele – individuale, comunitare, colective, particulare, generale, conjuncturale, intempestive, permanente sau aleatorii, organizate sau haotice etc. etc. – au fost și vor fi mai totdeauna diferite, opuse, conflictuale, dar rareori consonante și cu atât mai puțin armonioase. Este adevărat că oamenii se asociază și alcătuiesc comunități care nu se bazează doar pe sisteme comune de valori, ci mai ales pe seturi comune de interese. De aceea, interesele fundamentale, chiar vitale, ale comunităților migratoare războinice sunt esențialmente diferite, chiar opuse intereselor populațiilor sedentare. Aceste interese se află și se vor afla totdeauna într-un raport de conflictualitate, oricât de bine colorată și de fluidă ar fi haina stratagemică în care sunt îmbrăcate cele ale populațiilor războinice migratoare și oricât de naive, de credule și de binevoitoare ar fi cele ale populațiilor sedentare, care încă mai cred că e destul loc sub soare pentru toată lumea.

De la nașterea lor încă misterioasă (sau de la venirea lor încă nedovedită pe deplin) pe planetă și până la mâinele și poimâinele lor geopolitic și geostrategic, populațiile războinice migratoare (indiferent în ce formulă și în ce stadiu civilizațional s-ar afla) vor continua să atace totdeauna și în toate felurile sedentaritatea altora, inclusiv a altor migratori războinici sedentarizați, pentru a le domina, pentru a le acapara resursele, pentru a stăpâni piețele și pentru a impune regulile convenabile lor de supraviețuire în bogăție și putere și de continuare a construcției unei ontologii complicate și sofisticate în care și prin care puterea absolută și, prin urmare, dreptul de decizie să le aparțină, creând în acest sens fel de fel de iluzii, în care umilii sedentari originali încă mai cred.

Din momentul în care a început bătălia pentru un spațiu mai bun sub soare, pentru resurse și pentru piețe, pentru putere discreționară și dominanță politică, economică, strategică, informațională, militară și cognitivă, adică totală, s-a declanșat și acel război fără limite, acel război contra-simetric, cu formele și formulele lui de toate felurile – de la cele economice la cele militare, non-militare și cognitive –, de care, probabil, nu vom scăpa decât odată cu stingerea ultimei picături de viață pe planeta albastră.

Poate că, doar atunci când focul din centrul Terrei se va stinge, când magma va deveni poroasă și rece, permițând infiltrarea oceanelor în adânc, adică atunci și numai atunci când frumoasa noastră planetă albastră se va răci complet și va muri, va exploda sub propria-i presiune endogenă, își va pierde forța de gravitație, sau va deveni pur și simplu un bolovan ceresc, va înceta și conflictualitatea endogenă a lumii oamenilor. Desigur, dacă, între timp, supraviețuitorii speciei nu vor fi părăsit corabia și nu vor fi emigrat spre alte exoplanete.

Dacă analizăm cauzele tuturor războaielor de pe Planetă, sau măcar, ale unora

dintre ele – așa cum o tot facem probabil de vreo două-trei milenii sau cine știe de când! –, vom ajunge, după logica Stagiritului, la concluzia că războaiele fac parte intrinsecă din viața omenirii, că, în Universul pe care îl cunoaștem și în care ne aflăm, regula de bază este războiul, conflictualitatea, tensiunea interioară, mișcarea și nu echilibrul durabil, pacea, încremenirea și nemișcarea. Cu alte cuvinte, războiul este cvasi-permanent, absolut și implicit, în timp ce pacea este relativă, vremelnică și haotic distribuită. Europeanii de azi, mai ales cei occidentali, vor să îndepărteze războiul de bijuteriilor lor de țări, așa cum au făcut-o mereu, deși cele mei teribile războaie ale lumii – inclusiv cele două Războaie Mondiale – s-au desfășurat, în principal, pe teritoriul lor, dar, după cum merg lucrurile azi, se pare că, nu peste multă vreme, va izbucni, tot aici, în acest spațiu al tuturor minunilor civilizaționale moderne și al tuturor relelor endogene, și cel de al treilea război mondial, care, probabil, va fi și ultimul.

Că lucrurile stau așa și nu altfel, o dovedește nu doar istoria cunoscută a civilizației noastre, a speciei hominienilor pe planeta Pământ, ci și realitățile actuale, vremurile în care trăim.

După încheierea Războiului Rece, cu toții ne-am fi așteptat ca ostilitatea Est-Vest și Nord-Sud să înceteze sau măcar să se diminueze, marile identități să-și dea mâna, iar direcția principală de efort să fie consolidarea păcii, rezolvarea problemelor presante ce țin de resursele de apă, de protecție a mediului, de cunoaștere a Universului, de lichidare a sărăciei, de protecție împotriva calamităților, de cunoaștere a necunoscutului, concomitent cu o posibilă colaborare cu alte civilizații și chiar de penetrare a în alte file din Univers sau în alte universuri.

Fără a nega și existența unor astfel de preocupări (Acceleratorul de la Cern este o dovadă în acest sens, ca și Laserul de la București, construit pe locul unui excepțional accelerator de particule, la care, probabil, România slugarnică sau slujită a renunțat de bună voie și nesilită de nimeni sau alte centre de cercetări și experimentări în acest sens, impuse de stadiul actual al cunoașterii), trebuie să spunem că bipolaritatea geopolitică și geostrategică din vremea Războiului Rece nu s-a spart pus și simplu, ci s-a transformat într-un război foarte complicat, fără reguli, fără morală și fără limite. Clasicul nostru război de apărare, de cucerire, de constrângere sau de evadare din orice constrângere, dar cu reguli clare, statornicite de mii de ani, s-a transformat într-o competiție care tinde spre o dimensiune extrem de complicată, chiar haotică, fără sens și fără limite.

Războiul de azi poate fi unul de susținere sau de impunere pe piața lumii (prin tot felul de politici, de strategii, de operații, de acțiuni, folosind-se tot felul de forțe, mijloace și resurse) a interesului unor corporații, de dominanță informațională, cognitivă, geopolitică și geostrategică, de reamplasare a forțelor și mijloacelor în vederea constituirii unor dispozitive de toate felurile (politice, economice, militare, C4ISR, cognitive etc.), de control, supraveghere și securitate a rutelor planetare de transport, strămtorilor, punctelor vitale etc., de realizare a unor amplasamente

și puncte sau zone de sprijin strategic și operațional, astfel încât ele să transmită mesaje, avertismente, să efectueze acțiuni preventive, preemptive sau disuasive, să încercuiască, să fragmenteze, să impună reguli, să provoace „stricăciuni”, cum spunea George Friedmann, și, în final, dacă va fi nevoie, să lovească năprasnic, să distrugă complet adversarul, chiar dacă realitatea disuasivă a mediului strategic actual este cea a distrugerii reciproce garantate. Se așteaptă ca rachetele hipersonice, sistemele antirachetă actuale și, mai ales, cele viitoare, probabil încă ascunse privirilor, dispozitivele de amplificare a undelor și de folosire a acestora ca arme extrem de complicate, aviația strategică hipersonică, robotica militară și sistemele de arme capabile să acționeze inclusiv în spațiul geofizic, geoclimatic și cosmic, în cel cognitiv și în cel mintal să schimbe regula și să aducă, în ultimă instanță, câștigul de cauză pe care fiecare din marile puteri ale lumii și-l dorește cu ardoare.

Omenirea nu a ieșit încă din filozofia și fizionomia dominanței strategice a marilor puteri învingătoare, flancate de marile puteri revanșarde, iar jungla de tratate, legi, garanții și măsuri asiguratorii nu face altceva decât să complice și mai mult situația. Băncile de pretutindeni, FMI-ul și întregul dispozitiv financiar al Planetei, scăpat de sub determinarea și de sub controlul pieței și al factorului economic, nu fac altceva decât să îndatoreze, în modul cel mai abstract, dar și cel mai concret, mai brutal și mai ticălos cu putință, toți oamenii obișnuiți de pe planetă. Vânzându-le cămătărește și foarte scump iluzia că, prin împrumuturi de o viață, pot să devină bogați și independenți, îi înrobește, de fapt, pe cei mai mulți dintre ei pentru tot restul zilelor pe care le mai au de trăit. Exact același lucru se întâmplă și cu țările. Unele dintre aceste țări, care dispun de resurse naturale și umane suficiente, de pământ fertil, de păduri seculare, de populații inteligente, de structuri, infrastructuri și mijloace cu ajutorul cărora pot genera activități educaționale, sociale, economice și politice prospere, care să le ajute să ajungă la un nivel înalt de libertate, de civilizație, bunăstare și securitate, sunt, peste noapte, obligate să-și concesioneze resursele (adică se le doneze marilor companii ale lumii), să facă împrumuturi înrobitoare la acești cămătari oficiali globali, să-și redimensioneze activitățile economice, sociale, culturale și, mai ales, educaționale după voia și recomandările altora, să renunțe la valorile lor și la tradiții și, astfel, în loc să prospere, să ajungă, în câțiva ani, în situații dezastruoase, cu milioane de oameni alungați peste hotare în căutarea unui loc de muncă, slugă pe la alții, cu sistemul educațional făcut varză de niște figuri conducătoare care nu știu nici măcar tabla înmulțirii, cu creierele nației încurajate, obligate și chiar somate să întărească potențialul uman nedegradabil al marilor capitale dominante ale lumii, cu moralul națiunii zdruncinat, cu o populație înjumătățită, îndobitocită, divizată și pusă pe harță și, mai ales, cu o armată redusă, ca în cazul României, de la peste 300.000 de militari activi și câteva milioane de rezerviști instruiți, cu armamente și tehnică de luptă fabricate, în majoritate, în țară, la o mini-armată sub 75.000 de militari, cu o rezervă aproape inexistentă, cu o industrie a apărării complet distrusă, cu armament și tehnică militară cumpărată, pa

bani grei, din cimitirele tehnice ale altora etc. etc...

Aceasta este, de fapt, situația României de azi. O Românie căreia nu-i mai aparțin nici resursele sale proprii, cu care a înzestrat-o Dumnezeu, cu petrolul exploatat, azi, de austrieci, cu 40 la sută din pământul său arabil donat străinilor, cu serviciile încredințate altora, tot unora din afara țării, ca și cum ei ar veni cu energia electrică, cu apa și cu gazul de la ei din țară sau de aiurea și nu chiar din pământul românesc, produse de români, cu pădurile rase de pe suprafața pământului de o firmă austriacă, cu un capital românesc făcut să fie inexistent prin distrugerea sistemului financiar național, cu un sistem de legi mai încurcate decât jungla amazoniană, cu un sistem educațional care produce creiere pentru alții și analfabeți pentru România, cu oameni dezrădăcinați, alungați de acasă, cu sate, în majoritate părăsite, cu o Justiție care face totdeauna dreptate străinilor și care lovește năprasnic în capii clasei politice, dar și cu o clasă politică de țafte care se ceartă peste gardul de sârmă ghimpată tras chiar de ea și de acoliții ei prin inima țării, cu un sistem anticorupție care nu numai că nu combate corupția, dar, făcându-și din lupta împotriva corupților un blazon, atentează, arbitrar, voluntarist, subiectiv și nonșalant, încălcând Constituția și legile țării, și fiind încurajată chiar de președintele țării (el însuși având grave probleme cu Justiția), la siguranța și securitatea structurilor alese în mod democratic, cu zeci de procese pierdute la CEDO, cu incultură și prostie cât roata carului...

Tabloul României, oricât l-ar cosmetiza televiziunile și toți cei interesați să distrugă în continuare bruma de țară care ne-a mai rămas, nu este unul încurajator. România este singura țară din Europa care și-a expulzat, pur și simplu, populația calificată, și-a redus armata la câteva divizii, neglijând complet problemele de securitate și de supraviețuire a țării, probabil pe motiv că ne apără NATO, a încurajat regionalizarea și n-a descurajat trădarea, minciuna, prostia și incompetența. Atacurile la veterani, la pensionarii militari, la rezerviști – atâția câți or mai fi –, la sistemul de securitate și apărare, incompetența crasă a celor care concep și pun în operă legi, ochii bulbucați și zâmbetul mefistofelic al unor unși zei politici sau de care or fi, proveniți din împărăția lui Hades, sunt realități care arată cât de jos am ajuns și cât de mari și de grave sunt vulnerabilitățile produse de ei...

Când nu ai o economie puternică și sigură, când nu-ți mai poți controla resursele strategice, când ești aservit la alții, când ai renunțat de bună voie și nesilit de nimeni la puterea pe care ți-o dădeau finanțele proprii, sistemul economic, industria, agricultura, pământul Dumnezeiesc și resursele, când te-ai transformat dintr-o națiune demnă, școlită și educată într-o producătoare de badante, de imigranți și de creiere pentru alții, golindu-ți subsolul, visteria, patrimoniul cultural, satele, rezervorul de inteligență și sufletul, viața și demnitatea de miezul lor cel mai fierbinte, ești nimeni. Nu mai ai nicio importanță pe lumea aceasta. Ești la mâna unui destin care nu mai este al tău. Ai pierdut moștenirea sacră a strămoșilor și zestrea pe care ei au păstrat-o cu prețul sângelui și ți-au dat-o ție, nu pentru a o dăruii la alții, cu prețul aruncării tale în rândul sclavilor lumii, ci pentru a împlini visul lor și al celor care au murit

pentru el – acela de a fi o țară liberă, prosperă, prietenă cu toate lumea, dar stăpână pe resursele ei, pe destinul ei și pe viața ei.

Bravos, națiune! Halal să-ți fie!, cum ar fi spus conu Iancu.

În acest timp, toată lumea se înarmează. *Si vis pacem para bellum*, zicea Publius Flavius Vegetius Renatus... Ei, și?! Ce dacă zicea!

Vorbe! vor spune aleșii nației, în ton cu groparii ei.

Conducătorii de după 1990 ai României au înțeles altfel acest mesaj. Ei au înțeles că, dacă vrei pace, trebuie să renunți la armată, la serviciul militar obligatoriu, la demnitate națională, la condiția ta de țară suverană și de popor liber, educat și prosper și să te cufunzi cât mai adânc în mocirla sclaviei, umilinței, lipsei de educație și prostiei...

În acest timp, toată lumea se află într-un război fără limite, fără reguli și fără orizonturi, în care contează, în primul rând, aliniamentul misiunii imediate și ajustarea cât mai rapidă a dispozitivelor necesare pentru bătăliile următoare. Desigur, marile puteri ale lumii sunt, ca de fiecare dată, în top. Tot ele sunt cele care fac, direct sau indirect, regulile. Regulile care le convin.

Imperiul Roman, dar și urmașii Romei sunt tot acolo, sus, pe listă. Germania și Japonia au fost învinse în cel de-Al Doilea Război Mondial, dar, acum, după mai bine de șapte decenii de la finalul celei mai dezastruoase conflagrații mondiale, sunt tot în topul celor zece.

După Primul Război Mondial, Imperiul Otoman a dispărut, dar Kemal Atatürk a reușit să mențină Turcia unită în rândul țărilor lumii și s-o modernizeze, aproximativ după legile Occidentului. Dar și epoca Atatürk a trecut. Probabil, conducerea actuală a Turciei și, mai ales, nostalgicii otoman-ismului visează la un nou Califat. Oricum, ultimul în funcțiune a fost Imperiul Otoman. Nu întâmplător, în cartea sa *Ciocnirea civilizațiilor...*, Samuel P. Huntington, spunea că războiul viitor va fi unul intercivilizațional, îndeosebi între civilizația musulmană și cea occidentală. Iar unul din posibilele state-pivot ale Civilizației Musulmane este Turcia. Armata Turciei este a doua ca mărime din NATO și a opta armată a lumii.

La un nou Califat visează și Statul Islamic (SI), alcătuire apărută de niciunde, dar care, o vrem a făcut regula în Siria și chiar în Irak și a înspăimântat lumea. Nici acum acest SI nu și-a diminuat intențiile, filosofia și rațiunea de a exista. Dar știm cu toții (sau, măcar, bănuim) ce făcătură este și acest Stat Islamic. Cine l-a încurajat, cine l-a susținut, cine îl subvenționează și cine se teme de el. Teatrul de război din Siria – primul ca durată, amploare și intensitate din secolul al XXI-lea – este doar una dintre fațetele noului areal al zeului Marte.

Primele zece națiuni înarmate ale lumii sunt, deci, tot cele care au mai fost: SUA, Rusia, China, India, Franța, Marea Britanie, Japonia, Turcia, Germania și Italia. Desigur, primele sunt cele învingătoare în cel de-Al Doilea Război Mondial, iar ultimele patru sunt cele învinse în acea mare conflagrație. Dar, în anul de grație

2018, la 73 de ani de la încheierea acestui măcel al națiunilor, rivalitățile de atunci și legislația care a urmat încep să fie date uitării. Armata Japoniei și cea a Germaniei – cele mai înfloritoare țări ale momentului – sunt deja în top 10, prima dintre ele pe locul 7, iar cea de a doua pe locul 9, în timp ce armata Turciei și cea a Italiei se află pe locurile 8 și 10.

Iată cum arată un clasament Top-10, făcut de cei care se ocupă cu așa-ceva:

	Țara	Efective	Buget (mld.\$)	Aviație	Tancuri	Nave	Port Avioane	Mijloace nucleare
1	SUA	1373650	587	13762	5884	415	19	7400
2	Rusia	3371027	44,6	3794	20216	352	1	8000
3	China	3712500	161,7	2955	6451	714	1	250
4	India	4207250	51	2102	4426	295	1	90-110
5	Franța	385635	35	1305	406	118	4	300
6	Anglia	232675	45,78	856	249	76	2	225
7	Japonia	311875	43,8	1594	700	131	4	-
8	Turcia	743411	82	1018	2444	194	1	-
9	Germania	210000	39,2	698	543	81		-
10	Italia	267500	34	822	200	143	2	-

Tabelul nr. 1 Primele zece puteri militare de pe planeta Pământ

Bugetele alocate spun aproape totul. Bugetele celor nouă țări care urmează după SUA, la un loc, totalizează 537,28 miliarde de dolari, mai mic deci decât al puterii americane (587 miliarde dolari). Este lesne de înțeles care este și care poate fi raportul de forțe pe plan mondial, mai ales dacă avem în vedere faptul că, în cadrul NATO, la bugetul american, se adaugă bugetele celorlalte țări membre. Făcând un raport de forțe și de potențial între NATO și restul țărilor lumii, se ajunge inevitabil la o concluzie pe care orice muritor cu scaun la cap o știe: *nu există nicio forță pe această lume care să poată concura cu NATO, din nici un punct de vedere*. Nici financiar, nici economic, nici tehnologic, nici informațional și cu atât mai puțin militar. Este adevărat, cel puțin din statisticile publice, că Rusia deține 8000 de vectori nucleari moderni sau modernizați, în timp ce statele Unite dețin 7400, dar, dacă adăugăm și vectorii Franței și Marii Britanii, raportul de forțe nucleare se echilibrează.

De asemenea, efectivele, tipurile de tehnică de luptă și de mijloace de proiecție a forței, precum și amplasarea bazelor militare și concluziile care se desprind din politicile și strategiile militare sau de securitate ale acestor țări permit o analiză din

care se pot desprinde câteva concluzii importante:

- Occidentul, condus de SUA, și-a asigurat, din toate punctele de vedere, o dominanță strategică pe termen lung. Probabil că, în intenția tuturor țărilor care compune lumea occidentală, din care facem parte și noi, nu este aceea de a provoca un nou război mondial pustiitor și dezastruos. Un astfel de război va fi (dacă va fi), cu siguranță, unul nuclear și înalt tehnologizat. Nu știm dacă lumea îi va supraviețui; după toate calculele, nu; dar, Terra este încă o planetă foarte tânără, n-are nici un fir de păr cărunț (scoarța ei este doar de 15-60 km), în timp ce adâncurile (mantalele, nucleul lichid și nucleul solid) alcătuiesc încă un foc viu și dens, care întreține viața și vigoarea planetei, precum și capacitatea ei de a proteja biosfera și viața de radiația cosmică și solară nocivă și chiar de efectul unor războaie intraumane dezastruoase. Miracolul dezvoltării celor două orașe japoneze bombardate atomic – Hiroshima și Nagasaki –, azi, unele dintre cele mai prospere și mai înfloritoare orașe din lume, modul cum se prezintă azi mediul la Cernobil (unde, în zona puternic iradiată și nelocuibilă de oameni, au apărut o floră și o faună uimitoare, cu plante și specii de animale care dispăruseră demult) etc. arată că, probabil, și după dezastrul unui război nuclear, va fi iarăși posibilă viața pe planeta Pământ.

- Rusia a revenit spectaculos în rândul marilor puteri militare ale lumii, iar cursa înarmărilor a fost reluată, chiar dacă liderii marilor puteri neagă acest fapt;

- Puterile emergente (China, India, Turcia, Brazilia, Africa de Sud etc.) au intrat deja în topul țărilor care contează în filosofia și fizionomia puterii politice, economice, militare și cognitive pe planeta Pământ;

- Uniunea Europeană, care, deocamdată, pare a nu fi interesată de bătălia pentru puterea mondială, este principala aliată a Statelor Unite, iar majoritatea statelor occidentale sunt membre NATO. Mai mult, patru din topul celor zece armate din lume sunt armate ale unor țări ale Uniunii Europene (Franța, Marea Britanie, Germania și Italia);

- Nu este, totuși, departe vremea când, din punct de vedere militar, marile puteri ale lumii, se vor echilibra;

- Declanșarea unor confruntări militare de mare anvergură și de foarte mare intensitate nu depinde însă numai de voința și de interesele marilor puteri, ci de cele ale marilor corporații, ale Finanței și ale unor imense și foarte puternice cercuri de interese transfrontaliere sau fără nici un fel de frontiere.

Se regrupează forțele, se redefinesc dispozitivele, se adâncesc faliile

Bipolarismul Războiului Rece s-a încheiat demult. Dimensiunea uni-multipolară de care vorbea Huntington a trecut și ea în lumea lucrurilor trecătoare. Sau, poate, încă n-am trecut. Huntington spunea că, într-o astfel de etapă, superputerea

americană va conviețui cu celelalte puteri ale lumii, mai ales cu cele emergente, iar această nu va dura o veșnicie, ci se va încheia cu trecerea la multipolarism. Oricum, nu s-a înțeles mare lucru din această alcătuire de cuvinte. Dar nu s-a ieșit nici din dominanța SUA asupra întregii planete, nici din încrâncenarea cu care se desfășoară, deocamdată în sfera potențialului endogen și reconfigurărilor geopolitice și geostrategice.

Profesorul Jules Dufour, într-o analiză intitulată „*Le réseau mondial des bases militaires US*”, arată, ceea ce, de altfel, inclusiv americanii o spun de câte ori consideră că este necesar să o facă: imensa putere militară americană, prima din lume, susține interesele Statelor Unite pe toate meridianele globului, iar cele patru elemente majore prin Statele Unite care realizează acest lucru sunt următoarele:

- controlul economiei mondiale și al piețelor financiare;
- folosirea tuturor resurselor naturale nevralgice (materii prime și resurse energetice) pentru creșterea avuției proprii, prin utilizarea indirectă a corporațiilor multinaționale;
- tutelarea a 191 de guverne membre ale ONU;
- cucerirea, ocuparea și supravegherea, prin rețeaua bazelor sau instalațiilor militare care sunt amplasate pe întreaga planetă, a tuturor elementelor de interes pentru puterea americană (continente, oceane și spațiul extra-atmosferic).

Există patru categorii de baze militare americane amplasate atât pe teritoriul SUA, cât și în toată lumea:

- baze militare aeriene (Air Forces);
- baze militare terestre (Army);
- baze militare navale (NAVY) și
- baze militare de comunicații și supraveghere (Spy).

După majoritatea celor care au studiat această problemă, Statele Unite dispun de 700-800 de baze militare amplasate în toată lumea. Potrivit unor documente publicate în 2002, Statele Unite sunt prezente, din punct de vedere militar, în 156 de state, au baze militare în 63 de țări, iar efectivele dislocate erau, la acea dată, 255.065 militari. Prezența militară americană în lume conținea, la acea dată, 845.411 instalații diverse.

După datele publicate de Pentagon în 2005, Statele Unite dispuneau de 735 de baze militare în străinătate, acoperind o suprafață de 2.202.735 hectare. Potrivit acestor date, Pentagonul este unul dintre cei mai mari proprietari de terenuri de pe planetă.³

După unele date luate de Dufour de pe Wikipedia în februarie 2007, sistemul de apărare american metropolitan, estimat la 6000 de instalații în Statele Unite și în lume, dispunea de un personal de 1,4 milioane, din care 1.168.195 în Statele Unite și în teritoriile americane de peste mări, iar 235.000 în străinătate.

² Jules Dufours, *Le réseau mondial des bases militaires US*, <https://www.mondialisation.ca/le-r-seau-mondial-des-bases-militaires-us/5314> (accesat la 13 iunie 2018)

³ *Ibidem*

Prezența bazelor militare americane și ale altor mari puteri în străinătate nu este privită cu ochi buni de întreaga planetă, ci, dimpotrivă, cu suspiciune, neîncredere și chiar cu foarte multă teamă. Există o puternică rețea internațională care acționează împotriva prezenței bazelor străine pe teritoriile altor țări sau în Oceanul planetar, dar, vorba ceea, câinii latră, ursul trece.

Nu insistăm asupra amplasării și misiunii acestor baze, întrucât este foarte clar care este rolul și rostul amplasării unor baze militare pe întregul glob și chiar în spațiul extra-atmosferic.

Nimeni nu se îndoiește de supremația americană în acest domeniu. Unii cred că o astfel de supremație este benefică pentru întreaga planetă, întrucât americanii mențin un control al conflictualității lumii, descurajând și prevenind astfel războiul devastator, alții consideră că dispozitivul geostrategic și cosmostrategic american slujește interesul american, asigurând dominanța mondială a Statelor Unite. Inclusiv toate alianțele, toate parteneriatele și toate coalițiile constituite și conduse de americani nu fac altceva decât să servească direct interesului american și, desigur, indirect și pe cel al partenerilor.

De la amiralul Mahan încoace, Statele Unite au înțeles fraza pe care a spus-o amiralul american atunci: *Cine stăpânește marea stăpânește lumea*. Iar puterea maritimă (sea power) este unul dintre mijloacele necesare. De aceea, americanii supraveghează și controlează, practic, toate rutele maritime, strâmtorile, punctele vitale și toate zonele de importanță strategică de pe suprafața planetei Pământ, atât de pe mare, cât și de pe uscat, din aer și din Cosmos. Și chiar dacă, între timp, și alte mari puteri și-au amplasat baze militare pe alte teritorii, precum și mijloace de supraveghere în spațiul extraatmosferic, în spațiul cibernetic și oriunde au considerat că este necesar, America nu poate fi deocamdată egalată sau depășită în această privință. Marele nostru partener strategic lucrează la un astfel de dispozitiv de aproape un secol, dispune de cea mai înaltă tehnologie existentă pe planetă, de cele mai dotate creiere și de uriașe resurse alocate acestui domeniu, resurse pe care nu le are nimeni și nimeni nu-și poate permite să le aloce, întrucât, oricum, nu dispune de ele. Spre exemplu, numai pentru programul de cercetare a ionosferei HAARP de la Gakona, din Alaska, americanii au alocat, încă de la început, 31 de milioane de dolari, anual.

Securitatea și apărarea Statelor Unite ale Americii nu depind esențialmente de NATO sau de alte alianțe, coaliții și structuri, care sunt vitale pentru alte state, ci doar de capacitatea și capabilitatea americană de a genera politici, strategii, forțe, mijloace și resurse care să asigure crearea și punerea în operă a unui proiect (deja realizat) de dominanță strategică mondială și pe termen lung, pe care americanii îl consideră absolut necesar pentru securitatea, prosperitatea și libertatea lor. Kissinger, la vârsta pe care o are acum, spunea că America este extrem de puternică, iar celelalte mari puteri ale planetei, cum ar fi, spre exemplu, Rusia și China, își fac iluzii cu privire la capacitatea lor de a se pune cu Statele Unite sau de a concura cu puterea americană.

America, așa cum rezultă și din tabelul de mai sus, investește foarte mult în domeniul militar. Chiar dacă procentul alocării americane pentru apărare a scăzut, în acești ultimi ani, de la 4,24 % din PIB, cât era în 2012, la 3,29%, cât a fost în 2016, aceste alocări erau, în 2016, de 587 miliarde de dolari. Nicio țară din lume, nici măcar China, care are un PIB uriaș, nu-și permite să aloce o asemenea sumă pentru cheltuieli militare. Și aceasta și pentru motivul că nicio altă țară din lume nu și-a asumat misiunile și responsabilitățile pe care și le-au asumat americanii. Înainte de implozia Tratatului de la Varșovia, Statele Unite reprezentau polul de putere a lumii occidentale, a lumii libere, iar NATO constituia – și constituie și acum – o expresie a voinței țărilor care alcătuiesc această lume de a-și menține, în comun, forțele, mijloacele și resursele necesare pentru a-și proteja și susține modul lor de viață și pentru a-și asigura pacea și securitatea.

Între timp, mai ales după summit-ul din 1991, prin conceptul strategic elaborat atunci (primul concept care fost dat publicității), NATO și-a asumat noi misiuni de securitate, de menținere a păcii, de gestionare a crizelor și conflictelor din arealul său dar și din afara acestuia. Aici au intervenit discuții, întrucât o parte din membrii europeni doreau ca NATO să rămână în limita competențelor generate prin Tratatul de la Washington și nu să-și extindă aria.

La summit-ul de la Washington, din 1999, s-a acceptat, totuși, o adaptare a misiunilor NATO în funcție de noile condiții. Astfel NATO a intervenit în Libia și în Afganistan. Oricum, pentru acțiunile din Irak, din Afganistan, din Libia, din Siria și cam de peste tot – inclusiv în războiul din Coreea din 1950-1953 etc. –, americanii al alcătuit, prin intermediul ONU sau nu, coaliții de state care au desfășurat astfel de acțiuni militare.

Din bazele militare americane instalate în puncte importante de pe suprafața Terrei, inclusiv în Israel, din sistemul de sateliți, dar și prin numeroase alte mijloace, americanii supraveghează îndeaproape acțiunile Rusiei, ale Chinei, ale Iranului și ale altor țări. Practic, tot ce mișcă în lumea aceasta și are vreo importanță strategică pentru SUA și pentru aliații și partenerii săi se află în vizorul american. Este bine? Este rău? Atâta vreme cât America își asumă o astfel de responsabilitate cu sau fără permisiunea ONU – pentru controlul conflictualității (îndeosebi, militare, dar nu numai) a lumii și prevenirea unui război devastator –, e, desigur, de bine. Dar o astfel de situație nu poate dura la infinit. Acumulările de arme și de ranchiune, polarizarea excesivă a lumii între bogăție și sărăcie, jocurile financiare, interesele puternice de dominație a lumii ale unor cercuri de putere economică și financiară fără frontiere, dar și problemele grave care se pun în legătură cu resursele, cu piețele, cu creierii și, înainte de toate, cu oamenii și cu rostul lor pe planetă arată că oricând este posibilă izbucnirea unui război dezastruos. Nu știm dacă un astfel de posibil război va purifica sau va distruge ființa umană. Știm însă că omul nu a învățat mare lucru din războaiele de până acum, în afară de faptul că trebuie să se pregătească foarte serios pentru următorul. Noi, românii, nici acest lucru foarte simplu, care face

EDITORIAL

parte din modul de a trăi al omenirii, nu l-am învățat și nu l-am înțeles. Ca și cum conflictualitatea endogenă a lumii în care trăim nu ne-ar privi și pe noi.

Aflată în zona faliei strategice Marea Neagră - Marea Caspică, redeschisă odată cu criza ucraineană, noi fiind, de data aceasta, în Vest, adică acolo unde ne este locul, făcând parte din NATO și din Uniunea Europeană și având un parteneriat strategic cu Statele Unite, s-ar părea că țara noastră se află acolo unde dorește conducerea ei (sau măcar o parte din ea) să fie. În fond, aceasta a fost și rațiunea evenimentelor din decembrie 1989: ieșirea, în numele combaterii comunismului, din starea de libertate, de suveranitate, independență, industrializare, dezvoltare durabilă, educație temeinică și solidă, de statornicie și patriotism, cedarea resurselor, a finanțelor, a economiei, a pământului, a vieții și a patriei cui s-a nimerit și revenirea la condiția de dezbinare națională, umilință, slugărnicie și, în ultimă instanță, de prostie. În numele iluziei de bine.

**ANALIZA SECTORULUI DE MINEREURI
NEFEROASE ȘI A METALURGIEI
DE METALE NEFEROASE DIN ROMÂNIA
ÎN PERIOADA 1990-1995,
COMPARATIV CU ANUL 1989 (II)**

**ANALYSIS OF THE NON-FERROUS
MINERALS AND METALLURGY
OF NON-FERROUS METALS OF
ROMANIA SECTOR IN 1990-1995 PERIOD
COMPARATIVE WITH 1989 (II)**

Conf.univ.dr. Gabriel I. NĂSTASE¹

Lector univ.dr. Irina ALBĂSTROIU²

Rezumat

În România nu a existat, nu există și nu va exista sigur, nici în următorii ani, o tehnologie rentabilă de valorificare a aurului din sterilele iazurilor de flotație al cărei conținut este sub 1g aur/tona de steril. Peste 1g aur/t s-au valorificat din mai multe iazuri în zona Brad din munții Apuseni. Pentru valorificarea aurului din sterilele cu conținuturi mai mici de 1g/t firma australiană Ronger s-a oferit să aducă tehnologie rentabilă înainte de 1990.³

Cuvinte cheie: steril, iazuri de decantare, valorificare, prelucrare

Summary

In Romania there has not been, will not exist and will not be certainly in the next few years, a profitable cost recovery technology of gold from sterile

¹ Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”

² Academia de Studii Economice, Facultatea de Business și Turism

³ Partea I a apărut în revista „Univers Strategic”, nr. 1(33), martie 2018, pp. 54-66.

ponds flotation whose content is below 1g gold / tonne sterile. Over 1g of gold/t have been recovered from several ponds in Brad area from Apuseni mountains. To capitalize gold from sterile containing less than 1g/t , the Australian firm Ronger offered to bring cost-effective technology before 1990.

Keywords: sterile, tailings ponds, recovery, processing

Introducere

Societatea Mixtă Româno-Australiană (Regia Minieră Baia Mare-Ronger din România și din Australia) are ca obiect valorificarea în comun a aurului conținut în sterilul din iazurile de decantare provenit din prelucrarea minereurilor cu conținut de aur.

În România nu a existat, nu există și nu va exista sigur, nici în următorii ani, o tehnologie **rentabilă** de valorificare a aurului din sterilele iazurilor de flotație al cărei conținut este sub 1g aur/tona de steril. Peste 1g aur/t s-au valorificat din mai multe iazuri în zona Brad din munții Apuseni.

Pentru valorificarea aurului din sterilele cu conținuturi mai mici de 1g/t firma australiană Ronger s-a oferit să aducă tehnologie rentabilă înainte de 1990.

Au fost acceptate tratativele, dar nu s-au putut finaliza din două motive:

1. Australianii nu au acceptat plata aurului din sterile la nivelul celui din minereuri. Au pretins numai o plată simbolică.
2. Partea română nu a acceptat ca partea australiană să dețină ponderea majoritară a capitalului.

În 1990, firma australiană a revenit în România și a reluat negocierile. Demararea negocierilor s-a făcut la nivel de Departamentul Minelor.

La prima discuție, a participat și directorul Departamentului Minelor. Ulterior acesta nu a mai fost consultant.

În prima etapă, s-a convenit înființarea unei societăți mixte pentru valorificarea aurului din iazul de steril numit iazul Sasar din Baia Mare, urmând ca în etapa a II-a să se valorifice și aurul din iazul Flotației Centrale din apropiere de Baia Mare.

Restul iazurilor cu conținut de aur din județul Maramureș nu au prezentat interes pentru valorificare. O primă condiție impusă de australieni a fost să dețină pondere majoritară în capital – lucru acceptat de partea română. De menționat că nu s-a cunoscut la acea dată nivelul convenit pentru plata aurului conținut în sterilul iazului.

În societatea mixtă, capitalul părții române urma să se constituie din: utilități, alimentare cu energie și apă și din terenul de cca. 60 ha necesar noului iaz de decantare a sterilului care constituie și partea de capital cea mai mare. În culisele negocierilor, partea australiană, de comun acord cu partea română, a căutat să diminueze valoarea terenului destinat iazului prin scutirea de taxe.

Afacerea nu s-a rezumat numai la valorificarea aurului din sterilul celor două iazuri pentru care România nu avea tehnologie. Valorificarea prin firma mixtă urma să se extindă și asupra:

- aurului din stocul de pirite aurifere de Șuior, cca. 3 tone;
- aurului din producția viitoare de pirite aurifere a minei Șuior;
- aurului din cenușile existente în stoc la uzina Phoenix în cantitate de trei sute mii tone cu un conținut de 4g/t.

Conducerea Regiei miniere din Baia Mare îl va pregăti pentru funcția de director al părții române, pe cel care a fost director cu producția al Regiei, unul dintre artizanii afacerilor cu aur, cu firmele Marc Rich⁴, Midox și R.T.C.

În perioada 1990-1995, între sectorul minier de metale neferoase și metalurgice neferoase s-au strâns foarte intim relațiile, dar, din nefericire, nu pentru ieșirea din impasul în care se găseau, ci pentru a îmbogăți firmele comerciale particulare din țară și, în special, firmele din străinătate.

Astfel, numai în perioada 1993-1994, au fost exportate sub formă mascată peste 2.000 Kg de aur și peste 40.000 Kg de argint conținute în concentrate miniere și subproduse metalurgice, când acestea puteau fi prelucrate și valorificate în țară.

Acest export masiv, ilegal, de concentrate miniere și subproduse metalurgice din ultimii doi ani, a fost pregătit de conducerile celor două sectoare în anii 1991-1992.

Prin H.G. nr. 544/20.08.1991, s-a trecut la rezerva de stat, 75.000 t, concentrate colective de plumb și zinc de la Regia Minieră Baia Mare și 127.000 t de la uzina Sometra Coșșa Mică, cantități acumulate în decurs de peste zece ani, din cauza greutăților de prelucrare generate de conținutul ridicat în cupru, care contravine rețetei tehnologice, dar cu valoare mare datorită conținutului ridicat de metale prețioase - aur și argint.

Aceste concentrate puteau fi prelucrate direct în amestec cu concentrate cu conținut scăzut în cupru, fără alt tratament sau puteau fi tratate pentru reducerea conținutului în cupru, după care puteau fi prelucrate fără niciun impediment.

Prin H.G. nr. 544/20.08.1991 s-a prevăzut acest mod de valorificare prin export în condiții avantajoase. Mafia aurului, profitând de existența acestor stocuri cu valoare contabilă mică și de trecerea lor la rezerva de stat, a acționat în sensul că, începând cu anul 1992, la uzina Sometra din Coșșa Mică s-a început prelucrarea acestora. Până în 1996, s-au prelucrat peste 50.000 tone. Prelucrând aceste concentrate, uzina Sometra din Coșșa Mică a redus cantitatea de concentrate bune, produse în sectorul minier și prelucrate de către acesta, pregătind motivația pentru cererea de export de către sectorul minier.

Sectorul minier a elaborat diverse variante de export ca: procesare, export de

⁴ A fost unul dintre primii dezvoltatori (asasini economici) ai economiei românești. Marc David Reich s-a născut în decembrie 1934 în orașul Anvers, din Belgia. A fost condamnat în SUA la ani grei de închisoare pentru diverse escrocherii – în ianuarie 2001, însă fostul președinte american Bill Clinton l-a grațiat pe Rich în ultima zi de mandat. Demersul Casei Albe s-a datorat finanțării campaniei electorale a democratului Al Gore.

concentrate și import de zinc. Pe parcurs toate aceste alternative au fost respinse, întrucât concentratele erau subvenționate de la bugetul de stat cu până la 80%.

Pentru clarificarea situației, Ministerul Industriei a organizat, în data de 10 ianuarie 1994, o analiză pe tema: „*Producția de concentrate miniere, inclusiv stocurile existente la sectorul minier și posibilități de prelucrare în sectorul metalurgic*”. Au participat șefii celor două departamente coordonatoare, Departamentul Minelor și Departamentul Metalurgiei, specialiști din aceste departamente, conducerea regiilor miniere și ale uzinelor metalurgice, specialiști din aceste unități și din institutele de cercetare din minerit și metalurgie.

Concluzia la care s-a ajuns după două zile de analiză:

Sectorul metalurgic avea nevoie, pentru realizarea programului de producție, de 228.000 t de concentrate de cupru, 30.500 t de concentrate de plumb, 60.300 t de concentrate colective de Pb-Zn și 22.000 t de concentrate de zinc. Rezultă o neacoperire a necesarului solicitat de sectorul metalurgic de 66.600 t de concentrate cuproase, 17.700 t de concentrate plumboase, dar se satisfăcea integral oferta pentru concentrate colective, iar la concentrate zincoase, apărea un excedent de 46.000 t, care provenea din stocurile create în anii 1992-1993.

Întrucât sectorul minier nu putea asigura necesarul de concentrate cuproase și plumboase decât în proporție de 71% și respectiv 45%, conducerea uzinelor de cupru și de zinc au solicitat ca plusul de 46.000 t de concentrate zincoase să fie prelucrat de aceste uzine și exportat în contrapartidă cu concentrate cuproase și plumboase, prin aceasta putând să se acopere, parțial, deficitul de concentrate.

Regia minieră din Baia Mare nu a acceptat această alternativă și a susținut ca și concentratele zincoase existente în stoc să fie valorificate prin export direct de către Regia Minieră din Baia Mare. Întrucât concentratele zincoase înglobau în costuri sume mari din subvențiile de la buget (peste 70%) nu se puteau exporta decât numai condiționat de returnarea anticipată a valorii subvențiilor (vezi Ordinul nr. 1 al Ministrului comerțului din 1994). **Sectorul metalurgic a semnat documentul final cu obiecții, neînsușindu-și valorificarea prin export a concentratelor zincoase.**

Regia minieră din Baia Mare nu a renunțat la export și a găsit soluția de export a concentratelor, **declarându-le nesubvenționate de la buget. Contabilul a realizat acest lucru prin falsuri care au condus la încasarea ilegală a peste treizeci de miliarde de lei drept subvenție, sumă cu care a degrevat costurile concentratelor exportate.**

Aceste detournări de fonduri s-au înfăptuit prin:

- Prelucrarea, numai scriptic în custodie de către Sometra Copșa Mică, a peste 35.000 t concentrate zincoase și colective.
- Dubla subvenționare a aurului din piritele aurifere preluate de la Regia Deva

pentru cianurare la Baia Mare.

- Aurul din aceste pirite a fost subvenționat de drept, o dată pentru Regia Deva și încă o dată ilegal în contul Regiei din Baia Mare.

- Decontarea ca produse miniere și încasarea de subvenții pentru subprodusele metalurgice care au fost cumpărate de la metalurgie (pulbere albastră, scoarțe plumbo-zincoase) și revândute metalurgiei în amestec cu concentrate miniere din rezerva de stat.

Declarând concentratele existente în stoc nesubvenționate, exportul a devenit o simplă formalitate, ca urmare, a fost nevoie numai de licența de export eliberată de Ministerul Comerțului.

S-au exportat sub această formă peste 70.000 t de concentrate zincoase și colective de plumb și zinc atât din stocurile existente cât și din producția curentă. La finele anului 1994, stocurile fizice de concentrate miniere la Regia minieră din Baia Mare erau practic zero, cu excepția a cca. 50.000 t concentrate colective greu prelucrabile cuprinse în rezerva de stat.

Acest joc de interese mafiotice a generat o criză deosebită de concentrate cuproase și plumboase în sectorul metalurgic soldată cu înregistrarea celui mai scăzut nivel de producție la cupru și plumb decuprat din perioada 1990-1994.

Pentru anul 1995, asigurarea cu concentrate miniere a sectorului metalurgic a devenit mult mai critică, întrucât producția programată și posibil de realizat în acel an, în sectorul minier, a fost inferioară anului 1994, iar de stocuri nu mai putea fi vorba, ele fiind lichidate prin acel export masiv și ilegal, **prin care au fost subvenționate cu zeci de milioane de lei firmele străine.**

Paradoxal, deși criza de concentrate miniere necesare uzinelor metalurgice, precum și a metalelor Cu, Pb, Zn necesare industriei prelucrătoare era arhicunoscută de responsabilii din industria minieră și metalurgică, pentru anul 1995 s-a aprobat exportarea a 5.000 t zinc lingou, motivat ca provenind din deșeuri nesubvenționate, lucru neadevărat, deoarece în anul 1994 s-au prelucrat la Sometra Coșșa Mică sub 2.000 t deșeuri de zinc. În plus, s-a propus procesarea în străinătate a cca. 23.000 t de concentrate zincoase de la Regia minieră din Baia Mare, rezultate din producția anului 1995, stocurile din perioadele anterioare fiind epuizate.

Pentru a fundamenta acest joc necesar continuării exportului mascat și în anul 1995, uzina Sometra Coșșa Mică a limitat prelucrarea de concentrate zincoase la nivelul incredibil de 2.800 t/an.

În anul 1994 aceeași uzină a prelucrat 21.000 t de concentrate zincoase pentru a crea minerilor disponibilități de export. Decidenții ar fi trebuit să stopeze imediat și total exportul de metale neferoase și a concentratelor miniere, întrucât era pusă în pericol funcționarea uzinelor Romplumb Baia Mare și Ampellum Zlatna și a celor prelucrătoare, cu consecințe sociale și economice foarte grave. Din păcate această decizie nu a fost luată.

Sinteza derulării importului de concentrate

1. Exportul de concentrate bune, prelucrabile în țară, cu conținut ridicat în aur și argint a fost inițiat de reprezentanții fostei conduceri a Departamentului minelor în anul 1991 când s-au exportat peste 15.000 t, export care, ulterior, la finele anului 1991, s-a sistat în urma scandalului iscat, generat de incorectitudinea afacerii.

2. În anul 1992, s-au făcut pregătiri pentru exportul viitor, acțiune în care a fost atrasă și conducerea uzinei Sometra Copșa Mică, care a limitat prelucrarea de concentrate bune din producția curentă a Regiei miniere Baia Mare, prelucrând concentratele slabe din rezerva de stat. În perioada 1992-1994 uzina Sometra a prelucrat peste 50.000 t din aceste concentrate, facilitând crearea de stocuri în sectorul minier.

3. Prin acest stoc s-a creat motivația exportului de concentrate de către sectorul minier, întrucât sectorul metalurgic nu putea prelua întreaga producție a sectorului minier.

4. Concentratele fiind puternic subvenționate cu până la 80%, puteau fi exportate conform Ordinului nr. 1/1994 al Ministrului Comerțului numai în condiția achitării anticipate a valorii subvenției. Acest lucru nefiind posibil, au fost lansate alternative mascate de export în variantele:

- procesare în străinătate,
- export de concentrate și import de metale.

Ambele variante fiind prezentate ca fiind foarte avantajoase față de prelucrarea în țară.

Pe baza acestei fundamentări false, s-a inițiat o Hotărâre de Guvern (H.G.) care a fost avizată de ministrul Industriei. În urma intervențiilor apărute, care au demascat incorectitudinea și consecințele nefaste, s-au stopat demersurile pentru emiterea acelei H.G.

5. La presiunile directorului general al Regiei Miniere Baia Mare, conducerea ministerului a fost nevoită să organizeze, la începutul lunii ianuarie 1994, o analiză a posibilităților de valorificare a concentratelor miniere de către sectorul metalurgic.

Din analiză a rezultat că necesarul pentru anul 1994 nu era acoperit într-o proporție foarte mare la concentrate cuproase și plumboase și că exista un excendent, provenit din stocurile perioadei anterioare, de 46.000 t concentrate zincoase. Unitățile metalurgice au propus ca această cantitate de concentrate zincoase să fie exportate în contrapartidă cu concentrate de cupru și plumboase pentru care nu era acoperit necesarul metalurgiei. Conducerea Regiei Miniere Baia Mare, în speță directorul general, nu a acceptat această alternativă benefică ambelor sectoare și economiei românești.

6. S-a ales varianta exportului prin **eliminarea frauduloasă a subvențiilor**, operație favorizată de conducerea societății Sometra Copșa Mică. Aceasta a acceptat:

- preluarea fictivă în custodie a peste 35.000 t de concentrate zincoase și

colective pentru care Regia Baia Mare a încasat ilegal subvenții;

- vânzare de produse către sectorul minier (pulbere albastră, scoarțe plumbo-zincoase) pentru amestec de concentrate din rezerva de stat, care au fost revândute la Sometra Copșa Mică și pentru care s-au încasat subvenții.

7. În aceste condiții s-au exportat în anul 1994 peste 70.000 t concentrate zincoase și colective de plumb și zinc din stocurile existente și producția curentă cu conținuturi ridicate în aur și argint.

La finele anului 1994 Regia Minieră Baia Mare fizic nu mai avea stocuri de concentrate cu excepția a aproximativ 50.000 t concentrate colective din rezerva de stat (din cele 75.000 t cuprinse în H.G. pentru rezerva de stat au livrat la Sometra Copșa Mică în amestec cu pulbere albastră și scoarțe plumbo-zincoase cca. 25.000 t).

8. Pentru a continua exportul și în 1995, de data aceasta din producția curentă, s-a lansat, la înțelegere, ideea că Sometra Copșa Mică nu putea prelua în acel an decât 2.800 t concentrate zincoase.

- Sometra Copșa Mică a exportat ilegal în anii 1993-1994 peste 20.000 t plumbo cuproase

- Sometra Copșa Mică producea anual 3.500-4.000 t de scoarțe plumbo cuproase cu următoarele conținuturi medii: **Au** 70g/t, **Ag** 1600g/t, **Pb** 52%, **Cu** 20%

- Înainte de 1990, acest subprodus s-a prelucrat la uzina Romplumb din Baia Mare.

- Cea mai mare cantitate prelucrată la uzina Romplumb a fost în anul 1988 -7.000 t/an.

- În perioada 1991-1994 nu s-a livrat nicio tonă de scoarțe plumbo zincoase la Romplumb.

- Prin prelucrarea la Baia Mare a producției anuale de aproximativ 4.000 t scoarțe ar fi intrat în circuitul economic: **Au** – $4.000 \times 70 : 1.000 = 280$ kg; **Ag** – $4.000 \times 1.600 : 1.000 = 6.400$ kg; **Pb** – $4.000 \times 0,52 = 2.080$ t; **Cu** – $4.000 \times 0,2 = 800$ t.

Singurele instituții publice care ar fi putut face ordine în afacerile de export de concentrate miniere și subproduse metalurgice, erau la acea dată Curtea de Conturi la nivel central și Poliția economică a Inspectoratului General de Poliție. Din păcate nu s-a întreprins nimic.

Cei implicați în aceste afaceri, care au produs prejudicii uriașe la bugetul de stat al României, reprezentau la acea dată următoarele instituții:

- Direcția de finanțe a jud. Maramureș care a avizat toate documentele false prin care s-a încasat ilegal subvenția de peste 30 miliarde lei;

- Curtea de conturi județene care a executat un control la o sucursală a Regiei pentru anul 1993, dar pe care nu l-a definitivat;

- Procuratura județeană;

- Fostul Departament al Minelor;

- Direcția Finanțe din Ministerul Industriei;
- Direcția Financiară Sibiu și Curtea de Conturi Sibiu.
- Direcția Bugete din Ministerul Finanțelor Publice.

Acestea sunt faptele. A răspuns oare cineva pentru ele?!

Să nu uităm!
Să învățăm din lecțiile amare ale istoriei!
AURUL ȘI EVOLUȚIA SISTEMULUI
MONETAR INTERNAȚIONAL

Let's not Forget!
Learning from the Bitter Lessons of History!
THE GOLD AND THE EVOLUTION OF
INTERNATIONAL MONETARY SYSTEM

Valeriu I. VIERIȚA¹

Rezumat

Experiența perioadei dintre cele două războaie mondiale, când în domeniul monetar internațional nu existau reguli-cadru care să asigure o stabilitate a instrumentelor de schimb și o desfășurare armonioasă a relațiilor dintre țări în domeniul activității de comerț și cooperare economică externă, a determinat la începutul deceniului al 4-lea, al doilea război mondial nefiind încă terminat, o preocupare de creare a unei ordini monetare internaționale care, după terminarea războiului, să asigure o colaborare între țări prin intermediul unei instituții permanente. Această instituție urma să ofere instrumentele tehnice pentru consultări, să faciliteze expansiunea și dezvoltarea țărilor etc. Dintre propunerile făcute pentru realizarea unei astfel de ordini monetare internaționale, confruntarea finală a avut loc între cea americană și engleză (planul White și planul Keynes), în final având câștig de cauză formula americană.²

Cuvinte cheie: Reformă, monedă, aur, convertibilitate, plăți

¹ Ex director general al Băncii Naționale a Republicii Socialiste România (RSR).

² Articolul a apărut în Buletinul Băncii Naționale a României, nr. 3-4, 1980, pp. 95-11

Summary

The experience of the period between the two world wars, when there were no framework rules in the international monetary field to ensure the stability of the exchange instruments and a harmonious development of relations between countries in the field of trade and foreign economic cooperation, determined at the beginning of the 4th decade, World War II is not yet finished, a concern to create an international monetary order who, after the end of the war, to ensure collaboration between countries through a permanent institution. This institution would provide the technical tools for consultation, to facilitate the expansion and development of countries, etc. Among the proposals made for the realization of such an international monetary order, the final confrontation took place between the American and English(White Plan and Keynes Plan), finally winning the American formula.

Keywords: Reform, currency, gold, convertibility, payments

Experiența perioadei dintre cele două războaie mondiale, când în domeniul monetar internațional nu existau reguli-cadru care să asigure o stabilitate a instrumentelor de schimb și o desfășurare armonioasă a relațiilor dintre țări în domeniul activității de comerț și cooperare economică externă, a determinat, la începutul deceniului al 4-lea, Al Doilea Război Mondial nefiind încă terminat, o preocupare de creare a unei ordini monetare internaționale, care, după terminarea războiului, să asigure o colaborare între țări prin intermediul unei instituții permanente. Această instituție urma să ofere instrumentele tehnice pentru consultări, să faciliteze expansiunea și dezvoltarea țărilor etc. Dintre propunerile făcute pentru realizarea unei astfel de ordini monetare internaționale, confruntarea finală a avut loc între cea americană și cea engleză (planul White și planul Keynes³), în final având câștig de cauză formula americană.

În luna iulie 1944, a avut loc în SUA, la Bretton Woods, conferința internațională la care s-a convenit crearea Fondului Monetar Internațional (potrivit formulei americane) al cărui statut a intrat în funcțiune în martie 1947. În primul articol al statutului FMI, erau prevăzute șase obiective dintre care primele 4 se refereau la colaborarea monetară internațională, dezvoltarea schimburilor, creșterea nivelului ocupării forței de muncă și veniturilor reale, convertibilitatea monedelor, multilateralitatea plăților; ultimele două obiective se refereau la funcționarea propriu-zisă a Fondului și finanțarea dezechilibrelor temporare ale balanțelor de plăți ale țărilor membre. La timpul său, statutul își propunea să constituie un cod pentru o bună conduită monetară internațională pentru țările membre, fixând unele

³ Planul White "Preliminary Draft Outline of Protocol for an International Stabilization Fund of United and Associated Nations". Planul Keynes "International Clearing Union".

norme de bază: paritatea definitivă a monedelor în aur sau în dolari SUA, intervenția băncilor centrale pentru a menține fix cursul monedelor (cu posibilitatea fluctuării în cadrul unei marje de $\pm 1\%$ față de paritate), convertibilitatea monedelor (măcar pentru plățile curente), multilateralizarea plăților.

Determinarea, de către fiecare țară membră, a parității monedei față de aur sau față de dolarul SUA implica în același timp un raport fix între aur și dolar, care presupunea menținerea conținutului de aur fin al dolarului sau invers, al prețului în dolari al aurului, respectiv al unciei troy de aur fin⁴. Fixarea parității de către fiecare țară presupunea în principiu acordul FMI care era chemat să-și exprime părerea, dar care în fapt nu putea să facă altceva decât să fie de acord cu decizia independentă a fiecărei țări membre. Fiecare țară trebuia să mențină paritatea efectivă a monedei ei, urmărind ca evoluția cursului să nu se abată cu mai mult de $\pm 1\%$ față de aceasta. În același timp, țările nu puteau cumpăra sau vinde aur contra monedă națională la un preț care să depășească $\pm 1\%$ față de paritatea declarată. În cazul unui dezechilibru fundamental al balanței de plăți, în scopul corectării acestuia, fiecare țară, după consultarea FMI, putea să modifice paritatea monedei sale. Conferința Bretton Woods a plasat aurul, și în aceeași măsură dolarul SUA, în centrul sistemului monetar internațional. Obligația asigurării convertibilității monedelor în aur a fost asumată numai de către Statele Unite ale Americii care au acceptat schimbul contra aur a monedei americane, la prețul de 35 dolari SUA uncia, dar numai nerezidenților deținători de dolari, respectiv băncilor centrale.

După cel de-Al Doilea Război Mondial, toate celelalte țări capitaliste aveau economia distrusă și dezorganizată în mare parte, așa încât problema importului, în special pentru redresarea economică, devenise hotărâtoare pentru dezvoltarea lor. În aceste condiții, Statele Unite ale Americii a căror economie suferise cel mai puțin de pe urma războiului au devenit furnizorul principal al celorlalte țări, iar dolarul – moneda cu care trebuiau să fie plătite mărfurile importate – foarte căutat. În lipsa unor exporturi care să procure valuta necesară importurilor, cererile de dolari deveneau din ce în ce mai mari, iar moneda americană funcționa atât ca bani universali, cât și ca mijloc de rezervă. În aceste condiții, evoluția schimburilor internaționale era condiționată de deficitele balanței de plăți americane. Cu cât balanța de plăți a SUA se încheia cu deficite mai mari, cu atât creștea și suma lichidităților internaționale în dolari. Această stare de lucruri, care, la început, a facilitat creșterea economică în unele țări capitaliste și a favorizat expansiunea SUA, atât economică cât și politică, nu putea să nu afecteze interesele partenerilor lor. Cu toate că dolarul SUA juca rolul predominant de valută de rezervă și de valută cheie, de referință, în cadrul sistemului, partenerii SUA au început să-și dea seama că acesta constituie în același timp și o serioasă sursă inflaționistă, atât pe plan internațional cât și pe plan național. Atâta timp însă cât Statele Unite ale Americii și-au respectat angajamentele lor de

⁴ Conținutul în aur al dolarului SUA era de 0,888671 gr. aur fin, ceea ce corespundea unui preț al aurului de 35 dolari uncia troy. O uncie troy este egală cu 31,1034807 gr. aur.

a converti dolarul în aur, la cererea autorităților monetare din alte țări, conflictele se aplanau, iar piața monetară înregistra numai vibrațiile speculațiilor. Sistemul s-a menținut viabil atâta timp cât activele în aur deținute de SUA erau suficiente pentru acoperirea creanțelor în dolari deținute de băncile centrale ale celorlalte țări. Persistența și accentuarea deficitului balanței de plăți a SUA a făcut ca mecanismul convertibilității să nu se mai bucure de încrederea necesară. Intenția SUA de a susține dolarul ca pivot al sistemului monetar internațional conducea la eforturi din ce în ce mai mari pentru menținerea stabilității lui, având loc o scădere permanentă a rezervelor lor de aur. În perioada 1958-1965, stocul de aur deținut de SUA s-a diminuat cu peste o treime, iar în anul 1960 sumele totale de dolari deținute de alte țări echivalau cu stocurile de aur americane.

Pierderea încrederii în dolar și, în același timp, în sistemul monetar internațional pe care acesta îl susținea s-a manifestat vădit în toamna anului 1960, când, datorită importantului deficit al balanței de plăți americane, se aștepta la o măsură de devalorizare a dolarului SUA. Cererea de aur pe piață în această perioadă a cunoscut o creștere, depășind producția curentă, astfel încât prețul unciei a înregistrat pe piața Londrei 40 dolari. În fața acestei situații, care afecta bazele sistemului monetar internațional și amenința însăși existența acestuia, în februarie 1961 principalele țări capitaliste au înființat “pool”-ul aurului, în scopul menținerii necondiționate a prețului oficial al metalului galben. Fiecare bancă centrală participantă la “pool” se angaja să nu cumpere aur pentru sporirea rezervelor, în cazul în care cursul depășea 35 dolari uncia. Banca Angliei, care acționa pentru contul “pool”-ului, vindea aur pentru menținerea prețului oficial și cumpăra în cazul în care prețul se reducea sub acesta. Prin punerea în aplicare a “pool”-ului aurului s-a reușit ca o perioadă de timp să se mențină prețul oficial al aurului, dar acesta implica indirect abținerea băncilor centrale de a solicita Statelor Unite să convertească în aur deținerile de dolari. Întrucât deficitul balanței de plăți americane continua să se deterioreze permanent, Franța a solicitat SUA în mai multe rânduri convertirea în aur a unei sume din deținerile sale de dolari, iar în anul 1967 s-a retras din “pool”.

De altfel, una din condițiile nescrise ale funcționării “pool”-ului aurului o constituia încrederea în dolar și în viabilitatea sistemului monetar internațional axat pe această monedă. Dezvoltarea inegală a economiei țărilor capitaliste, goana după profituri cât mai mari și acapararea de piețe de materii prime și de desfacere au avut repercusiuni și asupra relațiilor valutare din țările respective.

Degradarea permanentă a puterii de cumpărare a monedelor naționale – de amplitudini diferite de la țară la alta – a influențat din ce în ce mai mult asupra raportului de schimb al monedelor, respectiv al cursului, care nu mai reflecta puterea lor reală de cumpărare. În aceste condiții, încadrarea în regula funcționării sistemului monetar internațional capitalist, pe baza unor cursuri stabile, se realiza din ce în ce mai greu. În același timp, deficitele excesive, în creștere de la an la an, ale balanței de plăți a S.U.A., determinate de politica acestora atât pe plan intern cât și extern,

au cauzat o fugă de dolari, precum și speculații cu această monedă, generatoare de inflație și dezorganizare a economiei țărilor și schimburilor internaționale.

Menținerea cursului aurului la prețul lui oficial de 35 dolari uncia, stabilit în anul 1934, conducea la o depreciere a acestui nivel, comparativ cu toate celelalte produse. În fața marilor probleme pe care le ridica funcționarea “pool”-ului, băncile centrale care l-au constituit și-au dat seama că eforturile sunt prea mari și costisitoare, astfel încât, în martie 1968, s-au decis să-l dizolve, instituindu-se o dublă piață a aurului: una liberă și una așa-zisă oficială.

În cadrul mecanismului creat, băncile centrale s-au angajat să nu efectueze pe piața liberă nici vânzări și nici cumpărări de aur, prețul pe aceasta urmând să se fixeze în funcție de cerere și ofertă. Piața oficială urma să constituie calea de negociere a aurului între autoritățile monetare la prețul oficial de 35 de dolari uncia, urmărindu-se pe această cale ca aurul să rămână instrumentul de rezervă și mijlocul de reglare a plăților dintre țări. În fapt, însă, datorită accentuării crizei sistemului monetar internațional, piața oficială a aurului nu a funcționat, aurul înghețat în rezerve nemaiputându-și îndeplini rolul lui de mijloc de plată internațional.

Crearea dublei piețe a aurului urmărea ca agitațiile ce aveau loc pe piața de schimb a aurului să nu influențeze situația stocurilor oficiale de aur ale băncilor centrale. Aceasta a permis însă o creștere a prețului aurului pe piața liberă, constituind o breșă în sistemul monetar internațional conceput în anul 1944. Accentuarea tensiunilor pe piața de schimb a determinat, în toamna anului 1970, o importantă creștere a prețului aurului, conjugată în același timp cu fuga de dolar și diminuarea permanentă a rezervelor de aur ale Statelor Unite, fapt care le-a determinat pe acestea ca, la 15 august 1971, să declare suspendarea convertibilității în aur a dolarului. La puțin timp după aceasta, în decembrie 1971, are loc devalorizarea dolarului cu 7,89% și ca urmare, creșterea prețului oficial al aurului la 38 dolari uncia, iar în februarie 1973 o nouă devalorizare a monedei americane, cu 10%, ceea ce corespunde unui preț oficial al aurului de 42,22 dolari uncia.

Agravarea crizei sistemului monetar internațional, pe fondul unor puternice presiuni inflaționiste interne în fiecare țară capitalistă, a determinat trecerea la flotarea generalizată a cursurilor monedelor acestor țări. În problema aurului, se ivesc divergențe între principalele țări capitaliste și Statele Unite ale Americii care urmăreau eliminarea totală a aurului din sistemul monetar internațional. În scopul utilizării rezervelor de aur de care dispuneau, băncile centrale ale țărilor vest-europene au decis, în noiembrie 1973, să pună capăt dublei piețe a aurului, pentru a putea în acest fel să contabilizeze stocurile de aur la un preț derivat din acela al pieței libere. Odată cu desființarea dublei piețe a aurului, Statele Unite, invocând statutul FMI, au pretins ca băncile centrale să nu cumpere aur decât în cazul în care prețul pieței este inferior celui oficial, de 42,22 dolari uncia.

În aprilie 1974, prin acordul de la Zeist, țările Pieței Comune au convenit ca băncile centrale să poată efectua operațiuni de vânzare și cumpărare. Statele Unite

ale Americii s-au opus acestei măsuri și, în iunie 1974, la Washington, s-a ajuns la un compromis potrivit căruia fiecare bancă centrală poate să-și evalueze rezervele de aur la un preț apropiat de acela al pieței și să le utilizeze drept gaj pentru obținerea de împrumuturi de la alte bănci centrale (această prevedere a fost folosită de Banca Italiei care a împrumutat 2 miliarde de dolari de la Banca Federală Germană gajând 1/5 din stocul său de aur evaluat la 120 dolari unca). Statele Unite au decis să autorizeze cetățenii americani să dețină aur și să efectueze tranzacții (interdicție care s-a menținut aproape 40 de ani), anunțând totodată intenția de a vinde la licitație, începând din anul 1975, o parte din stocul de aur deținut de sistemul federal de rezervă.

Declinul rolului monetar al aurului a fost confirmat în august 1975, când s-a făcut cunoscută propunerea Comitetului Interimar al FMI, confirmată prin hotărârea Conferinței de la Kingston (Jamaica) din ianuarie 1976, unde s-a convenit să se vândă 1/6 din stocul de aur deținut de FMI în scopul creării unui fond de sprijin destinat ajutorării țărilor în curs de dezvoltare, iar altă șesime să fie restituită țărilor membre. Prima vânzare de aur către FMI avut loc în iunie 1976, iar până în luna aprilie 1980 s-au vândut circa 23,9 milioane uncii din cele 25 milioane prevăzute, realizându-se un beneficiu de 4,2 miliarde dolari în favoarea fondului de sprijin.

Odată cu intrarea în vigoare, începând cu 1 aprilie 1978, a modificării statutului FMI, prețul oficial al aurului a fost abandonat, țările membre nemaifiind obligate să-și stabilească regimul de cursuri la alegerea fiecăreia. Din punct de vedere juridic, aurul nu mai apare ca etalon al valorii, măsura respectivă încununând eforturile, în primul rând ale SUA, de demonetizare a aurului.

Criza aurului metal, care, în intenția creatorilor sistemului monetar internațional, constituia liantul acestui sistem, era inevitabilă și accentuarea ei s-a făcut din ce în ce mai simțită odată cu dezvoltarea economiei mondiale și a interdependenței tot mai accentuate dintre economiile țărilor lumii.

Perioada care a urmat după 15 august 1971, când Statele Unite ale Americii au suspendat convertibilitatea în aur a dolarului, s-a caracterizat printr-o confuzie pe piețele de schimb, cea mai mare parte a cursurilor monedelor țărilor occidentale fluctuând sub controlul autorităților monetare care interveneau pe piața de schimb, în general, pentru a frâna aprecierile prea pronunțate ale cursurilor monedelor lor față de dolar. În luna decembrie 1971, după tratative îndelungate, principalele țări occidentale au încheiat la Washington "Acordul Smithsonian", după numele institutului în care a avut loc întâlnirea, care urmărea întoarcerea la un sistem de cursuri fixe. Potrivit acordului, principalele țări industrializate trebuiau să realinieze cursurile de schimb ale monedelor lor, concomitent cu o devalorizare a dolarului SUA cu 7,89% și o creștere a prețului aurului, așa cum s-a arătat, de la 35 la 38 dolari unca. În scopul creșterii spațiului de manevră al băncilor centrale împotriva operațiunilor speculative, marja de fluctuare a cursurilor față de paritate a fost stabilită la $\pm 2,25\%$.

În lunile care au urmat, unele bănci centrale au adoptat măsura de stabilire a unor cursuri de schimb față de dolar, denumite „centrale”, care de fapt reprezentau o rupere față de conținutul declarat de aur.

„Acordul Smithsonian” nu a putut însă să supraviețuiască în confruntarea cu tendințele acute ale crizei monetare. După câteva luni, cursurile de schimb ale mărcii RFG, florinului olandez și yenului japonez s-au situat la limita superioară a marjei stabilite, înregistrând un ecart de 4,5% față de valutele care se situau la limita inferioară a marjei. Ca urmare a acestei situații, țările membre ale Comunității Economice Europene au luat inițiativa restrângerii marjei de fluctuație între cursurile valutilor lor de la $\pm 2,25\%$ la $\pm 1,125\%$, luând naștere astfel fluctuarea acestui grup de valute în cadrul „șarpelui valutar”.

De data aceasta, măsurile de ordin tehnic nu mai puteau stăvili însă spargerea barierei impuse cursurilor valutare care, datorită situației economice concrete din fiecare țară și a situației balanțelor de plăți își căutau o cale care se determina potrivit condițiilor cererii și ofertei pieței, agravate și de acțiunile speculative. În mai 1972, la inițiativa C.E.E. au mai aderat 3 țări care atunci nu făceau parte din această comunitate: Anglia, Irlanda și Norvegia.

La puțin timp însă, la 23 iunie, autoritățile monetare engleze, după atacuri speculative prelungite pe seama lirei sterline, au abandonat acordul lăsând cursul acestei monede să fluctueze. La 20 ianuarie 1973, Italia, pentru a face față declinului lirei, a introdus dubla piață a schimbului lăsând să fluctueze cursul „lirei financiare”. La 13 februarie 1973, SUA devalorizează pentru a doua oară dolarul, prețul oficial al aurului crescând de la 38 la 42,22 dolari uncia. Noi cursuri „centrale” au fost anunțate de câteva țări și, la 11 martie, 6 din cele 9 țări membre ale CBE – Germania, Franța, Olanda, Belgia, Luxemburg și Danemarca – au adoptat fluctuarea „conjugată” a cursurilor monedelor față de dolar și de alte monede, păstrând marja de $\pm 1,125\%$ între cursurile monedelor lor.

La jumătatea anului 1973, sistemul de la Bretton Woods era dezintegrat, iar fluctuarea cursurilor monedelor era aproape generalizată. Dolarul fluctua practic față de monedele tuturor țărilor industrializate. Multe țări în curs de dezvoltare și-au legat monedele lor de dolarul SUA, de lira sterlină sau de francul francez, fluctuând legat de aceste monede.

La 16 octombrie 1973, țările arabe, producătoare de petrol, au decis majorarea prețului petrolului. În cursul unui an a avut loc o creștere de preț de la 2,50 la 11 dolari SUA per baril, creștere care a determinat un deficit important în balanțele de plăți ale țărilor importatoare și excedente ale balanțelor țărilor membre OPEC. Aceasta a creat o nouă problemă legată de reciclarea excedentelor petrodolarilor deținuți de țările OPEC către țările importatoare.

Sub presiunea evenimentelor monetare menționate, Fondul Monetar Internațional a încercat soluționarea problemelor ce se ridicau cu acuitate pentru salvarea sistemului monetar internațional. Cu ocazia adunării anuale din anul 1971,

Consiliul guvernatorilor a trasat sarcină administratorilor să pregătească un material cu soluții în vederea îmbunătățirii sau a reformării sistemului monetar internațional, Raportul pregătit, intitulat „Reforma sistemului monetar internațional”, a fost prezentat în august 1972 și supus adunării anuale din luna următoare. El cuprindea șase capitole, din care primul introductiv, iar următoarele cinci tratau neajunsurile sistemului de la Bretton Woods (mecanismul cursurilor de schimb, convertibilitatea și regularizarea dezechilibrelor, rolul activelor de rezervă-valute străine, aur, DST⁵, problema mișcărilor de capitaluri și influența lor asupra dezechilibrului balanțelor, reforma sistemului monetar și țările în curs de dezvoltare. Autorii raportului au reușit să puncteze câteva elemente cheie ale reformei sistemului monetar internațional:

- o mai bună funcționare a procesului de ajustare a dezechilibrelor balanțelor de plăți;

- sistemul cursurilor de schimb;

- crearea unui sistem de convertibilitate mai echilibrat;

- o îmbunătățire a reglementărilor privind crearea de lichidități internaționale;

- o cooperare mai eficace în lupta împotriva mișcărilor de capitaluri pe termen scurt generatoare de instabilitate.

În luna iulie 1972, Consiliul guvernatorilor a instituit un comitet pentru reforma sistemului monetar internațional, cunoscut sub denumirea „Comitetul celor 20”, care corespundea celor 20 de țări sau grupe de țări care numeau sau alegeau administratorii FMI⁶. „Comitetul celor 20” a adoptat ca instrument de lucru raportul reformei cu intenția de a-l prezenta în anul 1973. La reuniunea anuală a FMI de Nairobi-Kenya, din septembrie 1973, s-a prezentat un prim proiect de reformă care se limita însă numai la indicarea liniei de urmat pentru continuarea lucrărilor, fără să aducă elemente concrete pentru rezolvarea problemelor reformei. În lunile următoare, „Comitetul celor 20” întâmpină o serie de dificultăți și este depășit de evenimente: fluctuarea cursurilor aproape generalizată, procentul de inflație de 10% și peste în fiecare an, criza petrolului și un viitor tot mai incert; toate acestea au făcut imposibilă o orientare generală pentru schițarea elementelor reformei sistemului monetar internațional. După reuniunea de la Roma din ianuarie 1974, având în vedere problemele economice mondiale care se agravau, „Comitetul celor 20” a renunțat la programul său care prevedea realizarea unei reforme într-un interval de 2 ani și a trebuit să recunoască că o mare parte din sarcinile ce și le-a propus nu puteau fi realizate și deci nu era posibil un acord asupra unui nou sistem monetar internațional. La 14 iunie 1974, Comitetul a prezentat guvernatorului FMI un proiect de reformă⁷, care trasa liniile generale ale unei posibile evoluții viitoare a sistemului monetar internațional, ce pot fi rezumate în următoarele puncte:

⁵ DST – drepturi speciale de tragere.

⁶ Respectivii administratori aparțineau țărilor din grupul celor 10 (Belgia, Canada, Franța, Germania, Japonia, Anglia, Italia, Olanda, Statele Unite, Suedia, precum și Argentinei, Australiei, Braziliei, Etiopiei, Indiei, Indoneziei, Irak, Maroc, Venezuela și Zair).

⁷ Outline of reform “IMF Survey” 17 iunie 1974.

- un mecanism de ajustare mai eficace și simetric între țările membre mari sau mici, dezvoltate sau în curs de dezvoltare, excedentare sau deficitare, care să asigure o mai bună funcționare a cursurilor de schimb, bazate pe parități „stabile dar ajustabile”, cu fluctuarea cursurilor monedelor în anumite situații;

- o formă adecvată de convertibilitate, cu obligații simetrice pentru toate țările;
- o cooperare internațională majoră în ce privește fluxurile de fonduri care duceau la instabilitate;

- o mai bună dirijare internațională a lichidității globale cu DST-ul „ca principal active de rezervă al sistemului” și reducerea în același timp a rolului aurului și monedelor de rezervă;

- o corelare a măsurilor relative la procesul de ajustare, convertibilitatea și lichiditatea globală;

- un transfer real de resurse din țările dezvoltate către țările în curs de dezvoltare.

Înainte de abandonarea lucrărilor sale, „Comitetul celor 20” a reușit să obțină acordul numai asupra următoarelor puncte din programul propus:

- directive asupra fluctuării;

- o nouă metodă de evaluare a drepturilor speciale de tragere;

- constituirea a două noi comitete: Comitetul Interimar al Consiliului guvernatorilor fondului și Comitetul pentru dezvoltare.

Sarcina de a continua și termina lucrările reformei, inițiate de „Comitetul celor 20” a fost încredințată Comitetului Interimar creat în octombrie 1974, care, la întrunirea sa din 7-8 ianuarie 1976 de la Kingston-Jamaica, a prezentat o serie de propuneri asupra cărora s-a încheiat un acord prin care s-au adus modificări ale principiilor sistemului monetar internațional cu privire la poziția aurului, regimul cursurilor de schimb, poziția dolarului, funcționarea drepturilor speciale de tragere ca instrument de rezervă.

Acordul de la Jamaica a urmărit ca, la baza sistemului monetar internațional reformat, să stea drepturile speciale de tragere care să joace în viitor rolul de instrument principal de rezervă.

În acest scop, a fost abolit prețul oficial al aurului; s-a renunțat la obligația țărilor membre de a utiliza aurul pentru tranzacțiile cu FMI; a fost eliminată funcția aurului ca element de definire a parității monedelor, precum și a DST-ului. Așa cum s-a arătat, s-a adoptat un program de lichidare progresivă a activelor în aur ale FMI, prin vânzarea a 25 milioane uncii, adică 1/6 din cantitatea deținută de fond, și restituirea către țările membre a altei șesimi.

În problema cursurilor de schimb ale monedelor, variantele propuse în cadrul încercărilor făcute pentru ajungerea la o formulă convenabilă, demonstrează cel mai pregnant dificultățile întâmpinate. La începutul lucrărilor „Comitetul celor 20”, s-a afirmat că un sistem monetar internațional reformat va trebui să se bazeze pe „parități monetare mai flexibile”, adoptându-se totuși ca obiectiv un sistem bazat pe

„parități stabile dar ajustabile”. În final, comitetul a trebuit să recunoască posibilitatea pentru membri de a alege cursuri fluctuante, deși numai „în situații particulare și cu autorizarea și sub supravegherea FMI”. Comitetul Interimar, continuând lucrările „Comitetului celor 20”, a recunoscut că cursurile fluctuante pot oferi o „tehnică utilă în situații particulare”, abandonând formula „parități stabile dar ajustabile”.

În legătură cu aceasta, s-au confruntat două puncte de vedere opuse: pe de o parte, SUA, care susținea că fiecare țară trebuie să aleagă liber cursul de schimb pe care îl preferă, cu condiția să coopereze la stabilitatea monetară, iar pe de altă parte, Franța, care susținea că obiectivul pe termen lung trebuie să-l constituie întoarcerea la un sistem de „parități stabile dar ajustabile”, admițând fluctuarea numai în cazuri excepționale. Controversa a fost rezolvată prin Acordul de la Rambouillet – Franța, în noiembrie 1975, în urma Conferinței la nivel înalt a șefilor de state și guverne ai SUA, Angliei, Franței, Germaniei Federale, Japoniei și Italiei, unde s-a convenit modificarea articolului 4 al statutului FMI în această problemă. Articolul 4 modificat dă dreptul de țărilor membre să introducă orice regim de cursuri, fixe sau fluctuante; țările membre pot lega moneda lor de DST sau altă monedă dar nu și de aur; pot să le lase să fluctueze singure sau împreună cu monede ale altor țări; pot să adopte alte metode de stabilire a cursului, la alegerea lor. S-a prevăzut și posibilitatea întoarcerii, în viitor, la un sistem de parități „stabile dar ajustabile” cu aprobarea unei majorități de 85% din voturi, și, în acest caz, fiecare țară să aibă dreptul să mențină orice fel de curs, inclusiv cel fluctuant.

Prin noul text al articolului 4, s-a transformat conceptul de bază al sistemului monetar internațional creat la Bretton Woods în 1944. Potrivit aceluși sistem, cursurile de schimb corespundeau parităților monetare, erau fixe, iar țările membre, în cazul dezechilibrului conturilor cu străinătatea, trebuiau să opereze intern prin ajustări în economia lor pentru a asana echilibrul extern, menținând cursul de schimb și păstrând paritatea monedei. În noul sistem, dimpotrivă, țările membre nu mai sunt ținute să apere cursurile lor de schimb în condițiile unor dezordini pe piața valutară, ci numai să contracareze forțele pieței, capabile să provoace fluctuații eractice ale cursurilor.

Crearea drepturilor speciale de tragere de către FMI a urmărit să facă față unei eventuale insuficiențe de lichiditate internațională. Ele au intrat în vigoare la 28 iulie 1969 și unitatea DST era exprimată printr-o cantitate de 0,888671 gr. aur fin, egală cu aceea a dolarului SUA din perioada respectivă. La început, s-a autorizat emisiunea de DST-uri pentru o perioadă de 3 ani (3,5 miliarde din 1970, 3 miliarde în 1971 și 3 miliarde în 1972), în total 9,5 miliarde. Emisiunea efectivă a fost însă sub prevederi (9314, 8 milioane). Începând cu 1 iulie 1974, valoarea unității de DST se determină pe baza unui coș de 16 valute a căror pondere în comerțul mondial depășește 1%. La 2 iulie 1974, raportul între dolarul SUA și DST, care rezulta pe baza coșului de valute, era de 1 DST = 1,2063\$. Prin acordul de la Jamaica, s-a prevăzut că DST-urile sunt „principalul instrument de rezervă al sistemului monetar internațional”, iar prin art. VIII/7 din statutul modificat FMI, intrat în vigoare în

aprilie 1978, s-a statuat acest principiu. Concomitent cu o utilizare mai largă a DST și o creștere a dobânzilor, s-a prevăzut ca, în perioada 1979-1981, FMI să emită încă 12 miliarde de DST.

La reuniunea de la Washington din martie 1979 a Comitetului Interimar, s-a propus înlocuirea cu DST-uri a unei părți din rezervele valutare în dolari SUA deținute de țări prin intermediul unui cont de substituie ce ar urma să fie administrat de FMI. Propunerea urmărește să introducă DST-ul ca activ de rezervă internațional în locul dolarului SUA, promotorii constituirii acestui cont consideră că pe această cale s-ar putea realiza o stabilitate a cursurilor de schimb pe piață, prin evitarea speculațiilor pe seama dolarului SUA care de fapt a dezorganizat sistemul monetar internațional.

Discuțiile purtate până în prezent în legătură cu înființarea contului de substituie au scos în evidență interesele divergente ale diferitelor țări membre ale FMI, mai ales în ceea ce privește mijloacele de acoperire a riscurilor funcționării unui asemenea cont. Din punct de vedere tehnic, contul de substituie va atrage activele de rezervă, în fapt în dolari SUA, care ar urma să fie plasate la autoritățile monetare americane și remunerate de acestea cu dobândă. Deținătorii de creanțe exprimate în DST vor primi la rândul lor o dobândă.

Diferențele în minus ce pot apare între dobânzile primite și plătite de contul de substituie, precum și din modificările de curs, necesită un sistem de acoperiri asupra căruia în prezent se poartă discuții.

Vorbind despre criza monetar-financiară, în Raportul de la Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1977, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că *„într-o formă sau alta această criză se manifestă în întreaga lume generând ample fenomene și frământări politice și sociale în cadrul diferitelor țări, precum și agravarea stării de nesiguranță și instabilitate în relațiile internaționale”*.

După cum se cunoaște, în anul 1972, România a devenit membră a Fondului Monetar Internațional și, în această calitate, Banca Națională a R. S. România a primit sarcina derulării operațiunilor cu acest organism specializat al ONU. În același timp, alături de Ministerul Finanțelor și celelalte instituții centrale interesate, Banca Națională a contribuit substanțial la elaborarea lucrărilor și a poziției țării noastre cu privire la reforma sistemului monetar internațional, pentru reșezarea relațiilor valutar-financiare internaționale pe baza principiilor de deplină egalitate în drepturi a tuturor țărilor și echitate. În cadrul celei de a VII-a sesiuni extraordinare a ONU, în poziția luată de țara noastră se menționa că *„procesul realizării unei noi ordini economice mondiale presupune, ca o condiție esențială, desfășurarea pe baze stabile a relațiilor valutar-financiare, cristalizarea unui nou sistem monetar internațional, sănătos și echitabil, care să asigure întărirea monedelor naționale, statornicirea unor cursuri de schimb reale, fundamentate economic, să creeze premisele unei mai mari stabilități a cursurilor valutare...”*.

Criza sistemului monetar internațional a pus și pune cu acuitate necesitatea

realizării unui nou sistem monetar cu un caracter larg democratic, prin participarea activă a tuturor țărilor, pe baze egale, reșezarea relațiilor monetare și financiare internaționale pe baze noi, având în vedere interdependența economică tot mai strânsă dintre toate statele lumii.

Un nou sistem monetar internațional nu poate fi însă înfăptuit fără o nouă ordine economică internațională, care, așa cum se sublinia la acea dată, *“trebuie să așeze relațiile dintre toate statele pe principii de egalitate și echitate, să asigure accesul țărilor slab dezvoltate și în curs de dezvoltare la tehnologiile moderne, la cuceririle științei contemporane, să favorizeze progresul lor rapid și multilateral, creând totodată condiții pentru o evoluție echitabilă a tuturor zonelor lumii, a economiei mondiale”*.

Nota Redacției

Acest articol a fost scris în secolul trecut și publicat în *Buletinul Băncii Naționale a României*, nr. 3-4, 1980, pp. 95-11.

Ce s-a schimbat de atunci?

IDENTIFICAREA CONSUMATORILOR-ȚINTĂ AI MATERIALELOR DE FINISARE, ÎN VEDEREA EXTINDERII SEGMENTULUI DE PIAȚĂ AL PRODUCĂTORILOR AUTOHTONI

Olesea CERNAVCA¹

Rezumat

Actualitatea cercetării se evidențiază prin globalizarea piețelor și liberalizarea comerțului mondial, care determină o concurență impetuoasă între producătorii materialelor de finisare, atât pe plan național, cât și pe plan internațional. Astfel, pentru a încerca să ajutăm producătorii autohtoni ai materialelor de finisare, în vederea atingerii unei competitivități înalte prin concentrarea forțelor în direcții exacte, am stabilit, drept scop pentru lucrare, identificarea segmentelor-țintă ale consumatorilor materialelor de finisare. Pentru atingerea scopului, am stabilit următoarele obiective: determinarea frecvenței de cumpărare pe localități; evaluarea frecvenței achizițiilor pe mediile de trai repartizate, pe sexe și vârste; stabilirea sumei medii de încadrare pentru o achiziție unică a materialelor de finisare; determinarea dependenței între suma achizițiilor și nivelul venitului lunar. În cadrul acestei lucrări, au fost utilizate metode științifice, ca: deducția, inducția, metoda analitică, sinteza, comparația, metoda analogică și chestionarul.

Menționăm că această cercetare se bazează pe rezultatele veridice, interpretate în urma aplicării metodei-chestionarului asupra a 260 de consumatori ai materialelor de finisare din Republica Moldova. Acest studiu este efectuat în special pentru producătorul autohton al materialelor de finisare S.A. SUPRATEN, în vederea extinderii segmentului de clienți, însă susținem că rezultatele cercetării pot fi utilizate atât de către producătorii, cât și dealerii materialelor de finisare de pe întreg teritoriul republicii.

Cuvinte-cheie: materiale de finisare, producători, dealeri, consumatori, piață, extindere, achiziție, concurență, standarde, calitate.

¹ Doctorand, Academia de Studii Economice din Moldova

Introducere

Republica Moldova, actualmente, prezintă o piață de peste 250 de comercianți ai materialelor de finisare. Producătorii autohtoni ai acestora, ca S.A. SUPRATEN, S.R.L. CHIMTONCOM, F.C.P. Soldi S.R.L. și Î.C.S. „Knauf-Gips” S.R.L., zilnic, se confruntă cu o concurență serioasă din partea producătorilor străini care importă pe teritoriul RM o cantitate impunătoare de produse de calitate înaltă. În astfel de condiții ale pieții, producătorii autohtoni, sunt nevoiți să îndeplinească anumite cerințe, ca: implementarea sistemelor de management al calității, prețuri mai joase, calitate mai înaltă, asortiment vast, acces disponibil la produse și altele. Considerăm binevenită o realizare a chestionarelor, în vederea identificării segmentului-țintă al consumatorilor pentru o focalizare a forțelor îndreptată spre acesta. Astfel, rezultatul și interpretarea acestora ar putea deveni cheia-succesului în producerea și comercializarea materialelor de finisare.

Metode de cercetare

Pentru această cercetare, am utilizat metode științifice ca: deducția, inducția, metoda analitică, sinteza, comparația, metoda analogică și chestionarul. A fost utilizată metoda chestionarului, datorită faptul că problema studiată este una cunoscută. Totodată, din cauza complexității realității sociale, am descompus problemele de-a lungul diferitor dimensiuni^[7] care, la rândul lor, au fost descompuse în indicatori: sex, vârstă, salariu lunar, mediu de trai etc.

În cadrul chestionării, au participat 260 consumatori ai materialelor de finisare și anume: 56% femei, 41% bărbați. Consumatorii intervievați provin din mediul urban 68% și din mediul rural 32%. Veniturile lunare ale consumatorilor se împart pe următoarele niveluri: 20% - au salarii între 4001-5000 lei, 19% primesc salarii între 2001-3000 lei, 18% - salariu cu intervalul între 3001-4000 lei, 12% primesc salarii până la 2000 lei, 10% au salarii cuprinse între 5001-6000 lei și alții 10% au salarii cuprinse între 6001-7000 lei, 6% au venituri peste 9000 lei, 3% cu salarii cuprinse între 7001-8000 lei, iar 2% cu venituri cuprinse între 8001-9000 lei.

Cercetarea a pornit de la identificarea mediului de reședință cu o frecvență a achiziției materialelor de finisare. Urmărind frecvența cumpărării, putem menționa că populația mediului urban este mult mai predispusă de a cumpăra materiale de finisare (68%) în comparație cu consumatorii mediului rural (32%). Autorul afirmă că populația mediului urban cumpără materiale de finisare cu o frecvență mai mare de 2 ori față de populația mediului rural.

Urmărind frecvența cumpărării în mediu, stabilim faptul că, în mediul urban, frecvența cu o pondere mai înaltă este „o dată în an” - 35%, iar în mediul rural frecvența cea mai înaltă este de „2-3 ori pe an” - 44%.

Tabelul 1
Frecvența cumpărării pe mediile de trai

Mediul	Frecvența cumpărării pe mediile de trai (pe rând)								Total
	O dată în an	De 2-3 ori pe an	De 4-5 ori pe an	O dată la 2 ani	O dată la 3 ani	O dată la 4 ani	O dată la 5 ani	Mult mai rar	
Urban	74,4%	55,8%	60,0%	78,6%	66,7%	80,0%	88,9%	85,7%	68,0%
Rural	25,6%	44,2%	40,0%	21,4%	33,3%	20,0%	11,1%	14,3%	32,0%
Total	100%	100 %	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Mediul	Frecvența cumpărării în mediu (pe coloană)								Total
	O dată în an	De 2-3 ori pe an	De 4-5 ori pe an	O dată la 2 ani	O dată la 3 ani	O dată la 4 ani	O dată la 5 ani	Mult mai rar	
Urban	34,9%	25,9%	9,0%	13,3%	6,0%	2,4%	4,8%	3,6%	100%
Rural	25,6%	43,6%	12,8%	7,7%	6,4%	1,3%	1,3%	1,3%	100%

Sursa: Elaborat de către autor

Putem menționa și faptul că frecvența cea mai mică a achizițiilor „o dată la 5 ani” este urmărită într-o valoare mai înaltă - 4,8% pentru mediul urban. În concluzie, se va menționa faptul că consumatorii din mediul urban cumpără mai mult și mai frecvent materiale de finisare, în comparație cu mediul rural.

În continuare, ne-am propus să identificăm o frecvență a cumpărării materialelor de finisare pe mediile de trai în raport cu sexul consumatorilor.

Tabelul 2
Frecvența cumpărării mediilor de trai pe sexe

Mediul	Frecvența cumpărării (FEMEI) (pe rând)								Total
	O dată în an	De 2-3 ori pe an	De 4-5 ori pe an	O dată la 2 ani	O dată la 3 ani	O dată la 4 ani	O dată la 5 ani	Mult mai rar	
Urban	73,2%	51,3%	71,4%	78,6%	75,0%	100,0%	87,5%	75,0%	69,0%
Rural	26,8%	48,7%	28,6%	21,4%	25,0%	0,0%	12,5%	25,0%	31,0%
Total	100%	100 %	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Mediul	Frecvența pe coloană a cumpărării în mediu de trai (FEMEI)								Total
	O dată în an	De 2-3 ori pe an	De 4-5 ori pe an	O dată la 2 ani	O dată la 3 ani	O dată la 4 ani	O dată la 5 ani	Mult mai rar	
Urban	41,0%	20,0%	10,0%	11,0%	6,0%	2,0%	7,0%	3,0%	100%
Rural	33,3%	42,2%	8,9%	6,7%	4,4%	0,0%	2,2%	2,2%	100%
Total	38,6%	26,9%	9,7%	9,7%	5,5%	1,4%	5,5%	2,8%	100%
Mediul	Frecvența cumpărării în mediu de trai (BĂRBAȚI) (pe rând)								Total
	O dată în an	De 2-3 ori pe an	De 4-5 ori pe an	O dată la 2 ani	O dată la 3 ani	O dată la 4 ani	O dată la 5 ani	Mult mai rar	
Urban	77,3%	60,5%	45,5%	78,6%	57,1%	66,7%	100,0%	100,0%	66,7%
Rural	22,7%	39,5%	54,5%	21,4%	42,9%	33,3%	0,0%	0,0%	33,3%
Total	100%	100 %	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Mediul	Frecvența pe coloană a cumpărării în mediu de trai (BĂRBAȚI)								Total
	O dată în an	De 2-3 ori pe an	De 4-5 ori pe an	O dată la 2 ani	O dată la 3 ani	O dată la 4 ani	O dată la 5 ani	Mult mai rar	
Urban	25,8%	34,8%	7,6%	16,7%	6,1%	3,0%	1,5%	4,5%	100%
Rural	15,2%	45,5%	18,2%	9,1%	9,1%	3,0%	0,0%	0,0%	100%
Total	22,2%	38,4%	11,1%	14,1%	7,1%	3,0%	1,0%	3,0%	100%

Sursa: Elaborat de către autor

Astfel, femeile din mediul urban cumpără mai mult cu 38% decât femeile din mediul rural. La fel, se menționează faptul că femeile din mediul urban cumpără cu o frecvență de o dată pe an - 41%, iar femeile mediului rural procură de 2-3 ori pe an - 42,2%. Autorul remarcă faptul că femeile din mediul urban cumpără mai mult și mai des materiale de finisare.

Bărbații din mediul urban cumpără cu 33,4% mai des materiale de finisare decât bărbații din mediul rural. Totodată, urmărind frecvența de cumpărare pe mediu, autorul afirmă că bărbații din mediul urban, și anume 34,8%, cumpără cu o frecvență de 2-3 ori pe an. Cu o aceeași frecvență se procură și în mediul rural, însă cu o pondere mai mare - 45,5%. Bărbații din mediul rural cumpără cu o unitate mai mult, dar cu aceeași frecvență maximală ca și a mediului urban.

Femeile din mediul urban, cumpără mai mult decât bărbații din mediul urban cu 2,3%, iar bărbații mediului rural cumpără cu 2,3% mai mult decât femeile din mediul rural. Femeile cumpără mai des ca bărbații, și anume, femeile cumpără o dată în an, cu o pondere de 38,6%, iar bărbații cumpără, cu o pondere de 38,4%, dar de 2-3 ori pe an.

Per total, autorul concluzionează că femeile cumpără mai des și mai mult decât bărbații, iar mediul urban, totuși, este mult mai activ la capitoul achiziții materiale de finisare. Urmează, în cadrul cercetării, să se observe câți bani achită pentru o achiziție unică bărbații și femeile.

Tabelul 3
Suma medie în care se încadrează consumatorii din mediul urban/rural la achiziția unică a materialelor de finisare

Medii	Suma medie în care se încadrează mediul urban/rural la achiziția unică a materialelor de finisare								Total
	Până la 100 lei	101-300 lei	301-500 lei	501-700 lei	701-900 lei	901-1000 lei	1001-2000 lei	2001-3000 lei	
Urban	13,3%	16,9%	20,5%	15,1%	10,8%	12,7%	4,8%	6,0%	100%
Rural	10,4%	22,1%	19,5%	11,7%	9,1%	18,2%	6,5%	2,6%	100%
Total	12,3%	18,5%	20,2%	14,0%	10,3%	14,4%	5,3%	4,9%	100%
	Suma medie în care se încadrează mediile de trai la achiziția unică a materialelor de finisare raportate la suma medie								
Urban	73,3%	62,2%	69,4%	73,5%	72,0%	60,0%	61,5%	83,3%	68,3%
Rural	26,7%	37,8%	30,6%	26,5%	28,0%	40,0%	38,5%	16,7%	31,7%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Sursa: Elaborat de către autor

Conform Tabelului 3, analizând achizițiile mediului urban, autorul afirmă că 20,5% din persoanele chestionate se încadrează în suma 301-500 lei pentru o

achiziție unică, 16,9% se încadrează în suma de 101-300 lei, 15,1% se încadrează în suma de 501-700 lei.

Analizând achizițiile din mediul rural, se subliniază cele 22,1%, care se încadrează în suma de 101-300 lei, 19,5% se încadrează în 301-500 lei, iar 18,2% se încadrează în suma de 901-1000 lei. Autorul afirmă că 20,2% din persoanele intervievate se încadrează în suma de 301-500 lei, aceasta este ponderea majoritară.

Analizând sumele în care se încadrează persoanele chestionate la achiziția unică, autorul concluzionează că sumele cuprinse între 2001-3000 lei se înregistrează într-o pondere aproximativ de 5 ori mai mare în favoarea mediului urban. Ca și celelalte rezultate, mediul urban înregistrează cele mai mari ponderi la toate secvențele de sume medii.

Tabelul 4
Suma medie în care se încadrează femeile/bărbații la achiziția unică a materialelor de finisare

Gen	Până la 100 lei	101-300 lei	301-500 lei	501-700 lei	701-900 lei	901-1000 lei	1001-2000 lei	2001-3000 lei	Total
Fem	13,9%	19,4%	22,9%	11,8%	11,1%	13,2%	4,9%	2,8%	68,3%
Masc	10,1%	17,2%	16,2%	17,2%	9,1%	16,2%	6,1%	8,1%	31,7%
Total	100%	100 %	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Sursa: Elaborat de către autor

Conform Tabelului 4, autorul afirmă că femeile cumpără mai multe materiale de finisare decât bărbații. Acestea se încadrează mai des în suma de 301-500 lei, pe când bărbații se încadrează la o achiziție unică în suma de 101-300 lei și în suma de 501-700 lei-17,2%. Femeile cumpără mai multe materiale de finisare decât bărbații cu 36,6% mai mult.

Pentru a înțelege care e segmentul de vârstă cu o cerere mai înaltă față de materialele de finisare, autorul a elaborat Tabelul 5.

Tabelul 5
Suma medie în care se încadrează sexele pe vârstă, la achiziția unică a materialelor de finisare

Vârsta (ani)	Suma medie în care se încadrează femeile la achiziția unică a materialelor de finisare								Total
	Până la 100 lei	101-300 lei	301-500 lei	501-700 lei	701-900 lei	901-1000 lei	1001-2000 lei	2001-3000 lei	
Până la 18 ani	-	-	-	-	-	5,3	-	-	0,7%
19-25	55%	55,6%	54,5%	29,4%	68,8%	15,8%	28,6%	50%	46,9%
26-35 ani	20%	22,2%	36,4%	35,3%	12,5%	47,4%	42,9%	25,0%	30,1%
36-45 ani	15%	18,8%	9,1%	35,3%	18,8%	15,8%	14,3	25%	16,8
46 și mai mult	10%	7,4	-	-	-	15,8%	14,3%	-	5,6%

Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Suma medie în care se încadrează bărbații la achiziția unică a materialelor de finisare									Total
Până la 18 ani	10%	5,9%	-	5,9%	11,1%	6,3%	-	12,5	6,1%
19-25	30%	11,8%	43,8%	29,4%	-	37,5%	16,7%	-	24,4%
26-35 ani	60%	29,4%	31,3%	35,3%	66,7%	18,8%	83,3%	50%	40,4%
36-45 ani	-	11,8%	25%	11,8%	22,2%	18,8	-	37,5%	16,2%
46 și mai mult	-	41,2%	-	17,6	-	18,8	-		13,1%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Sursa: Elaborat de către autor

Conform Tabelul 5, se observă că femeile cu vârsta între 19-25 de ani, efectuează cele mai multe cumpărături ale materialelor de finisare - 46,9% din toate femeile intervievate. Acestea preferă ca, la o achiziție a materialelor de finisare, să cheltuiască 701-900 lei - 68,8%. Alte 30,1% dintre femeile care efectuează achiziții, sunt de vârstă între 26-35 ani, acestea preferă ca, la o achiziție unică a materialelor de finisare, să cheltuiască 901-1000 lei - 47,4%.

Bărbații care achiziționează frecvent materialele de finisare - 40,4%, sunt cu vârsta cuprinsă între 26-35 ani, dintre aceștia 66,7% se încadrează la o achiziție unică între 701-900 lei, iar 24,4% dintre bărbații intervievați, cu vârsta cuprinsă între 19-25 de ani, efectuează în mare parte - 37,5% achiziții unice în suma de 901-1000 lei.

Efectuând un calcul total pe sexe, autorul concluzionează că 37,6% dintre persoanele intervievate au vârsta între 19-15 de ani; ele prezintă cea mai mare cota la achiziționare și preferă ca o achiziție unică să se încadreze în limitele de până la 100 lei. Următoarea pondere majoritară este 34,3% cu vârsta cuprinsă între 26-35 ani, care efectuează în mare parte achiziții unice în valoare de 1001-2000 lei.

Tabelul 6
Suma medie în care vă încadrați la achiziția unică a materialelor de finisare în dependență de nivelul venitului lunar

Nivelul venitului lunar (lei)	Suma medie în care se încadrează consumatorii la achiziția unică a materialelor de finisare								Total
	Până la 100 lei	101-300 lei	301-500 lei	501-700 lei	701-900 lei	901-1000 lei	1001-2000 lei	2001-3000 lei	
Până la 2000	14,3%	42,9%	7,1%	10,7%	10,7%	14,3%	-	-	100%
2001-3000	26,1%	17,4	19,6%	6,5%	6,5	13%	8,7%	2,2%	100%
3001-4000	17,8%	22,2%	26,7%	13,3%	6,7%	8,9%	-	4,4%	100%
4001-5000	8,2%	16,3%	26,5%	18,4%	8,2%	14,3%	8,2%	-	100%
5001-6000	4%	8%	12%	12%	16%	32%	-	16%	100%
6001-7000	4,2%	16,7%	16,7%	29,2%	12,5%	4,2%	12,5%	4,2%	100%
7001-8000	-	-	25%	12,5%	12,5%	37,5%	12,5%	-	100%
8001-9000	-	-	-	25%	50%	-	25%	-	100%
Peste 9000	-	7,1%	28,6%	7,1%	14,3%	14,3%	-	28,6%	100%
Total	12,3%	18,5%	20,2%	14%	10,3%	14,4%	5,3%	4,9	100%

Sursa: Elaborat de către autor.

Conform datelor din Tabelul 6, autorul afirmă că consumatorii cu venituri

lunare până la 2000 lei preferă să se încadreze, la o achiziție unică a materialelor de finisare, în suma de 101-300 lei, în pondere de 42,9%, ceea ce nu le permite să facă achiziții mai mari de 1000 lei. Deși se pare că achiziția unică trebuie să crească în dependență directă cu nivelul salariului, consumatorii cu nivelul veniturilor cuprinse între 2001-3000 lei preferă să se încadreze, la o achiziție unică a materialelor de finisare, de până la 100 lei - 26,1%.

Consumatorii cu venituri cuprinse între 3001-4000 lei se încadrează în achiziția de 301-500 lei - 36,7%. Consumatorii cu venituri cuprinse între 4001-5000 lei, preferă aceeași achiziție de 301-500 lei - 26,5%. Cumpărătorii cu veniturile cuprinse între 5001-6000 lei preferă achiziția de 901-1000 lei - 32%.

Cumpărătorii cu veniturile cuprinse între 6001-7000 lei preferă achiziția de 501-700 lei - 29,2%, iar consumatorii cu venituri cuprinse între 7001-8000 lei preferă achiziția de 901-1000 lei - 37,5%, consumatorii cu nivelul veniturilor cuprinse între 8001-9000 lei se încadrează în suma achiziției de 701-900 lei - 50%, iar consumatorii cu venituri peste 9000 lei preferă achiziția de peste 2000 lei - 28,6% și achiziția de 301-500 lei - 28,6%.

Se observă totuși o dependență între nivelul venitului și achiziția unică a materialelor de finisare. Cu cât este mai mare venitul, cu atât mai scumpă se efectuează achiziția. Autorul concluzionează cota majoritară obținută de achiziția unică este 20,2% - pentru cumpărătura de 301-500 lei, urmată de cota 18,5% - pentru achiziția cuprinsă între 101-300 lei.

Tabelul 7
Interdependența între vârstă și frecvența cumpărării

Frecvența	Indicator	Vârsta					Total
		Până la 18 ani	19-25 ani	26-35 ani	36-45 ani	45 și mai mult	
O dată în an	% cât de des cumpărați	2,6%	44,2%	28,6%	14,3%	10,4%	100%
	% pe vârstă	28,6%	37,4%	26,2%	27,5%	38,1%	31,7%
De 2-3 ori pe an	% cât de des cumpărați	3,9%	45,5%	29,9%	15,6%	5,2%	100%
	% pe vârstă	42,9%	38,5%	27,4%	30%	19%	31,7%
De 4-5 ori pe an	% cât de des cumpărați	-	40%	28%	24%	8%	100%
	% pe vârstă	-	11%	8,3%	15%	9,5%	10,3%
O dată la 2 ani	% cât de des cumpărați	-	21,4%	42,9%	21,4%	14,3%	100%
	% pe vârstă	-	6,6%	14,3%	15%	19%	11,5%
O dată la 3 ani	% cât de des cumpărați	13,3%	6,7%	53,3%	13,3%	13,3%	100%
	% pe vârstă	28,6%	1,1%	9,5%	5%	9,5%	6,2%
O dată la 4 ani	% cât de des cumpărați	-	20%	80%	-	-	100%
	% pe vârstă	-	1,1%	4,8%	-	-	2,1%
O dată la 5 ani	% cât de des cumpărați	-	22,2%	44,4%	33,3%	-	100%
	% pe vârstă	-	2,2%	4,8%	7,5%	-	3,7%
Mult mai rar	% cât de des cumpărați	-	28,6%	57,1%	-	14,3%	100%
	% pe vârstă	-	2,2%	4,8%	-	4,8%	2,9%
Total	% cât de des cumpărați	2,9%	37,4%	34,6%	16,5	8,6%	100%
	% pe vârstă	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Sursa: Elaborat de către autor

Conform Tabelul 7, autorul trasează tangențe între vârsta consumatorilor și frecvența de achiziție a materialelor de finisare.

Cea mai înaltă frecvență înregistrată este de 31,7% pentru frecvența achiziționării de o dată pe an și de 2-3 ori pe an, urmată de frecvența o dată la 2 ani - 11,5%.

Autorul afirmă că vârsta consumatorilor intervievați care cumpără cel mai des materiale de finisare este de 19-25 de ani - 37,4%, urmată de vârsta cuprinsă între 26-35 de ani - 34,6%, și vârsta de 36-45 de ani cu ponderea de 16,5%. Consumatorii cu vârsta de până la 18 ani, înregistrează o frecvență a cumpărării materialelor de finisare de „o dată pe an” și o dată la 3 ani - 28,6%.

Consumatorii cu vârsta cuprinsă între 19-25 de ani, înregistrează o frecvență a achizițiilor de 2-3 ori pe an - 38,5% și „o dată pe an” - 37,4%.

Cumpărătorii cu vârsta cuprinsă între 26-35 de ani, preferă o frecvență a achizițiilor de materiale de finisare de 2-3 ori pe an - 27,4%, și o dată pe an - 26,2%. Consumatorii cu vârsta cuprinsă între 36-45 de ani, preferă achiziții cu o frecvență de 2-3 ori pe an - 30% și o dată pe an - 27,5%.

Consumatorii cu vârsta cuprinsă între 46 și mai mulți ani preferă achiziții cu o frecvență „o dată pe an” - 38,1% și de 2-3 ori pe an - 19%.

Frecvența achiziției materialelor de finisare „o dată pe an” înregistrează cea mai mare cotă pentru consumatorii cu vârsta cuprinsă între 19-25 ani - 44,2%. Frecvența de 2-3 ori pe an înregistrează cea mai înaltă cotă pentru consumatorii cu vârsta cuprinsă între 19-25 ani - 45,5%, frecvența de 4-5 ori pe an înregistrează cel mai înalt indicator pentru consumatorii cu vârsta cuprinsă între 19-25 ani - 40%, frecvența „o dată la 2 ani” pentru consumatorii cu vârsta între 26-35 ani - 42,9%, „o dată la 3 ani”, pentru consumatorii cu vârsta între 26-35 ani - 53,3%, „o dată la 4 ani”, pentru consumatorii cu vârsta între 26-35 ani - 80%, „o dată la 5 ani”, pentru consumatorii cu vârsta cuprinsă între 26-35 ani - 44,4%, frecvența mult mai rară de „o dată la 5 ani” e caracteristică la fel pentru consumatorii cu vârsta cuprinsă între 26-35 ani - 57,1%.

Astfel, autorul concluzionează că segmentul cheie spre care e nevoie de îndreptat forțele de marketing al producătorilor de materiale de finisare este de 26-35 ani.

Tabelul 8
Recunoașterea S.A. SUPRATEN de către consumatorii diferitor localități (pondere de rând)

Localitatea	În ce măsură este cunoscută S.A. SUPRATEN de către consumatorii diferitor localități					Total
	Foarte puțin	Puțin	Nici/Nici	Bine	Foarte bine	
Edineț	-	-	-	1,7%	3,8%	1,6%
Briceni	-	-	2,6%	4,2%	1,9%	2,9%
Soroca	-	7,7%	13,2%	5,1%	11,5	7,8%
Bălți	-	15,4%	2,6%	10,2%	21,2%	11,5%
Ungheni	-	7,7%	5,3%	9,3%	5,8%	7,4%
Orhei	10%	3,8%	5,3%	7,6%	7,7%	7%
Chișinău	30%	50%	50%	34,7%	28,8%	37,3%
Hâncești	20%	-	13,2%	5,1%	1,9%	5,7%
Căușeni	10%	-	-	-	-	0,4%
Tighina	-	-	-	1,7%	-	0,8%
Comrat	-	-	-	0,8%	1,9%	0,8%
Cahul	-	3,8%	-	2,5%	-	1,6%
Fălești	-	-	2,6%	4,2%	5,8%	3,7%
Alte localități	30%	11,5%	5,3%	12,7%	9,6%	11,5%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Sursa: Elaborat de către autor

Conform Tabelul 8, autorul analizează gradul de cunoaștere a consumatorilor din diferite localități referitor la S.A. SUPRATEN. Astfel, foarte bine este recunoscută societatea de către mun. Chișinău - 28,8%, urmat de mun. Bălți - 21,2% și Soroca - 11,5%. Bine este cunoscută societatea la fel de către mun. Chișinău - 34,7%, mun. Bălți - 10,2% și alte localități în afară de cele specificate - 12,7%. Nici cunoscută și nici necunoscută este S.A. SUPRATEN pentru Hâncești - 13,2% și Soroca - 13,2%. Puțin cunoscută este de mun. Bălți - 15,4% și Ungheni/Soroca - 7,7%. Foarte puțin cunoscută este societatea de către mun. Chișinău - 30%, urmată de Hâncești cu 20%.

Autorul concluzionează că și mun. Chișinău, deși deține 2 magazine SUPRATEN, are locatari care conosc foarte puțin despre această societate. La fel, se remarcă faptul că nici un locatar al Tighinei, Căușeni și Cahul nu a răspuns că deține informații ample despre această societate. Se menționează că și Comratul este familiarizat puțin cu S.A. SUPRATEN.

În calitate de recomandare ar fi deschiderea unor magazine de către dealerii acestei întreprinderi în localitățile sus menționate.

Tabelul 9

Recunoașterea S.A. SUPRATEN de către consumatorii diferitor localități (pondere de coloană)

Localitatea	În ce măsură este cunoscută S.A. SUPRATEN de către consumatorii diferitor localități					Total
	Foarte puțin	Puțin	Nici/Nici	Bine	Foarte bine	
Edineț	-	-	-	50%	50%	100%
Briceni	-	-	14,3%	71,4%	14,3%	100%
Soroca	-	10,5%	26,3%	31,6%	31,6%	100%
Bălți	-	14,3%	3,6%	42,9%	39,3%	100%
Ungheni	-	11,1%	11,1%	61,1%	16,7%	100%
Orhei	5,9%	5,9%	11,8%	52,9%	23,5%	100%
Chișinău	3,3%	14,3%	20,9%	45,1%	16,5%	100%
Hâncești	14,3%	-	35,7%	42,9%	7,1%	100%
Căușeni	100%	-	-	-	-	100%
Tighina	-	-	-	100%	-	100%
Comrat	-	-	-	50%	50%	100%
Cahul	-	25%	-	75%	-	100%
Fălești	-	-	55,6%	55,6%	33,3%	100%
Alte localități	10,7%	10,7	53,6%	53,6%	17,9%	100%

Sursa: Elaborat de către autor

Conform Tabelul 9, se observă mult mai amănunțit care localitate anume cunoaște sau nu S.A. SUPRATEN. Astfel, din cauza că au fost puțin respondenți din Edineț, indicatorii acestora sunt mari: 50% cunosc bine și alte 50% cunosc foarte bine această societate. Orașul Briceni cunoaște bine întreprinderea - 71,4%, Soroca la fel: 31,6% cunosc bine această companie și alte 31,6% o cunosc foarte bine. Mun. Bălți a înregistrat ponderea de 42,9% ce cunosc bine compania și alte 39,3% foarte bine. Ungheni - 61,1% cunosc bine întreprinderea, Orhei - 52,9% cunosc bine întreprinderea, mun. Chișinău - 45,1% cunosc bine iar 3,3% foarte puțin. Hâncești - 42,9% cunosc bine această societate iar 14,3% o cunosc foarte puțin. Din cauză că, în cadrul chestionării, au participat puțin respondenți din Căușeni, astfel 100% cunosc foarte puțin această companie, la fel și pentru Tighina - 100% cunosc bine această întreprindere, Comrat - 50% cunosc bine și 50% foarte bine, Cahul - 25% cunosc puțin despre S.A. SUPRATEN și 75% cunosc bine, Fălești - 55,6% cunosc bine această societate.

Per total, rezultatele chestionarului, în special cele care țin de compania SUPRATEN sunt pozitive, însă, aceasta are nevoie de a-și extinde publicitatea și activitatea comercială în astfel de localități ca Orhei, Hâncești, Căușeni și chiar și în Chișinău, unde consumatorii potențiali cunosc foarte puțin despre S.A. SUPRATEN.

Pentru a afla dacă consumatorii diferitor localități consideră că în mun. Chișinău, S.A. SUPRATEN este cel mai atractiv magazin, am realizat Tabelul 10.

Tabelul 10
Atractivitatea magazinului SUPRATEN

Localitatea	În ce măsură este cunoscută S.A. SUPRATEN de către consumatorii diferitor localități				Total
	În dezacord	Nici acord/ nici dezacord	De acord	Total de acord	
Edineț	-	-	50%	50%	100%
Briceni	-	-	57,1%	42,9%	100%
Soroca	-	42,1%	36,83%	21,1%	100%
Bălți	3,6%	35,7%	42,9%	17,9%	100%
Ungheni	-	27,8%	55,6%	16,7%	100%
Orhei	-	23,5%	52,9%	23,5%	100%
Chișinău	1,1%	28,6%	58,2%	12,1%	100%
Hâncești	7,1%	7,1%	85,7%	-	100%
Căușeni	-	-	100%	-	100%
Tighina	50%	-	50%	-	100%
Comrat	-	-	100%	-	100%
Cahul	-	25%	75%	-	100%
Fălești	11,1%	22,2%	55,6%	11,1%	100%
Alte localități	-	46,4%	50%	3,6%	100%

Sursa: Elaborat de către autor

Circa 58% dintre locatarii intervievați ai mun. Chișinău sunt de acord că magazinul SUPRATEN este cel mai atractiv, iar 28,6% nu sunt nici de acord și nici în dezacord. Locatarii intervievați din Orhei, în pondere de 52,9%, sunt de acord că magazinele SUPRATEN sunt cele mai atractive, de aceeași părere sunt și majoritatea locatarilor intervievați din Edineț, Briceni, Bălți, Ungheni, Hâncești, Căușeni, Tighina, Comrat, Cahul, Fălești etc. Doar 3,6% dintre intervievații mun. Bălți nu sunt de acord cu această părere, la fel și 1,1% intervievați din Chișinău, 7,1% din Hâncești, 25% din Cahul și 22,2% din Fălești.

Concluzii și recomandări

În urma efectuării acestui studiu, putem concluziona că mediul urban achiziționează materiale de finisare cu 36% mai mult față de consumatorii proveniți din mediul rural, însă mediul rural este acela care cumpără mai des „de 4-5 ori pe an” cu 3,8% mai mult decât mediul urban. Se observă faptul că femeile din mediul urban cumpără mai des materiale de finisare, decât femeile din mediul rural cu 38%, și tot femeile din mediul urban cumpără cu o frecvență mai înaltă „de 4-5 ori pe an” cu 1,1% mai mult față de mediul rural. Bărbații din mediul urban cumpără mai des cu 33,4% materiale de finisare, decât cei din mediul rural, însă bărbații din mediul rural cumpără cu o frecvență mai înaltă „de-4-5 ori pe an”, cu o valoare de 10,6% mai mare decât cei din mediul urban. Cea mai mare parte a consumatorilor mediului urban se încadrează în suma achiziției unice de la 301-500 lei, iar cei ale mediului

urban în valoarea de 101-300 lei. Este demonstrat faptul că femeile achită sume mai mari pentru achiziția materialelor de finisare, cu 36,6% mai mult față de bărbați. La fel, menționăm că acestea se încadrează în achiziția unică de 301-500 lei. Femeile cu vârsta cuprinsă între 19-25 ani și bărbații cu vârsta cuprinsă între 26-35 ani sunt segmentul țintă pentru producătorii materialelor de finisare. Nivelul venitului lunar al consumatorilor nu demonstrează o legătură directă cu achiziția în cantități mai mari ale materialelor de finisare.

Recomandăm producătorilor autohtoni ai materialelor de finisare, să-și orienteze forțele spre segmentul țintă: femeile cu vârsta cuprinsă 19-25 ani din mediul rural și bărbații cu vârsta cuprinsă între 26-35 ani, la fel din mediul rural. Recomandăm producătorului autohton S.A. SUPRATEN să-și promoveze produsele sale și să-și extindă activitatea comercială în localități precum Edineț, Briceni, Soroca, Comrat, Cahul, Ungheni și Bălți.

References

1. BELOSTECINIC, Grigore. *Metode și tehnici de scalare încercetările de marketing*. Chișinău: ASEM, 2008. ISBN 978-9975-75-406-4
2. FRONTE, Florin. *Bazele marketingului*. București, 2012. [on-line]. [accesat 29.04.2018]. Disponibil: <http://www.managusamv.ro/images/pdf/Mk.pdf>
3. MOLDOVEANU, Maria. *Marketing sicultura*. București: Expert, 1997. ISBN: 9-739-222-091
4. PETROVICI, S., BELOSTECINIC, Gr. *Marketing*. Chișinău: ASEM, 1998. ISBN 9-975-954-103
5. POPESCU, Ioana, Cecilia. *Comunicarea în marketing: concepte, tehnici, strategii*. Ed. a 2-a, rev. și adăug. București: Uranus, 2002. ISBN: 9-739-021-794
6. STONE, Bob, JACOBS, Ron. *Metode de success în marketingul direct*. Chișinău: ARC, 2012. ISBN 9-789-975-613-194
7. ȘANDOR, Sorin, Dan. *Metode și tehnici de cercetare în științele sociale*. Tritonic, 2013. Pp. 117. ISBN 9-786-068-536-323
8. Tehnici și metode în examinările psihologice. Chestionarul. [on-line]. [accesat 30.04.2018]. Disponibil: <http://www.stiucum.com/marketing/marketing-international/86/chestionarul85272.php>

IDENTIFICATION OF TARGET CONSUMERS OF FINISHING MATERIALS FOR THE EXTENSION OF THE MARKET SEGMENT OF LOCAL PRODUCERS

Olesea CERNAVCA¹

Abstract

The actuality of research is highlighted by the globalization of markets and liberalization of world trade, which leads to an impetuous competition between finishing materials producers, both on the national and international levels. Thus, in order to try to help local producers of finishing materials and to achieve a high competitiveness by concentrating the forces in exact directions, we have set as a goal of the work to identify the target segments of consumers of finishing materials. To achieve the goal, we have set the following objectives: determining the frequency of purchase by localities; evaluation of frequency of purchases on distributed living environments by gender and age; determining the average amount of the purchase for a single purchase of finishing materials; determining the dependence between the amount of purchases and the monthly income level. In this paper, the following scientific methods have been used, such as: deduction, induction, analytical method, synthesis, comparison, analogue method and questionnaire.

We mention that this research is based on real results, interpreted following the application of the questionnaire method on 260 consumers of finishing materials from the Republic of Moldova. This study is mainly conducted for the domestic producer of finishing materials J.S.C. SUPRATEN, in order to expand the customer segment, but we believe that the results of the research can be used by producers and dealers of finishing materials all over the country.

Keywords: finishing materials, producers, dealers, consumers, market, expansion, acquisition, competition, standards, quality.

JEL Classification: B21, B22, D43

UDC: 339.13:[691:698.1](478)

¹ PhD Student, Academy of Economic Studies of Moldova

Introduction

The Republic of Moldova currently has a market of over 250 vendors of finishing materials. Their local producers, such as J.S.C. SUPRATEN, L.L.C. CHIMTONCOM, F.C.P. Soldi L.L.C. and I.C.S. “Knauf-Gips” L.L.C., are daily facing serious competition from foreign producers that import large quantities of high-quality products on the territory of the Republic of Moldova. Under such market conditions, local producers have to meet certain requirements, such as: implementing quality management systems, lower prices, higher quality, broad assortment, available access to products, and others. Thus, we consider to be timely the realization of questionnaires, in order to identify the target segment of the consumers for a focus of the forces directed towards it. Thus, their outcome and interpretation could become the key to success in the production and marketing of finishing materials.

Research methods

For this research we have used scientific methods such as deduction, induction, analytical method, synthesis, comparison, analogue method and questionnaire. The questionnaire method has been used, because the studied problem is a well-known one. At the same time, because of the complexity of social reality, we have decomposed the problems along various dimensions, [7] which in turn have been broken down into indicators such as gender, age, monthly salary, living environment, etc.

260 users of finishing materials have participated in the questionnaire, namely 56% women, 41% men. Surveyed consumers come from urban areas - 68% and 32% from rural areas. Monthly incomes of consumers are divided into the following levels: 20% - salaries between 4001 - 5000 MDL, 19% receive salaries between 2001 - 3000 MDL, 18% - salary within the range between 3001 - 4000 MDL, 12% receive salaries up to 2000 MDL, 10% have salaries between 5001-6000 MDL and other 10% have salaries ranging from 6001-7000 MDL, 6% have revenues over 9000 MDL, 3% with salaries ranging between 7001-8000 MDL and 2% with revenues between 8001-9000 MDL. Research has started from identifying the residence environment with a frequency of acquisition of finishing materials. Following the frequency of purchase, we can mention that the urban population is more prone to buy finishing materials (68%) compared to rural consumers (32%). The author states that the urban population is buying finishing materials with a frequency greater than 2 times than the rural population.

Following the frequency of the purchase in the environment, we determine

that in the urban area, the frequency with the highest share is “once in a year” -35%, and in the rural area the highest frequency is “2-3 times a year” -44 %.

Table1
Frequency of buying by living environments

Environment	Frequency of buying by living environments (per line)								Total
	Once in a year	2 – 3 times a year	4 – 5 times a year	Once in 2 years	Once in 3 years	Once in 4 years	Once in 5 years	More rarely	
Urban	74,4%	55,8%	60,0%	78,6%	66,7%	80,0%	88,9%	85,7%	68,0%
Rural	25,6%	44,2%	40,0%	21,4%	33,3%	20,0%	11,1%	14,3%	32,0%
Total	100%	100 %	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Frequency of buying by living environments(per column)									Total
Urban	34,9%	25,9%	9,0%	13,3%	6,0%	2,4%	4,8%	3,6%	100%
Rural	25,6%	43,6%	12,8%	7,7%	6,4%	1,3%	1,3%	1,3%	100%

Source: Developed by author

We can also mention that the lowest frequency of purchases “once in 5 years” is being pursued in a higher value-4.8% for the urban environment. In conclusion, it will be mentioned that urban consumers buy more and more frequently finishing materials, compared to the ones from rural areas.

Next, we wanted to identify a frequency of buying finishing materials on living environments in relation to the gender of consumers.

Frequency of buying of living environments by gender

Environment	Frequency of buying (WOMEN) (per line)								Total
	Once in a year	2 – 3 times a year	4 – 5 times a year	Once in 2 years	Once in 3 years	Once in 4 years	Once in 5 years	More rarely	
Urban	73,2%	51,3%	71,4%	78,6%	75,0%	100,0%	87,5%	75,0%	69,0%
Rural	26,8%	48,7%	28,6%	21,4%	25,0%	0,0%	12,5%	25,0%	31,0%
Total	100%	100 %	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Frequency of buying per column of living environments(WOMEN)									Total
Urban	41,0%	20,0%	10,0%	11,0%	6,0%	2,0%	7,0%	3,0%	100%
Rural	33,3%	42,2%	8,9%	6,7%	4,4%	0,0%	2,2%	2,2%	100%
Total	38,6%	26,9%	9,7%	9,7%	5,5%	1,4%	5,5%	2,8%	100%
Frequency of buying (MEN) (per line)									Total
Urban	77,3%	60,5%	45,5%	78,6%	57,1%	66,7%	100,0%	100,0%	66,7%
Rural	22,7%	39,5%	54,5%	21,4%	42,9%	33,3%	0,0%	0,0%	33,3%
Total	100%	100 %	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Frequency of buying per column of living environments(MEN)									Total
Urban	25,8%	34,8%	7,6%	16,7%	6,1%	3,0%	1,5%	4,5%	100%
Rural	15,2%	45,5%	18,2%	9,1%	9,1%	3,0%	0,0%	0,0%	100%
Total	22,2%	38,4%	11,1%	14,1%	7,1%	3,0%	1,0%	3,0%	100%

Source: Developed by author

Thus, women from urban area buy with 38% more than women from rural area. It worth also mentioning that women from urban areas buy at a frequency of once in a year in a share of 41%, and women from the rural environment procured 2-3 times a year in a share of 42.2%. The author notes that women from urban environment buy more and more often finishing materials

Men from urban areas buy with 33.4% more often finishing materials than men from rural areas. At the same time, following the purchasing frequency by the environment, the author states that men from urban areas, namely 34.8% buy at a frequency of 2-3 times a year. The same frequency is also obtained in rural areas, but with a higher share of 45.5%. Men from the rural area buy with a unit more, but with the same maximum frequency as in the urban environment.

Women from urban environment buy more than men from urban area with 2.3% and men from the rural area buy with 2.3% more than women from rural area. Women buy more often than men, mainly, women buy once in a year with a share of 38.6% and men buy with a share of 38.4%, but 2-3 times a year.

Overall, the author concludes that women buy more and more often than men, and the urban environment, however, is more of a priority in terms of finishing material purchases. Further, the research will make observations on how much money men and women pay for a single purchase.

Table 3
The average amount spent by consumers from urban / rural areas when paying for a single purchase of finishing materials

Environ ment	The average amount spent by consumers from urban / rural areas when paying for a single purchase of finishing materials								Total
	Up to 100 MDL	101- 300 MDL	301-500 MDL	501- 700 MDL	701- 900 MDL	901- 1000 MDL	1001-2000 MDL	2001- 3000 MDL	
Urban	13,3%	16,9%	20,5%	15,1%	10,8%	12,7%	4,8%	6,0%	100%
Rural	10,4%	22,1%	19,5%	11,7%	9,1%	18,2%	6,5%	2,6%	100%
Total	12,3%	18,5%	20,2%	14,0%	10,3%	14,4%	5,3%	4,9%	100%
	The average amount by living environment when paying for a single purchase of finishing materials relative to the average amount								
Urban	73,3%	62,2%	69,4%	73,5%	72,0%	60,0%	61,5%	83,3%	68,3%
Rural	26,7%	37,8%	30,6%	26,5%	28,0%	40,0%	38,5%	16,7%	31,7%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Source: Developed by author

According to Table 3, analyzing the urban environment purchases, the author states that 20.5% of the respondents fall in the amount of 301-500 MDL for a single

purchase, 16.9% are in the amount of 101-300 MDL, 15.1% are in the amount of 501-700 MDL. Analyzing the purchases from the rural areas, 22.1% fall in the amount of 101-300 MDL, 19.5% fall in the amount of 301-500 MDL, and 18.2% fall in the amount of 901-1000 MDL. The author states that 20.2% of interviewees fall in the amount of 301-500 MDL, this being the majority share.

Analyzing the amounts of the persons surveyed for the single acquisition, the author concludes that the sums between 2001-3000 lei are registered in a proportion of approximately 5 times higher in favour of the urban environment. Like in other results, the urban environment records the highest shares for all the average sums.

Table 4
The average amount where women / men fall in the single acquisition of finishing materials

Gender	Up to 100 MDL	101-300 MDL	301-500 MDL	501-700 MDL	701-900 MDL	901-1000 MDL	1001 - 2000 MDL	2001 - 3000 MDL	Total
Women	13,9%	19,4%	22,9%	11,8%	11,1%	13,2%	4,9%	2,8%	68,3%
Men	10,1%	17,2%	16,2%	17,2%	9,1%	16,2%	6,1%	8,1%	31,7%
Total	100%	100 %	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Source: Developed by author

According to Table 4, the author states that women buy more finishing materials than men. They fall more often in the amount of 301-500 MDL, while men are getting a single purchase in the amount of 101-300 MDL and in the amount of 501-700 MDL with a share of 17.2%. Women buy more finishing materials than men with 36.6% more. In order to understand the age segment with a higher demand for finishing materials, the author has developed Table 5.

Table5
The average amount where genders fall by age for a single purchase of finishing materials

Age (years)	The average amount where women fall by age for a single purchase of finishing materials								Total
	Up to la 100 MDL	101-300 MDL	301-500 MDL	501-700 MDL	701-900 MDL	901-1000 MDL	1001 – 2000 MDL	2001 – 3000 MDL	
Up to 18 years	-	-	-	-	-	5,3	-	-	0,7%
19-25 years	55%	55,6%	54,5%	29,4%	68,8%	15,8%	28,6%	50%	46,9%
26-35 years	20%	22,2%	36,4%	35,3%	12,5%	47,4%	42,9%	25,0%	30,1%
36-45 years	15%	18,8%	9,1%	35,3%	18,8%	15,8%	14,3	25%	16,8
46 years and more	10%	7,4	-	-	-	15,8%	14,3%	-	5,6%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	The average amount where men fall by age for a single purchase of finishing materials								Total

Up to 18 years	10%	5,9%	-	5,9%	11,1%	6,3%	-	12,5	6,1%
19-25 years	30%	11,8%	43,8%	29,4%	-	37,5%	16,7%	-	24,4%
26-35 years	60%	29,4%	31,3%	35,3%	66,7%	18,8%	83,3%	50%	40,4%
36-45 years	-	11,8%	25%	11,8%	22,2%	18,8	-	37,5%	16,2%
46 years and more	-	41,2%	-	17,6	-	18,8	-		13,1%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Source: Developed by author

Table 5 shows that women aged 19-25 years perform the most purchases of finishing materials - 46.9% of all interviewed women. They prefer buying finishing materials with a spending of 701-900 MDL in a share of 68.8%. Another 30.1% of women who make purchases are aged between 26-35 years, preferring to spend 901-1000 MDL for a single purchase of finishing materials in a share of 47.4%.

Men who frequently acquire finishing materials - 40.4%, are of age of 26-35 years, 66.7% of them make single purchases between 701-900 MDL and 24.4% of interviewed men, aged 19-25 years, perform mainly 37.5% of single purchases in the amount of 901-1000 MDL.

By making a total gender calculation, the author concludes that 37.6% of interviewees are aged 19-25 years old, they have the highest purchase quota and they prefer for a single purchase to fall within the limits of up to 100 MDL. The next majority share is 34.3% between the ages of 26-35 years, which mostly performs single purchases of 1001-2000 MDL.

Table 6
The average amount charged for the single purchase of finishing materials depending on the monthly income level

Monthly income level (MDL)	The average amount the consumers fall for the single purchase of finishing materials								Total
	Up to 100 MDL	101-300 MDL	301-500 MDL	501-700 MDL	701-900 MDL	901-1000 MDL	1001-2000 MDL	2001-3000 MDL	
Up to 2000	14,3%	42,9%	7,1%	10,7%	10,7%	14,3%	-	-	100%
2001-3000	26,1%	17,4	19,6%	6,5%	6,5	13%	8,7%	2,2%	100%
3001-4000	17,8%	22,2%	26,7%	13,3%	6,7%	8,9%	-	4,4%	100%
4001-5000	8,2%	16,3%	26,5%	18,4%	8,2%	14,3%	8,2%	-	100%
5001-6000	4%	8%	12%	12%	16%	32%	-	16%	100%
6001-7000	4,2%	16,7%	16,7%	29,2%	12,5%	4,2%	12,5%	4,2%	100%
7001-8000	-	-	25%	12,5%	12,5%	37,5%	12,5%	-	100%
8001-9000	-	-	-	25%	50%	-	25%	-	100%
Over 9000	-	7,1%	28,6%	7,1%	14,3%	14,3%	-	28,6%	100%
Total	12,3%	18,5%	20,2%	14%	10,3%	14,4%	5,3%	4,9	100%

Source: Developed by author

According to the data from Table 6, the author states that consumers with

monthly incomes up to 2000 MDL prefer to fall for a single purchase of finishing materials in the amount of 101-300 MDL, in a share of 42.9%, which does not allow them to make purchases of more than 1000 MDL. Although it seems that the single acquisition must increase in direct dependence on the level of salary, consumers with income levels ranging between 2001-3000 MDL prefer to fall to a single acquisition of finishing materials up to 100 MDL in a share of 26.1%. Consumers with incomes between 3001-4000 MDL fall in the purchase of 301-500 MDL in a share of 36.7%. Consumers with incomes between 4001-5000 MDL prefer the same purchase of 301-500 MDL in a share of 26.5%. Buyers with incomes between 5001-6000 MDL prefer the purchase of 901-1000 MDL in a proportion of 32%. Buyers with incomes ranging from 6001-7000 MDL prefer the purchase of 501-700 MDL in a share of 29.2%, and consumers with incomes between 7001-8000 MDL prefer the purchase of 901-1000 MDL in a share of 37.5%, consumers with income level between 8001-9000 MDL fall in the amount of the purchase of 701-900 MDL in a proportion of 50% and the consumers with incomes over 9000 MDL prefer the purchase of over 2000 MDL in a share of 28.6% and the purchase of 301-500 MDL in the proportion of 28.6%.

However, there is a dependence between income levels and the single acquisition of finishing materials. The higher the income is, the more expensive the purchase is. The author concludes that the majority share obtained from the single acquisition is 20.2% for a purchase of 301-500 MDL, followed by 18.5% for the purchase ranging between 101-300 MDL.

Table 7
Interdependence between the age and the purchase frequency

Frequency	Indicator	Age					Total
		Up to 18 years	19-25 years	26-35 years	36-45 years	45 years and more	
Once in a year	% how often do you buy	2,6%	44,2%	28,6%	14,3%	10,4%	100%
	% on age	28,6%	37,4%	26,2%	27,5%	38,1%	31,7%
2-3 times a year	% how often do you buy	3,9%	45,5%	29,9%	15,6%	5,2%	100%
	% on age	42,9%	38,5%	27,4%	30%	19%	31,7%
4-5 times a year	% how often do you buy	-	40%	28%	24%	8%	100%
	% on age	-	11%	8,3%	15%	9,5%	10,3%
Once in 2 years	% how often do you buy	-	21,4%	42,9%	21,4%	14,3%	100%
	% on age	-	6,6%	14,3%	15%	19%	11,5%

Once in 3 years	% how often do you buy	13,3%	6,7%	53,3%	13,3%	13,3%	100%
	% on age	28,6%	1,1%	9,5%	5%	9,5%	6,2%
Once in 4 years	% how often do you buy	-	20%	80%	-	-	100%
	% on age	-	1,1%	4,8%	-	-	2,1%
Once in 5 years	% how often do you buy	-	22,2%	44,4%	33,3%	-	100%
	% on age	-	2,2%	4,8%	7,5%	-	3,7%
More rarely	% how often do you buy	-	28,6%	57,1%	-	14,3%	100%
	% on age	-	2,2%	4,8%	-	4,8%	2,9%
Total	% how often do you buy	2,9%	37,4%	34,6%	16,5	8,6%	100%
	% on age	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Source: Developed by author

According to Table 7, the author draws tangencies between the age of consumers and the frequency of acquisition of finishing materials. The highest recorded frequency is of 31.7% for the frequency of purchase once a year and 2-3 times a year, followed by the frequency of once in every 2 years - 11.5%. The author states that the age of interviewed consumers who buy most often finishing materials ranges between 19-25 years, in a share of 37.4%, followed by the age between 26-35 years-34.6%, and the age of 36-45 years with the share of 16.5%.

Consumers under the age of 18 register a frequency of purchases of finishing materials “once a year” and once every 3 years in a share of 28.6%. Consumers aged 19-25 years experience purchases 2-3 times a year in a share of 38.5% and “once a year” - 37.4%. Buyers aged 26-35 years prefer a frequency of purchases of finishing materials of 2-3 times a year - 27.4%, and once a year - 26.2%. Consumers aged 36-45 years prefer buying at a frequency of 2-3 times a year in a share of 30% and once a year - 27.5%. Consumers aged 46 years and more prefer purchases at a “once a year” frequency in a share of 38.1% and 2-3 times a year-19%.

The frequency of purchase finishing materials “once a year” is highest for consumers aged 19-25 years - 44.2%. Frequency of 2-3 times a year records the highest rate for consumers aged 19-25 years -45.5%, the frequency of 4-5 times a year is the highest indicator for consumers aged 19 -25 years -40%, the “once in 2 years” frequency for consumers aged 26-35 years accounts for 42.9%, “once in 3 years” for consumers aged 26-35 years makes 53.3%, “once in 4 years” for consumers aged 26-35 years is about 80%, “once in 5 years” for consumers aged 26-35 years - 44.4%, the less frequency of “once in 5 years” is also characteristic for consumers aged between 26-35 years-57.1%.

Thus, the author concludes that the key segment towards which the marketing forces of the finishing materials producers are needed to be directed is of 26-35 years.

Table 8
Recognition of J.S.C. SUPRATEN by consumers of different localities (line weight)

Locality	To what extent is J.S.C. SUPRATEN known by consumers from different localities					Total
	Very little	Little	Neither/no	Well	Very well	
Edinet	-	-	-	1,7%	3,8%	1,6%
Briceni	-	-	2,6%	4,2%	1,9%	2,9%
Soroca	-	7,7%	13,2%	5,1%	11,5	7,8%
Balti	-	15,4%	2,6%	10,2%	21,2%	11,5%
Ungheni	-	7,7%	5,3%	9,3%	5,8%	7,4%
Orhei	10%	3,8%	5,3%	7,6%	7,7%	7%
Chisinau	30%	50%	50%	34,7%	28,8%	37,3%
Hancesti	20%	-	13,2%	5,1%	1,9%	5,7%
Causeni	10%	-	-	-	-	0,4%
Tighina	-	-	-	1,7%	-	0,8%
Comrat	-	-	-	0,8%	1,9%	0,8%
Cahul	-	3,8%	-	2,5%	-	1,6%
Falesti	-	-	2,6%	4,2%	5,8%	3,7%
Other loc.	30%	11,5%	5,3%	12,7%	9,6%	11,5%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Source: Developed by author

According to Table 8, the author analyzes the degree of knowledge of consumers from different localities regarding the J.S.C. SUPRATEN. Thus, the company is very well recognized by the municipality of Chisinau - 28.8%, followed by Balti - 21.2% and Soroca - 11.5%.

The company is also well-known by the municipality of Chisinau - 34.7%, the Balti municipality - 10.2% and other localities except the specified ones - 12.7%. J.S.C SUPRATEN is neither known nor unknown in Hancesti - 13.2% and Soroca - 13.2%. A little known is in Balti-15.4% and Ungheni / Soroca-7.7,%. The society is very little known by the Chisinau municipality - 30%, followed by Hancesti with 20%.

The author concludes that Chisinau municipality, even though it has 2 SUPRATEN stores, has inhabitants who care little about this company. It is also noted that no inhabitant of Tighina, Causeni and Cahul did not answer that that he had extensive information about this company. It is mentioned that Comrat is a little familiar with J.S.C. SUPRATEN.

A recommendation would be to open some stores by the dealers of this company in the aforementioned localities.

Table 9
Recognition of J.S.C. SUPRATEN by consumers of different localities
(column weight)

Locality	To what extent is J.S.C. SUPRATEN known by consumers from different localities					Total
	Very little	Little	Neither/ no	Well	Very well	
Edinet	-	-	-	50%	50%	100%
Briceni	-	-	14,3%	71,4%	14,3%	100%
Soroca	-	10,5%	26,3%	31,6%	31,6%	100%
Balti	-	14,3%	3,6%	42,9%	39,3%	100%
Ungheni	-	11,1%	11,1%	61,1%	16,7%	100%
Orhei	5,9%	5,9%	11,8%	52,9%	23,5%	100%
Chisinau	3,3%	14,3%	20,9%	45,1%	16,5%	100%
Hancesti	14,3%	-	35,7%	42,9%	7,1%	100%
Causeni	100%	-	-	-	-	100%
Tighina	-	-	-	100%	-	100%
Comrat	-	-	-	50%	50%	100%
Cahul	-	25%	-	75%	-	100%
Falesti	-	-	55,6%	55,6%	33,3%	100%
Other localities	10,7%	10,7	53,6%	53,6%	17,9%	100%

Source: Developed by author

According to Table 9, it is much more noticeable which locality specifically knows J.S.C. SUPRATEN. Thus, because there were few respondents in Edinet, their indicators are higher: 50% know well and another 50% know this company very well. The city of Briceni is well acquainted with the enterprise in a share of 71.4%, Sorocathe same: 31.6% know this company well and another 31.6% know it very well. Bălți has a 42.9% share of those who know well the company and another 39.3% very well. Ungheni - 61.1% know the enterprise well, Orhei - 52.9% know the enterprise well, Chisinau - 45.1% know well and 3.3% very little. Hancesti - 42.9% know this company well and 14.3% know it very little. Due to the fact that only few respondents from Causeni participated in the questionnaire, 100% know very little about this company, as well as for Tighina - 100% know this company well, Comrat - 50% know well and 50% very well. Cahul-25% know little J.S.C. SUPRATENand 75% know well, Falesti - 55.6% know this company well.

Overall, the results of the questionnaire, especially those related to SUPRATEN, are positive, but it needs to expand its advertising and commercial activity in such localities as Orhei, Hincesti, Causeni and even in Chisinau, where potential consumers know very little about J.S.C. SUPRATEN.

To find out whether consumers of different localities believe that in Chisinau, J.S.C. SUPRATEN is the most attractive store, we have developed Table 10.

Attractiveness of the SUPRATEN company

Locality	To what extent is J.S.C. SUPRATEN known by consumers from different localities				Total
	Disagree	Neither agree / no disagree	Agree	Totally agree	
Edinet	-	-	50%	50%	100%
Briceni	-	-	57,1%	42,9%	100%
Soroca	-	42,1%	36,83%	21,1%	100%
Balti	3,6%	35,7%	42,9%	17,9%	100%
Ungheni	-	27,8%	55,6%	16,7%	100%
Orhei	-	23,5%	52,9%	23,5%	100%
Chisinau	1,1%	28,6%	58,2%	12,1%	100%
Hancesti	7,1%	7,1%	85,7%	-	100%
Causeni	-	-	100%	-	100%
Tighina	50%	-	50%	-	100%
Comrat	-	-	100%	-	100%
Cahul	-	25%	75%	-	100%
Falesti	11,1%	22,2%	55,6%	11,1%	100%
Other localities	-	46,4%	50%	3,6%	100%

Source: Developed by author

About 58% of the interviewed residents of Chisinau agree that the SUPRATEN store is the most attractive and 28.6% are neither agree, no disagree. The interviewed locals from Orhei, agree in a share of 52.9% of the respondents that SUPRATEN stores are the most attractive; the same opinion is shared by most of the interviewees from Edinet, Briceni, Balti, Ungheni, Hancesti, Causeni, Tighina, Comrat, Cahul, Falesti, etc. Only 3.6% of the Balti respondents disagree with this opinion, as well as 1.1% of the respondents from Chisinau, 7.1% of Hincesti, 25% of Cahul and 22.2% of Falesti.

Conclusions and recommendation

As a result of this study, we can conclude that the urban environment acquires finishing materials by 36% more than rural consumers, but the rural area is the one that buys more often - "4-5 times a year" with 3.8 % more than urban area. It is noticed the fact that urban women buy more often finishing materials than rural women by 38%, and also women from urban areas buy at a higher frequency of "4-5 times a year" by 1.1% more than the rural areas. Men from urban areas buy with 33.4% more often finishing materials than those from rural environment, but rural men buy at a higher frequency of "4-5 times per year," with a value of 10.6% higher than those in the urban area. Most consumers of the urban environment fall in the amount of the single purchase from 301-500 MDL, and the urban ones in

the value of 101-300 MDL. It is demonstrated the fact that women pay more for finishing materials, with 36.6% more than men. Similarly, we mention that this falls within the single purchase of 301-500 MDL. Women aged 19-25 years and men aged 26-35 years are the target segment for finishing materials producers. The monthly consumer income level does not demonstrate a direct link with the higher acquisition of finishing materials.

We recommend the local producers of finishing materials to orient their forces towards the target segment: women aged 19-25 years from rural areas and men aged 26-35 years, as well from rural environment. We recommend the local producer J.S.C SUPRATEN to promote its products and expand its commercial activity in such localities as Edinet, Briceni, Soroca, Comrat, Cahul, Ungheni and Balti.

References

1. BELOSTECINIC, Grigore. *Metode și tehnici de scalare încercetările de marketing*. Chișinău: ASEM, 2008. ISBN 978-9975-75-406-4
2. FRONTE, Florin. *Bazele marketingului*. București, 2012. [on-line]. [accesat 29.04.2018]. Disponibil: <http://www.managusamv.ro/images/pdf/Mk.pdf>
3. MOLDOVEANU, Maria. *Marketing sicultura*. București: Expert, 1997. ISBN: 9-739-222-091
4. PETROVICI, S., BELOSTECINIC, Gr. *Marketing*. Chișinău: ASEM, 1998. ISBN 9-975-954-103
5. POPESCU, Ioana, Cecilia. *Comunicarea în marketing: concepte, tehnici, strategii*. Ed. a 2-a, rev. și adăug. București: Uranus, 2002. ISBN: 9-739-021-794
6. STONE, Bob, JACOBS, Ron. *Metode de success în marketingul direct*. Chișinău: ARC, 2012. ISBN 9-789-975-613-194
7. ȘANDOR, Sorin, Dan. *Metode și tehnici de cercetare în științele sociale*. Tritonic, 2013. Pp. 117. ISBN 9-786-068-536-323
8. Tehnici și metode în examinările psihologice. Chestionarul. [on-line]. [accesat 30.04.2018]. Disponibil: <http://www.stiucum.com/marketing/marketing-international/86/chestionarul85272.php>

THE MANAGER AND WAYS OF PERFECTING MANAGERIAL BEHAVIOR

Vadim COJOCARU¹

Florin-Ioan BRETAN, PhD²

Abstract

In the present paper, the authors try to fortify research on the attributes of the manager as predisposed to leadership. The research is based on highlighting all the hereditary and cultivated qualities throughout the professional career. There is highlighted the character of the manager alongside the method chosen for leadership, which is an essential factor in achieving a truly efficient leadership in the contemporary market conditions. In order to be able to judge the manager's performance and its contribution to improving the organization's performance, we need to know what its real power and influence is in the organization. During carrying out the research, the authors used such methods as analysis, synthesis, induction and deduction, graphic modeling, table, reasoning, classification and observation. As a result of the research it was found that one of the essential elements of the efficient management process is the identification of personal leadership style. Each manager in order to improve the organizational process needs to identify the Pyramid of effective leadership styles proposed by the authors, and then take steps to apply appropriate methods and streamline decisions. Respecting the styles' priorities will help to increase teamwork efficiency, will discipline subordinates and gain collective respect for managers at all levels. Only in these circumstances the management group, the team and the company as a whole will benefit.

Keywords: manager, managerial behavior, leadership, efficiency

¹ University professor; PhD, Academy of Economic Studies of Moldova

² Academy of Economic Studies of Moldova, Federal coop Cooperative Consumption Society, Romania

Rezumat

În prezenta lucrare, autorii încercă să fortifice cercetările asupra însușirilor managerului ca predispus pentru conducere. Cercetarea se bazează pe evidențierea ansamblului calităților ereditate și cultivate cu atenție, pe parcurs, în cariera profesională. Se evidențiază caracterul managerului alături de metoda aleasă pentru conducere, ce este un factor esențial în realizarea unei conduceri cu adevărat eficiente în condițiile pieței contemporane. Pentru a putea judeca performanțele managerului și contribuția acestuia la îmbunătățirea performanțelor organizației, este necesar să știm care sunt puterea și influența sa reală în organizație. În realizarea cercetării autorii au folosit metode precum analiza, sinteza, inducția și deducția, modelarea grafică, tabelul, raționamentul, clasificarea și observația. În rezultatul cercetării s-a constatat că unul din elementele esențiale ale procesului de conducere eficientă îl reprezintă identificarea stilului personal de conducere. Fiecărui manager, în scopul îmbunătățirii procesului organizațional i se recomandă să se identifice în Piramida stilurilor de conducere eficiente propusă de autori, iar apoi să întreprindă pași, să aplice metode potrivite și să raționalizeze deciziile. Respectarea priorităților stilurilor va contribui la eficientizarea muncii în echipă, la disciplinarea subordonaților și la câștigarea respectului în colectiv pentru managerii de orice nivel. Numai în aceste condiții va avea de câștigat grupul managerial, echipa și per total compania.

Cuvinte-cheie: manager, comportament managerial, conducere, eficiență

*JEL Classification: D 23, M 10, M 12, M 19
UDC:005.55*

Introducere

Din punctul de vedere al flexibilității modului de conducere specific fiecărui manager în parte, avem de a face cu manageri flexibili și manageri impulsivi. Managerii eficienți sunt cei care acordă un interes sporit modului de cooperare cu angajații și cu superiorii (atunci când nu ocupă o funcție de top-manager) și modului în care se poate eficientiza activitatea de conducere prin creșterea sau cel puțin menținerea nivelului de randament la o cotă superioară.

Managerul investit cu atributul conducerii trebuie să posede o serie de calități: spirit de organizare, de observație, de cuprindere a problemelor, capacitate de motivare și angajare a oamenilor, o bună cunoaștere din interior a problemelor tehnice, organizatorice, tăria morală de a aprecia, judeca, decide, autoritate și prestigiu, credibilitate în tot ceea ce afirmă etc. Orice manager utilizează, în funcție de aceste

calități, un anumit stil de conducere, efectele acestuia punându-și amprenta asupra climatului de muncă, asupra atitudinii față de sarcinile de serviciu ale subordonaților, asupra motivației și rezultatelor acțiunilor.

Dacă vorbim despre funcțiile managerilor, atunci acestea se identifică cu acelea ale procesului managerial și anume: planificarea, organizarea, comanda, coordonarea și controlul [1].

1. *Planificarea.* Este funcția cea mai importantă a managementului, deoarece reprezintă activitatea de luare a deciziilor. Se stabilesc obiectivele și cele mai adecvate căi (strategii) pentru atingerea lor. Celelalte funcții derivă din aceasta și conduc la îndeplinirea obiectivelor. Rezultatele planificării sunt reflectate în planurile de activitate [2]. Planificarea se face la orice nivel al organizației, de către manageri. Prin planurile lor, aceștia schițează ceea ce organizația trebuie să întreprindă pentru a avea succes. Chiar dacă planurile au obiective diferite, toate sunt orientate către îndeplinirea obiectivului principal, pe care să-l atingă într-un timp mai scurt sau mai lung. Planificarea este aceea care decide – în avans – ce se va face, cum se va face, când se va face și cine o va face. Ea este puternic implicată în introducerea „noului” în organizație. Prin planurile elaborate, managerii oferă primele „unelte” care ajută organizația să fie pregătită pentru orice schimbare ce i s-ar impune de către mediul în care își desfășoară activitatea.

2. *Organizarea.* După ce au fost fixate obiectivele și modalitățile prin care acestea vor fi realizate, managerii au obligația de a proiecta sau reprojecta structura care să fie în măsură să le îndeplinească. Evident, scopul fundamental al organizării este acela de a crea o structură, care să asigure cadrul necesar pentru îndeplinirea sarcinilor propuse și care să configureze relațiile ierarhice necesare. În această etapă a organizării, managerii preiau sarcinile și acțiunile identificate în etapa planificării și le repartizează indivizilor, echipelor, grupurilor de persoane și sectoarelor din organizația respectivă, adică celor care au atributul și competența necesară pentru a le îndeplini. În același timp, ei alcătuiesc și regulamentul funcționării organizației și măsurilor ce se impun pentru asigurarea aplicării lui. Deci, în cadrul acestei funcții, managerii, pe diferite niveluri ierarhice, realizează: identificarea și determinarea activităților ce reclamă îndeplinirea obiectivelor; gruparea acestor activități și repartizarea lor pe departamente sau secții; delegarea de autoritate, când este cazul, pentru a le realiza; pregătirea coordonării activităților, autorității și modul de informare, pe orizontală și pe verticală, în structura organizațională.

3. *Scopul structurii organizatorice* este de a asigura toate condițiile pentru ca personalul organizației să realizeze performanțe. O structură eficientă trebuie să definească, să stabilească și să cuprindă, în mod eficient, toate sarcinile, astfel încât acestea să poată fi îndeplinite și să proiecteze, pentru aceasta, regulile relațiilor interumane. Configurarea unei structuri organizatorice este una dintre problemele dificile și extrem de importante ale managementului. Ea trebuie să definească tipurile de activități ce urmează a fi desfășurate, precum și personalul care

să le poată face cât mai bine.

4. *Comanda.* După ce s-au fixat obiectivele, s-a proiectat structura organizatorică și s-a definitivat personalul, organizația trebuie să înceapă să lucreze. Această misiune revine funcției de comandă ce presupune transmiterea sarcinilor și convingerea membrilor organizației de a fi cât mai performanți în strategia aleasă pentru atingerea obiectivelor. Astfel, toți managerii trebuie să fie conștienți că cele mai mari probleme le ridică personalul; dorințele și atitudinile sale, comportamentul individual sau de grup, trebuie să fie luate în considerare pentru ca oamenii să poată fi îndrumați și ajutați să execute cât mai bine sarcinile. Comanda managerială implică motivare, un anumit stil de conlucrare cu oamenii și de comunicare în organizație.

5. *Coordonarea.* Funcția de coordonare permite „armonizarea” intereselor individuale sau de grup cu scopurile organizației. Indiferent de tipul organizației, fiecare individ interpretează în felul său bunul mers al companiei. Astfel, această funcție intervine în „aducerea la același numitor” a interpretărilor respective, plasându-le pe direcția atingerii obiectivelor de bază ale organizației.

6. *Controlul.* În final, managerul trebuie să verifice dacă performanța actuală a organizației este conformă cu cea planificată. Acest fapt este realizat prin funcția de control a managementului, ce reclamă trei elemente: stabilirea standardului (limitei, pragului) performanței; informația care indică diferențele dintre nivelul de performanță atins și cel planificat; acțiunea pentru a corecta abaterile care apar. Scopul controlului este să mențină organizația pe drumul pe care va atinge obiectivul propus.

7. *Una din căile de perfecționare a stilului de conducere,* ar fi aplicarea următoarelor recomandări, care pot ajuta managerul să exercite o activitate eficientă:

a) *Învinge prin decizii.* Dacă ai promis un lucru, ține-te de cuvânt. Managerii care nu se țin de cuvânt pierd respectul angajaților.

b) *Instruiește-ți angajații.* Angajații slab instruiți nu sunt capabili de a realiza performanță. Un bun manager este acela care se înconjoară de colaboratori foarte bine instruiți.

c) *Respectă-ți angajații.* Pentru a-ți atrage respectul și loialitatea angajaților trebuie să-i respecti la rândul tău, să le crezi sentimentul că sunt importanți pentru organizație și pentru realizarea sarcinilor acesteia.

d) *Furnizează resurse angajaților.* Fără resursele necesare, lucrătorii nu pot obține rezultatele dorite, dar, în plus, aceștia lucrează sub tensiune, stresul reducând și mai mult performanțele.

e) *Arată-le angajaților că ai încredere în ei.* Un manager care arată că crede în abilitățile și calitățile angajaților îi încurajează pe aceștia pentru a obține performanță.

f) *Fii un bun exemplu.* Un manager care cere de la angajații săi efort și rezultate, dar el însuși nu depune efort susținut poate obține unele rezultate, dar nu la nivelul potențialului și a scopurilor propuse. Angajații văd în liderul lor un model de conduită și sunt tentați să se comporte ca acesta.

g) *Vino cu obiective realiste, dar provocatoare.* Când obiectivele propuse sunt nerealistice, angajații se descurajează și climatul de muncă are mult de suferit. Dacă aceste obiective sunt sub capacitatea organizației și a angajaților există pericolul ca liderul să scadă în ochii angajaților și chiar să-și piardă autoritatea.

h) *Fii cinstit și convingător.* Un manager cinstit induce în rândul salariaților loialitate și angajament de a depune eforturi susținute pentru atingerea scopurilor propuse.

i) *Monitorizează progresul sarcinilor importante.* Managerul are obligația de a urmări modul în care se realizează sarcinile de către angajați. El trebuie să aprecieze diferențiat pe lucrători, atât în raport cu potențialul cât și cu performanțele obținute.

Menționăm că, din caracteristicile stilurilor, deducem valențele superioare, atât în planul succesului în afaceri pe termen lung, cât și în planul relațiilor umane, ale *stilului democratic* față de celelalte stiluri. Trebuie remarcat că, în practică, nu există o delimitare absolută între aceste stiluri manageriale, ele neexistând *ca stiluri pure*. În multe cazuri ele se combină, întrucât un anumit stil nu este eficient în orice condiții de timp și loc, ci numai în anumite situații concrete, opțiunea depinzând și de gradul de instruire a decidenților. Managerii sunt permanent confrunțați cu conjuncturi, evenimente, situații, probleme și comportamente umane, care impun abordări diferențiate ale practicii conducerii. Managementul contextual implică, în mod evident și un stil managerial contextual, adecvat situației. Prin urmare, nu poate fi utilizat un singur stil de conducere în toate situațiile; toate cele trei stiluri (autocratic, democratic și liberal) sunt folosite într-un context situațional dat. Variabilele situaționale pot servi la alegerea stilului adecvat, care să conducă la atingerea în condiții de eficiență a obiectivelor comune grupului și organizației în ansamblu.

Ținem să menționăm și faptul că abilitățile și calitățile manageriale nu se moștenesc. Ereditatea, zodia etc pot fi, cel mult, predispoziții pentru conducere. Ele se cer însă cultivate, cu atenție, pe parcurs. De aceea considerăm necesară prezentarea *responsabilităților de bază*, la care trebuie să facă față un conducător:

a) să orienteze pe cei aflați în subordonare, în acord cu misiunea și obiectivele stabilite (orientare strategică).

b) să lucreze cu oamenii pentru crearea unui climat favorabil și a unor relații interumane care să favorizeze colaborarea.

c) să direcționeze activitatea în funcție de particularitățile domeniului (orientarea de specialitate).

Pentru realizarea cu succes a acestor responsabilități, ce le revin, managerii trebuie să corespundă anumitor cerințe și să dețină anumite performanțe, întâlnite în literatura de specialitate sub diferite denumiri: abilități, calități, cunoștințe, talente, aptitudini, deprinderi, însușiri, comportamente, etc. Aceste performanțe pot fi grupate în 3 categorii distincte:

1. *Abilități conceptuale (cognitive).* Calitatea conceptuală este abilitatea de a gândi strategic, în termeni abstracti; de a lua decizii pe termen lung. Calitatea

conceptuală constă și în capacitatea de a vedea organizația ca un tot întreg și de a înțelege, cum părțile componente ale ei sau ale unei idei funcționează împreună. Abilitățile conceptuale includ și calitatea de a diagnostica, de a aprecia o anumită situație și de ai stabili cauzele. Calitățile conceptuale sunt mai importante pentru managerii superiori decât pentru cei de mijloc sau de nivel inferior.

2. *Abilități umane (interpersonale)*. Abilitățile interpersonale țin de capacitatea conducătorului de a avea de a lucra efectiv cu alți oameni, atât din interiorul, cât și din exteriorul organizației; de a motiva oamenii, de a se implica în soluționarea problemelor lor, atât a celor care țin de muncă și de relațiile zilnice, dar mai ales a conflictelor. Când toate celelalte calități sunt egale, managerul care posedă și însușirile interpersonale menționate va avea mai mare succes decât managerul arogant și căruia nu-i pasă de alții

3. *Abilități tehnice*. Abilitățile tehnice vizează buna cunoaștere și înțelegerea profundă a sarcinilor specifice, inclusiv a metodelor, tehnicilor și a echipamentelor implicate în procesele de producție, în servicii și în celelalte activități. Managerii de nivel inferior (și, într-o mai mică măsură, managerii de nivel mijlociu) au nevoie de calități tehnice care sunt nu doar relevante pentru activitățile pe care le conduc, ci și absolut necesare.

Devii un bun manager printr-un îndelung și laborios proces de proces de transformare personală. Este nevoie să-ți lărgești perspectiva și să-ți formezi o concepție solidă despre lume și viață, să-ți sporești continuu nivelul cunoașterii, cel al conștiinței și al calității muncii cu tine însuși, să-ți descoperi și să-ți actualizezi universul motivațiilor și principiilor corecte, cele care creează premise pentru a deveni o persoană capabilă să-i conducă pe ceilalți, adică o persoană care să merite să fie urmată de ceilalți și să îi aibă în grijă și nu într-o relație de subordonare formală și, uneori, chiar arogantă. Managerii optimiști, care se relaționează ușor cu ceilalți, care sunt persoane organizate, comunică totdeauna excelent, sunt dotate cu intuiție și empatie, au tărie de caracter și foarte mult substanță. Bunii manageri au, de asemenea, un consistent sentiment de comuniune socială, fiind, în același timp, foarte preocupați pentru a-și dezvolta și lărgi competențele tehnice necesare. Manageri de acest tip sunt ab initio avantajați în ocuparea și îndeplinirea cu succes a unor funcții manageriale [3, 28].

Considerăm că una din căile de perfecționare ale comportamentului managerial ar fi deținerea de către manageri a unor caracteristici eficiente, astfel ei:

- sunt capabili să îi orienteze pe oameni, creând o viziune pe care o comunică acestora;

- inspiră încredere și au încredere în ei înșiși;

- au suficientă experiență pentru a privi greșelile drept o distragere de la drumul către succes;

- îi fac pe oamenii să se simtă mai puternici în preajma lor. Oamenii se simt mai competenți și mai încrezători în ei înșiși, găsind astfel munca mai interesantă și

mai provocatoare.

După cercetătorii americani Kahn R.L. și Katz D., obține rezultate și este eficient acel conducător care [4]:

- își petrece mai mult timp planificând, discutând cu subalternii și instruindu-i, rezolvând problemele interpersonale ale posturilor lor și informându-i pe oameni în legătură cu munca lor în cadrul companiei;

- oferă mai multă libertate subalternilor și se bazează pe delegarea împuterniciri lor. Managerii de pe nivelele inferioare sunt influențați de managerii de pe nivelele superioare, iar managerii care sunt controlați îndeaproape de șefii lor au tendința de a-și controla, la rândul lor, îndeaproape subalternii;

- este perceput de către subalterni ca fiind interesat de ei, încercând să îi înțeleagă și să îi țină la curent cu privire la nivelul performanțelor lor;

- determină creșterea productivității și a moralului, determinându-i pe angajați să se implice mai mult în activitățile lor. Productivitatea și mândria de a aparține unui anumit grup sunt probabil variabile dependente, creșterea uneia dintre ele determinând creșterea celeilalte. Rezultatul este întărirea coeziunii echipei.

Unele studii [5] au arătat un model ideal în ceea ce privește ponderea calităților managerilor, necesare atingerii performantei, concomitent noi am încercat să acordăm ponderea calităților managerilor în viziunea noastră, tabelul 1

Tabelul 1. Ponderea calităților managerilor

Calități necesare managerilor	Pondere (%) existentă	Pondere (%) propusă de noi
Capacitatea de a decide	16	18
Cunoștințe manageriale	12	10
Cunoștințe economice	10	12
Capacitatea de a menține bune relații umane	10	8
Capacitatea de a se perfecționa	10	9
Experiență managerială	9	5
Cunoștințe de psiho-sociologie	7	5
Abordarea hotărâtă a soluționării problemelor	7	5
Studii	5	12
Dorința de a conduce	4	2
Starea sănătății	4	10
Vechimea în organizația respectivă	4	2
Conduită morală	2	2
Total	100	100

Sursa: elaborat de autor în baza [5].

Pentru ca managerii să obțină performanțe ridicate de asemenea este necesar:
- să utilizeze într-o mare măsură practicile managementului participativ, spre

deosebire de managerii cu realizări scăzute care le utilizează doar într-o măsură mai mică;

- să fie recunoscuți ca posesori de competențe interpersonale dezvoltate și sunt descriși ca fiind deschiși în comunicare și dornici să experimenteze noi idei și concepte cu subalternii;

- să se concentreze pe crearea de provocări și pe oferirea de responsabilități mai mari subalternilor. Pentru a-i motiva pe alții, managerii cu realizări scăzute folosesc de obicei aspecte legate de securitate;

- să fie cotați de către subalterni ca fiind puternic orientați spre sarcini și spre relații. Cei cu realizări medii nu au aceste caracteristici. Orientarea puternică spre sarcini indică faptul că eforturile sunt direcționate spre activitățile care produc rezultate – planificare, atribuirea de responsabilități și stabilirea de obiective [6, 34].

La fel, se impune relatarea cauzelor nereușite în activitatea conducătorului. Astfel:

- insensibilitatea față de alții și caracterul care intimidează;
- răceala, păstrarea distanței și aroganța;
- trădarea încrederii – eșecul în respectarea angajamentelor;
- ambiția exagerată – hotărârea de a ajunge în vârf cu orice preț;
- eșecul în rezolvarea unor probleme specifice de performanță, încercarea de a mușamaliza acest eșec sau de a arunca vina pe altcineva;

- overmanaging, incapacitatea de a delega sau de a construi o echipă;
- incapacitatea de a selecționa și dezvolta angajații;
- incapacitatea de a gândi în limite largi sau strategic - acordarea unei atenții exagerate detaliilor și problemelor tehnice;

- incapacitatea de a se adapta la stilul managerial diferit al șefului;

- dependența exagerată față de șef sau mentor.

Din cele relatate, subliniem faptul, că managerii sunt cheia succesului afacerii, deoarece prin criteriile de care dispune precum și stilul de conducere adoptat, acesta va obține performanțe în organizația pe care o conduce.

Managerul trebuie să fie conștient de limitările impuse de propriul stil de comunicare și să demonstreze flexibilitate și capacitate de adaptare la situația specifică acestui climat astfel încât să fie apt de a adopta stilul adecvat contextului specific fiecărui moment de comunicare. În general, stilurile de comunicare se grupează în jurul a patru mari categorii: de “blamare”, de “informare-dirijare”, de “convingere” și de “rezolvare de probleme”. Caracteristicile definitorii acestor stiluri vor fi detaliate după criterii reprezentate de: a) scopul și obiectivele comunicării; b) comportamentul de comunicare; c) atitudinea față de sentimente; d) motivația pentru schimbarea comportamentului și e) rezultatele posibile în urma comunicării într-un anumit stil [7].

Dacă vorbim despre *stilul de tip blamare*:

a) Scop: acuzativ, de a găsi greșeala, de a critica, de a găsi un vinovat. Managerul are tendința constantă de a scoate în evidență elementele negative apărute din vina subordonatului, indicând totdeauna motivul evenimentului, fără a descrie situația sau comportamentul.

b) Comportament de comunicare: managerul utilizează cuvinte încărcate emoțional, situându-se pe poziția judecătorului, evaluatorului. Termenii cel mai des folosiți sunt: „niciodată”, „totdeauna”, „cu siguranță”, arătând inflexibilitate în aprecierea comportamentului subordonatului, fapt care va conduce la închiderea canalelor de comunicare.

c) Sentimente: se generează ostilitate, mânie, dorința de apărare sau răzbunare. Reacțiile pot fi de atac sau de retragere din comunicare, discuția alunecând spre negarea comportamentelor și sentimentelor, ceea ce nu se constituie într-o soluție valabilă și constructivă pentru rezolvarea problemelor.

d) Motivare: se bazează pe acceptarea de către interlocutor a judecății și evaluării managerului și realizarea acțiunilor indicate ca fiind în interesul său, chiar ca urmare a unei amenințări foarte probabil de a se materializa.

e) Rezultate: în situația în care receptorul acceptă evaluarea managerului se va obține o schimbare de comportament momentană. Resentimentele create vor fi transferate și în alte situații de comunicare, nivelul încrederii scăzând foarte mult. De asemenea, este posibilă apariția fenomenului de transferare a vinovăției asupra unui alt membru al organizației, de cele mai multe ori nejustificat, determinând apariția unor tensiuni în cadrul colectivului.

f) Acest stil este recomandat a se folosi numai în situația în care este nevoie să fie identificată persoana responsabilă de apariția anumitor disfuncții și când datele sunt concludente și faptele bine cunoscute. Din cauza riscului ridicat de generare a atitudinilor defensive și a tensiunilor în cadrul organizației, utilizarea acestui stil trebuie redusă la minim.

Stilul de tip informare dirijare

a) Scop: darea de explicații, instrucțiuni, dispoziții. Obiectivul este acela de a-l face pe destinatar să adopte comportamentul dorit de emitent. Cursul discuției este decis dinainte, interlocutorul trebuind doar să facă.

b) Comportament de comunicare: atitudine de controlare și dominare, cu un limbaj clar, precis, orientat spre sarcina de îndeplinit.

c) Sentimente: se urmărește eliminarea sentimentelor și stărilor emoționale, chiar dacă acestea sunt recunoscute.

d) Motivare: este vorba despre o sarcină care trebuie îndeplinită, subînțelegându-se o oarecare amenințare. Impactul maxim este atunci când ambele părți înțeleg că nu există posibilitatea de a alege. Dacă însă sunt mai multe variante și managerul face alegerea, atunci el trebuie să explice și să argumenteze convingător opțiunea sa, pentru a evita problemele generate de nemulțumirea subordonatului față de alegerea

făcută.

e) Rezultate: acceptarea pasivă, dar posibile resentimente atunci când situația este ambiguă. Sunt posibile de asemenea acțiuni de sabotare subtilă a dispozițiilor managerului. Acest stil este foarte eficient atunci când toată lumea înțelege limitele situației.

f) Recomandat: atunci când acțiunea este cerută de anumite imperative și nu se identifică alternative de rezolvare. Stilul poate fi utilizat cu succes pentru implementarea de noi proceduri, trasarea de sarcini și transmiterea de responsabilități.

Stilul de tip convingere:

a) Scop: obținerea acceptării unui plan, a acordului, efectuarea unei acțiuni, implementarea unei schimbări.

b) Comportament de comunicare: pentru a convinge, se au în vedere în primul rând, motivațiile interlocutorului, managerul trebuind să cunoască foarte bine situația ca și soluția adecvată. Din acest punct de vedere, el domină actul de comunicare. De asemenea, este importantă obținerea permanentă a feedback-ului, pentru ca emitentul să-și poată ajusta în mod corespunzător argumentația.

c) Sentimente: deși recunoscute ca prezente, nu intră în preocupări. Eventual, poate exista un răspuns la sentimente, dar ele nu intră deschis în discuție, ceea ce conduce la reducerea bazei de înțelegere.

d) Motivare: se obține cu ajutorul recompenselor, fapt pentru care trebuie realizată o evaluare corectă, obiectivă a persoanei și situației, astfel încât recompensa să fie cea mai potrivită.

e) Rezultate: acțiunea cerută se realizează, dar motivarea durează o perioadă scurtă de timp. Acceptarea se realizează doar pe perioada existenței stimulilor și recompenselor, până când nevoia are aspectivă, este îndeplinită. Se recomandă utilizarea acestui stil atunci când există certitudinea că informațiile deținute referitoare la calitatea recompenselor și consecințele acestora sunt precise și corecte, sau dacă încercările anterioare de rezolvare a problemelor au dat greș; sau dacă se poate asigura obținerea beneficiilor de către interlocutor.

Stilul de tip rezolvare de probleme:

a) scop: rezolvarea problemelor, stabilirea intereselor comune, desfășurarea de acțiuni în comun.

b) comportament de comunicare: explorarea sentimentelor și descoperirea punctelor de vedere prin punerea de întrebări deschise, care să ofere avantajul expunerii de către interlocutor a opiniilor și emoțiilor proprii. În acest caz, nici unul dintre actanți nu domină comunicarea, care are un caracter descriptiv, sportiv și nu unul evaluativ. Discuția are loc în ambele sensuri, cu păreri pro și contra, întrebări, emoții, sentimente, iar timpul este împărțit echitabil între interlocutori.

c) sentimente: sunt recunoscute și intervin în cadrul comunicării ca bază a

comportamentului; sunt explorate ca parte integrantă a procesului de identificare a soluției problemei și chiar sunt împărtășite.

d) motivare: rezolvarea provine din concentrarea asupra problemei și nu asupra persoanei. un factor motivațional puternic este constituit din puterea ce i se acordă interlocutorului de a influența cursul și rezultatul comunicării. Acest stil are la bază înțelegerea reciprocă a sentimentelor dar și a motivațiilor.

e) rezultate: probabilitatea de realizare a acțiunii dorite este maximă. cu toate acestea, pot fi generate sentimente de frustrare dacă interlocutorul nu posedă acele informații sau abilități de a participa efectiv la procesul de comunicare.

f) se recomandă a fi utilizat atunci când se urmărește o schimbare durabilă de comportament, când este nevoie de informații de la interlocutor pentru a putea rezolva o problemă. De asemenea, are ca efect solidarizarea interlocutorului cu inițiatorul comunicării în îndeplinirea unui plan, a unor sarcini, în implementarea deciziilor, în schimbarea definitivă a unui comportament.

Beneficiile cele mai importante ale abordării acestui stil sunt identificarea unor soluții viabile și formarea de relații de comunicare pozitive pe termen îndelungat.

Așadar, pentru eficientizarea muncii managerilor mai propunem modalitățile:

I. Utilizarea judicioasă a timpului de lucru – fundamentele creșterii eficacității managerilor.

În realitatea curentă a managerilor de la nivelele ierarhice superioare se constată frecvente și serioase deficiențe în ceea ce privește utilizarea timpului de lucru. Se constată astfel că:

- durata zilei de lucru legală este depășită la 9-12h dar mai ales că structura utilizată a zilei de lucru nu este corespunzătoare;

- munca de documentar ocupă sub 4% din durata medie a zilei de lucru. De aici și decalajul cunoștințelor față de ceea ce este nou și o perturbare a procesului de luare a deciziilor operaționale cât și previzionale;

- timpul acordat ședințelor ocupă o pondere excesivă de 33-40%;

- timp afectat de convorbirile telefonice, audiențele 12%;

- nu este utilizat în activitatea de conducere după principiile, metodele și tehnicile de management. Marea majoritate a programului unui manager se derulează în funcție de prioritățile impuse de condițiile existente cotidiene

Considerăm că s-ar putea folosi *programarea* muncii managerilor care ar soluționa cu chibzuință contradicția dintre multitudinea obiectivelor și sarcinilor de realizat și posibilitățile personale limitate de cuprindere a lor.

II. Perfecționarea raportului manager – subordonați. Munca managerială este în esența sa munca cu oamenii, iar eficiența sa este dată și de calitatea relațiilor interpersonale. Pentru ca un grup de salariați să devină o echipă, este necesar ca managerii să respecte o serie de reguli de comportare cum ar fi:

- să tratezi pe alții așa cum ai vrea să fii la rândul tău tratat;

- să respecti personalitatea fiecărei persoane și să încerci să cunoști preocuparea și aspirațiile lui prin contacte directe cât mai frecvente;
- să nu *predici* ci să dai exemplu personal;
- să-ți respecti cuvântul dat;
- zvonurile trebuie combătute cu fapte verificabile sau cunoscute;
- aplicarea sancțiunilor cu tact;
- aprecierea calității, cunoștințelor și performanțelor are un pronunțat caracter stimulator.

Relațiile pozitive interpersonale manager-salariat conduc la crearea unui climat (ambianțe) propice de muncă (sau a parametrului mut al managerului).

III. Utilizarea colaboratorilor moderni ai managerilor:

- Consultanții manageriale;
- Colective intercompartimentale.

IV. Utilizarea eficientă a secretariatului conduce la creșterea muncii managerilor. Secretariatul trebuie să-și îndeplinească cu brio principalele funcții:

- de asistare directă a managerului: participă la organizarea activității managerului ce necesită redactarea materialului de corespondență, a evidențelor curente, a formalităților, traducerea unor materiale de specialitate; necesită programarea acțiunilor și evidența realizării lor (consemnarea acțiunii, actualizarea agendei de lucru a managerilor, anunțarea în timp util a scadențelor, a abaterilor constatate); realizarea unor sarcini administrative (gestionarea echipamentului și obiectelor de inventar, asigurarea securității unor documente);

- de legătură și *filtru* pentru solicitările de contacte directe și audiențe, apeluri telefonice presupune ținerea evidenței solicitărilor și apelurilor telefonice chiar și în lipsa managerului, asigură legături telefonice necesare, respectarea perioadei de *liniște*;

- funcția de tratare a informațiilor și documentelor informaționale adresate managerilor: primirea semnăturilor, asigurarea documentelor managerului, clasarea documentelor;

- de reprezentare a managerului: primirea persoanelor din afară, îndrumarea lor, asigurarea unei ambianțe plăcute (cafea etc.), furnizarea cu amabilitate a informațiilor solicitate.

V. *Organizarea ergonomica a muncii managerului* – amplasarea locului de muncă, confortul, mobilierul, dotarea tehnică, asigurarea factorilor de microclimat corespunzător [8].

VI. *Modernizarea instrumentarului managerial* – folosirea unor sisteme, metode și tehnici de management adecvate.

De asemenea propunem utilizarea piramidei eficiente care prioritizează stilurile de conducere, prezentată în figura 1.

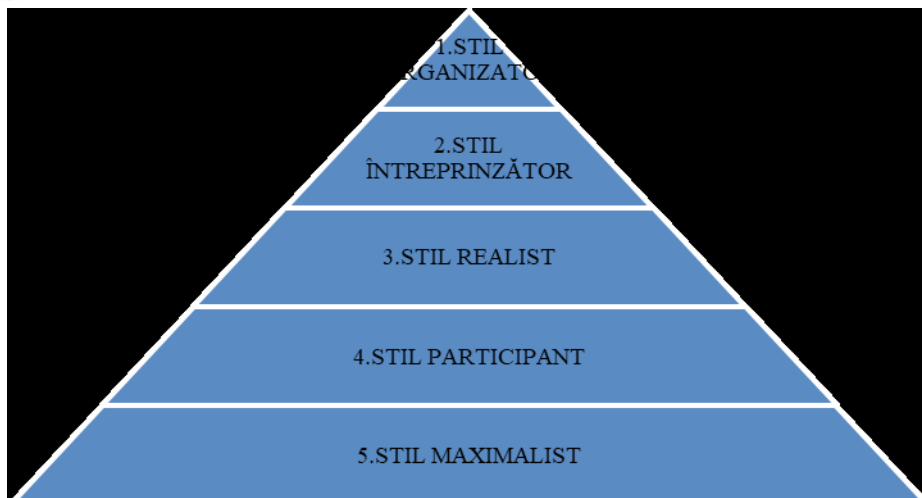

Fig.1. Piramida stilurilor de conducere eficiente

Sursa: Elaborat de autor

Scara de apreciere a stilului de conducere este de 10 puncte, aşadar fiecărui stil îi revine câte 2 puncte. Eficienţa managementului v-a fi apreciată în dependenţă de numărul de puncte acumulate conform piramidei prezentate.

Deci, noi am clasificat stilurile astfel:

1. Stil organizator – excelent (2 pct.);
2. Stil întreprinzător – foarte bine (2 pct.);
3. Stil realist – bine (2 pct.);
4. Stil participant – satisfăcător (2 pct.);
5. Stil maximalist – slab (2 pct.).

Menţionăm faptul că managerii care vor respecta priorităţile stilurilor de conducere prezentate în piramida din figura 1. vor asigura o gestionare eficientă a organizaţiei, precum şi o dezvoltare continuă a acesteia.

Concluzii

Concluzionăm că adevăratul rol al managerului eficient este de a le inspira subordonaţilor dorinţa de a fi cei mai buni asigurându-le condiţii pentru a face tot ce pot mai bine, într-o competiţie permanentă cu ceilalţi dar şi cu ei însuşi. Un manager eficient acţionează pentru perfecţionarea colaboratorilor, evită pedepsirea lor atunci când greşesc, evită stresarea acestora, încearcă să-i ajute în depăşirea momentelor dificile. Managementul este o atitudine, un mod de viaţă, având la bază dorinţa reală de a lucra cu oamenii şi de ai ajuta să aibă succes, iar organizaţia să prospere.

Managementul este un proces de inițiere de lungă durată, care nu se termină după un curs de formare.

Comportamentul managerial este o atitudine, un mod de viață, având la bază dorința reală de a lucra cu oamenii și de ai ajuta să aibă succes, iar organizația să prospere.

Bibliografie

1. POPESCU, G., VIDU, A. Identificarea stilurilor de management. București: Ed. Hyperion XXI, 2003. [Accesat 11.10. 2017]. Disponibil: http://www.upm.ro/facultati_departamente/ea/onm2007/SECTIUNEA%202/Popescu_George_Vidu_Adela.pdf
2. PANAITI, N., IFTIMESCU, A. Management - concepte și aplicații. Iași: Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2003. 347 p. ISBN 9738243874.
3. CARNEVALE, D.G. Organizational Development In The Public Sector. Boulder: Westview Press, 2002. 168 p.
4. LEWIN, K., LIPPITT, R., WHITE, R.K. Patterns of aggressive behavior in experimentally created social climates. In: Journal of Social Psychology. 1939, vol.10, pp. 271-299. [Accesat 11.10. 2017]. Disponibil: https://tu-dresden.de/mn/psychologie/lehrlern/ressourcen/dateien/lehre/lehramt/lehrveranstaltungen/Lehrer_Schueler_Interaktion_SS_2011/Lewin_1939_original.pdf?lang=en
5. Leadership în dezvoltare regională: manual de bune practici. Agenția pentru Dezvoltare Regională Nord-Est. 2012, septembrie. [Accesat 22.10. 2017]. Disponibil: <http://www.adrnordest.ro/user/file/leader/manual-leadership-in-dezvoltare-regionala.pdf>
6. Proiectarea cercetărilor de marketing. [Accesat 23.01. 2018]. Disponibil: <http://conspecte.com/Management/conducerea>
7. ZAMFIR, C., FILIPESCU, I. Sociologie industrială. 1982. 162 p. [Accesat 23.01.2018]. Disponibil: <http://bibliotecadesociologie.ro/download/zamfir-catalin-filipescu-iancu-1982-sociologie-industriala-curs-si-exercitii-pentru-seminar/?wpdmdl=104>
8. Stiluri de conducere si tipuri de manageri. [Accesat 08.01.2018]. Disponibil: <http://www.stiucum.com/management/management-general/Stiluri-de-conducere-si-tipuri65276.php>

INFLUENȚA POLITICII DE DIVIDEND ASUPRA VALORII SC STEPHANUS GROUP SA

THE INFLUENCE OF DIVIDEND POLICY ON THE SC STEPHANUS GROUP SA VALUE

Conf. univ. dr. Gabriel I. NĂSTASE

Masterand: Cristinel F. DOROBANȚU

Rezumat

Politica de dividend, respectiv, opțiunea proprietarilor între reinvestirea profitului net sau distribuirea parțială ori totală a acestuia sub formă de dividende, constituie o problemă intens studiată în literatura economică, neexistând un consens din partea specialiștilor. Interconectarea cu alte politici financiare și investiționale potențează importanța și responsabilitatea politicii de dividend.

Cuvinte cheie: întreprindere, politică, dividend, capital, investiții

Summary

The dividend policy, respectively the owners' option between reinvesting the net profit or dividing it partially or wholly in the form of dividends- is an issue heavily studied in the economic literature, as there is no consensus of the experts. Interconnection with other financial and investment policies strengthens the importance and responsibility of dividend policy.

Keywords: enterprise, policy, dividend, capital, investment

Introducere

Politica de dividend, respectiv opțiunea proprietarilor între reinvestirea profitului net sau distribuirea parțială ori totală a acestuia sub formă de dividende, constituie o problemă intens studiată în literatura economică, neexistând un consens din partea specialiștilor.

Interconectarea cu alte politici financiare și investiționale potentează importanța și responsabilitatea politicii de dividend.

Decizia de plată a dividendelor este strâns corelată de percepția investitorilor asupra dividendelor anunțate, de modelul de distribuire a dividendelor, de oportunitățile de investiții existente la un moment dat, de efectul dividendelor asupra prețului acțiunilor pe piața de capital, de influența fiscalității, precum și de gradul de dezvoltare al companiei.

Complexitatea acestui subiect financiar determină continuarea cercetărilor pentru a oferi răspunsuri cât mai apropiate de realitatea economică.

Pe de o parte, există păreri conservatoare care consideră acordarea de dividende ridicate drept o modalitate de maximizare a valorii firmei. De cealaltă parte, se crede că dividendele mari aduc taxe mari, reducând-se valoarea firmei. Există și specialiști pentru care politica de dividend este irelevantă.

Unii manageri văd, în plata dividendelor, un instrument de informare asupra condiției financiare a firmei, însă nu întotdeauna plata unor dividende ridicate indică o situație economică bună, ci poate evidenția și lipsa oportunităților de investiție.

Alți manageri pot modifica rata de distribuire a dividendelor pentru a manipula opinia investitorilor despre performanța viitoare a firmei. Este greșit să se susțină că numai variabilele economice și financiare sunt determinanți semnificativi ai politicii de dividend, teorii comportamentale încercând să ofere explicații mai realiste.

De asemenea, aspectele juridice și fiscale par să modifice tendința dividendelor.

Principala problemă de ordin practic este dacă se merită să fie distribuite dividende, impozitate superior, în condițiile în care profitul ar putea fi reinvestit, iar acționarii să câștige din creșterile viitoare de curs bursier ale acțiunilor.

Teoriile privind politica de dividend nu vor putea ajunge la un consens, deoarece problema plății dividendelor este diferită pentru fiecare companie în parte, care, la rândul ei, este influențată de numeroși factori interni și externi în continuă schimbare. R. A. Brealey și S. C. Mayers afirmă că politica de dividend este una dintre cele 10 probleme fără rezolvare în finanțe.

1. Prezentarea generală a societății

Stephanus Group este format din Tipografia Stephanus, Editura Scripta și firma de Public Relations „Star Print & Publishing”.

Editura Stephanus a apărut pe piața de profil din Craiova în anul 1993. Datorită cererii pieței, firma s-a axat pe realizarea de materiale publicitare: cataloage, pliante, flyere, afișe, agende, calendare, cărți de vizită, invitații, mape de prezentare, caiete, clipboard-uri, bibliorafturi dar și pe editarea de cărți tehnice sau beletristică. Pentru a furniza clienților săi o gamă de servicii cât mai complexe, în anul 2001, a luat ființă firma de Public Relations „Star Print & Publishing”. De-a lungul timpului, firma a reușit să-și stabilească un loc sigur în ierarhia firmelor de acest gen din regiune și nu numai, având ca parteneri de afaceri firme renumite: Phil Morris, Coca Cola, Allianz Țiriac, BMW, Opel, Vodafone.

Stephanus a întreținut totodată colaborări cu designerii Eli Lășlean și Cătălin Botezatu.

Este de remarcat faptul că, în 2004, Stephanus Group a editat într-un format special (cărți legate manual prezentate în casete de piele) arborele genealogic al familiei spaniole Diez de Aux, înrudită îndeaproape cu Casa Regală a Spaniei.

Pentru a-și face cunoscută activitatea, Stephanus Group utilizează diverse tehnici de comunicare atât pe plan promoțional, cât și corporativ: publicitate în media cu ocazia lansării de diverse campanii (atât la nivel național – Kiss FM, Național FM, OTV – cât și regional, în presa, posturile de radio și televiziunile locale), participare la diverse expoziții de profil sau marketing direct, prin intermediul flyer-elor sau al scrisorilor de intenție către potențialii clienți (recrutați din baze de date de pe internet). În palmaresul 20 Stephanus figurează premii și mențiuni obținute la târguri naționale de specialitate (Electrouil) sau la manifestări organizate de Camera de Comerț și Industrii Oltenia. Stephanus Group lucrează doar pe bază de comandă. Din acest motiv, aprovizionarea se realizează pe termen scurt de la furnizori locali. Doar în sezonul de agende aprovizionarea se realizează pe termen mediu – se achiziționează necesarul de materiale în luna iulie, pentru a fi complet pregătiți pentru sezonul ce durează din octombrie până în decembrie.

Stephanus Group prezintă următoarele departamente operaționale, cu dotările și activitățile specifice:

n Pre-press și DTP (Desktop Publishing)

- 7 platforme MacIntosh și Apple
- 2 scannere EverSmart Select A3 11.400 dpi optic
- 3 imprimante
- Imagesetter Dolev 450 (648x500 mm)
- Proof digital IrisIPProof

n Tipografie:

- Tehnologie offset
- 3 Utilaje Heidelberg, umezire DDS (46x64 mm)
- Lăcuire offset mată și lucioasă
- Lac UV total și selectiv
- Plastifieri mate și lucioase

n Finisări și legătorie de artă:

- Utilaje Stahl 500x700 mm (ghilotină, mașină de coperte, mașină deștanțat, mașină de filetat, mașină de cusut, mașină de fălțuit, mașină de broșat, mașină de perforat)

- Bonte 1.300 mm
- Lamirel Megastar
- Prese de poleit
- Legătorie manuală în piele, pluș și mătase

n Papetărie de lux:

- Cărți poștale
- Felicitări
- Invitații cu embosă, ștanțe sau folio
- Ambalaje de lux
- Espozitoare

n Produse:

- Tipărituri publicitare
- Agende, calendare, obiecte promoționale (mape de piele, calendare, plannere, seturi de protocol, pixuri, brichete, alte obiecte inscripționate)
- Papetărie de lux și accesorii
- Cărți, broșuri, reviste și tabloide
- Ambalaje de lux
- Legătorie de artă

n Atelier de creație:

- Concepție grafică și design publicitar
- Grafică și design ambiental
- Design de accesorii de identitate corporativă
- Design de produs
- Concepție și design de ambalaje, etichete, etc.

n Public Relations:

- Campanii de imagine pentru firme și pentru produse
- Organizări evenimente și standuri
- Gestionare crize de imagine
- Monitorizare media

Pe partea funcțională, întreprinderea prezintă un departament de marketing și vânzări, un serviciu de aprovizionare și administrație. Activitățile de protecția

muncii și PSI sunt externalizate. Editura Stephanus este înregistrată sub codul CAEN 2222 – Tipărire și activități conexe. Numărul său de angajați se ridică la 22.

În anul 2011, societatea a înregistrat o cifră de afaceri de 600.000 lei și un profit net de 294.000 lei.

2. Distribuirea dividendelor

La data de 31.12.2011 Stephanus Group a întocmit situațiile financiare anuale potrivit Reglementărilor contabile conforme cu directive a IV a Comunităților Economice Europene, aprobate prin O.M.F.P. 3055/2009.

Așa cum se știe, situațiile financiare sunt formate din bilanț, cont de profit și pierdere și notele explicative necesare.

Bilanțul este documentul contabil de sinteză prin care se prezintă elementele de activ, datoriile și capital propriu ale entității la sfârșitul exercițiului financiar, precum și în celelalte situații prevăzute de lege¹.

Un activ reprezintă o resursă controlată de către entitate ca rezultat al unor evenimente trecute, de la care se așteaptă să genereze beneficii economice viitoare pentru entitate.

O datorie reprezintă o obligație actuală a entității ce decurge din evenimente trecute și prin decontarea căreia se așteaptă să rezulte o ieșire de resurse care încorporează beneficii economice.

Capitalurile proprii reprezintă interesul rezidual al acționarilor sau asociaților în activele unei entități după deducerea tuturor datoriilor sale.

Bilanțul societății întocmit la data de 31.12.2011 se prezintă astfel:

Bilanț

ACTIV		PASIV	
Active imobilizate	305.430	Datorii sub 1 an	58.614
- Imobilizări necorporale	20.163	Capitaluri și rezerve	493.766
- Imobilizări corporale	195.242	- Capital subscris vărsat	120.000
- Imobilizări financiare	90.025	- Rezerve legale	6.000
Active circulante	246.950	- Profit/pierdere reportată	73.766
- Stocuri	59.280	- Rezultatul exerc. financiar	294.000
- Creanțe	60.840		
- Casa și conturi la bănci	126.830		
TOTAL:	552.380	TOTAL:	552.380

¹ O.M.F.P. 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene

La data de 16.04.2012 Adunarea Generală a Acționarilor a aprobat Situațiile financiare întocmite la 31.12.2011 și a hotărât cu privire la repartizarea profitului net astfel:

- Rezerve legale 14.700 lei;
- Dividende cuvenite acționarilor 150.000 lei;
- Profit nerepartizat 129.300 lei.

Cota-parte din profit, ce se plătește, potrivit legii, fiecărui acționar, constituie dividend. Problematika dividendelor este reglementată prin *Legea societăților comerciale nr. 31/1990*, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Capitalul social în sumă de 120.000 lei, este format din 300 acțiuni la o valoare nominală de 400 lei / acțiune.

$$\begin{aligned} \text{- Dividende pe acțiune} &= \text{Dividende de plată} / \text{Nr. acțiunilor emise} \\ &= 150.000 / 300 = 500 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{- Rata distribuirii dividendelor} &= \text{Dividende de plată} / \text{Profit net} \\ &= 150.000 / 294.000 = 0,51 \end{aligned}$$

Înregistrările contabile efectuate în anul 2012 referitoare la dividend sunt următoarele:

- Înregistrarea dividendelor datorate acționarilor din profitul realizat în exercițiul financiar precedent, în baza hotărârii adunării generale a acționarilor:

117 Rezultatul reportat = 457 Dividende de plată 150.000

- Înregistrarea impozitului pe dividende, reținut acționarilor și datorat bugetului de stat

457 Dividende de plată = 446 Alte impozite, taxe și vărsăm. asimilate 24.000

- Înregistrarea dividendelor achitate acționarilor

457 Dividende de plată = 531 Casa în lei 126.000

Concluzii

Politica de dividende joacă un rol important în relația companiei cu acționarii săi și are o influență mare asupra evoluției firmei pe piață.

Una dintre deciziile dificile pe care managementul unei companii trebuie

să o ia se referă la procentul de câștig care urmează să fie distribuit sub formă de dividende și procentul care va rămâne la dispoziția firmei pentru a fi reinvestit.

Luarea deciziei (declararea) privind achitarea dividendelor pe acțiunile emise este un drept, și nu o obligație a societății comerciale. Acest drept devine obligație odată cu decizia Adunării Generale a Acționarilor societății comerciale privind distribuirea de dividende.

Dividendele sunt parte a profitului unei societăți comerciale, distribuite între acționari proporțional cu numărul de acțiuni de aceeași categorie pe care le dețin.

Politica de dividende definește condițiile și procedura de plată a dividendelor, reglementează procedura de calcul a mărimii dividendelor în corespundere cu fiecare categorie de acțiuni, procedura de achitare a dividendelor, incluzând termenele și forma plății, procedura de aprobare a deciziei privind plata dividendelor, restricțiile privind plata acestora.

În general firmele repartizează dividendele într-un procent care să urmeze o evoluție crescătoare constantă cunoscându-se faptul că fluctuațiile mari de la o perioadă la alta sunt de natură să afecteze negativ încrederea investitorilor.

Deși managementul unei firme ar prefera păstrarea dividendului pentru a fi reinvestit, acesta fiind o sursă foarte convenabilă de finanțare, totuși, pentru a păstra o bună relație cu investitorii compania trebuie să le acorde acestora un dividend rezonabil.

Scopul final al activității unei firme este maximizarea averii acționarilor.

Acest lucru se poate face în 2 modalități :

- prin distribuirea de dividende și/ sau
- prin evoluția favorabilă a valorii de piață a firmei.

De aceea, atunci când managementul stabilește politica de dividende, trebuie să fie atent ca prin deciziile pe care le ia să nu influențeze negativ evoluția firmei pe piață.

O decizie de stopare a plății dividendelor poate fi un semnal că evoluția firmei nu este una tocmai bună.

Repartizarea unui nivel excesiv al dividendelor într-o anumită perioadă poate duce la creșterea forțată a valorii de piață a unei firme, aceasta devenind mult mai scumpă pentru potențialii investitori. Acest lucru se întâmplă de regulă ca o măsură de protecție în situația unei intenții de preluare.

Sursa de achitare a dividendelor este venitul net al societății comerciale după achitarea tuturor impozitelor (profit). Profitul net este reflectat în datele rapoartelor financiare anuale ale societății comerciale întocmite în conformitate cu reglementările în vigoare.

Societatea comercială este un agent fiscal în cazul achitării dividendelor, deoarece efectuează calculul, reținerea și transferul sumei impozitelor din dividende.

Caracterul obligatoriu al impozitelor trebuie înțeles în sensul că plata acestora către stat este o sarcină impusă tuturor persoanelor fizice și/sau juridice care

realizează venit dintr-o anumită sursă pentru care, conform legii, datorează impozit.

În țara noastră, definirea clară a unei politici de dividend este greu de realizat având în vedere instabilitatea monetară și legislativă. Multe societăți cu activitate productivă se confruntă cu active fixe uzate fizic și moral și cu supradimensionarea forței de muncă.

Toate acestea necesită restructurări, care fac dificilă stabilirea unui plan pe termen lung privind dividendele.

În ultimii ani, dilema principală a managerilor privind politica de dividend nu mai este cea a acordării sau a neacordării de dividende, ci mai degrabă cea a distribuirii de dividende mari sau mici.

Sistemul de impozitare a veniturilor personale favorizează practica unei politici de dividend mici, în timp ce preferința de consum a câștigurilor stimulează firmele pentru distribuirea unui procent important din profitul net. Dar adoptarea unei anumite politici de dividend trebuie să ia în considerare și alți doi factori de influență foarte importanți, cum ar fi conținutul informațional al dividendelor și efectul de clientelă.

Deși în practică valoarea întreprinderii nu depinde doar de mărimea dividendelor și costul capitalului, totuși nivelul și volatilitatea dividendului reprezintă variabilele importante care influențează prețul bursier al acțiunilor pe piață, deci politica de dividend nu trebuie neglijată sau minimalizată de către managerii întreprinderii.

În plus, politica de dividend furnizează informații investitorilor privind guvernanta corporativă, performanțele companiei cotate și mărimea dividendelor plătite anterior, fiind influențată și de factorii externi de mediu, precum sistemul de impozitare a veniturilor personale și a veniturilor corporative, posibilitățile alternative de investiții, conținutul informațional al dividendelor, efectul de clientelă și preferințele acționarilor.

Deși distribuirea de dividende acționarilor contribuie la diminuarea capacității de autofinanțare a întreprinderilor cotate, totuși distribuirea dividendelor conduce la creșterea ratei de remunerare a acționarilor, ceea ce va avea o influență pozitivă asupra valorii societății comerciale pe acțiuni.

De aici reiese că politica de dividend este foarte importantă pentru societățile pe acțiuni, deci managerii trebuie în permanență să decidă care este repartizarea cea mai eficientă a profitului obținut, ce cotă din acest profit va fi retribuit pentru plata dividendelor, și care politică de repartizare a dividendelor o vor alege, astfel încât să se atingă obiectivul major al întreprinderii și maximizarea valorii acesteia.

Bibliografie

1. **Anghelache, G., Vintilă, G.,** *Politica de dividend.* Reviata Finanțe, Credit, Contabilitate, nr.1-2, București, 1996;
2. **Bistriceanu, Gh., Adochiței, M., Negrea, E.,** *Finanțele agenților economici.* Editura ECONOMICĂ, București, 2001;
3. **Bunget, O. C.,** *Contabilitatea românească între reformă și convergență.* Editura ECONOMICĂ, București, 2005;
4. **Dragotă, V., Ciobanu, A., Obreja, L.,** *Management financiar.* Editura ECONOMICĂ, București, 2003;
5. **Gheorghe I. A.,** *Finanțele și politicile financiare ale întreprinderii.* Editura ECONOMICĂ, București, 2001;
6. **Gheorghe, F.,** *Finanțe publice,* Editura JUNIMEA, Iași, 2002;
7. **Moțoc, V.,** *Management financiar, note de curs.* Editura UNIVERSITĂȚII LUCIAN BLAGA, Sibiu, 2010;
8. **Nistor, I.,** *Finanțele întreprinderii.* Editura PRESA UNIVERSITĂȚII CLUJEANA, Cluj-Napoca, 2002;
9. **Nistor, I., Lăcătuș, V.,** *Finanțele întreprinderilor. Studii aplicative.* Editura RISOPRINT, Cluj-Napoca, 2008;
10. **Onofrei, M.,** *Finanțele întreprinderii, vol.II.* Editura UNIVERSITĂȚII AL. IOAN CUZA, Iași, 2004;
11. **Onofrei, M.,** *Managementul financiar, suport de curs.* Universitatea Al. Ioan Cuza, specializarea Finanțe-Bănci, Iași, 2005;
12. **Oprea, C.,** *Formarea și utilizarea capitalurilor-abordări din prisma managementului financiar.* Editura ASEM, Chișinău, 2008;
13. **Popa, S.,** *Modernizarea controlului financiar.* Editura EXPERT, București, 2000;
14. **Spătaru, L.,** *Analiza economico-financiară.* Editura ECONOMICĂ, București, 2004;
15. **Stancu, I.,** *Finanțe.* Editura ECONOMICĂ, București, 2002;
16. **Talpoș, I.,** *Finanțele României.* Editura SEDORA, Timișoara, 2000;
17. **Toma, M., Alexandru, F.,** *Finanțe și gestiune financiară a întreprinderilor.* Editura ECONOMICĂ, București, 2003;
18. **Toma, M., Brezeanu, P.,** *Finanțe și gestiune financiară. Aplicații practice.* Editura ECONOMICĂ, București, 1998;
19. **Tudose, B. M.,** *Gestiunea capitalurilor întreprinderii. Optimizarea structurii financiare.* Editura ECONOMICĂ, București, 2006;
20. **Vâlceanu, Gh., Robu, V., Georgescu, N.,** *Analiză economico-financiară.* Editura ECONOMICĂ, București, 2004;
21. **Vintilă, G.,** *Gestiunea financiară a întreprinderii.* Editura DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ, București, 1997;

22. Legea 571/2003 privind Codul fiscal;
23. O.M.F.P. 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile
conforme cu directivele europene.

S.C. STEPHANUS GROUP S.A.

ANEXA 1

**PROPUNERE DE DISTRIBUIRE A PROFITULUI REALIZAT
IN EXERCITIUL FINANCIAR 2011**

Repartizările de mai jos au fost făcute de societate și au fost cuprinse în situațiile financiare anuale la 31.12.2011, conform reglementărilor în vigoare privind repartizările obligatorii, care se fac conform Legii nr. 31/1990 privind societățile comerciale, cu modificările și completările ulterioare.

Destinația	Lei
Profit net statutar de repartizat la 31.12.2011	294.000
Repartizarea profitului pentru: <i>rezerve legale</i>	6.000
Profit nerepartizat	288.000

Administratorul al societății propune și recomandă adunării generale a acționarilor să aprobe ca profitul net nerepartizat la 31.12.2011, în sumă de 294.000 mii lei să fie repartizat pe destinațiile următoare:

- Rezerve legale – **14.700**
- Dividende de distribuit acționarilor - **150.000**
- Profit rămas nerepartizat – **129.300**

Potrivit propunerii avansate, dividendul ce urmează a se acorda pentru o acțiune deținută se fixează la 500 lei, ceea ce reprezintă o rată de distribuire de 51% din profitul net repartizat.

Acționarii îndreptățiți să primească dividendele distribuite din profitul net realizat în exercițiul financiar 2011 sunt cei ce vor fi înregistrați în registrul consolidat al acționarilor la data de 31.12.2011 ce va fi aprobată de către adunarea generală a acționarilor, în conformitate cu prevederile art. 238 din Legea nr. 297/2004.

Termenul în care dividendele repartizate se vor plăti acționarilor se propune a fi intervalul **20.05.2012 – 20.12.2012**

Modalitățile de plată a dividendelor se propun a fi următoarele:

a) prin virament într-un cont bancar în lei, deschis la o bancă comercială din România, cont comunicat în scris la sediul societății din str. Arinului nr. 1-3, sector 2, București până cel târziu la **30.06.2012**, pentru acționarii persoane juridice, precum și pentru acționarii persoane fizice care solicită plata prin această modalitate;

b) în numerar, prin casieria societății, pentru acționarii persoane fizice ce dețin, la data de referință, un număr mai mic de 10 acțiuni și nu solicită plata prin virament într-un cont curent personal;

c) prin oricare dintre modalitățile de plată prevăzute la alineatele a) și b), la solicitarea adresată în scris societății de către acționarii care, din diverse motive, nu au încasat dividendele distribuite în anii precedenți, după ce aceștia și-au clarificat situația care a condus la neîncasarea dividendelor (modificări de nume, domiciliu, moșteniri etc).

Dividendele distribuite în anii precedenți, precum și dividendele distribuite din profitul realizat în exercițiul financiar 2011, neîncasate de către acționari până la data de **20.12.2012**, se propune a se plăti în continuare și după această dată, la solicitarea scrisă a persoanelor îndreptățite.

Dividendele convenite și plătite acționarilor în lei, după data de **20.05.2012**, vor fi cele rezultate din calcul, la nivelul a două zecimale (în sensul că a treia și următoarele zecimale se neglijează).

Administrator,
MIHAI MATEI

S.C. STEPHANUS GROUP S.A.
Str. ARINULUI, Nr. 1-3, Sector 2, BUCUREȘTI
CUI: RO 1440626
Nr. Reg. Com. J40/14206/1993
Nr.123/ 16.04.2012

ANEXA 2

PROCES VERBAL AL ADUNĂRII GENERALE A ACȚIONARILOR/ ASOCIAȚILOR

Adunarea Generală a Acționarilor a “S.C. STEPHANUS GROUP S.A”, întrunită azi 16.04.2012, are pe ordinea de zi următoarele:

1. *Aprobarea bilanțului contabil și a contului de profit și pierdere pe anul 2011.*
2. *Hotărârea modului de repartizare a profitului net pe anul 2011;*

Acționarii:

- MARINSCU NICOLAE
- ANTONOVICI MIHAIL
- MATEI ALEXANDRU
- CRISTEA VIOREL
- DÎNCAN DANIEL

au hotărât ca **profitul** înregistrat de societate pe anul 2011, în sumă de **294.000 lei** să fie repartizat pentru:

- Rezerve legale 14.700 lei
- Dividende cuvenite acționarilor 150.000 lei
- Profit nerepartizat 129.300 lei

Adunarea Generală a Acționarilor a aprobat bilanțul contabil și contul de profit și pierdere pe anul 2011.

Având în vedere această analiză, consemnăm faptul că societatea comercială își va axa activitatea pe aceleași domenii că în trecut, din considerentul că pe aceste domenii s-a înregistrat cea mai mare rată a profitului.

Acționarii,

ANEXA 3

Anunț Distribuire Dividende pentru anul 2011

STEPHANUS GROUP S,A, anunță acționarii că începând cu data de 20.05.2012 începe *distribuirea dividendelor aferente exercitiului financiar 2011.*

Plata dividendelor se va efectua prin virament bancar, sau prin casieria societatii.

Documentele necesare pentru efectuarea plății prin virament bancar:

A) Pentru persoane fizice

- 1) solicitare scrisă și semnată de acționar în care se precizează banca și numărul contului (cod IBAN) deschis pe numele acționarului;
- 2) copia actului de identitate în care să fie lizibil codul numeric personal.

B) Pentru persoane juridice:

1) solicitare în original din partea reprezentantului legal cu semnatura acestuia și ștampila societății în care se precizează banca și numărul contului (cod IBAN);

Documentele necesare pentru efectuarea plății prin casieria societății

1) copia actului de identitate în care să fie lizibil codul numeric personal;

2) procura notarială pentru persoanele aflate în imposibilitatea de a se deplasa și copie a actului de identitate pentru cel împuternicit.

3) **în cazul acționarilor decedați**, dividendele urmează a se plăti după efectuarea transferului acțiunilor pe numele moștenitorilor, la solicitarea acestora, prin transfer bancar sau casierie.

Pentru relații suplimentare vă puteți adresa la sediul societății din str. Arinului nr.1-3, Sector 2, București sau la numerele de telefon 021-422.01.92, sau 021-422.48.51.

**GESTIUNEA RISCURILOR BANCARE.
MODALITĂȚI DE ACȚIUNE ÎN ROMÂNIA
✦ STUDIU DE CAZ: MANAGEMENTUL RISCULUI
OPERAȚIONAL LA UNICREDIT ȚIRIAC BANK**

**BANKING RISK MANAGEMENT. MEANS
OF ACTION IN ROMANIA
✦ CASE STUDY: OPERATIONAL RISK MANAGEMENT
AT UNICREDIT TIRIAC BANK**

*Conf. univ. dr. Gabriel I. NĂSTASE
Masterand: Marinela T. TRANDAFIR*

Rezumat

Riscul se găsește astăzi în centru afacerilor bancare. Gestionarea riscurilor este funcția cheie a băncilor moderne axate pe activitatea de piață. Perioada actuala este denumită „era managementului de risc” în domeniul bancar, iar managementul riscului este o sarcină extrem de complexă și importantă a managementului bancar. Falimentele bancare nu se mai limitează în prezent doar la cazuri spectaculoase, cum au fost cele legate de băncile Herstatt, Ambrosiano și Barings, ci pot pune în cauză stabilitatea întregului sistem bancar chiar și în țări în care procesul de supraveghere este bine dezvoltat.

Cuvinte cheie: Bancă, risc, management, piață, faliment

Summary

The risk is today at the heart of banking business. Risk management is the key function of modern banks focused on market activity. The current period is called the „risk management era” in the banking field, and risk management

is an extremely complex and important task of banking management. Banking bankruptcies are no longer limited to spectacular cases such as those relating to the Herstatt, Ambrosiano and Barings banks, but can affect the stability of the entire banking system even in countries where the supervision process is well developed.

Keywords: Bank, risk, management, market, bankruptcy

Introducere

Riscul se găsește astăzi în centru afacerilor bancare. Gestionarea riscurilor este funcția cheie a băncilor moderne axate pe activitatea de piață.

Perioada actuala este denumită *era managementului de risc* în domeniul bancar, iar managementul riscului este o sarcină extrem de complexă și importantă a managementului bancar.

Falimentele bancare nu se mai limitează în prezent doar la cazuri spectaculoase, cum au fost cele legate de băncile Herstatt, Ambrosiano și Barings, ci pot pune în cauză stabilitatea întregului sistem bancar chiar și în țări în care procesul de supraveghere este bine dezvoltat.

Riscul bancar poate apărea pe parcursul derulării operațiunilor bancare, fenomen ce provoacă efecte negative asupra activității bancare, ducând la deteriorarea calității afacerilor, la diminuarea profitului și chiar la înregistrarea de pierderi, ceea ce afectează funcționarea normală a băncii.

Operatorii de pe piețele internaționale se confruntă cu volatilitatea crescută și cu repercusiunea crizelor care se pot transmite rapid dintr-un centru financiar în altul. În acest caz vorbim despre riscul sistematic. Apariția sa este pusă în legătură și cu creșterea semnificativă a volumului de tranzacții cu produse financiare derivate (swaps, futures, options).

Băncile sunt obligate să asigure un echilibru între criteriile legate de profitabilitate, lichiditate și risc. Necesitatea de a avea lichiditate și de a asigura în același timp câștiguri solide, obligă băncile să mențină o parte a fondurilor lor sub forma unor plasamente care îndeplinesc condițiile referitoare la lichiditate și securitate, chiar dacă rata dobânzii aferentă acestora este mai mică.

Riscul bancar are două componente:

- incertitudinea privind producerea unui eveniment în viitor
- expunerea la pierdere

Dacă nu se manifestă ambele componente, nu putem vorbi despre risc. De exemplu, o bancă ce acordă un împrumut este confruntată cu incertitudinea rambursării la scadență, chiar dacă există garanție, datorită posibilității reducerii

valorii acesteia în timp și/sau a mărimii costurilor de execuție a acesteia. Banca își asumă riscul deoarece este expusă la incertitudine.

Studiu de caz privind managementul riscului operațional la UniCredit Țiriac Bank

1. Scurtă prezentare

UniCredit Țiriac Bank este membră a Grupului UniCredit, unul dintre cei mai importanți jucători de pe piața europeană a serviciilor financiare, cu o rețea de 7.200 de sucursale în 20 de țări.

UniCredit Țiriac Bank este o bancă universală ce oferă produse și servicii calitative la standarde internaționale atât persoanelor fizice, companiilor mici și mijlocii, cât și marilor corporații multinaționale din România. În plus, clienții beneficiază de toate avantajele oferite de o rețea extinsă, la care se adaugă avantajul cunoașterii pieței locale și cel al apartenenței la un important grup bancar. Pentru UniCredit Țiriac Bank, cele mai importante aspecte sunt: succesul clienților săi și valoarea adăugată pe care o oferă acestora. Consultanții bancari au expertiza necesară pentru a oferi soluții bancare excelente clienților din țară și de peste hotare, construind cu aceștia o legătură profesională bazată pe încredere reciprocă.

Încrederea este clădită atât prin competența consultanților băncii, cât și prin apropierea de clienți și capacitatea angajaților băncii de a identifica la timp necesitățile acestora. UniCredit Țiriac Bank este întotdeauna la dispoziția clienților din România, Austria, Italia, Germania, din Europa Centrală și de Est și din întreaga lume – o prezență geografică solidă pe care putem construi în continuare povestea de succes a băncii.

UniCredit Țiriac Bank își desfășoară activitatea acționând cu responsabilitate în ceea ce privește deciziile luate, complet conștientă că sustenabilitatea pe termen lung a afacerilor, desfășurate cu responsabilitate socială, economică și față de mediu este un element esențial care îi asigură competitivitatea în piață.

Responsabilitatea socială face parte din filozofia companiei. Pentru a performa, trebuie să se acționeze după anumite principii și să existe o conduită de business care să determine identitatea. Sistemul de valori bazat pe integritate, ajută transformarea profitului în valoare sustenabilă pe termen lung pentru clienți și furnizori, acționari, investitori și comunitățile locale.

2. Cerințe generale

Strategia și cadrul general de administrare a riscului

Activitatea de administrare a riscurilor constituie o prioritate în conducerea activității BĂNCII, fiind acceptată ca o condiție esențială și obligatorie în asigurarea stabilității și performanțelor acesteia.

Administrarea riscurilor presupune monitorizarea, prevenirea și limitarea expunerilor băncii la risc, precum și determinarea raportului de asumare a anumitor riscuri, astfel încât, la momentul producerii lor, BANCA să dispună de capacitatea de a depăși impactul financiar negativ pe care acestea îl pot produce.

În cadrul BĂNCII, evaluarea și identificarea riscurilor reprezintă un proces continuu, care necesită identificarea și înțelegerea riscurilor, atât la nivel individual (de tranzacție / debitor), cât și la nivel global (de portofoliu).

Identificarea și evaluarea riscurilor se realizează pe baza analizei factorilor interni și externi care pot afecta negativ sau pot pune în pericol realizarea obiectivelor strategice ale BĂNCII.

Factorii *interni* includ: complexitatea și dimensiunea structurii organizatorice a BĂNCII, gama și specificul activităților desfășurate de BANCA, nivelul pregătirii profesionale și calitatea morală a personalului, gradul de adecvare a sistemelor informatice etc.

Factorii *externi* includ: crizele economice sau financiare, crize legate de mediul politic și social, calamități naturale și dezastre ecologice, modificări la nivelul sistemului bancar, cadrul legislativ și de reglementare, evoluția tehnologică, etc.

Astfel, o parte a procesului de evaluare a riscurilor identificate se referă la încadrarea acestora în categoria controlabil sau necontrolabil, în funcție de posibilitatea BĂNCII de a interveni asupra lor și în funcție de natura riscului (de credit, de piață, operațional, de lichiditate, etc.), în vederea diminuării frecvenței de apariție și/sau impactului acestora.

Având în vedere impactul potențial ridicat asupra profitului și/sau reputației BĂNCII, strategiile și politicile specifice de administrare a riscurilor vizează cu precădere acoperirea următoarelor tipuri de riscuri, fără a fi însă limitative:

1. Riscul de credit;
2. Riscul de piață;
3. Riscul de lichiditate;
4. Riscul operațional;
5. Riscul reputațional;
6. Alte riscuri considerate a avea impact semnificativ asupra activității BĂNCII: riscul de concentrare, riscul rezidual.

Obiectivul general al Strategiei de administrare a riscurilor semnificative a BĂNCII este ca asumarea riscurilor să fie consistentă cu așteptările acționarilor, cu planul strategic al băncii și cerințele reglementate, dar și ca la nivelul entității este promovată o cultura de risc clară și cuprinzătoare.

În funcție de obiectivele strategice ale băncii, precum și de politicile pe termen

scurt de implementare a strategiei generale, Directoratul va stabili anual profilul de risc estimat al băncii. Acesta poate fi scăzut, moderat, mediu, sau ridicat, în funcție de valoarea pierderii așteptate anuale generată de producerea unor riscuri semnificative, dar și în funcție de capitalul necesar pentru acoperirea pierderilor neașteptate.

În acest context, UniCredit Țiriac Bank și-a propus ca și obiectiv strategic de risc menținerea în anul 2008 a unui nivel moderat al profilului de risc.

Modalitatea de definire și cuantificare a profilului de risc, respectiv definirea toleranței la risc este realizată prin intermediul procedurilor specifice de definire și evaluare a profilului de risc. Stabilirea și monitorizarea indicatorilor și limitelor de risc se constituie ca parte integrantă și instrument tehnic de implementare a Strategiei de Administrare a Riscurilor Semnificative.

În realizarea obiectivelor strategice privind managementul riscurilor, BANCA se bazează pe:

- principii de management al riscurilor;
- structura organizatorică specializată în managementul riscurilor;
- proceduri și tehnici specifice de cuantificare și monitorizare a riscurilor.

Principii de management al riscului

La baza culturii și proceselor de risc din UniCredit Țiriac Bank stă un set de principii de gestionare a riscului. Aceste principii acoperă toate zonele gestionării riscului și sunt armonizate cu practicile internaționale.

Principiul 1: Consiliul de Supraveghere este responsabil cu aprobarea strategiei de risc și politicilor băncii.

Principiul 2: Directoratul este responsabil cu implementarea strategiei de risc aprobate de către Consiliul de Supraveghere și cu dezvoltarea politicilor de identificare, măsurare, monitorizare și controlare a riscului. Aceste politici și proceduri se referă la risc în toate activitățile băncii, atât la nivel individual cât și la nivel de portofoliu.

Principiul 3: UniCredit Țiriac Bank identifică și gestionează riscurile inerente în toate produsele și activitățile. Banca se asigură ca riscurile legate de produse noi, tranzacții sau activități fac obiectul unor proceduri și controale adecvate înainte de implementare sau aplicare și că sunt aprobate în prealabil de comitetul competent în domeniul respectiv.

Principiul 4: Banca operează după criterii solide, bine definite, care asigură o înțelegere completă a debitorului sau contrapartidei, ca și a scopului și structurii expunerii și sursa de plată.

Principiul 5: UniCredit Țiriac Bank a stabilit un sistem de limite la nivelul debitorilor individuali și a contrapartidelor și grupurilor de contrapartide înrudite, în bilanț și extra-bilanț.

Principiul 6: UniCredit Țiriac Bank are proceduri adecvate pentru aprobarea

împrumuturilor și tranzacțiilor noi, ca și pentru prelungirea celor existente.

Principiul 7: Toate expunerile sunt monitorizate cu atenție și se iau măsuri adecvate pentru a controla sau reduce riscurile.

Principiul 8: Banca a pus în practică sisteme pentru monitorizarea performanței expunerilor individuale, incluzând calculul și adecvarea provizioanelor și rezervelor.

Principiul 9: UniCredit Țiriac Bank utilizează sisteme interne de scoring/rating pentru gestionarea riscului de credit. Sistemele iau în considerare natura, mărimea și complexitatea activităților unei bănci.

Principiul 10: Sistemele de informație și tehnicile analitice sunt folosite pentru a asista managementul în evaluarea și monitorizarea riscurilor, compoziția portofoliilor, concentrări.

Principiul 11: Banca folosește un sistem independent de monitorizare a riscurilor curente și comunică cifre de risc către forurile competente.

Principiul 12: Acordarea creditelor este administrată adecvat și expunerile nu depășesc limitele interne și de reglementare. Pentru a asigura raportarea la timp a excepțiilor de la politici, proceduri și limite către nivelul de conducere adecvat au fost implementate controale interne și alte măsuri.

3. Domenii de aplicare

Instituția de credit căreia i se aplică cerințele de publicare este **UniCredit Țiriac Bank SA**.

Consolidare contabilă

Din punct de vedere contabil, UniCredit Țiriac Bank SA nu întocmește situații financiare consolidate deoarece nu deține subsidiare și nu exercită control asupra niciunei entități la care se dețin acțiuni în conformitate cu cerințele IAS 27 “Situații financiare consolidate și individuale”.

UniCredit Țiriac Bank SA nu deține subsidiare (nu exercită controlul asupra vreunei societăți) la data de 31 decembrie 2008.

Consolidare prudențială

Ținând cont de reglementările locale privind supravegherea prudențială, în aria de consolidare prudențială a instituției de credit UniCredit Țiriac Bank SA au fost incluse următoarele instituții financiare nebancale:

- UniCredit Leasing Corporation IFN SA (deținere participație de 20%);
- UniCredit Consumer Financing IFN SA (deținere participație de 35%).

În conformitate cu prevederile standardelor internaționale de raportare financiară (IFRS) se consideră că aceste două societăți sunt considerate a fi entități

asociate (IAS 28 Investiții în entități asociate) și sunt contabilizate prin metoda punerii în echivalență (“equity method”) în situațiile financiare IFRS ale băncii deoarece UniCredit Țiriac Bank SA exercită asupra acestor două entități influență semnificativă din următoarele motive:

- în cazul fiecărei din cele două participații menționate mai sus, UniCredit Țiriac Bank SA are 2 reprezentanți din totalul de 5 membrii în Consiliul de Supraveghere, și

- procentul de participare în fiecare din cele două participații este cuprins în intervalul 20% - 50%.

În situațiile financiare statutare ale UniCredit Țiriac Bank SA, aceste participații sunt evidențiate în contabilitate la cost de achiziție.

4. Riscul de credit

În activitatea sa, BANCA este expusă în special riscului de credit, acesta fiind cel mai important tip de risc cu care se confruntă.

Riscul de credit înglobează atât riscul din activitatea de creditare propriu-zisă, cât și din alte tranzacții inițiate pentru clienții BĂNCII, precum: emiterea de scrisori de garanție, deschiderea/confirmarea de acreditive, avalizarea, scontarea unor efecte de comerț prezentate de clienți, investiții în acțiuni și alte valori mobiliare, alte facilități acordate clienților.

Obiectivul administrării riscului de credit este maximizarea profitului prin menținerea expunerii la riscul de credit în limite acceptabile.

În acest context, politica BĂNCII de administrare a riscului de credit, promovează un set de principii și practici coerente, orientate către următoarele direcții:

- Stabilirea unui cadru și a unor parametri adecvați de risc de credit;
- Promovarea și operarea unui proces sănătos și solid de acordare credite;
- Promovarea și menținerea unui proces adecvat de administrare, măsurare și monitorizare credite;
- Asigurarea unui control permanent asupra calității portofoliului de credite acordate.

Strategia specifică de administrare a riscului de credit

Administrarea riscului de credit este o componentă critică a abordării unitare a politicii globale de risc, esențială pentru succesul pe termen lung al BĂNCII.

În UCTB, activitatea de creditare este realizată în baza normelor și procedurilor interne, aprobate de organele competente. Banca stabilește măsuri și dispune de instrumente atât pentru a identifica, măsura, monitoriza și controla riscul de credit, cât și pentru a putea determina și dispune de capital adecvat pentru acoperirea acestor

riscuri.

Consiliul de Supraveghere aprobă strategia de risc de credit a băncii, care este revizuită periodic, cel puțin o dată pe an.

Strategia privind riscul de credit reflectă toleranța față de acest risc și nivelul profitabilității pe care banca își propune să-l realizeze în condițiile expunerii la riscurile asumate.

La stabilirea strategiei privind riscul de credit se au în vedere toate activitățile băncii care prezintă o expunere semnificativă la riscul de credit.

Strategia BĂNCII în privința administrării riscului de credit stabilește următoarele **obiective**:

UniCredit Țiriac Bank este o bancă universală, oferind clienților săi persoane fizice și juridice produse de garantare și creditare, precum:

- credite pentru capital de lucru și de investiții pentru persoane juridice,
- credite de investiții și de nevoi personale pentru persoane fizice,
- scrisori de garanție bancară, și
- alte tipuri de facilități stabilite prin norme și proceduri interne de creditare.

Formula de calcul a capitalului necesar pentru riscul operațional:

$$K_{RIA} = \alpha \cdot EI$$

unde:

K_{RIA} = capitalul alocat conform indicatorului

α = ponderea cu 15%

EI = suma veniturilor pe ultimii 3 ani

Produsele de creditare și garantare sunt oferite în egală măsură atât sectorului privat cât și sectorului public, fără a exista o limitare specifică pe tip de proprietate a contrapartidelor.

Expunerile purtătoare de risc de credit sunt supuse unor limitări determinate de strategia generală a băncii, astfel:

- Banca acceptă expuneri față de clienți rezidenți; totuși, banca poate avea expuneri și față de clienți nerezidenți în anumite limite clar definite;
- Produsele de garantare și creditare sunt oferite numai în lei și în valute străine cotate de Banca Națională a României;
- Expunerile sunt limitate pe: sectoare de activitate ale economiei naționale, regiuni geografice, valute de acordare a creditelor, tipuri de clienți, produse etc. ;

Prețul creditelor este determinat în strânsă corelație cu costul finanțării și cu marja de risc aferentă rating-ului intern de client.

- *Marja de risc de credit* este marja de dobândă (*spread*) din componența ratei de dobândă a creditului care se stabilește în funcție de categoria de credit (*credit rating*) a debitorului. Această marjă are drept scop acoperirea riscului de nerambursare a debitorului/contrapartidei. Astfel, la credite aflate în categorii/având rating-uri mai slabe se vor percepe marje de dobânzi mai mari, pentru corelarea prețului plasamentului cu riscul individual.

- Marja de dobândă se calculează astfel încât să acopere costul finanțării, cota de cheltuieli generale și administrative corespunzătoare, o marjă a riscului de credit și, după caz, o cotă de profit.

- Marja riscului de credit și marja de profit se vor stabili în funcție de evoluția structurii portofoliului de credite pe categorii de performanță financiară și grade de risc, precum și în concordanță cu prevederile privind rezultatul financiar al băncii din Planul de afaceri, Strategia generală, și/sau Bugetul de venituri și cheltuieli.

Pragul de la care riscul de credit este considerat semnificativ este reflectat prin limitele maxime de expunere și praguri de semnificație (prezentate detaliat în Profilul de Risc), respectiv prin toleranța la risc, astfel :

- *Pe zone /arii geografice;*
- *Pe sectoare de activitate;*
- *Pe categorii de contrapartidă;*
- *Pe tipuri de produse;*
- *Pe tip de rezidență;*
- *Pe indicatori de credit.*

Limitele maxime de expunere la riscul de credit, respectiv pragul de la care un risc este considerat semnificativ sunt descrise detaliat în *Procedura internă privind stabilirea și monitorizarea limitelor de risc și a profilului de risc al Băncii*, care se constituie ca anexă și instrument tehnic de implementare a Strategiei de administrare a riscurilor.

Acestea sunt monitorizate periodic sau ori de câte ori este necesar de către Divizia Risc și înaintate Comitetului de Administrare a Riscurilor și Consiliului de Supraveghere, după caz.

5. Riscul de piață

În general, riscul de piață al unei bănci provine din fluctuații ale prețurilor sau ale altor factori de piață ce afectează valoarea pozițiilor proprii din Trading sau banking book (cuprinzând poziții rezultate din tranzacții și decizii de investiții strategice). Managementul riscului de piață al UniCredit Țiriac include, de aceea, toate activitățile legate de cash și structura capitalului.

Banca mamă monitorizează riscurile la nivel de Grup. Unitățile individuale ale Grupului UniCredit monitorizează riscul pozițiilor proprii, în concordanță cu politicile de supraveghere ale Grupului.

Rezultatele monitorizării individuale sunt, în toate cazurile, raportate către banca mamă.

UniCredit Țiriac Bank produce zilnic rapoarte detaliate cu privire la tendințele/modificările de business și riscurile asociate, transmițând aceste documente către managementul local, autoritățile locale de reglementare și banca mamă.

Consiliul Director al băncii mamă trasează orientările strategice pentru expunerile la riscul de piață prin calcularea, în funcție de apetitul la risc și obiectivele de creare de valoare adăugată în relație cu riscurile asumate, a alocării necesarului de capital pentru banca mamă și subsidiarele acesteia.

Banca mamă propune limite și politici de investiții pentru Grup și entitățile sale în concordanță cu procesul de alocare a capitalului atunci când bugetele anuale sunt create. Departamentul ALM al Grupului, în cooperare cu celelalte centre de lichiditate regionale, gestionează activitățile strategice și operaționale, având ca obiectiv asigurarea durabilității pozițiilor de active din punct de vedere financiar și operațional și politica de creștere a Grupului pe piețele de Împrumuturi, optimizând riscul de rată de schimb, riscul de dobândă și riscul de lichiditate.

Tratamentul, evaluarea și controlul riscurilor

Trading book include toate pozițiile în instrumente financiare deținute de UniCredit Țiriac pentru trading sau hedgingul (imunizarea) altor elemente din trading book ce sunt libere de alte clauze restrictive privind posibilitățile de tranzacționare și care pot fi imunizate.

Pozițiile deținute în scop de tranzacționare sunt cele deținute pentru a fi vândute în termen scurt cu intenția de a beneficia de diferența dintre prețul de cumpărare și cel de vânzare sau de fluctuațiile pe termen scurt ale dobânzilor sau prețurilor. Termenul *poziție* include atât pozițiile proprii cât și cele ale clienților, precum și pozițiile rezultate din activitatea de formator de piață.

Trading Book al UniCredit Țiriac Bank conține toate produsele derivate tranzacționate așa cum au fost aprobate de către banca mamă:

1. Derivate pe rata de schimb:

- a) Outright Forwards
- b) Plain Vanilla Options
- c) Exotic FX Options (Digitals and Barriers)

2. Derivate pe rata dobânzii:

- a) Interest Rate Swaps (IRS)
- b) Interest Rate Options (Caps, Floors, Collars)

Toate celelalte produse fac parte din **banking book**.

Instrumentele financiare derivate sunt înregistrate la valoarea de piață prin procesul zilnic de reevaluare mark-to-market. Diferențele pozitive și negative din reevaluare sunt înregistrate separat pe fiecare instrument în parte, în conturi distincte.

Din perspectiva riscului de piață toate tranzacțiile cu produse derivate (cu excepția outright forwards) sunt închise *back-to-back* cu o altă entitate din cadrul Grupului, în marea majoritate a cazurilor, astfel UniCredit Țiriac neavând poziții deschise pentru activitatea trading.

Cerința de capital pentru riscul de piață este calculată folosind metoda **standard**.

A. Riscul de Dobândă

Riscul de dobândă ce rezultă din trading book este nesemnificativ deoarece toate tranzacțiile cu derivate pe rata dobânzii sunt închise *back-to-back* cu o altă entitate aparținând Grupului UniCredit.

B. Riscul de Preț

Riscul de preț rezultat din activitatea pe piețele de capital, mărfuri și derivate asociate este zero întrucât UniCredit Țiriac nu deține poziții pe aceste piețe/instrumente.

C. Riscul de Curs Valutar

Riscul de curs de schimb rezultă din poziții luate de departamente / traderi specializați ce dețin limite specifice pentru riscul de piață. Acest risc rezultă din activitatea de trading efectuată prin negociere pe diferite instrumente de piață și este monitorizat și măsurat constant.

Având în vedere structura banking book și trading book, în cadrul metodei standard se calculează cerința de capital pentru riscul valutar, pe baza pozițiilor valutare deschise la sfârșitul fiecărei luni, și se raportează către Banca Națională a României.

Valoarea cerinței de capital se stabilește astfel:

- dacă valoarea poziției totale nete pe valută și pe aur depășește 2% din totalul fondurilor proprii, cerința de capital reprezintă 8% din poziția sa netă pe valută și poziția sa netă pe aur;

- dacă valoarea poziției totale nete pe valută și pe aur nu depășește 2% din totalul fondurilor proprii, cerința de capital este egală cu 0.

D. Riscul de Lichiditate

Riscul de lichiditate reflectă posibilitatea ca o bancă să întâmpine dificultăți în îndeplinirea obligațiilor financiare așteptate sau neașteptate atunci când sunt datorate, prin aceasta afectând operațiile zilnice sau condiția financiară.

În UniCredit Țiriac sunt definite următoarele componente de risc de lichiditate:

1. Liquidity mismatch: riscul ca sumele și/sau momentul intrărilor și ieșirilor de lichidități să nu coincidă;

2. Liquidity contingency: evenimente viitoare neașteptate ar putea necesita

un volum mai mare de lichidități. Acest risc poate fi generat de evenimente ca: împrumuturi neplătite, nevoia de finanțare a activității viitoare, dificultăți la vânzarea activelor lichide sau obținerea finanțării în timpul unei crize;

3. Market liquidity risk: riscul ca banca să își lichideze activele în pierdere datorită condițiilor de piață;

4. Operational liquidity risk: riscul ca o contrapartidă să nu își onoreze obligațiile de plată datorită erorilor, încălcărilor, eșecurilor sau deteriorarea proceselor interne, angajaților, sistemelor sau evenimentelor externe, banca rămânând totuși solvabilă;

5. Funding risk: riscul unei potențiale creșteri a costului de finanțare datorită modificării ratingului (factor intern) și/sau creșterea credit spread-ului (factor extern);

Atât Banca cât și Grupul UniCredit își concentrează atenția pe managementul lichidității urmărind două componente:

1. Managementul lichidității pe termen scurt, al cărui scop este să asigure îndeplinirea obligațiilor financiare anticipate și neprevăzute prin menținerea unui echilibru între intrările și ieșirile de lichiditate. Managementul în această zonă este esențial pentru susținerea activității de zi cu zi;

2. Managementul lichidității structurale, al cărui scop este de a menține un echilibru între totalul pasivelor și activele pe termen mediu și lung pentru a evita eventuale presiuni pe sursele curente și viitoare de lichiditate.

6. Riscul operațional

Administrarea riscului operațional în UniCredit Țiriac Bank se realizează în conformitate cu normele și regulamentele emise de Banca Națională a României, Norma 17/2003 privind organizarea și controlul intern al activității și administrarea riscurilor semnificative și Regulamentul 24/2006 privind calculul cerinței de capital pentru riscul operațional, în conformitate cu reglementările interne ale UniCredit Țiriac Bank: Politica de risc operațional și procedurile de administrare a riscului operațional (Procedura privind colectarea și validarea evenimentelor de risc operațional, Procedura privind indicatorii de risc operațional, Procedura privind monitorizarea riscurilor semnificative la nivelul unităților teritoriale, Strategia de administrare a riscurilor semnificative). Riscul operațional este considerat risc semnificativ, fiind integrat în politica și strategia Băncii cu privire la riscurile semnificative.

Riscul operațional reprezintă riscul unei pierderi determinate fie de utilizarea unor procese, sisteme sau resurse umane inadecvate sau care nu și-au îndeplinit funcția în mod corespunzător, fie de evenimente și acțiuni externe (Directiva 2006/48/EC, Basel II, Regulamentul BNR 24/29/2006 privind riscul operațional). Riscul operațional include și riscul legal.

Grupul UniCredit definește riscul operațional ca fiind riscul unor pierderi

determinate de erori, încălcarea unor reglementări sau norme, întreruperi ale activității, daune în urma unor procese interne, personal sau sisteme sau a unor evenimente externe. Această definiție include riscul legal și de conformitate, dar exclude riscul strategic, riscul de afacere și riscul reputațional.

Evenimentele de risc operațional sunt acelea care rezultă în urma unor procese interne inadecvate sau eșuate, a erorilor personalului sau sistemelor sau în urma unor evenimente externe sau sistemice (care afectează întreg sistemul financiar): fraudă internă sau externă, practici de angajare și siguranța locului de muncă, plângeri și reclamații din partea clienților, distribuția produselor, amenzi și penalități datorate încălcării reglementărilor, daune asupra bunurilor fizice, întreruperi ale activității și disfuncționalități ale sistemelor, administrarea proceselor.

La nivelul Grupului UniCredit a fost definit un set de reguli aplicabile tuturor entităților controlate, în vederea asigurării unor principii uniforme la nivel de model de afacere și operațiuni. În acest scop, au fost definite Regulile de guvernare ale Grupului („Group managerial golden rules”) pentru implementarea unui sistem de management și stabilirea unui set de principii pentru cele mai importante procese dintre banca mamă și entitățile aparținând Grupului.

Regulile operaționale menționate definesc cerințe și reguli ce trebuie aplicate și respectate de către UniCredit Țiriac Bank inclusiv în realizarea controlului și măsurării riscului operațional.

Directoratul și Consiliul de Supraveghere al UniCredit Țiriac Bank au aprobat cadrul de administrare a riscului operațional emis la nivel de Grup.

Politica de risc operațional a Băncii aprobată de către Directorat și Consiliul de Supraveghere prezintă cadrul și principiile de bază în administrarea și controlul riscului operațional, fiind în concordanță cu politicile de risc operațional aplicabile la nivelul Grupului UniCredit. Politica definește principalele roluri și responsabilități precum și standardele utilizate în administrarea și controlul riscului operațional.

Evenimentele de risc operațional sunt clasificate exclusiv pe următoarele categorii (sau tipuri de evenimente):

1. Frauda internă;
2. Frauda externă;
3. Practici de angajare și siguranța la locul de muncă;
4. Clienți, produse și practici comerciale;
5. Pagube asupra activelor corporale;
6. Întreruperea activității și funcționarea neadecvată a sistemelor;
7. Executarea, livrarea și gestiunea proceselor.

Completitudinea și corectitudinea bazei de date cu evenimente de risc operațional este asigurată printr-o analiză anuală a conturilor interne, procesul fiind descris în cadrul Regulilor privind reconcilierea conturilor contabile aferente înregistrării evenimentelor de risc operațional. Anual, cu referire la toate evenimentele de risc operațional culese pe parcursul întregului an anterior, se

realizează, în cooperare cu departamentele/ariile implicate, reconcilierea conturilor contabile, asigurând că toate evenimentele de risc operațional cu un impact financiar egal sau mai mare de 5.000 € sau echivalent (conform Politicii de risc operațional), înregistrate în baza de date de risc operațional au fost înregistrate în conturile de venituri sau cheltuieli aferente, după caz și, respectiv, în oglindă, toate înregistrările contabile relevante (definite conform aceleiași politici) au fost incluse în baza de date de risc operațional.

Analiza de scenarii are rolul de a evalua expunerea Băncii față de riscul operațional în cazul unor evenimente cu frecvența mică și impact potențial major. Scenariile sunt utilizate pentru evaluarea gradului de risc al proceselor interne, având în vedere atât evenimentele de risc operațional întâmplare, cât și evenimente potențiale.

În cursul anului 2008, au fost realizate și analizate în colaborare cu principalele departamente din bancă peste 40 de scenarii, fiind analizate evenimente potențiale privind: calitatea datelor și erori operaționale, funcționarea sistemelor IT, fraude externe, dezastre naturale, reclamații clienți, penalități.

Analiza de scenarii este un instrument util în măsurarea riscului operațional, ce permite evaluarea gradului de risc al proceselor interne, precum și o analiză a riscului operațional în condiții de criză.

Indicatorii de risc operațional reprezintă date ce reflectă profilul de risc operațional, date ce sunt corelate cu schimbările în nivelul de risc. Monitorizarea indicatorilor de risc operațional constituie un sistem de semnalizare preventiv a riscului operațional.

În cursul anului 2008, s-a realizat implementarea sistemului de indicatori de risc operațional al UniCredit Țiriac Bank, fiind elaborată Procedura privind indicatorii de risc operațional. Au fost identificați principalii indicatori de risc operaționali la nivel de bancă, au fost colectate date istorice ale valorilor acestor indicatori și au fost setate praguri critice de monitorizare a acestora care să permită avertizarea timpurie în ceea ce privește potențiale creșteri ale expunerii la risc operațional. De asemenea, au fost stabiliți indicatori în vederea monitorizării expunerii la risc operațional la nivelul unităților teritoriale, elaborându-se Procedura privind monitorizarea indicatorilor de risc semnificativ la nivelul unităților teritoriale.

La nivel de Bancă, se realizează **rapoarte periodice** privind expunerea la riscul operațional, urmărindu-se analizarea următoarele aspecte:

- pierderile din risc operațional, recuperările din asigurări;
- rezultatele analizei de scenarii;
- evoluția indicatorilor de risc operațional;
- evenimente interne și/sau externe relevante produse în perioada analizată;
- necesarul de capital;
- propuneri de diminuare/transfer a riscului, inclusiv prin asigurare;
- rapoarte ad-hoc și rezultate ale unor investigații speciale;

- alte aspecte considerate relevante pentru riscul operațional.

Cerința de capital pentru riscul operațional aferentă anului 2008 s-a calculat utilizând metoda de bază, conform Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 24/2006 privind calculul cerinței de capital pentru riscul operațional.

Cerința de capital aferentă anului 2008 calculată conform abordării de bază este de 115,387,683 RON.

În același timp, banca și-a continuat demersurile în vederea obținerii aprobării utilizării abordării standard pentru calculul cerinței de capital pentru riscul operațional, o nouă aplicație fiind trimisă spre aprobare către Banca Națională a României în cursul anului 2009.

Alocarea indicatorului relevant pe linii de activitate în vederea obținerii aprobării pentru utilizarea abordării standard este descrisă în cadrul Politicii de încadrare pe linii de activitate a activităților și veniturilor, aprobată la nivel de Consiliu de Supraveghere al Băncii.

Principalele criterii de încadrare sunt reprezentate de tipurile de clienți și tipurile de produse oferite de către Bancă. Alocarea indicatorului relevant pe linii de activitate se bazează pe identificarea și diferențierea veniturilor și cheltuielilor aferente activităților corespunzătoare fiecărei linii de activitate.

Încadrarea pe linii de activitate se face cu respectarea principiilor descrise în cadrul acordului Basel II, precum și în Regulamentul nr. 24/2006 privind calculul cerinței de capital pentru riscul operațional.

Având în vedere că UniCredit Țiriac Bank a rezultat din fuziunea a trei entități care au utilizat diferite criterii de alocare pe linii de activitate, precum și recomandările Băncii Naționale a României cuprinse în Adresa cu nr. IV/1/11958 din data de 08.08.2008, calculul cerinței de capital pentru riscul operațional conform Abordării Standard a necesitat realizarea unor extrapolări în ceea ce privește alocarea pe linii de activitate, pornind de la situațiile financiare auditate.

În martie 2008, Grupul UniCredit a primit aprobarea de folosire a metodei avansate de calcul a cerinței de capital pentru riscul operațional. Conform planului adoptat la nivel de Grup, UniCredit Țiriac Bank urmează să solicite, până la data de 30 iunie 2009, validarea abordării avansate de calcul a cerinței de capital pentru riscul operațional.

Cadrul de administrare a riscului operațional în UniCredit Țiriac Bank este unul bine structurat și implică factori relevanți în promovarea unei culturi de comunicare și control a riscului operațional, fiind susținut de existența unui departament dedicat controlului riscului operațional, de structura comitetelor relevante pentru administrarea riscului operațional și de sistemul de raportare a riscului operațional către conducerea Băncii.

Banca dispune de un sistem bine formalizat de evaluare și administrare a riscului operațional, cu responsabilități clare și bine definite.

Elementele care privesc măsurarea riscului operațional (colectarea

evenimentelor de risc operațional, indicatorii și analiza de scenarii) sunt implementate astfel încât să respecte criteriile de calitate și completitudine. În acest sens, Departamentul Risc Operațional îndeplinește activități de control în conformitate cu standardele Grupului: validarea evenimentelor de risc operațional, reconcilierea evenimentelor de risc operațional cu înregistrările contabile, inclusiv pe conturi tranzitorii, analiza conturilor interne.

Datele semnificative pentru riscul operațional (evenimentele de risc operațional, indicatorii, scenariile) sunt colectate și monitorizate cu ajutorul unei aplicații informatice suport. Clasificarea evenimentelor de risc operațional este conformă cu cerințele Băncii Naționale a României și cu standardele Grupului.

Analiza de scenarii este un instrument util în măsurarea riscului operațional, ce permite evaluarea gradului de risc al proceselor interne, precum și o analiză a riscului operațional în condiții de criză.

Analiza evoluției indicatorilor de risc operațional contribuie la identificarea timpurie a riscului operațional și la controlul riscului operațional atât la nivelul proceselor, cât și la nivelul băncii.

Prin acestea, Banca asigură identificarea expunerilor la riscul operațional și monitorizarea informațiilor și datelor relevante referitoare la riscul operațional, inclusiv a celor privind pierderile semnificative.

Sistemul de administrare a riscului operațional este integrat în procesele interne de administrare a riscurilor existente la nivelul Băncii, în conformitate cu procedurile și regulamentele interne privind administrarea riscurilor semnificative.

Sistemul de raportare asigură, cel puțin trimestrial, furnizarea de rapoarte privind riscul operațional structurilor și persoanelor relevante din cadrul Băncii.

Concluzii

Conducerea băncii, care se bazează pe informațiile furnizate de situațiile financiare și analizele specifice generate de datele conținute de acestea, continuă să fie un factor cheie în menținerea stabilității și confidențialității în sistemul financiar. Metodologia utilizată în trecerea în revistă a băncilor, în timpul și în afara procesului de conducere, este similară cu aceea utilizată în sectorul privat.

Evaluarea băncii într-un mediu de piață competitiv și nesigur, presupune un proces complex. Pe lângă conducerea și supravegherea propriu-zisă, mai sunt necesari și alți factori pentru asigurarea siguranței instituțiilor bancare și stabilității sistemului financiar și a pieței financiare. Acești factori vizează politici macroeconomice solide și susținute, precum și un cadru de lucru consecvent și bine încheiat. Sectorul financiar adecvat infrastructurii, disciplina pieței și un sector bancar sigur sunt elemente cruciale în realizarea evaluării unei bănci. Pentru menținerea evaluării la un nivel semnificativ și interpretarea constatărilor, estimarea potențialului în

viitor, un diagnostic al problemelor esențiale și estimarea reală și practică a cursului acțiunilor, analiza bancară trebuie să aibă cunoștințe largite cu privire la piața și mediul economic în care banca operează.

Practicile supraveghetorilor băncii și aprecierea metodelor practicate de analiștii financiari continuă să evolueze. Această evoluție este necesară în cunoașterea inovațiilor competitorilor și noilor dezvoltări, acomodarea în procesul vast de extindere la nivel internațional a practicilor și standardelor de supraveghere, care sunt în continuare subiect de discuție în Comitetul Central al Conducerii Băncii. Analizele bancare tradiționale se bazează pe o apreciere cantitativă a condițiilor bancare, inclusiv raport-proporție. Raportul-proporție se referă la lichiditate, proporționalitatea capitalului, calitatea portofoliului de împrumut, introducerea și conectarea împrumuturilor, și situația schimburilor externe. În timp ce aceste măsurători sunt foarte utilizate, ele nu sunt indicate urmărind tendința spre risc a băncii, stabilitatea fiind o condiție financiară, sau o perspectivă. Imaginea reflectată de rapoartele financiare depind în mare măsură de oportunități, complexitatea și exactitatea datelor utilizate pentru calcularea lor.

Bibliografie

1. **BASNO, C., DARDAC, N.**, *Management bancar*. Editura ECONOMICĂ, București, 2002
2. **BASNO, C., DARDAC, N.**, *Sisteme de plăți, compensări și decontări*. Editura DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ, București, 2003
3. **BĂCANU, B.**, *Management strategic*. Editura TEORA, București, 1997
4. **BEREA, A. O., STOICA, E., C.**, *Creditul bancar: coordonate actuale și perspective*. Editura EXPERT, București, 2003
5. **CONSTANTINECU, D.**, *Management bancar*. Editura BREN, București, 2004
6. **CONSTANTINESCU, D., A.**, *Management strategic*. Editura TEHNICA, București, 2000
7. **CONSTANTINESCU, D.**, *Ierarhia în managementul sistemelor economice*. Editura ECONOMICĂ, București, 2003
8. **COȘEA, M., NASTOVICI, L.**, *Evaluarea riscurilor - Metode și tehnici de analiză la nivel micro și macro economic*. Editura LUX LIBRIS, Brașov, 1997
9. **DARDAC, N., VÂȘCU, T.**, *Monedă și credit, modul II*. Editura ASE, București, 2005
10. **DĂNILĂ, N., BEREA, A. O.**, *Managementul bancar - fundamente și orientări*. Editura ECONOMICĂ, București, 2000
11. **DEDU, V.**, *Gestiune și audit bancar*. Editura ECONOMICĂ, București,

2008

12. **DIACONESCU, M.**, *Bănci, sisteme de plăți și riscuri*. Editura ECONOMICĂ, București, 1999

13. **GAFTONIUC, S.**, *Practici bancare internaționale*. Editura ECONOMICĂ, București, 1995

14. **HURDUC, N.**, *Optimizarea activității băncii de rețea*. Editura EXPERT, București, 2002

15. **IMIREANU, M., GH., A.**, *Produse și servicii bancare în relațiile de plăți interne și internaționale*. Editura TRIBUNA ECONOMICĂ, București, 2002

16. **ISĂRESCU, M. C.**, *Reflecții economice - Piețe, Bani, Bănci*. Editura EXPERT, București, 2001

17. **KIRIȚESCU, C., C., DOBRESCU E., M.**, *Băncile - Mică enciclopedie*. Editura EXPERT, București, 1998

18. **KOCK, T. W.**, *Bank Management, Third Edition*. The DRYDEN PRESS, London, 1995

19. **LAZĂR, D.D.**, *Marketing financiar-bancar*. Editura DIMITRIE CANTEMIR, Târgu-Mureș, 2001

20. **MANOLESCU, GH., SÎRBEA DIACONESCU A.**, *Management bancar*. Editura FUNDAȚIEI ROMÂNIA DE MÂINE, București, 2001

21. **MIHAI, I., MIHAI, T. I.**, *Tehnica și Managementul Operațiunilor Bancare*. Editura EXPERT, București, 2003

22. **OLTEANU, A.**, *Management bancar*. Editura DARECO, București, 2003

23. **OPRIȚESCU, M., POPESCU, J., MANTA, A.**, *Monedă, credit, bănci*. Editura SITECH, Craiova, 2009

24. **ROȘCA, T.**, *Moneda și Credit*. Editura ALTIP, Alba-Iulia, 2001

25. **UNGUREAN, P.V.**, *Banking, produse și operațiuni bancare*. Editura DACIA, Cluj-Napoca, 2001

26. www.ase.ro

27. www.bnr.ro

ÎNTOCMIREA BUGETULUI DE TREZORERIE AL SDC FACTORY

BALANCE SHEET OF THE SDC FACTORY

Conf. univ. dr. Gabriel I. NĂSTASE

Masterand: Cristina Daniela I. STOICA

Rezumat

Trezoreria reprezintă un concept atât practic cât și teoretic care a câștigat foarte mult teren în activitatea financiară a întreprinderilor. Performanța financiară a întreprinderilor s-a măsurat prin mărimea sau prin rentabilitatea și profitul obținut. Astăzi, în contextul fenomenelor de instabilitate economică performanța financiară a întreprinderilor nu poate fi măsurată numai pe baza rezultatului contabil.

Cuvinte cheie: întreprindere, concept, trezorerie, rentabilitate, profit, performanță

Summary

The Treasury is both a practical and a theoretical concept that has gained a lot of ground in the financial activity of businesses. Financial performance of enterprises was measured by the size or profitability and profit. Today, in the context of phenomena of economic instability, the financial performance of enterprises can not be measured just on the basis of the accounting result.

Keywords: enterprise, concept, treasury, profitability, profit, performance

Introducere

Trezoreria reprezintă un concept atât practic cât și teoretic care a câștigat foarte mult teren în activitatea financiară a întreprinderilor. Performanța

financiară a întreprinderilor s-a măsurat prin mărimea sau prin rentabilitatea și profitul obținut. Astăzi, în contextul fenomenelor de instabilitate economică performanța financiară a întreprinderilor nu poate fi măsurată numai pe baza rezultatului contabil.

Orice entitate economică, pentru a supraviețui trebuie să-și echilibreze încasările cu plățile. Nu întotdeauna când o întreprindere care încheie un exercițiu financiar cu profit are și o trezorerie pozitivă, și asta pentru că există un decalaj între înregistrarea în contabilitate a veniturilor și cheltuielilor și scadența lor ca încasări și plăți, care poate decide finalul ei.

Trezoreria evidențiază rezultatul întregii activități a întreprinderii și modul de respectare a cerințelor echilibrului financiar. Ea joacă un rol important în activitatea întreprinderii și constituie un indicator cheie care permite aprecierea solvabilității cât și măsurarea nevoilor de finanțare.

De aceea în practică se consideră că rezultatul de trezorerie reprezintă informația vitală pentru funcționarea unei întreprinderi, deoarece prin intermediul său își finanțează activitatea și își asigură durabilitatea.

Pe măsură ce ne integrăm în economia europeană, trezoreria devine din ce în ce mai mult o componentă fundamentală a gestiunii financiare. Este din ce în ce mai evident faptul că managementul financiar-contabil al trezoreriei reprezintă fundamentul, în vederea asigurării succesului în afaceri al oricărui întreprinzător.

Trezoreria permite aprecierea performanțelor întreprinderii, și constituie un instrument de acțiune la dispoziția managerilor în realizarea obiectivelor. În condițiile actuale ale economiei de piață, orice întreprindere este preocupată în realizarea acestor obiective. Realizarea lor necesită pentru acele activități creatoare de valoare nouă, creșterea profitului, iar pentru cele administrative și sociale economisirea resurselor alocate. Întreprinderile își previzionează performanța financiară prin prisma unor planuri lunare, trimestriale, anuale. Aceste planuri cuprind previziunea principalelor domenii de activitate ale întreprinderii, stabilind resursele și responsabilitățile fiecărui departament în parte. În acest sens, instrumentul cu ajutorul căruia realizăm această previziune, îl reprezintă bugetul întreprinderii. Bugetul reprezintă planul financiar prin care sunt comparate realizările cu previziunile, este principalul instrument de control managerial.

Obiectivul oricărei întreprinderi este acela de minimizare a costurilor în vederea maximizării profitului. Managementul oricărei întreprinderi trebuie să se preocupe de procurarea lichidităților necesare onorării obligațiilor și realizarea profitului.

Un loc important în bugetul oricărei întreprinderi îl ocupă bugetul trezoreriei, care reprezintă instrumentul cel mai important al deciziei financiare. În baza lui, managerii își pot fundamenta deciziile în vederea realizării echilibrului bugetar. Bugetul de trezorerie reprezintă ultima etapă a procesului de bugetare în întreprinderi și pornește de la stabilirea încasărilor și plăților previzionate. Dezechilibrul său determină modificări în ansamblul tuturor bugetelor.

De aceea se poate considera că, managementul trezoreriei bine efectuat, este mai important decât deciziile asupra fabricării unui produs sau derularea unei tranzacții. Deci, putem spune că o întreprindere poate pierde un client fără a-și periclita activitatea, însă o lipsă de lichidități poate genera, pe termen scurt, blocajul financiar al întreprinderii, iar pe termen lung va conduce, la insolvența acesteia.

Prezentarea societății SDC FACRORY

Studiul de caz constă în întocmirea bugetului de trezorerie al întreprinderii pentru anul 2009. Întreprinderea „ S.D.C. Factory” are ca obiect principal de activitate confecționarea de articolelor de îmbrăcăminte cod CAEN 1412 și secundar comercializarea altor articole de îmbrăcăminte și accesorii n.c.a. cod CAEN 1419. Întreprinderea își are sediul în localitatea Domnești

S.D.C. Factory și-a început activitatea în acest domeniu din anul 1998, având capital 100% românesc și doi asociații, forma juridică fiind societate cu răspundere limitată. Produsele realizate de aceasta, sunt destinate în mare parte clienților interni.

Scopul întocmirii bugetului de trezorerie este acela de a proiecta intrările și ieșirile de lichidități ale întreprinderii, structurate pe cicluri de operațiuni, respectiv ciclul operațiunilor de exploatare (activitatea de bază) și ciclul operațiunilor în afara exploatarei (investiții și operațiuni financiare), astfel încât să se realizeze o gestiune a trezoreriei, care să permită evitarea situațiilor dificile sau chiar de imposibilitatea de plată cât și gestiunea unui excedent sau deficit de trezorerie.

Bugetul de trezorerie se elaborează în funcție de particularitățile întreprinderii, dar câteva proceduri pot fi considerate comune. Astfel, plecând de la bugetele privind activitatea de exploatare (vânzări, producție, aprovizionări etc.), se stabilesc bugete parțiale privind încasările, taxa pe valoare adăugată și plățile. Aceste bugete parțiale vor fi sintetizate într-un buget global, care include fluxurile de lichidități generate de activitatea de exploatare cât și din celelalte bugete care generează fluxuri de lichidități (investiții, activitatea de cercetare-dezvoltare, administrare generală etc.).

Previțiunea fluxurilor de încasări și plăți se face plecând de la previziunea tranzacțiilor pentru anul bugetat, luând în considerare durata creditului comercial primit de la furnizori, durata creditului comercial acordat clienților, scadențele legale sau contractuale pentru plata salariilor, plata cheltuielilor obligațiilor fiscale, rambursarea împrumuturilor etc. Estimările de trezorerie sunt anuale, semestriale, lunare sau stabilite și controlate în fiecare lună, alături, în funcție de natura activității, de mai multe ori pe lună.

Trezorierul trebuie să cunoască gestiunea întreprinderii pentru a putea beneficia de toate informațiile necesare, iar pentru a putea balansa bugetul trebuie să acționeze, în primul rând asupra posturilor cu pondere mare în structura încasărilor

și plăților.

Pentru elaborarea bugetului de trezorerie se poate utiliza una dintre următoarele metode:¹

1. metoda încasărilor și plăților;
2. metoda bilanțurilor.

1. Metoda încasărilor și plăților

În cadrul desfășurării activității într-o întreprindere avem de-a face cu o mare varietate de încasări și plăți, dar un element important pentru analiza trezoreriei este frecvența cu care se derulează, dar și dimensiunile acestora. Unele încasări dar și plăți au o valoare relativ constantă ce poate fi stabilită cu ușurință, la fel cum unele au termene fixe, sau altele au caracter variabil, cu termene aleatorii determinate de unele evenimente care s-au produs deja.

Elaborarea bugetului de trezorerie pe baza metodei încasărilor și plăților presupune o structurare a fluxurilor după natura acestora (de intrare, ieșire) și după obiectul lor (fluxuri de exploatare și în afara exploataării, respectiv fluxuri de investiții și finanțare). Pentru exemplificarea metodei vom trece la întocmirea bugetului de trezorerie din cadrul „S.D.C. Factory”, parcurgând etapele² necesare elaborării sale.

Metoda încasărilor și plăților este bazată pe o abordare bugetară foarte precisă, prin care realizăm o previziune a încasărilor și plăților, pornind de la previziunea veniturilor, din care sunt excluse cele neîncasabile (cum ar fi producția stocată) și de la previziunea cheltuielilor, din care excludem pe cele neplătibile (amortizări și provizioane calculate).

Marea varietate a fluxurilor de încasări și plăți, poate fi sistematizată în două grupe relativ omogene, fiecareia urmând să i se aplice o politică de gestiune diferită:³

- Fluxuri de valori aproximativ fixe și la termene relativ constante;
- Fluxuri în sume variabile și la termene aleatorii.

Prima grupă de fluxuri are în general, o frecvență mică, desfășurându-se o dată sau cel mult de două ori pe lună. În aceasta se regăsesc următoarele tipuri de plăți: cheltuieli cu personalul, obligații către fondurile publice de resurse financiare, achitarea ratelor scadente la împrumuturi și a dobânzilor aferente; dar și încasări precum: chirii, dobânzi, etc.

O frecvență foarte mare în cadrul fluxurilor de încasări și plăți o prezintă cea de a doua grupă prezentată. În general frecvența acestora este zilnică, aici fiind cuprinse: încasări din vânzarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor, precum și plăți către furnizorii de materiale și servicii necesare desfășurării activității întreprinderii.

¹ ȚUGUI, Iuliana, *Contabilitatea fluxurilor de trezorerie*. Editura ECONOMICĂ, București, 2002, p.251

² Inspirat după modelul prezentat în: VINTILĂ, Georgeta, *Gestiunea Financiară a Întreprinderii*, Editura DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ RA, București, 2010, pp.272-275

³ BUCĂȚARU, D., *Finanțele Întreprinderii, Aplicații și studii de caz*. Editura TRIBUNA ECONOMICĂ, București, 2009, p.279

Previzionarea modului de derulare pe zile a fluxurilor din această grupă este o operațiune complexă, deoarece evoluția plăților și încasărilor, depind de multe ori, de acțiunea unor operațiuni anterioare.

Importanța *previziunii încasărilor* este întărită de următoarea afirmație: „*previzionarea vânzărilor este operația fundamentală pentru procesul de bugetare al întreprinderii și, în ultimă instanță, pentru elaborarea bugetului de trezorerie*”⁴. Deci, pornind de la cifra vânzărilor se stabilesc previziunile pentru aprovizionări, cheltuieli de personal, investiții etc.

Previzionarea încasărilor are la bază cifra de afaceri și trebuie să se țină cont de repartizarea acesteia pe luni, de modificările produse în structura vânzărilor și gradul de solvabilitate al clienților întreprinderii care vor influența decalajul între termenele livrărilor și al încasărilor. În funcție de ramura economică, între momentul vânzărilor și cel al încasărilor corespunzătoare există un decalaj de la 30 până la 90 zile.⁵ Aceste decalaje determină o eșalonare în timp a încasării veniturilor lunare care se vor înscrie în bugetul de trezorerie.

Previzionarea încasărilor din exploatare presupune previzionarea încasărilor din vânzări. Aceste previziuni se fac ținând seama de situația vânzărilor lunare (întocmită de departamentul comercial) și de scadențele de plată contractuale ale clienților. Previziunea încasărilor din vânzări se face prin aplicarea unei regularități statistice, înregistrate în anii anteriori la veniturile lunare prevăzute, precum și la soldurile creanțelor de la începutul anului de plan.

Încasările pot fi grupate în funcție de modalitatea de plată, astfel:

- pe credit, cu precizarea termenului de decontare;
- cu plata imediată.

Încasările din prima grupă se încadrează în categoria fluxurilor cu sume aproximativ fixe și la termene relativ constante, deci cunoaștem atât mărimea cât și scadența lor.

În cea de-a doua grupă, atunci când decontările se fac imediat ce beneficiarul primește bunul ce face obiectul plății, pot apare câteva probleme. Ideea este de a se estima evoluția încasărilor pe zilele lunii ce urmează. Încasările cu plata imediată au ca punct de sprijin clauzele contractuale încheiate cu clienții. Deci, mai întâi se întocmește o situație a contractelor de livrare cu încasare imediată.

Între livrare și încasare apare un interval variabil alcătuit din: timpul până când

beneficiarul intră în posesia bunului, respectiv durata transportului până la beneficiar; durata recepției și emiterii ordinului de plată sau a oricărui alt instrument de plată; intervalul de timp dintre depunerea și încasarea efectivă. Ultimele două operațiuni pot fi determinate cu o anumită exactitate, însă durata transportului se poate determina doar ca timp mediu calculat pe baza unor livrări anterioare. Pornind

⁴ STANCU I., *Finanțe - Piețe financiare și gestiunea portofoliului, Investiții reale și finanțarea lor, Analiza și gestiunea financiară*, ediția a III-a. Editura ECONOMICĂ, București, 2002, p. 953

⁵ ONOFREI Mihaela, *Finanțele Întreprinderii*. Editura ECONOMICĂ, București, 2004, p. 245

de la momentul programat al livrării și adăugând intervalele arătate mai înainte se poate aprecia cu destulă precizie ziua încasării⁶.

Încasările pentru luna în curs sunt determinate de livrările din luna anterioară. Astfel, se ține seama de defazarea factorilor determinați anterior, deoarece livrările previzionate pentru ultimele zile ale lunii vor devenii încasări în luna următoare, adică vor apărea în alt plan al trezoreriei.

Pentru întreprinderea analizată, fluxurile de intrare sunt asigurate de livrările către o gamă variată de clienți. Întreprinderea are încheiate contracte comerciale, în care sunt prevăzute condițiile și termenele de plată pentru produsele livrate.

Contractele comerciale încheiate de întreprindere cu clienții săi, sunt structurate:

- 50 % din vânzări sunt încasate imediat la livrare (în aceeași lună);
- 30 % din vânzări sunt încasate în luna a doua a;
- 20 % din vânzări sunt încasate în luna a treia a;

Contractele care au prevăzută condiția de plată imediată presupun existența banilor în contul întreprinderii în momentul în care s-a realizat livrarea produselor. În cazul plății la destinație, banii sunt depuși în contul întreprinderii după ce este efectuată recepția produselor de către client.

Din analiza situațiilor contractuale am realizat structura încasărilor (frecvența medie a încasărilor din vânzările totale ale unei luni oarecare) prezentată în figura nr. 1.

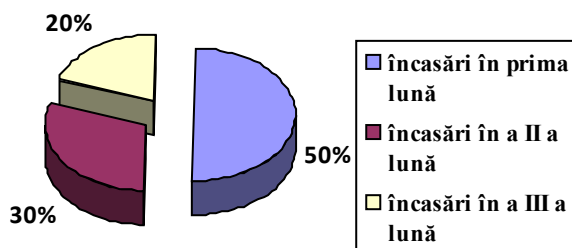

Figura nr.1. Structura încasărilor

Pentru previziunea încasărilor se cunosc:

- creanțele din bilanțul contabil al exercițiului 2008 (tabelul nr. 1) sunt 1.200 mii Ron, constituite din:
 - vânzări ale lunii noiembrie: 1.750 mii Ron
 - vânzări ale lunii decembrie: 1.700 mii Ron

⁶ BUCĂȚARU, D., *Finanțele Întreprinderii, Aplicații și studii de caz*. Editura TRIBUNA ECONOMICĂ, București, 2009, p.280

$$S_{\text{inițial creanțe}} = 1.750 \text{ mii} \times 20\% + 1.700 \text{ mii} \times (30\% + 20\%) = 1.200 \text{ mii Ron}$$

**Tabelul nr. 1
Bilanț contabil**

ACTIV	2007	2008	PASIV	2007	2008
Imobilizări corporale	1.500	1.400	Capital social	1.900	1.900
necorporale	150	150	Profit nerepartizat	-	300
corporale	1.190	1.090	Datorii financiare		
financiare	160	160	t.*	600	480
Active circulante	1.400	2.575	Datorii pe termen		
Stocuri	600	800	scurt (exploatare)	400	1.295
- materii prime	141	201	Creditori		764
- prod.net.	198	258	Furnizori		121
- produse finite	261	341	Salarii		90
Creanțe	600	1.200	Obligații fiscale		25
Disponibilități	200	575	TVA de plată		295
Total	2.900	3.975	Total	2.900	3.975

* se rambursează în rate anuale de către 120 mii Ron/an (rata lunară va fi de 10 mii Ron)

Situația vânzărilor previzionată lunar pentru exercițiul 2009 se prezintă astfel:

ianuarie:	1.350 mii Ron	iulie:	1.425 mii Ron
februarie:	1.500 mii Ron	august:	1.395 mii Ron
martie:	1.350 mii Ron	septembrie:	1.575 mii Ron
aprilie:	1.200 mii Ron	octombrie:	1.500 mii Ron
mai:	1.275 mii Ron	noiembrie:	1.725 mii Ron
iunie:	1.650 mii Ron	decembrie:	1.800 mii Ron

Vânzările previzionate pentru exercițiul anului 2009 vor fi de 17.745 mii Ron, cu defalcarea corespunzătoare pe luni (sumele nu conțin TVA - va fi evidențiat separat în tabelele nr. 3. și 4.).

Pornind de la cifrele lunare ale vânzărilor vom avea o *previziune a încasărilor* conform celor prezentate în tabelul nr. 2. În realizarea previziunii încasărilor s-a avut în vedere faptul că, din totalul vânzărilor realizate: 50% din valoarea acestora se încasează în luna livrării, 30% în luna următoare și respectiv 20% peste 2 luni.

Din situația referitoare la previziunea încasărilor (tabelul nr. 2.) se determină încasările totale previzibile pentru anul 2009:

$$\begin{aligned} \hat{\text{Încasări anuale}} &= S_{\text{inițial creanțe}} + \text{Vânzări}_{\text{ian-dec}} - S_{\text{final creanțe}} \\ \hat{\text{Încasări anuale}} &= 1.200 \text{ mii} + 17.745 \text{ mii} - 1.245 \text{ mii} = 17.700 \text{ mii Ron} \end{aligned}$$

UNIVERS ECONOMICO-SOCIAL

La sfârșitul anului 2009 se observă că întreprinderea mai are de încasat 1.245 mii Ron.

Tabele 4.2, 4.3. 4.4

Previțiunea încasărilor Tabel 4.2.

VANZĂRI	ÎNCASĂRI (50% în prima lună, 30% în luna a II-a, 20% în luna a III-a)												Sold final (creanțe)	
	valori	Ian.	Feb.	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August	Sept.	Oct.	Noiemb.		Dec.
Noiemb.	1.750	350	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dec.	1.700	510	340	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ian.	1.350	675	405	270	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Feb.	1.500	-	750	450	300	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Martie	1.350	-	-	675	405	270	-	-	-	-	-	-	-	-
Aprilie	1.200	-	-	-	600	360	240	-	-	-	-	-	-	-
Mai	1.275	-	-	-	-	638	383	255	-	-	-	-	-	-
Iunie	1.650	-	-	-	-	-	825	495	330	-	-	-	-	-
Iulie	1.425	-	-	-	-	-	-	713	428	285	-	-	-	-
August	1.395	-	-	-	-	-	-	-	698	419	279	-	-	-
Sept.	1.575	-	-	-	-	-	-	-	-	788	473	315	-	-
Oct.	1.500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	750	450	300	-
Noiemb.	1.725	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	863	518	345
Dec.	1.800	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	900	900
vânzări: ian.-dec.	17.745	1.535	1.495	1.395	1.305	1.268	1.448	1.463	1.455	1.491	1.502	1.628	1.718	1.245
→ 17.700,0 ← Încasări anuale														

Previțiunea TVA Tabel 4.3

VANZĂRI / CUMPĂRĂRI		TVA 19%												Sold final	
Luna	valori	valori	Ian.	Feb.	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August	Sept.	Oct.	Noiemb.		Dec.
Dec.	1.700	150	295												
Ian.	1.350	375		185											
Feb.	1.500	450			200										
Martie	1.350	375				185									
Aprilie	1.200	188					192								
Mai	1.275	563						135							
Iunie	1.650	188							278						
Iulie	1.425	98								252					
August	1.395	285									211				
Sept.	1.575	98										281			
Oct.	1.500	300											228		
Noiemb.	1.725	600												214	
Dec.	1.800	300													285
TVA de plată			295	185	200	185	192	135	278	252	211	281	228	214	285

Previțiunea TVA Tabel 4.4

VANZĂRI / CUMPĂRĂRI		TVA 19%												Sold final	
Explicație / luna	Ian.	Feb.	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August	Sept.	Oct.	Noiemb.	Dec.			
Încasări	1.350	1.500	1.350	1.200	1.275	1.650	1.425	1.395	1.575	1.500	1.725	1.800			
Plăți	375	450	375	188	563	188	98	285	98	300	600	300			
tva colectat	257	285	257	228	242	314	271	265	299	285	328	342			
tva deductibil	71	86	71	36	107	36	19	54	19	57	114	57			
TVA sold	295														
TVA de plată		295	185	200	185	192	135	278	252	211	281	228	214	285	
→ 2.655 ← TVA _{ian-dec.}															

Modul de derulare al încasărilor trebuie studiat în corelație cu plățile care se

înscriu în bugetul trezoreriei. Se impune a fi analizată legătura încasărilor (având la bază volumul vânzărilor înregistrate) cu plățile, atât sub aspectul mărimii lor, cât și al modului cum fiecare dintre ele se derulează în cursul unei perioade, respectiv cum sunt sincronizate.

Plățile reflectă acele mișcări de resurse bănești, respectiv numerarul și bani din cont, către mediul întreprinderii și reprezintă operațiuni legate de stingerea unor datorii, sau alte operațiuni care determină ieșiri de disponibilități bănești. Important este să cunoaștem mărimea plăților care urmează a fi efectuate pentru realizarea producției, deoarece acest lucru ne permite efectuarea unor aprecieri asupra dimensiunii eforturilor bănești, pe care întreprinderea trebuie să le facă față într-un interval de timp.

La fel ca și încasările, modalitatea de plată este un criteriu important în funcție de care plățile către furnizori sunt clasificate în două subgrupe:

- plăți pe credit, cu precizarea termenului de decontare;
- plăți imediate.

Plățile pe credit sunt relativ exacte, atât în ce privește mărimea cât și scadența lor, ca și în cazul încasărilor. Plățile imediate către furnizori, după primirea și recepția lor, se vor efectua după același raționament ca și încasările.

Previzionarea plăților, în principiu, se face pornind de la previzionarea cheltuielilor anuale și de la eșalonarea previzibilă a plăților aferente acestor cheltuieli. În principiu, se ține cont de natura diferită a cheltuielilor care va determina o serie de particularități, atât în privința previziunii mărimii lor anuale, cât și a eșalonării scadențelor de plată, astfel:⁷

- aprovizionările cu materiale se planifică în funcție de stocurile existente și de previziunea aprovizionărilor din programul de fabricație sau de comercializare a mărfurilor;

- cheltuielile de personal, salarii și alte cheltuieli sociale, se planifică în funcție de politica întreprinderii privind forța de muncă, în contextul obiectivelor financiare urmărite. Scadența de plată a salariilor nete este, de regulă, chenzinală (dar poate fi și lunară), în timp ce plata cheltuielilor sociale este lunară;

- obligațiile fiscale, impozite și taxe, se determină în funcție de mărimea veniturilor întreprinderii.

Previzionarea plăților rezultate din activitatea de exploatare corespunde diferitelor rubrici de cheltuieli, cum ar fi: materii prime, materiale, energie, alte cheltuieli externe, cheltuieli de personal, impozite și taxe etc. Important în previziunea plăților este că „nu se va ține cont de nivelul amortizărilor, în elaborarea bugetului deoarece amortizarea exprimă o cheltuială reală, dar neplătibilă”⁸.

Cheltuielile efectuate cu ocazia aprovizionărilor decurg din previziunile cu cumpărările, dar trebuie să ținem seama și de termenele de plată acordate de către

⁷ ONOFREI Mihaela, *Finanțele întreprinderii*. Editura ECONOMICĂ, București, 2004, p 245

⁸ BUCĂȚARU D., *Finanțele Întreprinderii. Aplicații și studii de caz*. Editura TRIBUNA ECONOMICĂ, București, 2009, p.274

furnizori. Adesea, previziunile cu achizițiile de materii prime, de mărfuri, de furnituri diverse se bazează pe previziunile vânzărilor sau ale producției, cu un decalaj datorat condițiilor de stocare.

Previziunea cheltuielilor de personal are la bază valoarea lor așa cum apare în contul de rezultate al ultimului exercițiu. Această sumă este corectată în funcție de creșterea prevăzută și repartizată pe 12 luni. Repartizarea nu este în mod neapărat uniformă, pentru că se ține cont de măsura în care cheltuielile de personal sunt dependente de volumul de activitate lunar și astfel, previziunile lunare pot fi diferite.

Dar desfășurarea activității întreprinderii implică realizarea și a altor tipuri de cheltuieli, importante de prevăzut în bugetele de trezorerie. Previziunea acestor cheltuieli concretizate îndeosebi în impozite, taxe și vărsăminte asimilate se bazează pe valorile ultimului cont de rezultat, revizuite funcție de ipotezele de activitate pentru exercițiul studiat. Valoarea acestora previzionată anual este apoi repartizată în mod uniform pe parcursul celor 12 luni ale exercițiului sau în mod diferențiat, atunci când este vorba de cheltuieli semi-variabile. De remarcat faptul că numeroase cheltuieli sunt plătite în luna următoare celei în care ele au fost angajate.

Așadar, *previzionarea plăților* presupune estimarea fiecărei cheltuieli și cunoașterea, pentru o previziune cât mai exactă, a termenelor și condițiilor de plată.

În cadrul întreprinderii S.D.C. Factory, în baza unei comenzi certe, departamentul producție procedează la lansarea comenzii în execuție și are loc stabilirea necesarului de materie primă și materiale. Pe baza acestora departamentul aprovizionare asigură procurarea materialelor. Plata cheltuielilor ocazionate de aprovizionarea cu materiale presupune respectarea termenelor de plată stabilite.

Statistic, aprovizionările lunare evidențiază defalcarea plăților, astfel:

- 50% din totalul plăților sunt achitate în prima lună a achiziției;
- 40% sunt achitate în luna următoare celei în care s-a făcut aprovizionarea; și
- 10% peste două luni.

Din analiza situațiilor contractuale ale întreprinderii, am realizat structura plăților (frecvența medie a plăților unei luni oarecare) prezentată în figura nr. 2.

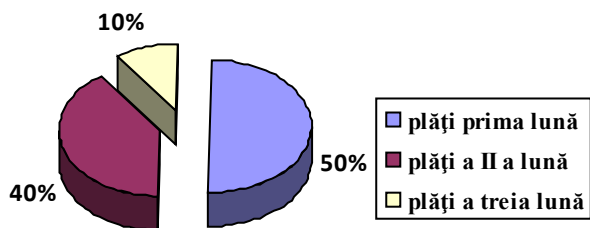

Figura nr. 2. Structura plăților

Pentru **previziunea plăților** se cunosc următoarele:

- Aprovizionările exercițiului 2008 determină un sold la începutul anului de 121 mii Ron, constituit din:

- aprovizionări în luna noiembrie: 458 mii Ron

- aprovizionări în luna decembrie: 150 mii Ron

$$S_{\text{inițial}} = 458 \text{ mii} \times 10\% + 150 \text{ mii} \times (40\% + 10\%) = 121 \text{ mii Ron}$$

Situația aprovizionărilor în exercițiul 2009 este următoarea:

ianuarie:	375 mii Ron	iulie:	98 mii Ron
februarie:	450 mii Ron	august:	285 mii Ron
martie:	375 mii Ron	septembrie:	98 mii Ron
aprilie:	188 mii Ron	octombrie:	300 mii Ron
mai:	563 mii Ron	noiembrie:	600 mii Ron
iunie:	188 mii Ron	decembrie:	300 mii Ron

În tabelul nr. 3 este prezentată modalitatea de previziune a plăților necesare aprovizionării (fără TVA). Din situația referitoare la previziunea plăților (tabelul nr. 3) se determină plățile previzibile pentru anul 2009, astfel:

$$\text{Plăți} = S_{\text{inițial}} + \text{Aprovizionări}_{\text{ian-dec}} - S_{\text{final}}$$

$$\text{Plăți} = 121 \text{ mii} + 3.820 \text{ mii} - 210 \text{ mii} = 3.731 \text{ mii Ron}$$

Plățile totale previzionate pentru anul 2009 vor fi calculate în tabelul nr. 4, pornind de la cifrele estimate în tabelul nr. 3 și cunoscând următoarele:

- soldul creditorilor din bilanț la 31.12.2008 (tabelul nr. 1.) este de 764 mii Ron (stabilit ca: diferența dintre datoriile de exploatare de 1.295 mii Ron, soldul furnizorilor de 121 mii Ron, salarii 90 mii Ron, obligații fiscale 25 mii Ron și TVA de plată 295 ron) având scadența în luna ianuarie, respectiv februarie 2009, în două tranșe egale.

Tabelul 4.5

CUMPARĂRI		Previziunea cheltuielilor de aprovizionare												Sold final
		PLĂȚI (50% în prima lună, 40% peste 1 lună și 10% peste două luni)												
Luna	valori	Ian.	Feb.	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August	Sept.	Oct.	Noiemb.	Dec.	
Noiemb.	458	46												
Dec.	150	60	15											
Ian.	375	188	150	38										
Feb.	450		225	180	45									
Martie	375			188	150	38								
Aprilie	188				94	75	19							
Mai	563					282	225	56						
Iunie	188						94	75	19					
Iulie	98							49	39	10				
August	285								143	114	29			
Sept.	98									49	39	10		
Oct.	300										150	120	30	
Noiemb.	600											300	240	60
Dec.	300												150	150
Aprovizionare ian-dec.	3.820	293	390	405	289	394	338	181	201	173	218	430	420	210
		$\rightarrow 3.731 \leftarrow$ Aprovizionări _{ian-dec}												

- soldul cheltuielilor salariale în luna decembrie 2008 a fost de 90 mii Ron. Pentru trimestrul I 2009 se prevede o indexare de 6%, pentru trimestrul II 3% peste nivelul trimestrului I, iar pentru trimestrul III 5% peste nivelul salariilor din trimestrul anterior.

- plățile aferente cheltuielilor ce constau în impozite, taxe și vărsăminte asimilate, respectiv obligațiile fiscale în sold la 31.12.2008 sunt de 25 mii Ron. Pentru anul 2009, acestea vor crește nesemnificativ în urma indexării. Obligația de plată în sold la sfârșitul anului de plan este de 25 de zile.

- pentru previziunea TVA se cunosc: soldul din bilanț la 31.12.2008 de 295 mii Ron, iar cel previzionat va fi stabilit funcție de vânzările și cheltuielile pe care întreprinderea le are în plan, respectiv ca diferență între încasările și plățile previzionate (ținând cont că: TVA va fi achitat devansat în luna următoare înregistrării) (tabelul nr. 3 și respectiv tabelul nr.4)

$$\text{TVA de plată} = \text{TVA colectat} - \text{TVA deductibil}$$

În cazul întreprinderii S.D.C. factory previziunea cheltuielilor de personal este în strânsă legătură cu procesul de fabricație, cu volumul producției; astfel, calcularea salariilor depinde de procentul realizat în producție.

Remunerarea forței de muncă la această întreprindere se realizează o singură dată, la 15 zile după încheierea lunii.

În privința dobânzilor și creditelor de plătit, pentru împrumuturile pe termen lung și mediu contractate de întreprindere, înscrierea lor în bugetul de trezorerie se face funcție de data scadenței fixată prin contract. Acestea se rambursează în rate anuale de către 120 mii Ron/an (rata lunară va fi de 10 mii Ron previzionată pentru anul în curs). Soldul la 31.12.2008 este 480 mii Ron.

În ce privesc cheltuielile pentru investiții din cadrul întreprinderii, acestea au fost preluate din bugetul de investiții: în valoare de 6.500 mii Ron (previzionate pentru anul 2009), plata făcându-se în patru rate egale la sfârșitul fiecărui trimestru al anului.

Astfel, în tabelul nr. 4 este prezentată modalitatea de previzionare a tuturor plăților de efectuat, pornind de la cheltuielile angajate de către întreprindere în fiecare lună.

Plățile totale previzionate pentru anul 2009 vor avea următoarea structură:
Total plăți (inclusiv TVA) = 3.731 mii + (382 mii x 2) + (90 + 95 mii x 3 + 98 mii x 3 + 103 mii x 5) + (25 mii + 26 mii x 3 + 27 mii x 3 + 29 mii x 5) + 2.655 mii + (10 mii x 12) + (1.625 mii x 4) = 3.731 mii + 764 mii + 1.187 mii + 329 mii + 2.655 mii + 120 mii + 6.500 mii = 15.286 mii Ron

Tabel 4.6

Previțiunea plăților														Tabel 4.6
CHELTUIELI		PLĂȚI (50% în prima lună, 40% peste 1 lună și 10% peste două luni)												Sold final
Luna	valori	Ian.	Feb.	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August	Sept.	Oct.	Noiemb.	Dec.	
Aprovizionare ian-dec.	3.820	293	390	405	289	394	338	181	201	173	218	430	420	210
Creditori	764	382	382											0
Salarii	90	90	95	95	95	98	98	98	103	103	103	103	103	103
Oblig fiscale	25	25	26	26	26	27	27	27	29	29	29	29	29	29
TVA de plată		295	185	200	185	192	135	278	252	211	281	228	214	285
Ramb.CTL	480	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	360
Investiții	6.500			1.625			1.625		1.625		1.625		1.625	0
Total Plăți		1.095	1.089	2.361	606	722	2.234	594	594	2.150	640	800	2.401	15.286

Total plăți (inclusiv TVA) = 3.731 mii + (382 mii x2) + (90 + 95 mii x3 + 98 mii x3 + 103 mii x5) + (25 mii + 26 mii x3 + 27 mii x3 + 29 mii x5) + 2.655 mii + (10 mii x12) + (1.625 mii x4) = 3.731 mii + 764 mii + 1.187 mii + 329 mii + 2.655 mii + 120 mii + 6.500 mii = 15.286 mii Ron

Datele înscrise în tabelul anterior relevă structura și valoarea plăților pentru anul 2009 din cadrul întreprinderii. Astfel, această întreprindere la sfârșitul anului 2009 se confruntă cu o valoare totală a plăților de 15.286 mii Ron. Dintre acestea, proporția cea mai mare o ocupă plățile pentru aprovizionare care reprezintă 24,41%, plățile aferente TVA cu 17,37%, și cheltuielile de personal 7,76%.

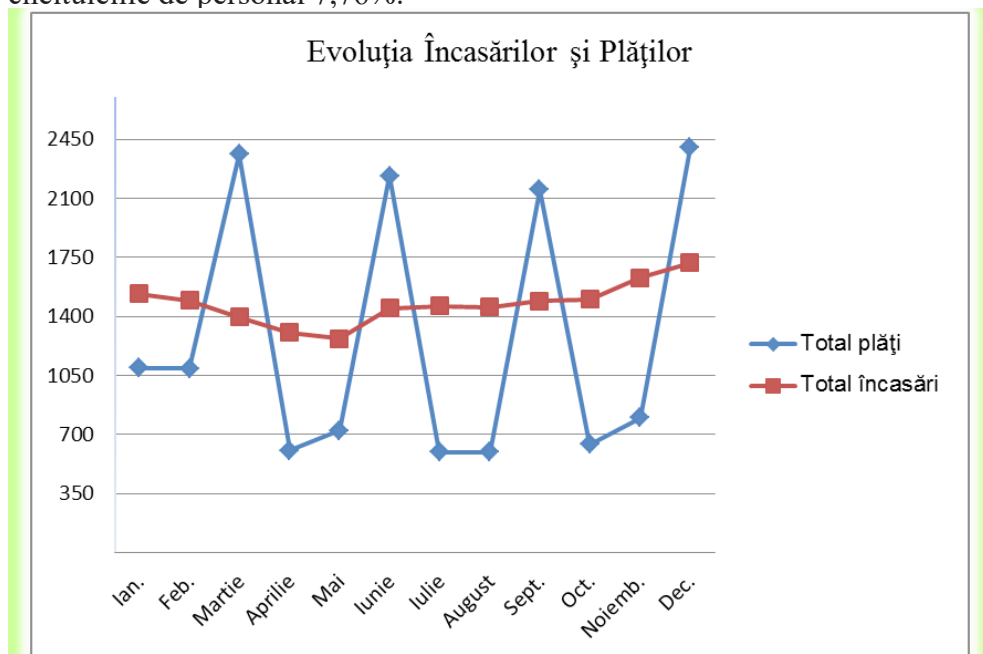

Figura nr. 3 Evoluția încasărilor și plăților

În urma datelor obținute până acum, comparând încasările (tabelul nr. 2) cu plățile (tabelul nr. 6.) se poate obține grafic evoluția încasărilor cât și a plăților lunare pentru anul 2009 (figura nr. 3).

Analizând graficul se constată că, atât încasările cât și plățile cunosc o evoluție fluctuantă pe parcursul anului 2009. Astfel, în perioadele în care întreprinderea are previzionate plățile pentru realizarea investițiilor, încasările vor fi inferioare plăților, rezultând un sold negativ al perioadei.

Pornind de la previziunea încasărilor, respectiv a plăților, vom putea determina soldul final al trezoreriei. Pentru realizarea bugetului se mai cunoaște soldul inițial al trezoreriei în valoare de 575 mii Ron (conform bilanțului tabelul nr. 1).

Bugetul de trezorerie al întreprinderii S.D.C. factory pentru anului 2009 va avea următoarea structură (tabelul nr. 7).

$$\text{Sold final al trezorerie} = \text{Sold}_{\text{inițial(bilant)}} + \text{Încasări anuale} - \text{Plăți anuale}$$

$$\text{Sold final trezorerie} = 575 \text{ mii} + 17.700 \text{ mii} - 15.286 \text{ mii} = 5.403 \text{ mii Ron}$$

Tabel 4.7

Bugetul de Trezorerie													Tabel 4.7.
Explicație /luna	Ian.	Feb.	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August	Sept.	Oct.	Noiemb.	Dec.	Sold final
Sold inițial de trezorerie	575												
Total încasări	1.535	1.495	1.395	1.305	1.268	1.448	1.463	1.455	1.491	1.502	1.628	1.718	17.700
Plăți din activitatea de exploatare:													
aprovizionare	293	390	405	289	394	338	181	201	173	218	430	420	
alte cheltuieli	382	382											
cheltuieli de personal	90	95	95	95	98	98	98	103	103	103	103	103	
impozite și taxe	25	26	26	26	27	27	29	29	29	29	29	29	
tva de plată	295	185	200	185	192	135	278	252	211	281	228	214	
Cheltuieli financiare (dobânzi)	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	
Cheltuieli de investiții			1.625			1.625			1.625			1.625	
Total plăți	1.095	1.089	2.361	606	722	2.234	594	594	2.150	640	800	2.401	15.286
Soldul perioadei	440	406	-966	699	546	-786	869	861	-659	861	828	-683	2.414
Sold final de trezorerie	1.015	1.421	455	1.154	1.699	913	1.782	2.642	1.983	2.844	3.672	2.989	5.403

După întocmirea bugetului de trezorerie (tabelul nr. 7), conform datelor prezentate și celor evidențiate în figura nr. 3, se observă următoarele:

Soldul final al trezoreriei va avea valori pozitive, chiar dacă în lunile martie, iunie, septembrie și decembrie soldul perioadei este negativ, acesta fiind influențat în mare măsură de investițiile pe care întreprinderea le-a previzionat.

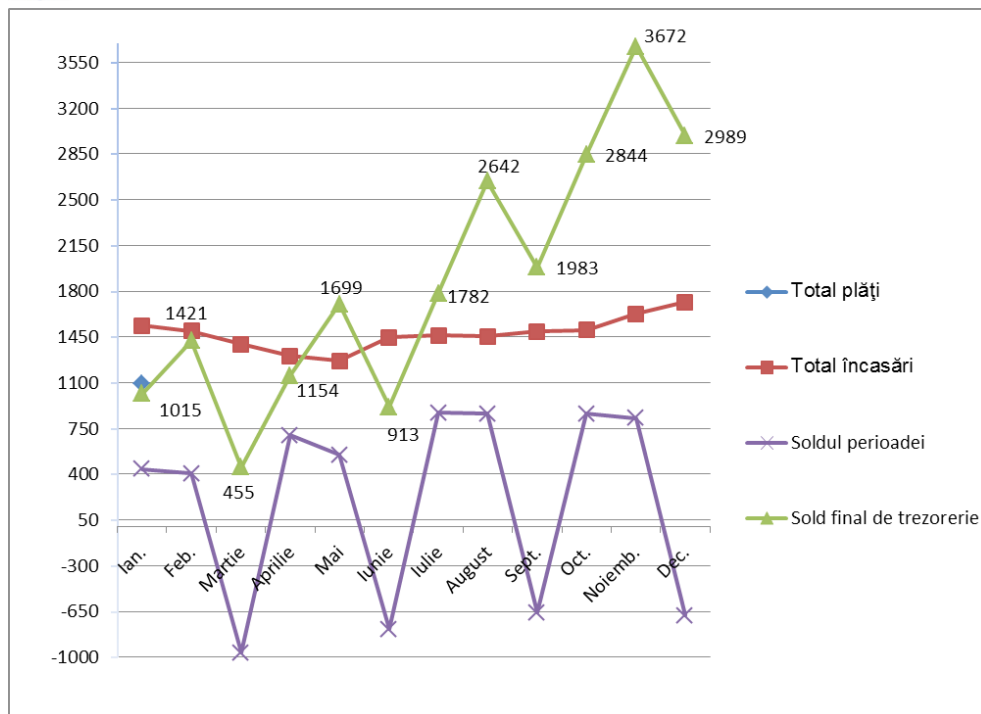

Figura nr. 4. Evoluția finală a soldului trezoreriei

- Întreprinderea înregistrează un excedent de trezorerie pe parcursul anului 2009, în lunile în care aceasta nu are planificate investiții. Acest excedent provine din operații de gestiune, în principal operații de exploatare.

- Posibilitățile de utilizare ale acestui excedent sunt: plasamente pe termen scurt, extinderea termenului sau volumului creditului clienți, cu influențe favorabile asupra cifrei de afaceri, plata mai rapidă a furnizorilor, ceea ce contribuie la creșterea bonității sau la reducerea fondului de rulment și eliberarea unor sume în vederea utilizării lor, eventual pentru investiții.

Trebuie menționat un aspect foarte important și anume: datele conform cărora s-au realizat calculele reprezintă previziuni bugetare. Astfel există posibilitatea ca, întreprinderea să facă față obligațiilor de plată, dar în cazul în care realitate nu va fi conformă cu previziunile efectuate, întreprinderea să se confrunte cu deficite de trezorerie. Deci, întreprinderea trebuie să-și urmărească atât zilnic cât și lunar echilibrul bugetar previzionat.

2. Metoda bilanțurilor

Utilizarea metodei bilanțurilor denumită și metoda termenelor de rotație,

în întocmirea unui buget de trezorerie se bazează pe realizarea unei aproximări a evoluției soldurilor de trezorerie între două bilanțuri succesive, având la bază o abordare a trezoreriei dată de relația de calcul :

$$\Delta \text{ Trezorerie} = \Delta \text{ Fond de rulment} - \Delta \text{ Necesari de fond de rulment}$$

Metoda este recomandată în cazul întreprinderilor în care apar adesea dificultăți în realizarea echilibrului de trezorerie. Este, de asemenea utilă și în întreprinderile mari pentru care cele trei agregate care compun relația de mai sus, sunt evaluate cu mai multă ușurință decât oricare din fluxurile luate în mod distinct în cazul metodei încasărilor și plăților. □

Evaluarea variației fondului de rulment, se determină plecând de la calculul marjei lunare de autofinanțare la care se adaugă câteva modificări generate de operațiile financiare și de investiții. În ce privește variația necesarului de finanțare a exploatarei, acesta se calculează având la bază termenii medii de rotație ale principalelor componente ale activului circulant și ale datoriilor din exploatare pe termen scurt.

Astfel de previziuni pot fi utilizate în întreprinderile care nu dispun de informații suficiente pentru a se face o previziune a evoluției încasărilor și plăților pe perioade mai scurte, obținându-se date previzionale mai puțin realiste, acestea având caracter mai mult orientativ. Astfel, întreprinderile care au ca activitate un pronunțat caracter sezonier, nu pot lua în calcul aplicabilitatea acestei metode. Deci, având în vedere caracterul informativ, dar nerealist, al rezultatelor acestei metode, o putem considera doar o metodă teoretică fără aplicabilitate în practică.

Concluzii

Bugetul de trezorerie este un instrument foarte important în managementul oricărei afaceri. Afacerea este în esență un sistem integrat de cash-flow-uri condus de deciziile managementului.

Bugetul de trezorerie stă la baza deciziilor de investiții, operare și finanțare în afaceri. Este, de asemenea un instrument de analiză financiar-economică, prin care cei responsabili cu deciziile, sunt ajutați să ia decizii corecte folosind informațiile relevante.

În exercitarea activității de gestiune a trezoreriei se impune un mod de lucru prin care angajații întreprinderii, dar și patronii să fie atrași la fundamentarea și apoi, la realizarea deciziilor economice și financiare privind producția și consumul.

În mod practic, atragerea angajaților sau a patronatului la conducerea întreprinderii prin gestionarea disponibilităților bănești se realizează prin proiectarea operativă a cash-flow-ului sau, altfel spus, a fluxului de disponibilități bănești (de

numerar), respectiv a bugetului de trezorerie.

În general, trezorerul trebuie să se preocupe de procurarea lichidității necesare onorării obligațiilor scadente și de valorificarea corespunzătoare a eventualelor dezechilibre apărute.

Mai exact sarcinile trezoreriei constau în:

- prevederea și asigurarea fondurilor bănești de intrare și de ieșire din trezorerie;
- asigurarea lichidității financiare a întreprinderii;
- evaluarea diferitelor tipuri de plasamente și plasarea excedentului de trezorerie;

- aprecierea, evaluarea diferitelor surse de finanțare pe termen scurt;

- stabilirea bugetului trezoreriei și previziunea trezoreriei.

În acest scop, instrumentul principal cu ajutorul căruia serviciul financiar își duce la îndeplinire sarcinile îl reprezintă:

- bugetul de trezorerie ca o rezultată a întocmirii tuturor celorlalte bugete;
- graficul zilnic de trezorerie (previzionarea încasărilor și plăților zilnice precum și evidențierea diferențelor)

Managerul financiar trebuie să asigure constituirea disponibilităților bănești din rezultatele economice la un nivel care să satisfacă necesitățile întreprinderii, ale personalului și ale patronatului. În acest mod, se asigură o conducere participativă, favorabilă bunului mers al întreprinderii.

Bugetul de trezorerie se elaborează în funcție de particularitățile fiecărei întreprinderi. Astfel, plecând de la bugetele privind activitatea de exploatare (vânzări, producție, aprovizionări etc), se stabilesc bugete parțiale privind încasările, taxa pe valoare adăugată și plățile. Aceste bugete parțiale vor fi sintetizate într-un buget global, care include fluxurile de lichidități generate de activitatea de exploatare cât și din celelalte bugete care generează fluxuri de lichidități (investiții, activitatea de cercetare-dezvoltare, administrare generală etc.). În structurarea disponibilităților bănești, serviciul financiar trebuie să evidențieze clar cash flow-ul destinat plății drepturilor salariale, drepturilor patronilor, alături de drepturile bănești ale principalilor creditori.

În faza de execuție a bugetului de trezorerie, serviciul financiar trebuie să întreprindă măsuri de acoperire a deficitelor de trezorerie, mai ales în perioadele ce preced plata salariilor sau a datoriilor către bănci, amânarea altor plăți, realizarea unor venituri excepționale, micșorarea scadențelor la creanțele întreprinderii asupra altor firme, contractarea operativă de credite, etc.

În cazul apariției unor disponibilități bănești peste necesar, același serviciu financiar trebuie să plaseze aceste disponibilități în depozite, pentru cumpărarea de titluri, cu gândul la obținerea unor dobânzi sau dividende care să compenseze efectele negative și să aducă avantaje ce se adaugă la rezultatele economice și financiare ale întreprinderii.

Deci, cu toate că, întregul sistem de elaborare a bugetelor este vital pentru

activitatea curentă a întreprinderii, bugetul de trezorerie este cel mai important pentru conducerea departamentului financiar, acesta fiind singurul instrument de previziune pe termen scurt.

Bibliografie

1. **ADOCHIȚEI, M.**, *Finanțele întreprinderii*. Editura SYLVI, București, 2000
2. **ADOCHIȚEI, M., BISTRIȚEANU, Gh., NEGREA, E.**, *Finanțele agenților economicii*. Editura ECONOMICĂ, București, 2001
3. **BARREAU, J., DELAHAYE, J.**, *Gestion d'entreprise*. Edition DUNOD, 2001
4. **BUCĂȚARU, D.**, *Gestiunea financiară a întreprinderii*. Editura JUNIMEA, Iași, 2004
5. **BUCĂȚARU, D.**, *Finanțele Întreprinderii. Aplicații și studii de caz*. Editura TRIBUNA ECONOMICĂ, București, 2009
6. **BRAN P.**, *Finanțele întreprinderii*. Editura ECONOMICĂ, București, 1997
7. **DRAGOTĂ V., OBREJA, Laura, CIOBANU, Ana Maria, DRAGOTĂ Mihaela**, *Management financiar. Vol.I - Analiză financiară și gestiune financiară operațională*. Editura ECONOMICĂ, București, 2003
8. **DUMITRU, Corina-Grațiella, IONAS, Corina**, *Contabilitatea de gestiune și evaluarea performanțelor*. Editura UNIVERSITARĂ, București, 2005
9. **DUMITRU, M.**, *Finanțele Întreprinderii*. Editura FUNDAȚIAROMÂNIA DE MÂINE, București, 2006
10. **FELEAGĂ, N, IONAȘCU, I.**, *Contabilitatea financiară*. vol. III. Editura ECONOMICĂ, București, 1993
11. **FELEAGĂ, N., IONAȘCU, I.**, *Tratat de contabilitate financiară*, vol. II. Editura ECONOMICĂ, București, 1998
12. **GARNIER, P.**, *La technique comptable approfondi*. Editura DUNAT, Paris, 1972
13. **ISFANESCU, A., ROBU, V., HRISTEA, Ana Maria, VASILESCU, Camelia**, *Analiză economico-financiară*, <http://www.biblioteca-digitala.ase.ro>
14. **JOBARD, J.P., NAVATTE, P., RAIMBOURG, PH.**, *Finance*. Edition DALLOZ, Paris, 1994
15. **MOROȘANU, Iosefina**, *Analiză Economică Financiară*, ediția

a-III-a. Editura FUNDAȚIA ROMÂNIA DE MÂINE, București, 2008

16. **NĂSTASE, I., G.**, *Gestiunea Financiară a Întreprinderii - Note de curs* - UNIVERSITATEA CREȘTINĂ DIMITRIE CANTEMIR, Facultatea de Finanțe Bănci, București, 2010-2011

17. **NĂSTASE, I., G.**, *Gestiunea Financiară a Întreprinderii. Metode de analiză, evaluare și calcul ale eficienței economice financiare a activelor imobilizate necorporale. Studii de caz - Brevete de invenție*. Editura PRO UNIVERSITARIA, București, 2010

18. **ONOFREI, Mihaela**, *Finanțele Întreprinderii*. Editura ECONOMICĂ, București, 2004

19. **POPESCU, Angela, BUCEA, M.T., R, BUCEA, M.T., Roxana, BARBU, M., I.**, *Analiză Economico-Financiară, Aplicații excel*. Editura UNIVERSITARĂ, București, 2009

20. **SICHIGEA, N., DRĂCEA, Nicoleta.**, *Management financiar*. Editura UNIVERSITARIA, Craiova, 2011

21. **SICHIGEA, N., BERCEANU, D., OPRÎTESCU, M., DRĂCEA, M., și alți**, *Cunoștințe Economice de Specialitate - Manual online*. UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA - Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Craiova, 2011

22. **STANCU, I.**, *Finanțe - Teoria Piețelor Financiare, Finanțele întreprinderii, Analiza și Gestiunea Financiară*. Editura ECONOMICĂ, București, 1997

23. **STANCU, I.**, *Finanțe - Piețe financiare și gestiunea portofoliului, Investiții reale și finanțarea lor, Analiza și gestiunea financiară*, Ediția a-III-a. Editura ECONOMICĂ, București, 2002

24. **STANCU, I.**, *Finanțe - Teoria piețelor financiare, Finanțele Întreprinderilor, Analiza și gestiunea financiară*. Editura ECONOMICĂ, București, 2003

25. **ȚUGUI, Iuliana**, *Contabilitatea fluxurilor de trezorerie*. Editura ECONOMICĂ, București, 2002,

26. **VĂLCEANU, Gh., ROBU, V., GEORGESCU, N.**, *Analiză Economică Financiară*, ediția a-II-a. Editura ECONOMICĂ, București, 2005

27. **VINTILĂ, Georgeta**, *Gestiunea Financiară a Întreprinderii, Lucrări aplicative și studii de caz*. Editura ROLCRIS, București 2008

28. **VINTILĂ, Georgeta**, *Gestiunea Financiară a Întreprinderii*. Editura DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ RA, București 2010

29. *** Standarde Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) - Norme oficiale 2009, Editura CECCAR, București, 2009. *** Standarde Internaționale de contabilitate - Ghid practic. Editura IRECSO, București, 2005

ACTUALITATEA PRINCIPILOR HEGELIENE ALE FILOSOFIEI DREPTULUI

L'ACTUALITÉ DES PRINCIPES HÉGÉLIENNES DE LA PHILOSOPHIE DU DROIT

Agata Mihaela POPESCU¹

Rezumat

Este uimitor cât de simple și cât de actuale par principiile filosofiei dreptului, dezvoltate de Hegel într-un manual care a trecut dincolo de aula Universității și s-a adresat, atunci, în miezul secolului al XIX-lea, deopotrivă, lumii științifice și publicului larg. Este vorba de o osatură juridică a realității și a statului, de o serie de elemente de „drept natural și de știință a Statului”, pe care marele filosof le construiește într-o arhitectură filosofică exactă, riguroasă, dar subtilă și profundă, specifică metodei elaborată deja în „Știința logicii”. Desigur, în întregul său demers, Hegel are în vedere și un fel de bătălie între unele adevăruri și alte adevăruri „de același fel, ce sunt răspândite din alte părți”. Dar și în dreptul și în etica statului, adevărul este la fel de vechi precum este el relevant în morala publică și în religie. O recitare a principiilor de care scria Hegel în epoca luminilor este, credem, cel puțin benefică pentru înstufarea de azi a bravei noastre lumi juridice și a interconexiunilor ei cu restul omenirii.

Cuvinte-cheie: drept, drept natural, realitate, adevăr, lege

Résumé

C'est étonnant comme les principes hegeliennes de la philosophie du droit, développés par Hegel, dans un manuel qui a franchi l'aula de l'Université et s'a adressé, alors, dans le milieu du XIXème siècle, en même temps, au

¹ Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”

monde scientifique et au public, soient tant simples ! Il s'agit de l'ossature juridique de la réalité et de l'État, d'une série d'éléments de droit naturel et de science de l'État, que le grand philosophe les construise dans une architecture philosophique exacte, rigoureuse, mais subtile et profonde, spécifique de la méthode élaborée déjà dans la Science de la logique. Certainement, Hegel, dans son entier démarche, a en vue, aussi, une catégorie de confrontation entre des certaines vérités et d'autres vérités de même façon, qui sont répandues de autres parts. Mais dans le droit et dans l'éthique de l'État, la vérité est aussi vieille comme il est relevé dans la morale publique et en religion. Relire les principes de lesquels écrivait Hegel dans l'époque des lumières est, croyons-nous, bénéfique pour la complexité d'aujourd'hui du notre monde juridique et de ses interconnexions avec le reste de l'humanité.

Mots-clefs : droit, droit naturel, réalité, vérité, loi

Lui Hegel nu a putut să-i scape logica impecabilă, dar foarte complicată La dreptului, nici meandrele unei realități care, pentru a putea fi înțeleasă, este nevoită să apeleze la simplitatea naturii. Principiile pe care le dezvoltă Hegel în celebra sa lucrare au în vedere tocmai acest uriaș principiu al dreptului lumii: dreptul nu este nici mega-lume, nici supra-lume, ci transpunere a realității în lume în norme care să-i guverneze existența, ontologia, gnoseologia, logica și, evident, ființarea.

Lucrarea *Principiile filosofiei dreptului* este, de fapt, o reluare mai sistematică a celor prezentate deja în *Enciclopedia științelor filosofice* (Heidelberg, 1817), în care se află prelegerile lui Hegel pe această temă. O operă filosofică, pentru a fi filosofică, trebuie ca, „în fiecare zi să fie luată de la început”, ceea ce, evident, nu poate face un manual cum este cel denumit „*Principiile filosofiei dreptului*”², apărut în 1854, sub pana marelui filosof, dar și prin grija elevilor săi.

Hegel vorbește deja, încă din Prefață, de necesitatea ruperii filosofiei „din rușinoasa cădere în care a ajuns în timpul nostru”³. Această „cădere” s-a produs în etapa de final al secolului al XIX-lea, dar afirmația este valabilă și azi. Este vorba de recunoașterea insuficienței regulilor vechii logici, mai ales cele ale definiției, diviziunii și deducției, reguli ale cunoașterii prin intelect, problemă pe care o avusese în vedere și Descartes. Aici Hegel precizează că nu se va ocupa decât pe ici pe acolo de mersul ideilor și al deducției, întrucât, de lucrurile acestea se ocupase deja pe larg în *Știința logicii*. Încă din *Prefață*, Hegel subliniază că „întregul și dezvoltarea părților sale se bazează pe spiritul logic.”⁴ Tratatul la care se referă Hegel – *Principiile filosofiei dreptului* – a fost scris în acest spirit logic, iar autorul însuși precizează că, în acest spirit, ar trebui să fie și înțeles și judecat. Sarcina celui care scris, inclusiv a

² Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Principiile filosofiei dreptului*, Editura Academiei RSR, București, 1969, traducere de Virgil Bogdan și Constantin Floru, p. 6

³ *Ibidem*

⁴ *Ibidem*

filosofului, este aceea de „a descoperi adevăruri, de a spune adevăruri, de a răspândi adevăruri și concepte juste”.⁵ În acest tratat, spune Hegel, este vorba despre știință, iar totdeauna, în știință, conținutul este esențialmente dependent și, deci, legat, de formă. Unii consideră însă că forma este doar latura exterioară, în timp ce importanța unui lucru constă în lucrul respectiv, în lucrul în sine. Mulți vorbesc în fel și chip despre aceste lucruri, despre aceste adevăruri, dar esența lor se adevărește doar prin știință.

Hegel subliniază că „asupra dreptului, eticului, statului, adevărul este tot atât de vechi, pe cât este el înfățișat și cunoscut în legile publice, în morală publică și în religie”.⁶ De fapt, varietatea punctelor de vedere, a sentimentelor și atitudinilor nu reprezintă esența dreptului, universalitatea lui, ci, din păcate, doar moduri subiective, deci interesate, de a înțelege și, mai ales, de a folosi un aspect sau altul, ceea ce generează, mai degrabă, încurcături și nu limpezimi. De unde rezultă că, de cele mai multe ori, cei ce susțin unul sau altul dintre sentimentele, percepțiile și ceea ce cred ei că este adevărat în drept, vor, de fapt, altceva decât ceea ce este universal valabil și recunoscut ca atare. Acest „universal valabil” este, esențialmente, substanța dreptului, esența lui. Aici, în acest subiectiv de dincoace de obiectivitate, e vorba de o serie de interese care nu fac altceva decât să caute suporturi în subiectivarea obiectivului, adică în trecerea în prim plan a ceea ce, doresc ei în realitate, din interes, din vanitate sau din alte motive. Dacă n-ar fi așa, dacă le-ar păsa de adevărul obiectiv, de esența dreptului, ar rămâne la „dreptul substanțial”, adică la normele eticului și ale statului⁷ și ar trăi după ele. Această concepție o întâlnim și la Socrate. Dificultatea rezidă în faptul că omul gândește, de unde rezultă și libertatea sa de gândire, iar în această libertate se află și temeiul moralității. Or, plonjând în libertatea gândirii, dreptul, oricât ar fi el de înalt și de divin, devine nedrept. Cu alte cuvinte, libertatea gândirii nu generează universalitate, ci, de cele mai multe ori, particularitate. Atunci, în acea epocă de la finalul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, exista și există încă ideea că libertatea gândirii constă în non-conformism și chiar în ostilitate față de ceea ce este public recunoscut.

De aceea, atunci, ca și acum, gândirea liberă și norma de drept, în concepția celor care negau rânduiala și credeau că totul trebuie construit ca și cum nu ar fi existat nimic înainte, ca și cum nu ar fi existat comunități, cutume, legi, norme, morală, viață organizată, iese peste margini. Iar această ieșire, în lipsa unor repere, a unor norme și a unor cutume, poate produce minuni sau monstruoziități. Respectând proporțiile, cam aceleași lucruri se petrec și azi. Fiecare, când vine la guvernare, neagă ce au făcut guvernările anterioare sau, și mai rău, le acuză pentru toate relele pământului, și ia toate legile sau pe cele mai importante (sau pe cele care-i xonvin) de la început, distrugând elementul cel mai important al spiritului logic al dreptului:

⁵ *Ibidem*, p. 7

⁶ *Ibidem*

⁷ *Ibidem*, p. 8

esențialitatea, obiectivitatea, continuitatea și consonanța.

Există două tipuri de legi, considera Hegel: cele ale naturii și cele ale dreptului⁸. Cele ale naturii sunt absolute și, deci, imuabile. Nimeni nu le poate nega, nimeni nu le poate contesta, nimeni nu le poate schimba. Ele nu sunt dependente de om, dar omul este dependent de ele și, de aceea, trebuie să le învețe, să le cunoască și să se spună lor. Desigur, ele reprezintă un model pentru om, însă aceasta nu ține totdeauna seama de acest model în elaborarea legilor după care se conduce societatea, a legilor dreptului. Dar chiar și în cunoașterea legilor naturii, omul poate înțelege greșit și își poate forma reprezentări și idei false.

Naturae enim non imperatur, nisi parendo scria Francis Bacon. Trebuie să ne supunem voinței naturii, altfel nu există cale de a o cunoaște, nici de a o supune. Mai exact, trebuie să o cunoaștem, pentru a-i putea înțelege, respecta și aplica legile. Noi nu putem nici amplifica, nici schimba aceste legi ale naturii, întrucât sunt legi din afara noastră, iar noi ne aflăm în interiorul lor, suntem supuși lor, fără a avea vreo puțință de ripostă sau de răspuns și cu atât mai puțin clitatea și competența de a le schimba. Legile dreptului provin însă de la oameni, sunt făcute de oameni, țin de natura umană. Adevărul din natură este cel existențial, adică acela că o lege există. Legile dreptului nu au doar calitatea insuficientă de a exista – și există în măsura în care oamenii le creează, le recunosc și le acceptă –, ci și pe aceea de a urma meandrele naturii și ființei umane. De aceea, însăși existența și efectul legilor dreptului depind de interioritatea umană, de criteriile pe care fiecare om și le stabilește, în funcție de cunoaștere, adică de ceea ce știe el, dar și de voința și de conștiința lui. Aici poate interveni un conflict între ceea ce este și ceea ce trebuie să fie. Conflictul se manifestă între faptul că dreptul există în sine și pentru sine – ceea ce rămâne totdeauna neschimbat, întrucât este determinat de natura existenței umane – și subiectivismul arbitrar al determinării a ceea ce are valoare de drept, adică a ceea ce trebuie să compună această valoare de drept. Acest conflict aparține spiritului și, de aceea, adesea, când el apare, suntem obligați să ne întoarcem la ceea ce cere viața, la ceea ce cere natura. Aici, în natură, găsim modelul de care avem nevoie. Omul trebuie să aibă în vedere ce este rațional în drept.

Aici este marea deosebire, spune Hegel, între epoca din vechime, unde legea era lege (exista, adică, respect față de legea existentă) și etapa actuală (din epoca lui Hegel) unde cultura dreptului s-a modificat, gândul trecând deasupra naturii și deasupra faptei. Cu alte cuvinte, încă din vremea aceea – vremea marilor reflecții, a marilor progrese în ceea ce privește cunoașterea, a marilor realizări din matematică, din fizică, din psihologie, dar și din gândirea profundă, filosofică, ce depășise, încă cu Descartes și Bacon, cu Look și Spinoza, pragul speculației de tip scolastic și se întemeia din ce în ce mai mult pe știință –, s-au pus primele cărămizi durabile în edificarea unei societăți pe care noi, astăzi, o denumim ca fiind bazată pe cunoaștere.

Iar în acest tip de societate – unde nivelul de abstractizare este atât de sus, încât își determină sieși propria sa ontologie, propria sa gnoseologie și propria sa logică – își are propria sa natură, propriul său drept care tinde să de detașeze de ceea ce numim drept natural sau, în orice caz, să-și constituie și să-și instituie propria sa natură.

În această epocă, unele teorii se opun existenței-în-fapt și vor să-și aroge dreptul existenței în sine, ca justă, suficientă și necesară. Cu alte cuvinte, este nevoie de a cunoaște

⁸ *Ibidem*, p. 9

și, în același timp, de a concepe gândurile dreptului. Această ontologie a gândirii relevă faptul că gândul s-a ridicat la forma sa esențială, iar o astfel de esență relevă și impune **dreptul ca gând**. Această treaptă consacră gândul ca fiind mai mult decât un produs, mai mult decât o reflecție, ca fiind o realitate, o natură – natura umană –, care nu mai este însă atât de simplă în interioritatea sa și nici în exterioritatea sa, omul însuși fiind, prin ceea ce-i conferă gândul un univers.

Dreptul ca gând nu este dreptul la gând, ci dreptul însuși generat de natura gândului, de esența gândului. Este vorba de gândul adevărat, nealterat de fel de fel de interese, de fel de fel de meandre, de particularități și de construcții efemere. Gândul care determină dreptul și, ca atare, dreptul ca gând, nu este și nu poate fi o părere, o opinie, deci o proiecție subiectivă asupra dreptului, luată ca absolută, ca imuabilă și fără de greșală, ci conceptul lucrului, concept care nu vine din natură, ci din mediul uman, adică, am spune noi, din natura umană a cărei esență este gândul. Dar și din colateralismul ce rezultă din efectul gândului, din subiectivism, adică din particularitatea și personalitatea umană.

Fiecare dintre noi are un bagaj de cuvinte, știe să scrie și să citească, are habar de regulile gramaticale și chiar de unele elemente de teorie literară și stilistică, de matematică și de desen, ca și de unele instrumente pe care le poate folosi, cum ar fi: stiloul, cerneală, coli de hârtie, riglă, compas, echer, ordinator... Dar, de aici, nu rezultă că fiecare dintre noi este, *ab initio*, poet, arhitect sau matematician. Pentru a ajunge acolo, în afară de predispoziții și talent, de o sumă de instrumente necesare și utile, este nevoie de *cunoaștere*, de experiență, deci de știință. Conceptul cere gândire educată, cunoaștere, experiență, instruire, știință. Gândul dreptului rezultă din esența gândului, iar esența gândului este modelată și validată de știință.

Filosofia este, la urma urmei, o știință și o metodă a gândului. Hegel arată că, atunci când vedem ceea ce filosofia timpului (timpului din acea vreme hegeliană NN) a produs asupra statului, desigur, prin norma de drept, constatăm că fiecare se simte îndreptățit să se creadă filosof sau deținător al adevărului despre obiectele etice, mai ales despre stat, guvernare și constituție.⁹ Ceea ce nu s-a spus, mai ales pentru tineret, este că Dumnezeu le dă, alor săi, în timpul somnului, tot ceea ce trebuie să știe. Deci, fără nici un efort, fiecare dintre cei ce dorm s-a considerat a fi un ales.

„Acesta este principalul sens al superficialității: de a așeza știința nu pe dezvoltarea gândului și a conceptului, ci, mai degrabă, pe percepția imediată și pe imaginația întâmplătoare și lasă să se dizolve articularea bogată a eticului în sine, care este statul, arhitectonica raționalității sale, care, prin deosebirea precisă a cercurilor vieții publice și a îndreptățirilor lor și prin strictetea măsurii în care se menține fiecare stâlp, fiecare arc și fiecare străduință, face să izvorască forța întregului din armonia membrilor sale – să lase să se dizolve această construcție savantă în fiertura inimii, prieteniei și entuziasmului”¹⁰. Munca milenară a rațiunii și a intelectului ei nu poate fi lăsată pe seama sentimentului. Nici pietatea, care este,

⁹ *Ibidem*, p. 11

¹⁰ *Ibidem*, p. 12

în esența ei, în interioritatea ei, de un fel pur, atunci când iese din această esență, din această interioritate, nu poate disprețui ordinea morală și obiectivitatea legilor.

Statul are nevoie de o cultură solidă și de o înțelegere mai profundă, care sunt realizate prin știință. Superficialitatea, în ceea ce privește eticul, dreptul și datoria, duce la o concepție similară cu cea a sofștilor, întâlnită și la Platon, potrivit căreia dreptul este situat și fundamentat în și pe scopurile și părerile subiective, pe sentimentul subiectiv și pe convingerile particulare. Aceste principii duc la distrugerea moralității interioare, a conștiinței oneste și a dreptului. Dreptul nu se întemeiază pe subiectivitate, pe sentimente și pe convingeri, ci pe esențe, pe valori consolidate și confirmate de știință și de cultură. Însăși cultura are nevoie de suportul științei. Hegel aduce în sprijinul acestei idei o glumă veche: „Aceluia căruia Dumnezeu îi dă o funcție, el îi dă și minte”. Dar, spune Hegel, „în zilele noastre, nimeni nu ar vrea să o ia în serios”.¹¹ În schimb, în anul de grație 2017, se pare că o astfel de aserțiune este la modă în România. Unii dintre cei care au, întâmplător sau nu funcții importante, date de Dumnezeu sau de cei care se consideră trimișii acestuia pe Pământ, cred că au primit de la Creator și suficientă minte.

Tratatele – scrie Hegel – se reazemă pe realitatea obligațiile pe care le au statele unele față de altele. De aceea principiul fundamental al dreptului popoarelor constă în obligativitatea respectării întocmai, de către toate statele, a acestor tratate. Dar raportul între state are ca principiu suveranitatea lor¹², ceea ce înseamnă că starea naturală a relațiilor lor are la bază realitatea voinței particulare, a voinței fiecăruia, și nu a unei „voințe generale, constituită ca putere peste ele”. Din păcate, atunci, ca și acum, acesta rămâne în afara lui „trebuie”, ca un simplu imperativ etic. Hegel se referă și la concepția kantiană a unei ligi a statelor, recunoscută de fiecare stat, care să înlăture orice neînțelegere și să facă astfel imposibil, ca soluție, războiul, dar care necesită acordul tuturor statelor. În secolul al XX-lea, o astfel de ligă a luat ființă după Primul Război Mondial. Dar ea nu a putut preveni cel de-Al Doilea Război Mondial, iar Organizația Națiunilor Unite, înființată după cel de-Al Doilea Război Mondial, nu a putut nici ea preveni marile războaie ale epocii noastre și, mai mult, gestionează cu mare dificultate conflictualitatea războinică endogenă a acestei lumi, cu toate că, prin art. 51 al Cartei ONU, războiul de agresiune este scos în afara legii.

Istoria de după Hegel a confirmat cum nu se poate mai exact raționamentul marelui filosof. „Un stat – scrie Hegel – își poate plasa infinitatea și onoarea în fiecare din singularitățile sale (...), fiind tentat ca, după o liniște îndelungată, să caute în afară materia acțiunii sale”.¹³ Iar această materie, așa cum bine se știe, este amenințarea. La care se adaugă vulnerabilitatea la aceasta. La intersecția dintre amenințări și vulnerabilități se află riscul acestei lumi în care trăim cel puțin de când ne știm pe Terra.

¹¹ *Ibidem*, pp. 14-15

¹² *Ibidem*, p. 375

¹³ *Ibidem*, p. 376

Binele substanțial al statului este bunătatea sa ca stat particular, iar acest lucru se exprimă și în tratatele întocmite. În acest context, guvernarea se prezintă ca o înțelepciune particulară și nu ca o providență universală, iar cauza tratatelor și chiar a războiului (ca soluție) nu este un gând filantropic universal, ci binele statului lezată în mod real și amenințată în particularitatea lui determinată adică în identitatea lui sacră.

În acest context, statele se recunosc unele pe altele, identitatea lor este, așa cum subliniam mai sus, o chestiune esențială, sacră, iar celelalte aspecte – între care se situează și războiul – sunt trecătoare. În război, spune Hegel, trebuie menținută posibilitatea păcii. De aceea, războiul nu se poartă împotriva instituțiilor interne, a familiilor, a vieții, ci rămâne, așa cum sublinia și Clausewitz, o continuare a politicii prin mijloace violente. Ce te faci însă dacă mijloacele acestui mijloc s-au dezvoltat atât de mult, devenind o uriașă forță în sine, care depășește cu mult forța generală pentru impunerea dreptului și reprezintă ele însele o forță uriașă în sine, care ar putea distruge doar în câteva zile sau chiar în câteva ore întreaga civilizație de pe planeta Pământ?

Națiunile europene – scrie Hegel – constituie, potrivit principiului general al legislației lor, al culturii lor și al moravurilor, o familie. Cu toate acestea, raporturile între state, deși respectă anumite principii, rămân nesigure. Nesiguranța acestor raporturi rezidă în fluctuațiile particularului, ale pasiunilor, virtuților, intereselor, ambițiilor etc. Principiile care aparțin spiritelor popoarelor sunt, datorită particularităților lor, mărginite. Prin ele, spiritul universal al lumii se produce pe sine ca nemărginit, în calitatea lui de tribunal al lumii. Acest spirit universal, în artă, este intuiția și imaginea, în religie reprezentarea și sentimentul, în filozofie, gândul liber, gândul pur.

Istoria trebuie înțeleasă, crede Hegel, ca întruchipare a spiritului în forma devenirii.¹⁴

Poporul nu este, de la început, un stat. Trecerea la stadiul de stat este dată de realizarea formală a ideii în genere. Fără statalitate, ca substanță civică, în calitate de conștiință de sine, poporul este lipsit de obiectivitate, adică de calitatea de a poseda legi, ca determinații gândite, ca sens al unei experiențe universale, valabilă pentru sine și pentru ceilalți, doar în măsura în care este cunoscută și înțeleasă. Poporul, ca stat, nu este recunoscut, iar independența lui, dacă există, nu poate fi numită suveranitate. În lipsa conștiinței universalității și a sinelui ca produs al acesteia, el nu este recunoscut. Este principalul motiv pentru care unele națiuni civilizate le tratează pe altele ca barbare, ca necivilizate. Acest lucru se întâmplă cu mult înainte, în epoca păstorilor și a migrațiilor, dar ele se întâmplă, sub o formă sau alta, și azi. Războaiele din acele epoci erau, mai ales, războaie pentru recunoaștere, pentru ierarhie, pentru o anumită ordine. Importantă, foarte importantă, este aici conștiința de sine, cea care asigură trecerea de la Ideea concretă, ca universalitate absolută în spiritul lumii,

¹⁴ *Ibidem*, p. 382

la eliberarea conștiinței de forma nemijlocirii naturale și de a ajunge la sine, la conștiința de sine, adică la eliberarea acestei conștiințe de sine din constrângerile naturale. Există, scrie Hegel, patru principii ale metamorfozelor conștiinței de sine pe drumul eliberării sale¹⁵:

- revelația nemijlocită;
- cunoașterea acestui spirit substanțial, el constituind ființarea pentru sine ca formă vie a acestuia, adică individualitatea etică pozitivă, întruchiparea frumosului;
- adâncirea în sine a ființării pentru sine cunoscătoare care permite ajungerea la universalitatea abstractă și, prin aceasta, la opoziția față de obiectivitatea părăsită de spirit;

- răsturnarea opoziției spiritului, care acceptă, în interioritatea lui, adevărul și esența sa concretă (care-i permit să fie obiectiv și împăcat); astfel, spiritul revenit din opoziția infinită produce și cunoaște adevărul lui, ca gând și ca lume a unei realități supusă legilor.

Desigur, cele patru principii îl ajută pe marele filosof să clasifice, la vremea sa, împărățiile universal-istorice: 1) cea orientală; 2) cea greacă; 3) cea romană; 4) cea germană.

Fiecare dintre aceste împărțiri este explicată de Hegel

Prima dintre ele – *împărăția orientală* – reprezintă o viziune globală, neîmpărțită în sine, care-și are izvorul în unitatea naturală patriarhală. Guvernământul lumesc este teocratic, suveranul este preot suprem sau Dumnezeu, statul și legislația sunt, în același timp, și religie, datinile sunt legi ale statului și ale justiției. Personalitatea individuală te lipsită de drepturi, natura exterioară este divină, iar istoria reală poezie. Au loc ceremonii greoaie, hazard al puterii personale, superstiții. Statul oriental este împietrit, viața este simplă.

Cea de a doua – *statul grec* – posedă acea unitate finit-infinit, dar ca amintire, ca temelie misterioasă. Spiritul, care, în această etapă de intrare în diferențiere prin ridicare la lumina cunoașterii, o transfigurează în frumos, în universul unei etici libere și senine. Individualitatea personală, ca principiu, se deschide spre exterior, dar încă nu este conștiință de sine, ci putere mai presus de ea.

Cea de a treia – statul roman – merge până la capăt și se exprimă în generarea unei conștiințe de sine personale private și unei universalități abstracte. Are însă loc o degradare în superstiție și afirmarea forței. Disoluția întregului sfârșește în nefericire și în moartea vieții etice. Individualitățile popoarelor se dizolvă în unitatea unui Panteon, iar indivizii sunt ținuți împreună doar de o voință abstractă.

Cea de a parte – imperiul germanic – este caracterizat de principiul unității naturii divine și umane, de libertatea obiectivă manifestată în interiorul conștiinței de sine și, deci, al subiectivității. Această formă de împăcare a fost încredințată principiului nordic al popoarelor germanice.

¹⁵ *Ibidem*, p. 385

Raționalitatea conștientă de sine aparține unui *imperiu lumesc*, întemeiat pe simțăminte, pe fidelitate și pe tovarășia între oameni liberi. Dar acest imperiu se opune unui *imperiu intelectual*, întemeiat pe adevărul spiritului său, dar și pe calitatea lui de forță de constrângere, lipsită de libertate.

Această operă monumentală a lui Hegel rămâne de actualitate atât prin raționalitatea ei, prin modul în care demonstrează conexiunile din interiorul principiilor dreptului, determinările dreptului gândit și creat de oameni, atât în universalitatea lor, cât mai ales în ubicuitatea lor, care se găsesc în individualizarea și particularizarea lor în construcția dinamică a normelor de drept.

Bibliografie

1. George Wilhelm Friedrich Hegel, *Principiile filozofiei dreptului*, traducere de Virgil Bogdan și Constantin Floru, Editura Academiei, București, 1969
2. *Note de curs istoria filozofiei dreptului*, autori: Valeriu Capcea dr. hab. în drept, conf. univ. Oleg Sedlețchi lector univ. http://www.usem.md/uploads/files/Note_de_curs_drept_ciclul_1/009_-_Istoria_filozofiei_dreptului.pdf

PRINCIPIUL DEZVOLTĂRII DURABILE ȘI CARACTERUL SĂU IMPERATIV PENTRU „ASIGURAREA UNEI PLANETE SIGURE ȘI STABILE”

PRINCIPLE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND ITS IMPERATIVE CHARACTER IN ”INSURING A SAFE AND PEACEFUL PLANET”

*Mădălina Virginia ANTONESCU*¹

Abstract

At the beginning of XXIst century, we note a complex and flexible type of order (both inter-national and global), involving thus, a multi-level approach. There are global problems needing to receive attention from all states, as the right of the planet to be protected against any aggression, the right of future generations to enjoy the benefits of living on a stable, prosperous and safe planet, the right to durable prosperity, and other legal extensions of the so-called category of solidarity rights. In the framework of this tension between the neo-westphalian trend and the globalist one, we can pledge for the benefits of recognizing that the principle of sustainable development has an imperative erga omnes character, due to the necessity of protecting human civilization and the planet Earth from augmentation of polluting industries all around the world and from other dangers to the health of this planet and to its inner capacity of supporting a prosperous human life. Principles of international law are remaining, in this perspective, as paramount for defining the main directions of the international XXIst order, due to the nation-states revival and to the sovereignty concept.²

Cuvinte-cheie: *principii de drept internațional, principiul dezvoltării durabile, suveranitate, stat-națiune, neo-westphalism, dreptul planetei de a fi protejată*

¹ Ph.D., scientific researcher, Bucharest University.

² Prezentul material reflectă doar un punct de vedere personal al autorului și are la bază informații publice.

1. Către un principiu nou de drept internațional al secolului XXI: principiul dezvoltării durabile

În actuala doctrină de drept internațional public, principiile de drept internațional sunt situate la un loc de mare cinste în comunitatea statelor și li se acordă un deosebit respect, datorită *caracterului lor imperativ*³ pentru menținerea păcii și securității între toate statele cât și a unui climat general de încredere reciprocă și încurajare a cooperării între state și popoare⁴. *Ele sunt, totodată, expresia cooperării la nivel internațional între state, și a caracterului lor suveran*⁵.

*Este important, în opinia noastră ca, în continuare, toate statele participante la relațiile internaționale să continue să susțină necesitatea recunoașterii caracterului universal, fundamental, imperativ și interdependent al principiilor de drept internațional care asigură stabilitatea, legitimitatea și pacea în cadrul actualului sistem internațional*⁶.

Desigur, nu este exclus ca și acest sistem internațional să fie pus în discuție (inclusiv baza sa juridică), având în vedere că este vorba de un sistem internațional construit în perioada anilor 1945/1950, deci este, prin excelență, un sistem caracteristic unei ordini politice care s-a format, s-a consolidat în sec. XX și care ar trebui să fie adaptat noilor realități ale mediului politic internațional de la începutul sec. XXI (de exemplu, dreptul internațional public contemporan, ca expresie a ordinii politice internaționale create în 1945 nu ține seama de amenințările neconvenționale, asimetrice, generate de actorii non-statali și nici de importanța deciziei și a influenței lor pentru state și relațiile internaționale). Actorii non-statali nu sunt recunoscuți ca subiecte de drept internațional și nici între principiile de drept internațional nu

³ Ludovic Takacs, Marțian Niciu, *Drept internațional public*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1976, pp. 32. Acești autori insistă pe caracterul imperativ al principiilor de drept internațional public, considerând că "principiile fundamentale de drept internațional reprezintă criteriul suprem de apreciere al legalității celorlalte principii, norme sau instituții ale acestui drept, precum și a tratatelor internaționale. Aceste principii stabilesc drepturile și obligațiile de bază ale statelor și celorlalte subiecte ale acestei ramuri de drept și garantează realizarea lor". Între "principiile fundamentale de drept internațional de ius cogens (sau dreptul imperativ) există o strânsă și directă legătură juridică, principiile fundamentale de drept internațional, dincolo de caracterul lor general și de faptul că apără valorile internaționale de cea mai mare importanță, au un caracter opozabil erga omnes, sunt obligatorii pentru toate statele". Cf. Ludovic Takacs, Marțian Niciu, op. cit., pp. 31-32.

⁴ A se vedea doctrina în materie, care consideră că "respectarea suveranității este hotărâtoare pentru apărarea valorilor perene ale umanității și înfăptuirea celorlalte principii, pentru întărirea legalității internaționale și edificarea unei noi ordini mondiale. Prin toate acestea, postulatul suveranității constituie nu numai premisa, ci și garanția organizării pe temeiuri democratice a relațiilor interstatale". Cf. Nicolae Ecobescu, *Suveranitatea și independența națională - principiu cardinal al relațiilor internaționale contemporane*, în antologia "Suveranitatea și progresul", coord. Nicolae Ecobescu, Ed. Politică, București, 1977, pp. 11.

⁵ Ion Diaconu, *Tratat de drept internațional public*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 2002, pp. 274-275.

⁶ Cf. doctrinei, care recunoaște foarte clar caracterul juridic imperativ al principiilor de drept internațional, care apără valori internaționale de cea mai mare importanță precum pacea, securitatea internațională, libertatea popoarelor și statelor, colaborarea și progresul omenirii". Cf. Ludovic Takacs, Marțian Niciu, op. cit., p. 31.

există **principii** destinate responsabilizării actorilor non-statali din prisma normelor actuale ale dreptului internațional public.

În condițiile schimbărilor inevitabile ce însoțesc o ordine politică internațională (dat fiind *caracterul dinamic al unei ordini politice internaționale*, realitatea internațională și provocările la care sunt spuse statele *fiind permanente și variate*), este necesară **o adaptare a dreptului internațional public (în sensul consacării internaționale a unor principii noi, care să prevadă răspunderea actorilor non-statali** pentru acțiunile lor asupra statelor și lumii internaționale; introducerea de noi principii internaționale care să prevadă menținerea păcii internaționale și a încrederii între state, *din prisma conectării cu principiile Agendei 2030* - susținerea păcii internaționale, obligație a tuturor statelor și grija pentru soarta Planetei, protecția biodiversității, un răspuns concertat la schimbările climatice, protecția ecosistemelor terestre fragile, unice, susținerea tehnologiilor nepoluante, încurajarea unui comportament al tuturor statelor la nivel regional, internațional, bilateral, orientat spre cooperarea pentru asigurarea dezvoltării durabile-)⁷. În acest sens, ONU a publicat în 2014 un *Raport privind Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului*⁸ care, la obiectivul nr. 7 („Asigurarea *sustenabilității* mediului înconjurător”), are în vedere o serie de provocări ce necesită un răspuns global (în special, reducerea emisiilor globale poluatoare, combaterea proceselor de împuținare a surselor reînnoibile de apă, protecția biodiversității, îmbunătățirea condițiilor de trai în metropole pentru persoanele fără adăpost, accesul la condiții minime de igienă etc.)⁹.

*Apreciem că dezvoltarea durabilă, un principiu și o sintagmă-cheie în documentul Agenda 2030, ar trebui să fie consacrat ca un principiu de drept fundamental în cadrul principiilor Cartei ONU, fiind esențial, pentru statele din ordinea sec. XXI, să acționeze din prisma respectării cerințelor dezvoltării durabile și a protecției dreptului generațiilor viitoare la un mediu internațional pașnic, stabil, din care teroarea, mizeria, inechitatea și injustiția au fost eliminate (în sensul Preambulului din Declarația Universală a Drepturilor Omului)*¹⁰.

Revirimentul globalismului, prin afirmarea noii doctrine a Administrației Trump (axată pe preeminența interesului național și edificarea unei lumi bazate pe interesul național, pe importanța statelor-națiune), aduce cu sine o *încetinire a proceselor de integrare regională pe glob* (care nu mai sunt susținute de noua

⁷ *The Millennium Development Goals Report, 2014, We Can End Poverty*, United Nations, New York, 2014, www.undp.org/content/undp/en, accesat la 31 martie 2015. Resolution adopted by UNGA, on 25 September 2015, A/RES/70/1, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, distrib. 21 October 2015, <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, accesat la data de 28 sept. 2015.

⁸ *The Millennium Development Goals Report, 2014, We Can End Poverty*, United Nations, New York, 2014, www.undp.org/content/undp/en, accesat la 31 martie 2015.

⁹ A se vedea Mădălina Virginia Antonescu, *Agenda 2030 și rolul său în obiectivul preservării unei planete sigure și sustenabile. Globalizarea conceptului de "dezvoltare durabilă"*, policy paper nr.23/2016, Institutul Diplomatic Român, www.idr.ro

¹⁰ Institutul Român de Drepturile Omului, *Principalele instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte*, vol. I, *Instrumente universale*, Ed. IRDO; București, 2002, p. 5.

Administrație Trump, axată pe doctrina neo-westphalismului) *dar și o reîntărire a unor concepte* (stat, suveranitate, națiune), considerate până nu demult, „cadece, depășite inevitabil de procesele obiective și complexe ale globalizării”.

Iată că **marea provocare a Administrației Trump, în opinia noastră, va fi cea de a asigura preeminența statului-națiune, a suveranității, într-o lume marcată inevitabil de globalizare** (în formele sale contemporane), deci *de a iniția concepte, strategii funcționale de întărire a statului națiune și a mecanismelor legate de manifestarea internă și externă a voinței acestuia* (relansarea cadrelor bilaterale de dialog, întărirea dimensiunii politicii externe, care redevine una pro-suveranistă) **într-un context politic deja globalizat.**

În cadrul doctrinei neo-westphalismului, importanța principiilor fundamentale de drept internațional, ca expresii ale voințelor concordante ale statelor-națiune¹¹, apreciem că trebuie reafirmată cu tărie, în special de statele mici și mijlocii, atât în cadrele multilaterale clasice (în cadrul ONU, OSCE etc.), dar și în cadrul relațiilor bilaterale.

De asemenea, apreciem că sistemul va redevini, sub impulsul neo-westphalian promovat de SUA, din nou un sistem *inter-național, adică structurat pe baza acordurilor de voință dintre statele suverane și egale în drepturi*¹².

În opinia noastră, în acest cadru politic internațional influențat de noua orientare doctrinară a Administrației Trump (reîntoarcerea la politica interesului național și revalorizarea tuturor liniilor de gândire politică existente ale SUA, din prisma neo-westphalismului), **suveranitatea va fi re-afirmată în sensuri din ce în ce mai apropiate de cel plenar, absolutist** (un sens respins până acum ca fiind „caduc”, de pro-globaliștii radicali).

Relațiile internaționale (inclusiv dintre marile puteri) ar fi, în această ipoteză, din nou, cu tărie, *reasezate în cadrele dreptului internațional* (ca drept de coordonare) care va cunoaște o nouă perioadă de dezvoltare (pus în discuție până acum, din cauza gradului său mic de compatibilitate cu ordinea globală în formare, ca ordine post-suverană și post-statală).

¹¹ În concepția doctrinei, „apare cât se poate de vizibil, că statul național suveran se înfățișează în prezent ca instrumentul principal de exprimare a voinței națiunii de a lua parte la viața internațională, de a-și afirma vocația de participare nemijlocită la soluționarea problemelor majore în care este interesat”. Cf. Victor Duculescu, *Rolul statului național suveran în condițiile epocii contemporane*, în antologia „*Suveranitatea și progresul*”, coord. Nicolae Ecobescu, Ed. Politică, București, 1977, pp. 185-186.

¹² Se poate interpreta, din importanța pe care remarcăm că Administrația Trump o conferă principiului suveranității, ca principiu fundamental al lumii neo-westphaliene, că *s-ar produce o reîntoarcere a liniei strategice spre westphalismul internațional al perioadei anilor 1970, când acest principiu constituia baza întregului drept internațional*. Astfel, Secretariatul ONU, în 1971, într-un studiu cu titlul „Examinare de ansamblu a dreptului internațional”, afirmă că „...într-o comunitate internațională cărmuită de dreptul internațional, drepturile și îndatoririle fundamentale pe care acest principiu le conferă statelor constau în esență în dreptul fiecărui stat de a-și exercita suveranitatea și obligația ce incumbă fiecărui stat de a respecta exercitarea suveranității de către alte state”. În Nicolae Ecobescu, *Suveranitatea și independența națională- principiu cardinal al relațiilor internaționale contemporane*, în antologia „*Suveranitatea și progresul*”, coord. Nicolae Ecobescu, Ed. Politică, București, 1977, pp. 11.

2. Necesitatea protecției și reafirmării caracterului fundamental al principiilor de drept internațional în ordinea secolului XXI

Pentru statele mici și mijlocii, dar și pentru întreaga planetă (având în vedere progresul tehnologic și științific, natura hibridă și neconvențională a războaielor sec. XXI), apreciem că va fi esențial, în următoarele decenii, să conștientizeze și să se pledeze, prin întreaga diplomatie și politică externă, pentru:

- *păstrarea caracterului fundamental* al actualelor principii de drept internațional referitoare la relațiile inter-statale, în special insistarea pe *asigurarea caracterului central al principiului suveranității statelor*¹³, în acțiunile lor de politică externă¹⁴;

- *re-asumarea* de către întreaga comunitate internațională a valorii *imperative* a principiilor onusiene de drept internațional, valoare juridică *re-afirmată printr-o serie de convenții internaționale* destinate prezervării păcii și încrederii inter-statale, *din perspectiva provocărilor specifice lumii primei jumătăți a sec. XXI*;

- insistarea, în relațiile inter-statale, ca toate statele, *mai ales marile puteri*, să *continue să recunoască* principiile onusiene de drept internațional ca unele *obligatorii pentru întreaga ordine internațională a lumii primei jumătăți a sec. XX*;

- *să denunțe și să împiedice* (prin inițierea de proiecte/demersuri internaționale și regionale pentru păstrarea păcii) *orice încercări ale unor state de a relativiza sau de a încălca principiile onusiene de drept internațional*, care sunt pilonii actualei ordini juridice de drept internațional;

- *să împiedice și să denunțe* (în cadrul ONU și prin cadrele bilaterale, multilaterale de dialog inter-statal) orice încercare a marilor puteri și a altor state (chiar mici și mijlocii) *de a schimba ordinea juridică internațională actuală* (bazată pe setul de principii onusiene de relații inter-statale) cu un tip de ordine internațională bazată pe renunțarea la principiile onusiene, pe dictatul forței și pe schimbări teritoriale;

- a pleda pentru *păstrarea dosarelor pe probleme globale în stare de negociere, de deschidere, și pentru descurajarea tendințelor marilor puteri de a părăsi, de a abandona dialogul pe aceste dosare* care interesează soarta planetei, generațiile viitoare, calitatea vieții actuale și viitoare pe această planetă, relația fundamentală om-natură;

¹³ După Leibnitz, conceptul de suveranitate este unul „confuz” și ”în permanentă modificare”. A se vedea sensurile ambigue ale conceptului de suveranitate, în Dominique Colas, coord., Larousse, *Dicționar de gândire politică*, trad. Dumitru Purnichescu, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2003, pp. 317-318.

¹⁴ Cf. doctrinei, „poziția centrală a principiului suveranității și independenței naționale este puternic pusă în lumină de legătura organică de esență dialectică, între acest principiu și celelalte principii fundamentale ale dreptului internațional”, care ”la rândul lor...contribuie la salvagardarea și consolidarea suveranității”. Cf. Nicolae Ecobescu, *Suveranitatea și independența națională- principiu cardinal al relațiilor internaționale contemporane*, în antologia ”*Suveranitatea și progresul*”, coord. Nicolae Ecobescu, Ed. Politică, București, 1977, pp. 13.

- să pledeze pentru sporirea gradului de încredere și dialog între toate statele;
- să ducă politici de descurajare a cursei înarmărilor și să își axeze dialogul diplomatic pe linia strategică a necesității prezervării păcii și securității internaționale, ca un obiectiv dar și ca un principiu imperativ și universal valabil, la care trebuie să participe toate statele;

- să crească, prin instrumentele diplomatice de care dispun, gradul de responsabilizare la nivel global al marilor actori, pentru stabilitatea și pacea planetei, să descurajeze încercările de formare de blocuri/alianțe de state îndreptate împotriva altor state; să încurajeze politica dialogului permanent la toate nivelurile, între culturi și civilizații, dialog care să continue chiar și în situațiile tensionate de blocaj sau minimizare a dialogului politic oficial;

- să accentueze caracterul democratic al ordinii globale a sec. XXI și să ceară în cadrul ONU și al altor organizații internaționale, respectarea principiului participării egale a tuturor statelor la deciziile de interes comun¹⁵ (inclusiv în identificarea și găsirea de soluții la probleme de interes global și de implicație globală, prin contribuția trimiterii de know-how, expertiză calificată în constituirea echipelor globale de experți, care să confere instituțiilor internaționale și globale – din viitor – rapoarte de expertiză asupra problemelor globale);

- să pledeze neconținut, prin diplomația lor, pentru o rezolvare pașnică, și sub egida ONU, a situațiilor conflictuale și să arate că nu susțin în nicio formă și nu folosesc parteneriatele strategice sau alte forme avansate de cooperare inter-statală ca justificări pentru intervenții armate împotriva altor state;

- să pledeze pentru reafirmarea egalității între toate principiile de drept internațional aplicabile la relațiile inter-statale, dezicându-se de orice ierarhizare între acestea, care ar avea ca efect relativizarea unor principii în favoarea altora¹⁶. De exemplu, principiul suveranității statelor nu ar trebui să fie interpretat într-un sens absolutist, precum un pretext de a se sustrage de la responsabilitățile globale de protecție a ecosistemelor naturale și a planetei, ci ca un impuls de a adopta politici și strategii interne de protejare a solului sau de control al industrializării masive și poluante cu consecințe iremediabile asupra ecosistemelor unice și fragile, de a susține industrii-green sau forme de agricultură prietenoasă cu mediul;

- să pledeze pentru afirmarea principiului dezvoltării durabile¹⁷ la gradul de principiu **fundamental** al dreptului internațional, definitoriu pentru lumea

¹⁵ A se vedea Mohammed Bedjaoui, *Pour un nouvel ordre économique mondial, Nouveaux défis au droit international*, UNESCO, Paris, PUF, 1979, pp. 200-201.

¹⁶ Mergând pe linia de gândire juridică a doctrinei de drept internațional care insistă pe caracterul interdependent și imperativ al principiilor de drept internațional, considerând că "statele nu pot deroga de la principiile unanim admise care au astfel caracter de reguli imperative, făcând parte din ius cogens". "Fiecare stat este obligat să respecte principiile generale de drept internațional, abținându-se de la orice acte arbitrare și dăunătoare intereselor altor state". Cf. Gheorghe Moca, *Suveranitatea de stat și dreptul internațional contemporan*, Ed. Științifică, București, 1970, pp. 94-95.

¹⁷ Resolution adopted by the UN General Assembly on 25 September 2015, 70/1, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, UNGA, A/RES/70/1, <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, accesat în 28 septembrie 2015

începutului de secol XXI și să inițieze/să solicite sprijinul marilor puteri, inclusiv al ONU (plecând de la documentul Agenda 2030) pentru consacrarea valorii imperative universale, opozabile erga omnes, pentru principiul dezvoltării durabile, într-o convenție internațională specială;

- să accentueze, în liniile lor diplomatice, asupra obligației juridice specifice pentru toate statele, obligație cuprinsă în conținutul juridic al principiului suveranității statelor (principiu ce tinde spre o absolutizare, în cadrul trendului în afirmare naționalist), *de respectare cu bună-credință și îndeplinire a obligațiilor internaționale asumate de state în mod liber.*

Unele concluzii

Tendențele de schimbare a ordinii politice internaționale la începutul sec. XXI nu trebuie, în opinia noastră, să afecteze *dreptul planetei la protecție*, dreptul omului și al societății umane a sec. XXI *la un mediu sănătos, curat, pașnic*, dreptul la *dezvoltare durabilă*, drepturile generațiilor viitoare *de a se bucura de prosperitate, de o planetă curată, sănătoasă, sustenabilă*¹⁸. Acestea sunt drepturi ale omului considerate în doctrina de drept internațional ca fiind *drepturi de solidaritate*, drepturi din generația a III-a, foarte importante pentru evoluția societății umane în sec. XXI.

Este esențial, în opinia noastră, ca America să continue o politică globală a responsabilității de a proteja, o politică globală axată în continuare pe principiul dezvoltării durabile, pentru ca actorii globali ai sec. XXI să fie în continuare percepuți ca actori responsabili și implicați, printr-o serie de linii strategice clare, în asumarea țințelor și a scopurilor Agendei 2030.

Cu alte cuvinte, era neo-westphaliană, inaugurată de noua politică a Administrației Trump, *nu ar trebui să se detașeze total și abrupt, în opinia noastră, de toate liniile globaliste asumate de SUA* în timpul administrațiilor precedente, ci ar trebui **să sporească**, credem noi, *nivelul de implicare responsabilă a SUA în rezolvarea unor dosare globale de maximă importanță* (precum dreptul planetei de a fi protejată). Aceasta ar însemna *extinderea doctrinei responsabilității de a proteja*, la un nivel de *asumare a obiectivului asigurării unei planete stabile și sigure*, ceea ce ar justifica intervenția oriunde pe glob, conform cu strategiile de securitate ale SUA din 2017, pentru prezervarea păcii și stabilității internaționale dar și a unei politici internaționale bazate pe încurajarea industriilor și agriculturii ecologice, capabile să diminueze pericolul poluărilor masive sau ireversibile, prin fixarea unor standarde clare în domeniu, respectate de toate statele).

¹⁸ UNGA, A/69/700, 4 December 2014, *The road to dignity by 2030: ending poverty, transforming all lives and protecting the planet*, Synthesis Report of the Secretary-General on the post-2015 sustainable development agenda.

Bibliografie

1. Antonescu, Mădălina Virginia, *Agenda 2030 și rolul său în obiectivul prezervării unei planete sigure și sustenabile. Globalizarea conceptului de "dezvoltare durabilă"*, policy paper nr.23/2016, Institutul Diplomatic Român, www.idr.ro
2. Bedjaoui, Mohammed, *Pour un nouvel ordre économique mondial, Nouveaux défis au droit international*, UNESCO, Paris, PUF, 1979
3. Colas, Dominique, coord., Larousse, *Dicționar de gândire politică*, trad. Dumitru Purnichescu, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2003
4. Diaconu, Ion, *Tratat de drept internațional public*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 2002
5. Duculescu, Victor, *Rolul statului național suveran în condițiile epocii contemporane*, în antologia "Suveranitatea și progresul", coord. Nicolae Ecobescu, Ed. Politică, București, 1977
6. Ecobescu, Nicolae, *Suveranitatea și independența națională- principiu cardinal al relațiilor internaționale contemporane*, în antologia "Suveranitatea și progresul", coord. Nicolae Ecobescu, Ed. Politică, București, 1977
7. Institutul Român de Drepturile Omului, *Principalele instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte*, vol. I, *Instrumente universale*, Ed. IRDO; București, 2002, p. 5.
8. Moca, Gheorghe, *Suveranitatea de stat și dreptul internațional contemporan*, Ed. Științifică, București, 1970
9. Resolution adopted by the UN General Assembly on 25 September 2015, 70/1, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, UNGA, A/RES/70/1, <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>
10. Takacs, Ludovic; Niciu, Marțian, *Drept internațional public*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1976
11. *The Millennium Development Goals Report, 2014, We Can End Poverty*, United Nations, New York, 2014, www.undp.org/content/undp/en, accesat la 31 martie 2015.
12. UNGA, A/69/700, 4 December 2014, *The road to dignity by 2030: ending poverty, transforming all lives and protecting the planet*, Synthesis Report of the Secretary-General on the post-2015 sustainable development agenda.

ORIENTUL MIJLOCIU, TERORISMUL ȘI PERSPECTIVELE GEOPOLITICE ALE ROMÂNIEI

MIDDLE EAST, TERRORISM AND GEOPOLITICAL PERSPECTIVE OF ROMANIA

Alexandru Cristinel CHIȚU¹

Abstract

Conflicts in the Middle East, as well as the global terrorist scourge, pose risks and threats to security and peace but, to the same extent, can represent for Romania a geopolitical opportunity from which our country can take advantage by taking an active role in solving the world crises. The geopolitical redefinition of Romania are related both to the global geopolitical conjuncture and to internal factors such as the population's level of education or their ability to cooperate in the fulfillment of a nation-wide project. The multiplication of geopolitical actors, the emergence of regional crises in Eastern Europe and the Middle East, in particular through Russia's hybrid war in Ukraine and European Union, the scarcity of natural gases and oil resources, strengthening the role of international law and of international organizations through cooperation are all external factors beneficial to our country. From this perspective, my vision is to build and promote a new route for both energy and trade goods through Romania, thus solving the energy problems of the great geopolitical actors, whilst building a geopolitical profile predominant for our country.

Keywords: *terorism, globalization, awareness, geopolitical project, opportunity, future, cooperation*

Scurte considerațiuni introductive

Considerentele personale ale autorului cu privire la ceea ce ar trebui să însemne idealul național al României, ținând cont de riscurile și amenințările aduse de flagelul terorist și de numeroasele crize și războaie locale, în special cele din Orientul Mijlociu, sunt prezentate succint pe parcursul analizei. Pledoaria adusă în favoarea contextului geopolitic favorabil pentru țara noastră, este datorată, în mod special, poziției geostrategice deosebit de importante între diverșii actori regionali, fie că vorbim de organizații mondiale sau regionale (ONU, UE, NATO), state (SUA, Federația Rusă, Iran, Turcia), sau de alți actori importanți, precum organizațiile teroriste, corporațiile multinaționale etc.

Ținând cont de importanța terorismului la nivel mondial, România poate deveni un actor regional important în combaterea flagelului terorist care afectează întreaga lume.² Cooperarea economică pașnică alături de partenerii noștri euroatlantici prin propunerea unor soluții pragmatice este soluția cheie. Totuși, ținând cont de complexitatea fenomenului terorist, nu trebuie să ignorăm pericolele la care suntem supuși.

Pentru o înțelegere aprofundată asupra riscurilor și amenințărilor la care suntem supuși, am împărțit analiza în trei părți:

- explicarea, pe scurt, a fenomenului terorist;
- conflictele din Orientul Mijlociu;
- viziunea autorului cu privire la proiectul geopolitic al României.

Terorismul ca fenomen

Din punct de vedere teoretic, *terorismul* înseamnă, în sens larg, înfricoșarea unei populații prin acte de violență.³ El desemnează acte de natură să provoace un sentiment de teamă, intensificată prin practicarea terorii, constituind în același timp, amenințări grave la adresa ființei umane (cu tendința de a se repeta).⁴

Chiar dacă statele au elaborat propriile interpretări ale terorismului, la nivel mondial nu există o definiție, în vederea elaborării unei acțiuni împotriva terorismului, conjugată și eficientă, care să fie unanim acceptată.

Dificultatea definirii provine din faptul că, în esența sa, terorismul nu a putut fi stabilit cu precizie, ca fenomen. *Lipsa unei definiții, care să fie acceptată pe plan*

² România poate deveni un jucător-cheie în zonă în vederea diminuării amenințărilor teroriste și a conflictelor regionale. Ținând cont de numeroasele atacuri teroriste din Europa, precum și de conflictele regionale din jurul țării noastre, putem lesne observa că țara noastră este cea mai stabilă țară din regiune reafirmându-și constant angajamentele față de partenerii euroatlantici (NATO și UE).

³ Cornel TRANDAFIR, *Terorism – Antiterorism*, Editura Sitech, Craiova, 2008, p. 49.

⁴ Cuvântul vine de la latinescul *terror, terroris* care înseamnă groază, frică, spaimă provocată premeditat prin amenințare sau intimidare.

internațional, reprezintă o reală problemă, deoarece inamicul nu poate fi identificat decât pe baza unui concept concret și recunoscut de întreaga lume.⁵

Cu toate acestea, literatura de specialitate împarte terorismul internațional în mai multe categorii de manifestare, în funcție de autori și de scopurile urmărite. Astfel, menționăm: **terorismul ordinar** sau tâlhăria, care se manifestă prin actele de violență care urmăresc obținerea unor foloase materiale sau a altor avantaje, putând fi comise individual sau în bandă și nu au obiective politice; **terorismul politic**, fenomen ce acoperă, în special, „*asasinatelor organizate și sistematice*” cu finalitate evident politică; **terorismul de stat**, care constituie forma cea mai complexă, presupune recurgerea de către un stat la acte de natură teroristă, în lupta cu unele mișcări sau grupuri de persoane considerate subversive. Tot aici poate fi inclusă și exercitarea sistematică a actelor de coerciție bazată pe utilizarea, pe scară largă, a forței și a mijloacelor violente pentru menținerea unor grupuri sociale, etnice sau religioase în condiții de inferioritate, prin oprinare și represiune, culminând cu politica de segregare rasială și apartheid.⁶

Dar nu toate actele teroriste pot fi înscrise în aceste categorii. Cu precădere, în ultimele două decenii, s-au înmulțit actele teroriste la adresa democrațiilor occidentale, vizând demoralizarea populației civile, slăbirea încrederii sale în autorități, instaurarea unui sentiment de teamă.⁷ În funcție de această abordare, alți specialiști în domeniu, califică astfel grupările teroriste: *grupări etnice, naționaliste, religioase; grupări* care se autointitulează, drept *revoluționare sau de eliberare; grupări anarhiste*, care se disting prin absența unor scopuri clare și precise, ideologia lor fiind una confuză; *grupări patologice*, care nu invocă scopuri politice sau ideologice explicite, manifestând o inadaptare, neacomodare de la o anumită societate sau organizare socială; *grupări neofasciste*, de extremă dreaptă, care, în unele țări nedemocratice, acționează chiar cu acordul tacit al guvernelor respective; *mercenari ideologici*, din grupuri cu rază de acțiune transnațională.⁸

Putem autodefini terorismul actual, ca pe o tendință de radicalizare și globalizare, prin varietatea formelor și metodelor de acțiune, ca de exemplu, utilizarea „*bombelor umane*.”⁹ Este cunoscut faptul că, atentatele teroriste sunt săvârșite cel mai adesea, cu mijloace, care pot provoca o primejdie comună și care lezează, prin efectele lor morale, interesele unor grupuri mari de oameni (anihilarea drepturilor

⁵ Suportul legal în acțiunea de contracarare a terorismului ar trebui stabilit tot pe baza acestei definiții. Cu toate acestea, principalele organizații de securitate la nivel global (O.N.U., N.A.T.O., U.E., etc) au elaborat diverse strategii în domeniul prevenirii și combaterii terorismului. Spre exemplu, în 2006, Adunarea Generală a O.N.U. a elaborat Strategia Globală Antiteroristă, iar în 2002, Alianța Nord Atlantică a elaborat Planul de acțiune pentru combaterea terorismului.

⁶ Ion-Aurel STANCIU, *Terorismul internațional*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2007, pp. 10-11.

⁷ Un astfel de exemplu sunt atentatele teroriste de la 11 septembrie 2001, din Statele Unite când, patru avioane de linie au fost deturnate de 19 teroriști, pierzându-și viața atât ei cât și alți 2993 de oameni nevinovați. Momentul este considerat cel mai grav atentat din istoria Statelor Unite.

⁸ Ion-Aurel STANCIU, *op.cit.*, p.11.

⁹ *Ibidem.*, 10.

omului, a libertăților sale fundamentale și democrației), ale unor state (destabilizând guvernele legal constituite) și chiar ale umanității întregi, amenințând pacea și securitatea internațională, subminând pluralismul politic și având numeroase alte consecințe nefaste din punct de vedere economic și al dezvoltării sociale a statelor afectate de acest fenomen.¹⁰

Un exemplu – cauză-efect –, care ne-ar putea ajuta să găsim anumite răspunsuri cu privire la apariția organizațiilor teroriste, este crearea statului Israel. Astfel, după ce Națiunile Unite au luat decizia de împărțire a Palestinei,¹¹ terorismul antisemit s-a răspândit vizând o serie de obiective evreiești din Europa. Nu mai puțin de 17 țări europene au fost afectate, cea mai mare proporție a atacurilor, înregistrându-se în Marea Britanie, Franța și Germania.

Atacurile împotriva isralienilor și evreilor din Europa, au vizat mai degrabă persoane decât bunuri și au fost astfel concepute, încât să producă victime.

Cele mai numeroase atacuri au fost executate de persoane care se aflau în legătură cu organizații teroriste palestinene.¹²

În prezent, țara noastră are o viziune integratoare și globalistă asupra fenomenului terorist, punând accentul pe cooperarea tuturor forțelor democratice, pentru contracararea acestui flagel. În viziunea României, actele teroriste sunt considerate amenințări la adresa securității naționale și sunt percepute din perspectiva apartenenței la Alianța Nord-Atlantică și la Uniunea Europeană. Evoluția incertă și hazardată a mediului internațional de securitate, reapariția unor confruntări de tipul Războiului Rece în Europa, pericolul unor războaie complexe, dar și de tip agresivități militare convenționale și non-convenționale, cresc riscul de apariție a unor vulnerabilități majore, atât pentru securitatea națională, cât și pentru capacitatea sa de acțiune în îndeplinirea obligațiilor asumate internațional.¹³

În acest sens, Parlamentul României a elaborat *Legea 535/2004*, prin care, terorismul este definit ca fiind „ansamblul de acțiuni și/sau amenințări, prezintă pericol public, afectează securitatea națională și are următoarele caracteristici:

- a) sunt premeditat săvârșite de entități teroriste, motivate de concepții și atitudini extremiste ostile față de alte entități, împotriva cărora acționează prin modalități violente și/sau distructive;
- b) au ca scop, realizarea unor obiective specifice, de natură politică;
- c) vizează factori umani și/sau factori materiali din cadrul autorităților și instituțiilor publice, populației civile sau al oricărui alt segment, aparținând acestora;

¹⁰ Cornel TRANDAFIR, *Securitatea comunitară și terorismul*, Editura Sitech, Craiova, 2006, pp.65-66.

¹¹ După sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, ca urmare a holocaustului, Organizația Națiunilor Unite a adoptat un plan de împărțire a Palestinei (1947) proclamând independența Statului Israel în cadrul liniilor de împărțire teritorială cuprinse într-o decizie. Începând cu anul 1948, șase state arabe au declanșat Războiul Arabo-Israelian, având ca scop distrugerea Israelului.

¹² Cornel TRANDAFIR, *Terorism – Antiterorism*, p. 3.

*d) produc stări cu un puternic impact psihologic asupra populației, menite să atragă atenția asupra scopurilor urmărite”.*¹⁴

În cuprinsul legii, se fac referiri și la terorismul internațional,¹⁵ devenind unul din principalele preocupări de securitate pentru societatea românească, atât ca entitate națională obligată să supraviețuiască într-un astfel de mediu dificil, cât și în calitate de component al comunității euroatlantice (cu drepturi și îndatori depline), în condițiile în care, segmente importante ale granițelor României reprezintă și frontiera estică a celor două organizații.¹⁶

În contextul globalizării, armele de distrugere în masă reprezintă o amenințare serioasă la adresa securității naționale, mai ales pentru societățile deschise, moderne și democratice. Vulnerabilitatea acestora în fața terorismului internațional este însemnată, fiind obligate să ia măsuri de prevenire și contracarare, din ce în ce mai complexe și mai dure, cu riscul de a îngrădi exercițiul liber al drepturilor fundamentale ale omului. De aceea, complexitatea fenomenului este profundă, iar echilibrul între respectarea sau nerespectarea drepturilor fundamentale ale omului este fragil (dar nu imposibil de obținut), din simplul motiv că terorismul poate produce o viciere a democrației, de natură să slăbească încrederea popoarelor în capacitatea acestora de a oferi bunăstare și securitate în condiții de libertate.

Accelerarea proceselor globale și ale dezvoltării tehnologice au condus la „micșorarea” distanțelor geografice, devenind tot mai puțin importante. Apariția unor asemenea fenomene negative trebuie descoperite oportun (indiferent de locul unde se produc), iar evaluarea lor trebuie făcută prin prisma caracterului indivizibil al securității globale¹⁷. Într-o situație atât de complexă, fluidă și supusă incertitudinii, *imperativul cooperării forțelor democratice pentru contracararea acestui flagel constituie o cerință vitală.*

Conflictele din Orientul Mijlociu

În legătură cu conflictele din Orientul Mijlociu, consider că o atenție sporită poate fi acordată Războiului Antiterorist din această zonă, declanșat de S.U.A. după atentatele din 11 septembrie 2001, precum și importantelor momente care au urmat, având consecințe deosebit de periculoase la nivel mondial.¹⁸

¹⁴ Legea nr.535 din 25.11.2004, republicată, privind prevenirea și combaterea terorismului, republicată în M.Of., Partea I nr. 1161 din 8 decembrie 2004.

¹⁵ Legea a fost completată și modificată în decursul anilor 2012 – 2016, ca răspuns la diversificarea metodelor de acțiune ale organizațiilor teroriste la nivel mondial.

¹⁶ Luminița-Ludmila CÎRNICI (ANICA), *Terorismul european și impactul asupra securității naționale*, Editura Top Form, București, 2017, p.32.

¹⁷ Strategia de Securitate Națională a României, Președintele României, București, 2006, p.8, 2006, op.cit p. 8, disponibil on-line: <http://old.presidency.ro/static/ordine/CSAT/SSNR.pdf>, consultat la 10.01.2018.

¹⁸ După declanșarea Războiului Antiterorist au apărut noi organizații teroriste la nivel mondial precum Statul Islamic (ISIS) din Irak și Siria, fapt ce a condus la declanșarea unor conflicte regionale, antrenând efecte devastatoare la nivel mondial (crizele umanitare din Siria, criza refugiaților, distrugerea a numeroase obiective aflate sub patrimoniul mondial UNESCO, etc.)

Redesenat încă din vara anului 1914, printr-o înțelegere secretă franco-britanică¹⁹, Orientul Mijlociu a fost împărțit între Franța și Anglia, ca urmare a pierderii, de către Imperiul Otoman, a Primului Război Mondial. Astfel, Franța și-a împărțit zona mandatului în două state, Liban și Siria, în timp ce englezii preluau mandatul asupra Mesopotamiei, redenumită Irak (nu înainte de a pune stăpânire și pe zona Mosul, bogată în petrol). Între Siria, Irak și Palestina, cele două puteri occidentale au pus bazele unui stat-tampon, numit Transiordania.²⁰

După cum știm, *evoluțiile geopolitice după al Doilea Război Mondial*, și în Europa, granițele au fost decise după război, nefiind ulterior acceptate de populația locală. Însă, în comparație cu lumea arabă, statele europene își dezvoltaseră identitățile naționale și clasa politică, încă de la începutul Secolului al XIX-lea, lucru pe care statele Orientului Mijlociu nu l-au putut face.²¹

Un alt factor, care a condus la consecințele războaielor de astăzi, este modalitatea prin care Franța și Marea Britanie au redesenat granițele fostelor provincii otomane, fapt ce a dus la apariția unui sentiment „*conspiraționist*” în regiune, transformat ulterior într-o obsesie.²²

Așadar, sentimentele negative acumulate în urma Războiului, combinate cu efectele celui de-al Doilea Război Mondial (fondarea Israelului și Războiul Rece) și, mai recent, *competiția pentru resursele Golfului Persic*, au contribuit la povara Orientului Mijlociu.²³

Cunoscând cauzele, ne este mai ușor să înțelegem ce se ascunde în spatele numeroaselor atentate teroriste, petrecute după declanșarea „*Războiului împotriva Terorii*” (2001), din America, Marea Britanie, Franța, Germania, Rusia ș.a, precum și identificarea actorilor implicați în războaiele calde din Orientul Mijlociu.

Trauma națională profundă, creată de atentatele teroriste de la 11 septembrie 2001, asupra World Trade Center din New York, a dus la o transformare majoră a echilibrului geopolitic la nivel mondial. *Orientul Mijlociu* s-a transformat, în viziunea geopolitică a S.U.A., într-un nou concept, numit *Marele Orient Mijlociu*, iar mai târziu, *Orientul Mijlociu și Africa de Nord*, culminând cu *Strategia Națională*

¹⁹ Parlamentarul britanic Sir Mark Sykes a negociat o înțelegere cu diplomatul francez François Georges-Picot. Aceasta prevedea divizarea provinciilor arabe care încă aparțineau de Imperiul Otoman astfel încât francezii să primească regiunile din Nord, iar englezii pe cele din Sud. Rămasă în istorie drept înțelegerea Sykes-Picot a fost, fără îndoială, un aranjament „*imperialist*”, care nu a ținut cont de dorințele popoarelor implicate, ignorând granițele etnice și confesionale din lumea arabă și kurdă. În opinia mea, această înțelegere a provocat conflictele care afectează regiunea chiar și în zilele noastre, un secol mai târziu.

²⁰ Împărțind zona în patru țări, fără a se ține cont de diviziunile geografice și de structurile etnice și confesionale, ele sunt astăzi printre statele cel mai greu de guvernat din lume.

²¹ Motivul principal este legat de faptul că provinciile arabe erau integrate în Imperiului Otoman, iar pentru guvernarea lor nu s-a făcut mai nimic pentru introducerea unei structuri politice în regiune sau pentru dezvoltarea elitei economice și intelectuale.

²² Obsesia s-a materializat în construcția diverselor organizații teroriste care luptau pentru eliberare considerând împărțirea nedreaptă.

²³ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/un-secol-de-violenta-consecintele-primului-razboi-mondial-in-orientul-mijlociu>, consultat la data de 10.01.2018.

de Securitate, elaborată de administrația Trump, la sfârșitul lui 2017²⁴, prin care a definit un nou spațiu geopolitic: *indo-pacific*.²⁵ Astfel, codurile geopolitice, care definesc aliații și dușmanii Statelor Unite ale Americii s-au schimbat în mod radical.

Dincolo de trauma națională, din 2001,²⁶ determinările de ordin geostrategic, care au impulsionat Statele Unite să se implice activ în Orientul Mijlociu, au fost legate în mod special, de creșterea rezervelor de petrol și de gaze naturale, din Marea Caspică și Golful Persic,²⁷ coroborate cu sporirea nevoilor energetice interne (atât ale S.U.A., cât și ale aliaților europeni).

Prin urmare, poziționarea forțelor americane în „*inima de petrol a lumii*” și de-a lungul rutelor maritime critice a fost considerată ca o necesitate, această viziune geostrategică fiind evidentă, chiar înainte de atacurile din 11 septembrie.

La 17 august 2001, de exemplu, secretarul adjunct din Departamentul Apărării, Paul Wolfowitz, a adus în discuție abilitatea Statelor Unite de a „*proiecta și susține forțele americane în medii greu accesibile și respingătoare.*”²⁸

Cu alte cuvinte, Statele Unite au considerat că sunt datoare să prevină o posibilă dominație hegemonică, de o singură putere, cu excepția sa, asupra resurselor din *Eurasia*.²⁹

Prin urmare, au inclus Iranul,³⁰ conform declarației lui George W. Bush, din 2001, în așa numita „*Axa a Răului*”, alături de Irak, Afganistan, Coreea de Nord și grupările teroriste.

La scurt timp după declarație, președintele american, a declanșat **Războiul împotriva terorismului**, iar cu ajutorul britanicilor, Statele Unite au invadat Afganistanul. Războiul a durat din 2001, până în 2014 și a avut, ca argument imediat, riposta la atacurile teroriste, din 11 septembrie.

Mai târziu, caracterul războiului a evoluat de la o luptă agresivă împotriva organizației teroriste, Al-Qaeda³¹ și susținătorii săi talibani, la un efort complex contrainsurgent.

Doi ani mai târziu, în 2003, Statele Unite au format coaliția militară împotriva terorismului,³² declanșată sub numele de „*Operațiunea de eliberare a Irakului*”,

²⁴ Principala caracteristică a relațiilor internaționale este competiția și, fără să insulte, declară Rusia și China principali competitori, adversari, concurenți.

²⁵ Zona geopolitică cunoscută sub numele de Indo-pacific, cuprinde apele tropicale din Oceanul Indian, Oceanul Pacific de Vest și Central și mările care leagă cele două zone.

²⁶ Este primul atac din istoria Statelor Unite petrecut pe propriul teritoriu.

²⁷ Golful Persic deține 60% din rezervele de petrol la nivel mondial, din care Iran deține 10%.

²⁸ The 'Greater Middle East' as a 'Modern' Geopolitical Imagination in American Foreign Policy, disponibil pe <http://www.nccu.edu.tw/~lorenzo/Guney%20Middle%20East.pdf>, consultat la data de 11.01.2018.

²⁹ În sens geopolitic se referă la statele care fac parte din continentele europene și asiatic, făcându-se referire în mod special la Rusia și celelalte state care au făcut parte din U.R.S.S.

³⁰ Asupra Iranului au fost exercitate presiuni din partea comunității internaționale sub forma diverselor tipuri de sancțiuni economice, din cauza activităților de descoperire a tehnologiei de îmbogățire a uraniului, în vederea construirii bombei nucleare.

³¹ Condușă de liderul terorist Osama Bin Laden, Al-Qaeda a fost recunoscută la nivel mondial ca fiind cea mai mare organizație teroristă din lume. După uciderea liderului terorist (2011), organizația teroristă a dispărut.

³² Din coaliție făceau parte Marea Britanie, Australia și Polonia.

războiul fiind dus cu efective destul de mici (200.000), ținându-se cont că teritoriul ocupat avea dimensiunile Franței.³³

Din punct de vedere economic, interesele Statelor Unite și a celorlalte țări implicate în regiune³⁴ se refereau la resursele impresionante de petrol ale *Orientului Mijlociu*, care posedau circa 60% din rezervele de petrol dovedite ale lumii.

Toți actorii implicați sunt cei mai mari consumatori de energie,³⁵ având ca scop principal asigurarea dezvoltării economice interne, se pare, cu orice preț.

În opinia mea, cauza economică, formată din petrol și gaze naturale, constituie principalul motiv, al transformării Orientului Mijlociu, într-un „*butoi cu pulbere al întregii lumi*,” luând locul *Peninsulei Balcanice* (punctul declanșării, Primului Război Mondial, în secolul trecut).

Ca surse secundare de provocare a conflictelor, identific dorința de independență a unor populații, funcționând principiul autodeterminării, stipulat în articolul 1, dreptul la autoapărare colectivă, stipulat în articolul 51 din Carta Organizației Națiunilor Unite, susținerea terorismului, deținerea de arme de distrugere în masă (nucleare, chimice, biologice, radiologice). Toate aceste interese divergente ale actorilor implicați, au condus la degradarea continuă a nivelului de trai, la decăderea, din punct de vedere economic a acestui spațiu, la migrație masivă către zone sigure, în special, în Europa.

Situația Orientului Mijlociu este extrem de complicată, cu un grad mare de pericolozitate în declanșarea unei conflagrații mondiale. Atâta vreme cât faliile strategice dintre lumea bogată și lumea săracă se adâncesc în proporții considerabile, cât resursele și piețele constituie un motiv suficient de puternic pentru a crea adversități și bătălii ce nu pot fi soluționate doar prin parteneriate, ci și prin regrupări de forțe, prin alianțe și coaliții, lumea va continua să fie conflictuală.³⁶

Din această perspectivă, evaluarea mea cu privire la idealul geopolitic al României ține seama de toate amenințările de mai sus, construind un proiect geopolitic care să micșoreze discrepanțele între diferitele falii strategice (state bogate/state sărace). Întrebarea, care se pune, este dacă un astfel de proiect geopolitic, mai este fezabil. Războiul comercial dintre SUA, Rusia și China, sau sancțiunile economice aplicate Rusiei după anexarea Crimeii, pot frâna un astfel de proiect? În opinia mea, orice ipoteză este verosimilă. Dacă, după finalizarea celui de-al Doilea Război Mondial, am știut care sunt învingătorii și care sunt învinșii, asistând la împărțirea lumii între câștigători, astăzi lucrurile stau total diferit. Centrele de putere

³³ Războiul din Irak este un alt exemplu că resursele petroliere și căile de acces către acestea constituie preocuparea majoră pentru geostrategia începutului de secol XXI. După finalizarea războiului s-a dovedit că Irakul este pe locul doi în lume din punct de vedere al rezervelor de petrol.

³⁴ În afară de Statele Unite actorii geopolitici implicați în zonă sunt, pe de o parte Uniunea Europeană reprezentantă în mod special de Franța, Marea Britanie și Germania, susținute de Israel, iar pe de altă parte Rusia, Iran, Arabia Saudită, China și Turcia.

³⁵ Numeroase studii arată că S.U.A. consumă 30% din producția anuală de petrol la nivel mondial, în timp ce China consumă 10%.

³⁶ Gheorghe VĂDUVA, *Războiul asimetric și noua fizionomie a conflictualității armate*, p. 13.

și actorii geopolitici s-au multiplicat considerabil³⁷, iar vechea paradigmă a societății internaționale bazate pe consum începe să piardă din intensitate.

În ultimul deceniu, suntem martorii unor mutații geopolitice similare cu cele de la sfârșitul Războiului Rece sau chiar de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Astfel, conflictul din Ucraina, reafirmarea Rusiei ca actor geopolitic regional (poate chiar mondial), actele teroriste tot mai numeroase, conflictele din Orientul Mijlociu, „primăvara arabă”, valul de refugiați care a „inundat” Europa sunt împrejurări care au condus la necesitatea reconstrucției Uniunii Europene și a Alianței Nord Atlantice, precum și la reconfigurarea centrelor de putere la nivel mondial. De asemenea, situațiile enumerate mai sus au dus la acumularea unor tensiuni fără precedent între principalii actori geopolitici (SUA, UE, Rusia, China, Turcia, Marea Britanie, Germania).

Din multitudinea de interdependențe și vulnerabilități existente în prezent, nu se mai poate distinge un învins și un învingător. Apariția și consolidarea organizațiilor internaționale prin cooperare între toate statele lumii au accelerat procesul de globalizare, conducând la o dezvoltare tehnologică fără precedent și la creșterea gradului de bunăstare a unor populații în detrimentul altora, care au sărăcit și mai mult. Costurile pentru progresul omenirii au fost și sunt în continuare perspectiva epuizării rezervelor energetice ale planetei, dar și riscul izbucnirii unui nou război mondial. *De aceea, miza majorității războaielor și a crizelor regionale pornește de la asigurarea resurselor energetice pentru proprii cetățeni.*

Din această perspectivă, continuarea luptei pentru resurse va conduce inevitabil la declanșarea unei conflagrații mondiale fără precedent în istoria omenirii. Să nu uităm că cele două războaie mondiale au fost lipsite de arme de distrugere în masă³⁸, fapt ce a condus totuși la moartea a zeci de milioane de oameni. În prezent, se estimează că forța bombelor nucleare existente poate duce la dispariția speciei umane.

Într-un interviu acordat de inventatorul bombei cu hidrogen (Edward Teller), după testarea sa în Oceanul Pacific, în 1956, acesta spunea că „*Ceea ce ar trebui să învățăm este că lumea este mică, că pacea este importantă, iar cooperarea în știință poate contribui la menținerea păcii. Armele nucleare, într-o lume unde domină pacea, au o importanță limitată.*”³⁹

³⁷ Dacă în epoca bipolarității caracteristică Războiului Rece aveam două blocuri politice, ideologice și militare care concureau pentru dominarea lumii (S.U.A. – U.R.S.S.), în prezent asistăm la multiplicarea centrelor de putere și a actorilor geopolitici cum ar fi: China, Rusia, Uniunea Europeană, Iran, țările arabe bogate în resurse de petrol, multinaționalele, organizațiile teroriste, organizațiile internaționale, etc.

³⁸ După capitularea Germaniei, Statele Unite au folosit pentru prima dată bomba nucleară în orașele Hiroshima și Nagasaki, fiind încă în stadiu de testare. Bombele nucleare existente în prezent (în special bomba cu hidrogen), se estimează că sunt mai puternice de 2000 de ori decât cele folosite de S.U.A. în 1945.

³⁹ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/bomba-cu-hidrogen-cea-mai-puternica-arma-nucleara>, accesat 11.03.2018.

O viziune fezabilă cu privire la proiectul geopolitic al României

Plecând de la premisa că toți actorii geopolitici sunt conștienți de riscurile existente în cazul declanșării unui *Război Nuclear*, voi formula o opinie privind perspectiva geopolitică a României, ținând cont de complexitatea intereselor existente la nivel mondial în ansamblul lor, precum și de interesele geostrategice ale aliaților noștri euroatlantici (U.E. și N.A.T.O.), care pot deveni puntea de legătură în vederea dezvoltării României.

Factorii externi de care trebuie să ținem seama sunt legați de schimbarea paradigmei, geopolitice care a devenit evidentă încă de la izbucnirea conflictului din Ucraina (2013), moment în care Rusia și-a reafirmat zona de influență.

Privind în sens pozitiv și constructiv, instabilitatea la nivel internațional ne poate oferi șansa de reafirmare a dorinței de consolidare și integrare în structurile euroatlantice, venind cu *soluții pragmatice*, atât pentru viitorul nostru ca stat cât și al aliaților noștri.

După cum ne-a arătat istoria, punctul de presiune la nivel mondial s-a aflat și se află în continuare pe continentul european. De aici au izbucnit cele două războaie mondiale și Războiul Rece, dar tot aici s-au consolidat democrațiile cu cel mai înalt grad de dezvoltare din istorie. Conflictele declanșate în vecinătatea țării noastre⁴⁰, fapt datorat în primul rând diminuării accelerate a rezervelor de petrol și gaze naturale la nivel mondial, au condus la un dezechilibru geostrategic accentuat, în special în zona Orientului Mijlociu.⁴¹

Ținând cont de asta, România poate deveni factorul de stabilitate din zonă⁴², prin oferirea unor soluții pragmatice de reorganizare la nivel mondial, devenind polul de legătură între Eurasia și comunitatea euroatlantică. Poziția geografică favorabilă, ne poate ajuta (dacă avem suficient curaj și voință politică) să devenim poarta de intrare a petrolului și a mărfurilor, de pe continentul asiatic pe cel european. Mai concret, ruta care ar ușura transportul de energie și bunuri de larg consum către Europa este cea care pleacă din China și trece prin Kazahstan, Marea Caspică, țările Caucazului (Azerbaidjan, Georgia sau chiar prin sudul Rusiei), Marea Neagră, România (portul Constanța), iar mai apoi mai departe către Uniunea Europeană. Harta de mai jos poate fi mai mult decât sugestivă:

⁴⁰ Începând cu anul 2008, după Summit-ul N.A.T.O. de la București, odată cu reafirmarea dorinței de extindere a Alianței Nord Atlantice către fostele state componente ale Uniunii Sovietice, au izbucnit o serie de conflicte locale precum cel din Georgia (2008), Ucraina (2014), Siria (2012 – prezent).

⁴¹ Sunt de părere că implicarea multinațională (U.E., N.A.T.O., S.U.A., China, Rusia, Turcia, Iran, Arabia Saudită, etc.) în rezolvarea conflictelor din zona Orientului Mijlociu va conduce, în cele din urmă, la găsirea unei soluții diplomatice pentru încetarea ostilităților și intensificarea cooperării pașnice.

⁴² Cu toate criticile aduse de numeroși analiști de politică internă sau externă, țara noastră a fost cea mai stabilă și echilibrată țară din regiune, evitând conflictele și contribuind activ alături de S.U.A. și Uniunea Europeană, la găsirea unor soluții de aplanare a conflictelor (vezi fostul spațiu Iugoslav, Ucraina, Orientul Apropiat).

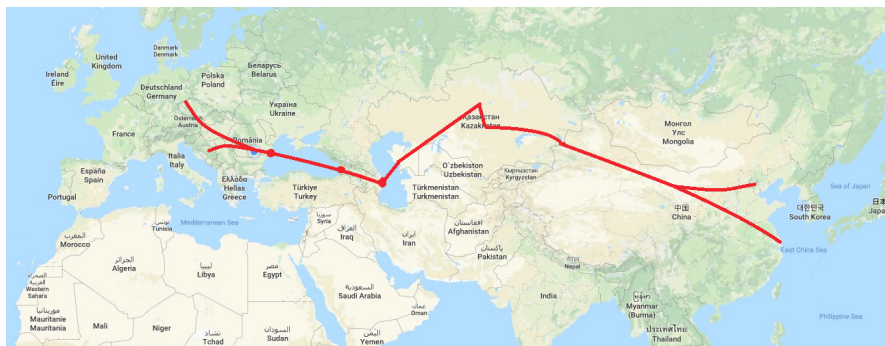

Fig. 1. Propunere traseu de alimentare a Europei cu petrol și gaze naturale, precum și cu bunuri de larg consum.

Cu un astfel de proiect economic de împărțire a bogățiilor naturale, sunt de părere, că sunt șanse reale de soluționare, pe căi pașnice, a conflictelor din Orientul Mijlociu. Astfel, s-ar acoperi nevoile de consum ale actorilor geopolitici implicați și s-ar contribui la creșterea nivelului de trai al locuitorilor din țările afectate de conflict (Siria, Irak, Afganistan, Nordul Africii etc.). Mai mult decât atât, disensiunile dintre Rusia și comunitatea euroatlantică ar dispărea, iar cauzele terorismului internațional nu ar mai avea fundament. Oare un astfel de proiect este unul idealist, ținând cont de războaiele comerciale aflate în plină ascensiune, sau de ultimele disensiuni legate de mutarea capitalei Israelului la Ierusalim? Sau poate fi tratat ca un proiect care să construiască punți de negociere între majoritatea actorilor geopolitici predominanți?

Părerea mea este că fiecare popor are punctele sale forte și pot afirma cu tărie că dezbinarea va avea un singur efect: *războiul generalizat*. După cum știm, China este cea mai mare producătoare de bunuri⁴³, iar Rusia, Kazahstan și țările din jurul Mării Caspice⁴⁴ sunt cele mai mari producătoare de petrol și gaze naturale la nivel mondial, în timp ce Statele Unite și Uniunea Europeană sunt cele mai dezvoltate și tehnologizate țări din lume. Conectarea forței de muncă⁴⁵ cu resursele naturale⁴⁶ și tehnologia vor conduce, fără îndoială, la realizarea unei păci durabile.

Concret, proiectul construirii gazoductului și a rutei comerciale care tranzitează România, poate fi promovat de țara noastră prin intermediul Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite, instituție care are printre obiective promovarea relațiilor economice dintre state. Mai mult decât atât, propunerea mea este ca administrarea întregului traseu să se facă sub egida ONU, împreună cu toate statele interesate.

În virtutea statutului de țară membră cu drepturi depline a Alianței Nord

⁴³ China este adoua cea mai mare economie din lume (după Statele Unite), și cea mai mare producătoare de bunuri.

⁴⁴ Orientul Mijlociu, posedă circa 60% din rezervele de petrol dovedite ale lumii.

⁴⁵ China și India au o populație de peste 2.6 miliarde de locuitor, adică peste 36% din populația Terrei.

⁴⁶ Zona Mării Caspice și a Mării Negre poate coagula toți actorii geopolitici din zonă (Rusia, Turcia, Iran, Irak, Siria, etc.), traseul energetic punând la comun toate resursele naturale din zonă.

Atlantice și Uniunii Europene, a alegerii României ca membru al Consiliului Economic și Social al ONU în mandatul 2018-2019⁴⁷, a preluării președinției Comisiei ONU pentru Consolidarea Păcii⁴⁸ și a Uniunii Europene (ianuarie-iunie 2019), a candidaturii pentru un mandat de membru nepermanent în Consiliul de Securitate al ONU 2020-2021⁴⁹, țara noastră beneficiază de toate pârghiile necesare pentru promovarea unui astfel de proiect. Pentru asta România trebuie să desfășoare o amplă campanie de politică externă, iar diplomații români să negocieze pe picior de egalitate cu toate statele interesate. Însă, pentru asta, poporul român trebuie să fie conștient de șansa istorică pe care o avem, unindu-se în jurul unui ideal național, al unui proiect de țară. Un astfel de proiect poate fi construit și susținut doar în virtutea stabilității interne și a unei politici coerente și convergente.

Din punct de vedere intern, observăm că România nu stă foarte bine, având aproape patru milioane de concetățeni plecați să muncească în spațiul Uniunii Europene sau în alte țări libere din lume. Exodul de creiere și de forță de muncă ar trebui să devină o problemă de securitate națională, deoarece acest fenomen pune în pericol dezvoltarea României și existența ei ca stat.

Această problemă, de care foarte mulți oameni nu-și dau seama, pornește, în opinia mea, de la „*bolile*” istorice moștenite din perioadele în care eram incluși cu forța în diferite imperii, sau mai curând de la epoca comunistă, prin care politica se învățea în jurul persoanelor și nu al programelor. Epoca Comunistă a însemnat distrugerea României regale de către U.R.S.S., atât prin agravarea deficiențelor existente, cât și prin contaminarea cu altele noi.

După cum putem constata și astăzi în societatea românească, prin aplicarea politicii de cadre, s-a reușit deraierea de la interesul public, la interesul personal.⁵⁰ Cei aleși trebuiau să-și demonstreze în mod constant fidelitatea față de șefii lor și față de partidul comunist, „*loialitatea politică valorând mai mult decât competența*”.⁵¹ După o perioadă de testare, dacă erau considerați loiali, erau promovați în funcții de conducere, obținând și multiple privilegii materiale. Astfel s-a construit regula selecției negative, scopul ei suprem fiind perpetuarea la putere a grupului comunist dirijat de la Moscova. În cele mai multe dintre situații, interesul național al României a ocupat o poziție secundară, având în vedere interesele hegemonului U.R.S.S.

Lipsa de voință politică precum și incapacitatea acesteia de a trata moravurile rele, au condus la sărăcirea țării care, în definitiv, poate fi mai ușor condusă și

⁴⁷ România a fost aleasă, la 15 iunie 2017, membru al Consiliului Economic și Social al ONU (ECOSOC), ca reprezentant al Grupului est-european, la alegerile din cadrul celei de-a 71-a sesiune a Adunării generale a ONU, cu 172 de voturi.

⁴⁸ România a fost aleasă, la 31 ianuarie 2018, în funcția de Președinte al Comisiei ONU pentru Consolidarea Păcii.

⁴⁹ România și-a depus, în 2006, candidatura pentru un nou mandat de membru nepermanent al Consiliului de Securitate al ONU, pentru locul alocat Grupului Est-European, în intervalul 2020-2021. Alegerile vor avea loc în iunie 2019.

⁵⁰ Selecția puna accentul pe oamenii nepregătiți și supuși, fiind incapabili pentru o analiză rațională și o gândire liberă și independentă.

⁵¹ Iulian Fota, *România în NATO și UE: gestionarea globalizării și relansarea modernizării*, (București: Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, 2013), 227.

exploatată. *Sărăcia a fost cea mai sigură cale de a nu pune în pericol monopolul puterii a celor care conduceau sau care poate mai conduc încă România.*

Soluțiile găsite la toate aceste „*boli ale trecutului*”, în vederea dezvoltării durabile a României, au fost de întărire a securității naționale (prin aderarea la Alianța Nord Atlantică în 2004), de deschidere către Occident (lucru care s-a întâmplat în 2007, prin aderarea la Uniunea Europeană) și prin semnarea *Parteneriatului Strategic* cu cea mai mare putere a momentului la nivel global (S.U.A.). Nu justific și nici nu doresc legitimarea soluțiilor găsite de politicienii români de la acea vreme, dar, mă întreb dacă existau alte soluții la îndemână pentru dezvoltarea României.

În viziunea mea, pentru continuarea acestui proces, va trebui să acordăm o atenție sporită educației tinerei generații, prin stimularea intelectului și a gândirii critice precum și *construirea unui sistem de educație viabil*, care să fie gândit pentru cel puțin 30 de ani. Înmulțirea capitalului autohton prin stimularea și dezvoltarea antreprenoriatului este un alt factor important. După cum putem observa, cele mai mari economii ale lumii au la bază educația și antreprenoriatul (țările nordice, Marea Britanie, Statele Unite, Japonia etc). În aceeași măsură, sistemul de funcționare a administrației publice trebuie regândit, astfel încât promovările în funcții publice să fie făcute pe bază de competențe și meritocrație.⁵²

Cred cu tărie că statul de drept și celelalte valori euroatlantice, precum libertatea, egalitatea în fața legii, transparența, deschiderea, toleranța, competiția dreaptă, egalitatea șanselor și egalitatea în drepturi, sunt valorile absolute prin care România își poate recăpăta respectul în lume și își poate pune în practică un ideal, oricât de măreț ar fi el. Dar nu este suficient să te bucuri că faci parte dintr-o familie cu astfel de valori, și nici că aceste valori se regăsesc în Constituție, ci ele trebuie considerate importante de către membrii comunității, *care să devină practici concrete prin comportamentul cetățenilor și al autorităților publice.*

Conștientizarea decalajelor dintre țările dezvoltate și România, precum și a motivelor care au stat la baza involuției țării noastre sunt necesare pentru construcția viitorului. Deschiderea de care a dat dovadă Occidentul ar trebui să ne ajute să ne găsim propriul loc de putere în interiorul *Uniunii*, astfel încât efectele integrării să fie resimțite de toți românii. *Totul depinde de motivația intrinsecă a fiecărui cetățean și de profesionalismul cu care contribuie la construcția României moderne.*

Globalizarea are marele merit că a condus lumea spre cooperare pașnică, spre circulația informației și spre crearea unui set de legi la nivel internațional. Globalizarea este un fenomen care va schimba, inevitabil fața omenirii.

„Un proverb chinezesc spune că atunci când bate vântul schimbării, unii își

⁵² În plus, România trebuie să se aplece mai mult asupra studierii viitorului. Suntem țara unde s-au construit multe instituții noi, dedicate cercetării științifice, multe dintre ele foarte importante, dar toate dedicate studierii trecutului: Holocaust, Comunism sau evenimentele din Decembrie 1989. Toate țările serioase sunt preocupate de anticiparea viitoarelor cutremure geopolitice, încercând să înțeleagă specificul acestora și, mai ales, implicațiile politice, economice, militare, sociale sau ecologice.

construiesc ziduri de apărare iar alții mori de vânt."⁵³ Prin raportare la globalizare, țările lumii se împart în două categorii: cele care o înțeleg corect, se conectează la globalizare și beneficiază de pe urma oportunităților oferite și cele care, din motive ideologice sau religioase o resping și nu beneficiază de avantajele globalizării, devenind chiar victimele ei. Globalizarea este o realitate obiectivă a actualului sistem internațional, reprezentând pentru fiecare țară, în același timp, o oportunitate, dar și o provocare.

Oportunitățile țin de șansa dezvoltării comerțului, a schimburilor culturale și de informații, a unei mai rapide și mai profunde cunoașteri reciproce, ca și a unei mai bune cooperări internaționale pentru a gestiona marile probleme ale umanității și ale planetei, așa-numitele probleme globale.

Provocarea vine din noile riscuri și amenințări, care inevitabil afectează toate țările lumii, indiferent de gradul de dezvoltare. Ele sunt omniprezente în perioada modernă și se referă la noul tip de terorism, crima organizată, accesul la resurse, noile confruntări religioase sau ideologice, inclusiv un posibil război al fundamentalismului (extremismului) islamic împotriva Occidentului.

Din toată această nouă realitate, decurge și logica raportării la globalizare pentru o țară, respectiv, identificarea acelor modalități de a valorifica oportunitățile oferite de globalizare, paralel cu minimizarea riscurilor și amenințărilor specifice aceleiași globalizări.⁵⁴ Statele membre ale NATO și UE reprezintă zona lumii cea mai interesată în globalizare și în valorificarea oportunităților de afaceri oferite. Gestionarea globalizării devine preocuparea principală a Occidentului, cu atât mai mult cu cât capacitatea U.E., ca și a N.A.T.O., de altfel, de a-și asuma un astfel de efort este mai mare ca oricând: „*UE reprezintă un jucător global de prim rang, bine poziționat pentru a prelua conducerea procesului de globalizare.*”⁵⁵

Astfel, rezultă că România se supune aceleiași logici. Globalizarea dă o altă calitate și valoare apartenenței la grupări de state precum N.A.T.O. sau U.E. Globalizarea poate fi o oportunitate oferind un câmp de acțiune mult mai larg decât pe vremea comunismului. România *iși poate pune în valoare mai bine atuurile pe care le posedă.* Globalizarea face ca țările Mercosur⁵⁶ să fie interesate de zona Mării Negre sau a Europei de Est, având nevoie de România (o țară latină) și de portul Constanța ca posibilă poartă de intrare în Europa.

Tot globalizarea face ca România să devină o țară mult mai atractivă și mai interesantă pentru țări din zona Orientului Mijlociu sau a Nordul Africii. Globalizarea face ca România să fie o țară esențială pentru stoparea traficului de droguri spre Europa sau protejarea Occidentului de posibile migrații masive dinspre estul Europei

⁵³ Iulian Fota, *România*, 231

⁵⁴ Pentru identificarea oportunităților pe care le are România la nivel global este necesar să construim în proiect de țară, precum cel prezentat mai sus, la care să ne aliniem cu toții, indiferent că trăim în interiorul sau în afara ei.

⁵⁵ Iulian Fota, *România*, 232.

⁵⁶ Mercosur, sau „*Piața comună a sudului*” este o organizație din America de Sud. Țările membre sunt Argentina, Brazilia, Paraguay și Venezuela.

și Asia, dând o altă importanță și valoare țării noastre. Globalizarea poate constitui șansa de promovare la nivelul sistemului global, a inteligenței specifice românului, punând-o în slujba administrării problemelor omenirii.

Consider că este oportun pentru România să participe, alături de celelalte țări membre N.A.T.O. și U.E., la gestionarea globalizării. Va trebui să folosească și în interes propriu oportunitățile oferite de această globalizare, minimizând eventualele riscuri și dezavantaje. Viitorul Occidentului și, deci, și al României depind de modul în care globalizarea va fi gestionată. Numeroase alte argumente pot fi aduse în favoarea ideilor exprimate mai sus. *Însă ele au o forță însemnată, dacă sunt acceptate și puse în operă de către fiecare cetățean în parte prin cooperare și deschidere.*

Convingerea mea este că fenomenul globalizării este un proces inevitabil care va afecta pozitiv (sau negativ) fiecare țară de pe glob. Important, pentru România, este cum ne raportăm la acest proces. Nici prin prisma coordonatelor fizice (populație și teritoriu) și nici prin performanțele economice și politice nu se poate considera că țara noastră reprezintă un actor internațional predominant. [□] Dar asta nu înseamnă că nu putem deveni. Efectul globalizării s-a accentuat în special după sfârșitul Războiului Rece, lăsându-ne doar două opțiuni: fie ne conectăm la globalizare, adoptând un regim politic democratic, deschis, pluralist și liber, fie negăm societățile democratice și ne închidem, precum Coreea de Nord.

Prin prisma evoluțiilor politice de astăzi, România are nevoie de o largă majoritate politică care să identifice, prin cooperare, proiectul de țară care să ne propulseze în arealul țărilor dezvoltate. Lupta politică trebuie să fie o cale de democratizare a țării și nu una de distrugere a ei. Obținerea puterii politice nu este un scop în sine, ci doar *calea de a concepe și pune în practică un ideal național.*

În concluzie, ținând cont de complexitatea mediului de securitate global, mă întreb dacă o astfel de abordare integratoare mai este posibilă. Fructificarea oportunităților va depinde, în egală măsură, de evoluția relației transatlantice dintre S.U.A. și aliații europeni, dar și de capacitatea noastră de coagulare în jurul interesului național (pe care va trebui, în sfârșit, sa-l reidentificăm în perioada următoare).

ANALIZA PROBLEMATICII PROTECȚIEI INFRASTRUCTURILOR CRITICE LA NIVEL NAȚIONAL

ANALYSIS OF THE CRIME INFRASTRUCTURE PROTECTION PROBLEM AT NATIONAL LEVEL

Mr. dr. Cosma ROBIN¹

Rezumat

Acest articol abordează componentele conceptuale ale strategiilor naționale privind protecția infrastructurilor critice (PIC). La fel ca în alte țări, România nu doar își împarte infrastructura națională în sectoare critice, ci, mai degrabă, în mod distinct, le subdivide într-un inventar clasificat în subsectoare critice și chiar în liste de obiecte de infrastructură critică specifică. Acest material aduce în discuție importanța unui parteneriat public-privat pragmatic în consolidarea în continuare a rezilienței infrastructurilor critice (IC), dar susține, de asemenea, o bază juridică mai explicită pentru a oferi unele orientări mai clare în acest domeniu evolutiv de colaborare, foarte dinamic și volubil.

Cuvinte-cheie: urgenți, pregătire, reziliență, infrastructură critică

Abstract

This article addresses the conceptual components of National Critical Infrastructure Protection (PIC) strategies. As in other countries, Romania not only divides national infrastructure into critical sectors, but rather distinctly subdivides into an inventory classified in critical subsectors and even in lists of specific criticisms. This material calls into question the importance of a

¹ Inspectoratul pentru Situații de Urgență „Anghel Saligny” al Județului Vrancea. cosmarobin@gmail.com

pragmatic public-private partnership in further enhancing the resilience of Critical Infrastructures (ICs) but also advocates a more explicit legal basis to provide clearer guidance in this collaborative evolutionary field, very dynamic and voluminous.

Keywords: emergency, preparedness, resilience, critical infrastructure

Introducere

Societățile moderne sunt extrem de dependente de funcționarea continuă a infrastructurilor critice (IC). Acestea asigură disponibilitatea unor bunuri și servicii precum energia, comunicarea sau transportul. Deficiențele infrastructurilor critice pot genera repercusiuni grave asupra economiei și asupra populației. Un astfel de eșec ar putea chiar să pericliteze siguranța, securitatea și bunăstarea unei țări.

Protecția infrastructurii critice (PIC) reprezintă, prin urmare, un obiectiv de bază atât al activităților guvernamentale, cât și al celor private.²

Protecția infrastructurilor critice ca atare nu este un concept nou. În anumite zone ale IC sau în ceea ce privește riscurile sau contramăsurile specifice, există implementate deja diverse activități publice și private³.

Cu toate acestea, cele mai multe tendințe din ultimii ani, care, de asemenea, par să se continue în viitor, au sporit necesitatea de a promova o acțiune mai concentrată și de a avea o mai bună abordare pe diferite domenii. Consecințele relevante au derivat din globalizare ca o mega-tendință. Creșterea mobilității, atât la nivel național, cât și la nivel internațional, dar și în legătură cu aceasta, a susținut în continuare o diviziune a muncii, cultivând o producție complexă, dependentă nu doar de resurse, ci și de modul în care componentele procesualității productive se racordează și interacționează. Însă lumea nu numai că devine mai interdependentă din punct de vedere geografic, economic și politic, există de asemenea, o interdependență crescândă între toate sectoarele IC.

Aceste interdependențe intersectoriale sunt determinate, în primul rând, de proliferarea informațiilor și tehnologiilor de comunicare (TIC) în diverse domenii. Câmpurile și aplicațiile erau inițial controlate și gestionate de intervenții umane. Această inter-pătrundere prin TIC, nu numai că a crescut complexitatea și vulnerabilitatea sectoarelor fizice, dar, în același timp, și-a accentuat dependența de electricitate. Întrucât cea mai mare parte a infrastructurilor fizice din Europa a fost construită după Al Doilea Război Mondial, acestea au atins performanța și

² T. G. Lewis, Protecția infrastructurilor critice în zona Securității: Apărarea unei națiuni în rețea (2006), Wiley-Interscience

³ Aceste activități includ, de exemplu, programul național privind pregătirea pentru cutremure și prevenirea inundațiilor sau incendiilor

fiabilitatea operațională planificată. Împreună cu scăderea investițiilor și întreținerea redusă, datorită situației financiare și crizei bugetare din Europa și Statele Unite, infrastructura fizică devine neoperațională, dacă nu se prăbușește. Acest lucru este valabil în special în domeniul transporturilor și al energiei.

Compararea strategiei naționale privind PIC

O serie de țări au aprobat sau actualizat strategii naționale pentru PIC în ultimii ani. O comparație a diferitelor strategii arată că, în principal, acestea se concentrează asupra acestora următoarele aspecte:

- Promovarea dialogului și a cooperării (sectorial și trans-sectorial) prin formarea așa-numitelor „platforme” (Germania) sau „secretariate / consilii” (SUA, Australia), în care autoritățile publice, precum și operatorii IC, sunt reprezentați;

- Crearea directoarelor IC sau identificarea obiectelor critice individuale (de exemplu, Franța și Germania). În anumite cazuri, cu toate acestea, IC sunt identificate numai generic (de exemplu, „centrale electrice”), fără a specifica un obiectiv concret în cauză. Uniunea Europeană asociază, de asemenea, un inventar al CI în Europa pentru sectoarele energetic și de transport, cu un accent deosebit privind impactul transnațional al eșecurilor de infrastructură;

- Stabilirea conceptelor de protecție și a planurilor de infrastructură identificate ca fiind critice; de obicei se întâmplă în conformitate cu un proces predeterminat, cadru definit în strategie (în special în SUA).

Comparația arată, de asemenea, că niciuna dintre aceste strategii naționale nu fac declarații specifice privind deficiențele în sectoarele IC individuale, contramăsurile individuale sau costurile ulterioare de monitorizare sau măsurile necesare.

În schimb, accentul principal este pus pe asigurarea unei abordări unitare și cuprinzătoare în diferitele sectoare critice identificate în strategie.

Există, de asemenea, un consens destul de larg în principalele sectoare critice. Așa cum se arată în figura de mai jos în Canada, Germania, Olanda, Norvegia, Elveția și Statele Unite sunt următoarele sectoare considerate critice: tehnologiile energetice, de informare și comunicare, transportul, finanțele, sănătatea, alimente, apă, precum și guvern și administrație.

Aceeași listă este valabilă și pentru Uniunea Europeană cu excepția sectorului guvernamental și administrativ.

Infrastructure (<i>generic</i>)	USA	CAN	N	D	NL	EU	CH
Energy	X	X	X	X	X	X	X
Financial services	X	X	X	X	X	X	X
Health	X	X	X	X	X	X	X
Information and communication technology	X	X	X	X	X	X	X
Food	X	X	X	X	X	X	X
Transport	X	X	X	X	X	X	X
Water	X	X	X	X	X	X	x
Government and administration	X	X	X	X	X		X
Chemical industry	X	X		X	X	X	X
Emergency and rescue services	X	X	X	X	X		X
Cultural property	X	X		X			x
Post	X				X		x
Agriculture	X	X					
Defence			X		X		x
Arms industry	X	X					
Research				X		X	x

Nu există nici o definiție universal acceptată asupra infrastructurilor critice. Infrastructurile critice includ o gamă variată de sisteme industriale, activități și facilități care, pe de o parte sunt esențiale funcțiilor sociale de zi cu zi, iar pe de altă parte, este absolut necesar ca, în orice condiții, inclusiv în situația unor dezastre naturale, unor crize extrem de grave și chiar a unor războaie, funcțiile și serviciile economice și sociale să poată funcționa. Se știe, de regulă, în urma unui eveniment generator de situații de urgență, funcționarea infrastructurii critice este esențială. Existența unor căi de comunicație, a legăturilor telefonice, funcționarea rețelilor de alimentare cu energie și cu apă, deschiderea imediat (dacă au fost blocate) a drumurilor de importanță strategică țin de acel minim de infrastructură care trebuie să asigure supraviețuirea și crearea unor condiții absolut necesare pentru ca situațiile care au generat criza, conflictul, războiul sau calamitatea să fie soluționate cât mai repede.

O gamă variată a definițiilor infrastructurilor critice este prezentată și în Tabelul de mai jos.

SECURITATE ȘI APĂRARE ÎN SECOLUL XXI

Tabel. Definițiile naționale ale infrastructurilor critice⁴

Țara	Definiția națională a infrastructurii critice
Australia	„Infrastructurile critice sunt definite ca fiind resursele fizice, sursele de aprovizionare, tehnologiile informaționale și rețelele de comunicații care, în cazul în care sunt distruse, degradate sau indisponibile pentru o perioadă îndelungată, ar putea avea un impact semnificativ asupra bunăstării sociale sau economice a națiunii, sau care afectează capacitatea Australiei să realizeze apărarea națională și să asigure securitatea națională.” ¹
Germania	„Infrastructurile critice reprezintă organizațiile și resursele de importanță deosebită pentru o comunitate al căror eșec sau insuficiență ar provoca un deficit susținut de bunuri, întreruperi semnificative pentru ordinea publică sau alte consecințe dramatice.” ²
Uniunea Europeană	„Infrastructurile critice reprezintă un mijloc, sistem sau parte a acestora situate în statele membre, care sunt esențiale pentru menținerea funcțiilor sociale vitale, sănătatea, siguranța, securitatea, economia sau bunăstarea cetățeanului, iar perturbarea sau distrugerea lor are un impact semnificativ într-un stat membru ca urmare a eșecului menținerii a acestor funcții.” ³ (Art. II a, 2008/ 114/ EC)
SUA	Infrastructura „critică” este definită ca ansamblul de sisteme și active, fizice sau virtuale, atât de vitale pentru Statele Unite încât incapacitatea sau distrugerea lor are un impact semnificativ asupra securității economice naționale, a sănătății populației sau a siguranței naționale sau orice combinație a acestora. ⁴
România	Infrastructura critică reprezintă un element, un sistem sau o componentă a acestuia care este esențială pentru menținerea funcțiilor vitale ale societății, a sănătății, siguranței, securității, bunăstării sociale sau economice a persoanelor, și a căror perturbare sau distrugere ar avea un impact semnificativ la nivel național ca urmare a incapacității de a menține respectivele funcții. ⁵

Deși definițiile diferă de la o țară la alta, consistențe majore și similitudini-

⁴ Cosma Robin – Lucrare doctorat *Considerații privind managementul situațiilor de urgență din perspectiva asigurării protecției infrastructurii critice naționale*, pag. 14-15

cheie pot fi găsite în termenii de definire a infrastructurilor critice. În consecință, infrastructurile critice se caracterizează în multe țări prin următoarele atribute:

- Serviciile / sistemele / organizațiile au o semnificație esențială pentru funcționarea societăților;
- Avarierea / eșecul acestora ar putea provoca perturbări semnificative societăților.

Una dintre definițiile cele mai cuprinzătoare a fost elaborată de Strategia Internațională pentru Reducerea Dezastrelor a ONU.

Infrastructurile critice sunt, prin urmare:

„Structurile fizice primare, serviciile tehnice și sistemice, care, din punct de vedere social, economic sau operațional, sunt esențiale pentru funcționarea unei societăți sau comunități, atât în condiții de rutină cât și în condiții extreme de urgență. [...] Infrastructurile critice sunt elemente ale infrastructurii care sprijină serviciile esențiale într-o societate. Acestea includ elemente cum ar fi sistemele de transport, porturi aeriene și maritime, furnizarea energiei electrice și apă, sisteme de comunicații, spitale și clinici medicale, de pompieri și protecție civilă, de poliție și de servicii ale administrației publice „⁵.

Infrastructurile critice sunt de obicei împărțite în sisteme de infrastructură fizică și socio-economice. Infrastructurile critice fizice cuprind toate serviciile de bază cum ar fi tehnologiile de telecomunicații și de energie electrică, de alimentare cu apă, managementul deșeurilor, de transport sau de informații. Infrastructurile socio-economice includ următoarele servicii: sistemul sanitar și educațional, sistemul administrativ și cel al gestionării dezastrelor.⁶

Acestea pot exista în sectorul public sau privat, în funcție de modul în care acestea sunt deținute, administrate și reglementate. În unele cazuri, infrastructurile critice sunt gestionate cu competențe partajate între sectoarele public și privat. În cele din urmă, gradul de criticitate al unei infrastructuri este determinat de semnificația ei în ceea ce privește efectele asupra societății în cazul producerii unei avarieri⁷.

Există o importanță tot mai mare a PIC. PIC a devenit mai importantă atât datorită diverselor consecințe ale globalizării, cât și asupra mediului în schimbare și în continuă evoluție a amenințărilor⁸.

Provocarea pentru o politică eficientă în domeniul PIC este integrarea diferiților actori cu diversitatea lor și câteodată cu interese divergente. La fel de diversă și ce complicată, ca și aceste interese, ar putea fi și implementarea cu succes a politicilor și strategiilor PIC, acest lucru fiind posibil numai prin responsabilitatea

⁵ Strategia Internațională a Națiunilor Unite pentru Reducerea Dezastrelor - Terminologie pe reducerea riscurilor de dezastru, Geneva, 2009, pag 8

⁶ Cosma Robin – Lucrare doctorat *Considerații privind managementul situațiilor de urgență din perspectiva asigurării protecției infrastructurii critice naționale*, p. 16

⁷ Susanne, LENZ, *Vulnerabilitatea infrastructurilor critice*, BBK (Oficiul Federal pentru Protecție Civilă și Asistență în caz de catastrofe), Vol. 4, Bonn, 2009, p.19

⁸ Philip O'Neill, «Protejarea infrastructurii critice prin identificarea riscurilor de expunere la risc», 2013, p. 34-40.

comună. Aceasta necesită o abordare sistemică, nu numai când vine vorba de analiza spectrului global de risc, ci și atunci când se stabilește un set cuprinzător⁹ de măsuri. În mediul socio-politic de astăzi și, de asemenea, de mâine, securitatea poate fi optimizată și din contextul dinamicii acesteia. Acest lucru este în special adevărat, deoarece resursele sunt din ce în ce mai puține.

În acest context, inventarul IC joacă un rol important în alocarea resurselor limitate în conformitate cu cel mai mare beneficiu.

Inventarierea IC la nivel național s-a concretizat în anul 2012.

Inventarul IC a fost tot mai integrat în diferitele prioritizări și pregătiri, în activități de planificare și pregătire. Aceasta ar trebui să asigure alocarea cea mai rentabilă a resurselor, oricât de limitate ar fi acestea.

Având în vedere discuțiile actuale și în curs de desfășurare privind securitatea cibernetică, protecția datelor și integritatea datelor rămân priorități importante în ceea ce privește schimbul de date¹⁰.

Găsirea unui echilibru corect între schimbul de informații cu partenerii relevanți și – în același timp – protejarea informațiilor sensibile continuă să rămână la ordinea zilei. Cu toate acestea, ar trebui să fie clar că „critice” nu înseamnă automat vulnerabile, adică nu orice obiect de infrastructură critică este sau poate fi definibil ca vulnerabil și, ca atare, sub un curent sau amenințări persistente.

Ceea ce rămâne clar este că numai cooperarea și coordonarea intersectorială într-un parteneriat public-privat pragmatic și în curs de desfășurare poate spori gradul de dezvoltare a rezilienței IC.

În viitor, vor fi necesare reguli și reglementări mai explicite pentru a sprijini această colaborare și pentru a clarifica, în special, domeniile actuale de probleme juridice deschise privind IC.

Bibliografie

1. Cosma Robin – Lucrare doctorat *Considerații privind managementul situațiilor de urgență din perspectiva asigurării protecției infrastructurii critice naționale*

2. Philip O'Neill, *Protejarea infrastructurii critice prin identificarea riscurilor de expunere la risc*, 2013

3. Ravi Akella, *Analiza securității fluxului informațional în sistemele fizico-chimice*, Jurnalul internațional al protecției infrastructurilor critice (decembrie 2010)

4. Susanne, LENZ, *Vulnerabilitatea infrastructurilor critice*, BBK (Oficiul

⁹ Atenție la faptul că set cuprinzător nu înseamnă siguranță absolută, dar poate crea un mediu cât mai sigur dacă sunt analizate în detaliu pe scenarii de risc situațiile generatoare de urgențe.

¹⁰ Ravi Akella, «Analiza securității fluxului informațional în sistemele fizico-chimice», Jurnalul internațional al protecției infrastructurilor critice (decembrie 2010), p. 157-173.

Federal pentru Protecție Civilă și Asistență în caz de catastrofe), Vol. 4, Bonn, 2009

5. T. G. Lewis, *Protecția infrastructurilor critice în zona Securității: Apărarea unei națiuni în rețea* (2006), Wiley-Interscience

6. Directiva Consiliului 2008/114 / CE din 8 decembrie 2008 privind identificarea și desemnarea infrastructurilor critice europene și evaluarea necesității de îmbunătățire a protecției acestora

7. Liniile Directoare naționale pentru protejarea infrastructurii critice împotriva terorismului ale Guvernului Australian

8. Planul privind protecția infrastructurii critice naționale a Statelor Unite ale Americii: Departamentul pentru Securitate Internă 2009

9. Strategia Internațională a Națiunilor Unite pentru Reducerea Dezastrelor - Terminologie pe reducerea riscurilor de dezastre, Geneva, 2009

10. Strategia Națională pentru protecția infrastructurilor critice - Germania 2009

(Footnotes)

1 Liniile Directoare naționale pentru protejarea infrastructurii critice împotriva terorismului ale Guvernului Australian

2 Strategia Națională pentru protecția infrastructurilor critice - Germania 2009, p. 4

3 Directiva Consiliului 2008/114 / CE din 8 decembrie 2008 privind identificarea și desemnarea infrastructurilor critice europene și evaluarea necesității de îmbunătățire a protecției acestora

4 Planul privind protecția infrastructurii critice naționale a Statelor Unite ale Americii: Departamentul pentru Securitate Internă 2009, p.109

5 <http://ccpic.mai.gov.ro/> consultat la 02.04.2018

SUPTURI ALE MANEVREI STRATEGICE AEROSPAȚIALE ÎN RĂZBOIUL CONTRA-SIMETRIC (punct de vedere)

SUPPORTS DE LA MANŒUVRE STRATÉGIQUE AÉROSPATIALE DANS LA GUERRE CONTRE-SYMÉTRIQUE (opinion)

General de brigadă (ret) CS I dr. Gheorghe VĂDUVA¹

Résumé

La société de la connaissance, vers laquelle on se dirige avec gros pas, tende estomper les différences et annuler les extrêmes, ce que mènera à la diminution de la conflictualité endogène. Quand même, il ne sera pas possible que l'ontologie de l'existence et de développement de l'être humaine et des ces communautés sur la Terre pourraient exclure beaucoup de temps, peut-être jamais, ni les tensions internes qui produisent l'impulsion du mouvement et du développement, ni les défis exogènes qui entretient et entretiendront toujours le concept de sécurité, comme situation, et celui de la défense, comme système d'actions en vues de la protection contre n'importe quel ennemie qui attaquera, et de la conservation d'un potentiel de manœuvre stratégique adéquat – symétrique, dyssymétrique, asymétrique et contre-symétrique. L'espace du théâtre de bataille de l'avenir sera surement, l'espace Aero-cosmique et le cyber. Dans ces conditions, la manœuvre stratégique aérospatiale et cyber deviendra essentielle.

Mots-clefs: société de la connaissance, manœuvre stratégique aérospatiale, cyber

Introducere

Deși societatea cunoașterii, spre care ne îndreptăm cu pași repezi, tinde să estompeze diferențele și să anuleze extremele, ceea ce ar duce la diminuarea conflictualității endogene, se pare că ontologia existenței și dezvoltării ființei umane și a comunităților ei pe planeta Pământ nu va putea exclude, multă vreme, poate niciodată, nici tensiunile interne care generează impulsul mișcării și dezvoltării, nici provocările și amenințările exogene care întrețin și vor întreține mereu conceptul de securitate, ca stare, și pe cel de apărare, ca sistem de acțiuni în vederea luptei, inclusiv armate, împotriva oricărui inamic, și generării unui potențial de manevră strategică adecvată – simetrică, disimetrică, asimetrică și contra-simetrică. Spațiul esențial al viitorului teatru de confruntare va fi cu siguranță cel aero-cosmic, cel cibernetic și cel cognitiv.

Există cel puțin două categorii de determinări care generează o astfel de considerație: progresul imens al omenirii și dezvoltarea mijloacelor necesare folosirii, în interesul oamenilor, a spațiului aerian, și a celui cosmic, a cyberspațiului și a celui cognitiv; această realitate, cel puțin, într-o primă etapă, în lipsa unei amenințări cosmice sau extraterestre sesizabile și analizabile, nu va reduce conflictualitatea endogenă a omenirii, ci doar o va extinde semnificativ, în spațiul aerian, în cel cosmic și, evident, în cyberspațiu și în cognospațiu.

În aceste condiții, manevra strategică aerospațială și cyber-spațială devine esențială. Deși o astfel de aserțiune nu pare de fel încurajatoare, noi credem că ea își află argumentul în ceea ce este lumea astăzi: o imensă agitație de tip mușuroi, pentru supraviețuire, securitate și bunăstare (bunăstare pentru un număr restrâns de oameni), în condițiile unei uriașe și complicate conflictualități endogene, concomitent cu un recurs la inteligență, cunoaștere și creativitate pentru crearea mijloacelor necesare ieșirii voluntare din atracția pământului și accesării benefice a cyberspațiului, cosmospațiului și cognospațiului

Aerospațiul, cyberspațiul, cognospațiul

Deși trăiește dintotdeauna cu picioarele pe Pământ, omul se află, de când se știe, sub cupola cerului, a Universului și a Sinelui. Inclusiv faptul că, în condiția sa terestră, nu se sprijină cel puțin pe trei puncte, pentru a-și menține echilibrul, ci doar pe două, vine tot din acest dualism al propriei sale ființări: în ego și în expansiunea sa anti-gravitațională. Deși este legat de pământ, fiind chiar rob al Pământului (indiferent că este sau nu și un produs autentic al planetei), omul se roagă la cer, este legat de cer. Universul lui de speranță nu coboară în adânc, spre centrul Pământului, de care este strâns legat prin gravitație, dar la care nu va ajunge probabil niciodată,

pentru că, fizic, este deocamdată imposibil, ci undeva în cer, adică în cosmospațiu, adică în Univers. Lumina, cea care-i dă viață, vine de acolo. Tot acolo se află și acel spațiu necunoscut pe care el, omul, îl transformă pe zi ce trece în cognospațiu, în spațiu cunoscut. Acest dualism, pământ-cer, îl menține mereu într-o poziție verticală, ca și cum ar fi legat cu un fir de ață de zenit și, exact prin centrul Pământului, de nadir. Este posibil ca omul să nu fie chiar un produs al Pământului, ci să fi venit aici de undeva, poate chiar de pe Marte, atunci când vecina noastră, ce nu era încă roșie, și-a absorbit oceanele și a devenit aridă, roșiatică și nelocuibilă. Dar, desigur, omul, ajuns pe pământ, dacă lucrurile s-or fi petrecut așa, s-a adaptat între timp la condițiile noii sale locuințe. Însă, indiferent de modul cum a apărut omul pe pământ, este foarte clar că el ființează nu numai în sine, ci și într-un areal care-l menține atât la verticala centrului planetei Pământ, perpendicular pe tangenta la punctul său de impact cu circumferința planetei, cât și ancorat la un punct de atracție de undeva din univers, care-l menține, cât este viu și conștient, în poziție verticală. Cât va trăi pe planetă, omul va tinde totdeauna să ajungă în acel punct de undeva din Univers. Și, probabil, că de aceea a inventat zborul...

Dincolo de metaforă și de speculație, există o realitate care se relevă din ce în ce mai mult, pe măsură ce cognospațiul se extinde. Acest cognospațiu are cel puțin două dimensiuni: una care constă în ce știm și în ce aflăm zi de zi din universul fizic care ne înconjoară și cea de a doua, care se materializează în patrimoniul cognitiv al fiecăruia dintre noi și al omenirii, în ansamblul ei.

Cognospațiul este spațiul cunoscut de către om, cel care adăpostește procesualitatea cunoașterii, patrimoniul cognitiv și care generează idealul cognitiv. *Aerospațiul* este spațiul aerian din jurul planetei, care se continuă cu ceea ce noi numim cosmospațiu. Așa cum bine se știe, în cosmospațiu nu există aer. Aerul este doar un înveliș al planetei Pământ. Aerospațiul, ca și hidrospațiul și litospațiul, este vital pentru om, pentru că aici se află aerul pe care-l respiră și oxigenul care întreține viața. Tot pe aici pătrund razele solare care fac posibilă viața, dar și radiația solară și cosmică nocivă, radiație care, dacă n-ar fi deviată masiv de magnetismul planetei pe acele centuri denumite Van Allen, viața n-ar fi posibilă pe Terra.

Așadar, aerospațiul nu este doar un rezervor de aer respirabil, care întreține viața pe Pământ, ci și un teatru de război, un câmp de luptă a ionosferei cu radiația solară și cosmică nocivă, cu meteoriții și alte corpuri cerești etc. Toate aceste lucruri se cunosc destul de bine de către locuitorii Terrei, dar nu îndeajuns pentru a înțelege în profunzime importanța colosală a acestui spațiu, atât pentru existența planetei și, implicit, pentru biosferă, cât și pentru existența ființei umane.

Oamenii au vrut, totuși, dintr-un impuls ancestral al cunoașterii (pentru că omul este o ființă cognitivă), să știe și ce se află dincolo de ceea ce se vede. Și, desigur, pentru aceasta, au inventat zborul. Zborul, pentru a vedea Terra de sus, dar și zborul pentru a ajunge tot mai sus și tot mai departe. Dar tot, absolut tot ce a descoperit sau a inventat ființa umană se supune naturii umane, iar natura umană

este, din păcate, sau, poate, din fericire, una de tip neliniștit și conflictual, de cele mai multe ori opusă naturii Terei. Astăzi, omul este pe cale de a muta masiv războiul lui fratricid, pentru că toți oamenii sunt frați, în spațiul aerian, în cyberspațiu, în cosmospațiu și, neîndoielnic, în cognospațiu.

Din păcate, ființa umană a transformat și acest spațiu aerian, dumnezeiesc de important pentru existența noastră, într-un teatru de confruntare. Și, aproape tot ce a creat omul a vizat, în primul rând, supraviețuirea sa și, în al doilea rând, puterea. Pentru că, deși există pe lume și cooperarea, și înțelegerea, și prietenia, și iubirea, și respectul și toate celelalte calități și sentimente care fac din om o ființă inteligentă și uneori chiar și nobilă, coexistă, în aceeași măsură, și competiția, și adversitatea, și ura, și invidia, și lăcomia și, mai ales, setea pentru putere discreționară. Iar aceste caracteristici de sub axa care separă binele de rău, sunt, de fapt, cele care convertesc omul, cum spuneau anticii, în lup pentru om. De aceea, omul a extins sau este pe cale de a extinde războiul – ca mod de confruntare cu alt om, folosind toate armele posibile – în toate spațiile cunoscute, inclusiv în cele în care nu are încă acces.

Pentru aceasta, omul și comunitățile sale se înarmează continuu. Marile puteri actuale se înarmează asiduu. Și chiar dacă există sute de tratate, convenții și fel de fel de acorduri de dezarmare, de limitare a armamentelor, de neînarmare, de neproliferare, de interzicere etc. etc., nimic nu-l scoate pe om, nici măcar spectrul propriei sale dispariții, din această foame continuă de arme și de mijloace de distrugere în masă sau de supunere, dacă se poate necondiționată, a celuiilalt. Înarmarea de azi este, ca și cea de ieri, continuă și tenace, dar la un nivel mult superior al spiralei. Mințile cele mai strălucite, inteligențele cele mai agere, abilitățile cele mai performante sunt centrate pe inventarea celor mai sofisticate și mai teribile arme, de la cele clasice la cele nucleare, de la cele geofizice și geo-climatice la cele cognitive, de la cele de manipulare la cele de inducere în eroare, de la cele inerte la cele inteligente.

Războiul permanent în care se află azi omenirea este o continuare a celui de ieri, iar cel de mâine va fi o continuare a celui de azi. Cel de azi este un război nelimitat, care se duce, practic, prin toate mijloacele posibile, continuând, mai precis, punând în operă politicile și deciziile politice ale celor care au iluzia că pot conduce lumea. Chiar dacă toți oamenii războinici fac parte din aceeași tagmă, competiția lor a dobândit o nouă calitate, aceea de a fi contra-simetrică. Așadar, principala caracteristică din etapa actuală a războiului nelimitat, este contra-simetria. Deși aproape toate politicile, strategiile, forțele, mijloacele, resursele, metodele și procedurile sunt asemănătoare și tind, precum cristalele, spre forme și formule perfecte – toți beligeranții întâlnindu-se în același ideal de perfecțiune –, ele diferă extrem de mult, datorită diversității, fluidității și perversiunii intereselor și mobilurilor pentru care fiecare identitate războinică – și aproape toate marile identități ale hominienilor de pe Terra sunt, nolens, volens, războinice – se înarmează. Oamenii se bat pentru orice: pentru bani, pentru avere, pentru ambiții, dar mai ales pentru putere, pentru resurse, pentru piețe, pentru influență. Așa a fost mereu, așa este azi și, probabil, tot

așa va fi și mâine.

Paradigma contra-simetrică și epoca hipersonică

Oamenii se războiesc în tot și în toate, cu toate armele – politice, economice, sociale, informaționale, mediatice, psihologice și, înainte de toate, cu cele militare –, practic, în toate spațiile existente. Dar în acest început de mileniu, trei dintre acestea devin predilecte: spațiul aeriano-cosmic, cyberspațiul și cognospațiul. Spațiul aerian este stric legat de cel terestru, devenind aero-terestru, dar nu doar ca o prelungire a celui terestru și a celui maritim, respectiv, aero-terestru și aero-naval, ci ca un pivot al acestora. Componenta aeriană, cea cyber și cea cognitivă se găsesc deja în toate celelalte categorii de forțe care se confruntă într-un teatru de război, de orice natură ar fi acesta.

Componenta aeriană, mai exact, aerospațială, nu este doar un termen mediu într-un raționament de tip deductiv, ci componenta de integrare, așa cum sunt și componentele cyber și cognitivă. Această nouă paradigmă a războiului nelimitat și cu orizonturi mișcătoare dă multiplicității și complexității confruntărilor (în marea lor majoritate, de tip hibrid) o perspectivă greu controlabilă, chiar haotică. Și chiar dacă războiul, ca fenomen social-politic complicat, ca o continuare a politicii prin mijloace violente, prin arme violente, este încă perceput ca extrem de riguros, cu principii și reguli ce vin de milenii, realitățile de azi îl scot din determinismul de tip mecanicist și îl introduc într-un nou tip de determinism, dinamic și complex, cu evoluții imprevizibile și greu controlabile, chiar haotice. Toate cele trei componente ale confruntărilor care au loc în noul tip de război – aerospațială, cyber și cognitivă – scot războiul din limitele sale tradiționale și îl ancorează în nelimitat, în necontrolabil, în haotic. În acest tip de confruntare, simetriile sunt temporare și relative, așa cum sunt și echilibrele, întreaga procesualitate a războiului fiind modelabilă doar prin ecuații nelineare, întrucât cel mai riguros și mai precis fenomen generat de oameni a trecut dincolo de orice limite, a ieșit din orice repere și a devenit dependent nu de vreo certitudine, ci de o imprevizibilitate, cea a dinamicii și complexității evenimentelor și acțiunilor.

Caracteristica războiului în care ne aflăm este îndepărtarea de condițiile inițiale și imposibilitatea de a-i cunoaște, în timp util, efectele, parametri și condițiile ulterioare. În acest vortex, intră, practic, toate nivelurile războiului, de la cel decident (politic), la cel strategic, dar și la cel operațional și la cel tactic, întrucât spațiile dintre ele se micșorează, fiecare depinzând nu de rigoarea și fixismul condițiilor inițiale, caracteristici care, azi, nu mai există, ci de fluiditatea și variabilitatea lor.

Vectorii care determină această nouă paradigmă contra-simetrică a noului război sunt asemănători celor care corectează tot timpul traiectoria rachetei hipersonice, pentru a o face invulnerabilă la acțiunile actualelor sisteme antirachetă.

Dar, mâine, și acestea se vor perfecționa. Acest vortex tehnologic cu determinări care vin din capacitatea imensă a omului de a inventa și a inova, angrenează absolut tot: decizia politică, economia, finanțele, informația, comunicarea, cunoașterea, războiul ca atare, cu toată gama lui de strategii, operații și acțiuni, gândirea, modul de a raționa, ființa umană.

Vortexul care generează astfel de contra-simetrii provine, în primul rând, din vectorul tehnologic aerospațial, cyberspațial și cognospațial. Mijloacele aerospațiale sunt strâns legate de cele cognitive, de capacitatea omului de a crea noi tehnologii și noi mijloace necesare pentru a configura strategic și a pune în aplicare o decizie politică sau alta și, evident, de modul în care se generează o astfel de decizie.

Esența confruntărilor de azi și de mâine constă nu în atingerea simetriilor, ci în spargerea lor și în generarea unui dezechilibru – fie el și relativ –, care să permită, să faciliteze și să asigure lovirea rapidă și masivă a celui alt.

În teatrele de război actuale, au câștig de cauză cei care realizează dezechilibre și lovesc în acel loc vital (sau doar vulnerabil), la momentul potrivit, folosind mijloacele cele mai eficiente: transmisii video în direct, ziare, mijloace aeriene, mijloace cyber, forțe speciale, forțe de lovire nimicitoare și analize științifice.

Toate operațiile militare din războaiele acestui început de mileniu, deși au început într-un spectru simetric, forță contra forță, s-au derulat în toate dimensiunile posibile – *simetrice* (războiul de opt ani dintre Iran și Irak, din septembrie 1980 până în august 1988), *disimetrice* (bombardarea Iugoslaviei din 1999), *asimetrice* (războiul din Afganistan din 2001 până în prezent), *hibride* (conflictul armat din Ucraina) – dar, în ansamblu, esența lor a fost contra-simetrică. Tipul cel mai concludent de război contra-simetric este cel care se desfășoară acum în Siria, dar și cel declanșat, la scară politico-militară și metastrategică, odată cu redeschiderea faliei strategice Marea Neagră – Marea Baltică, exact prin inima geografică a Europei.

Summit-ul de la Vilnius din noiembrie 2013 a fost considerat de Rusia ca o trecere de către Occident a liniei roșii. Cele șase țări estice (Belarus, Ucraina, Republica Moldova, Georgia, Armenia și Azerbaidjan), dar mai ales Ucraina și Belarus, erau considerate de Rusia ca făcând parte din zona sa de siguranță strategică nemijlocită, deși aceste țări s-au desprins de fosta Uniune Sovietică și au devenit suverane și independente, având toate drepturile din lume, inclusiv de a se asocia sau alia cu cine doresc. Viziunea geopolitică și geostrategică a marilor puteri n-a fost însă niciodată conformă cu Dreptul Internațional, ci doar cu interesele lor esențiale.

Profitând de precedentul Kosovo, Rusia a reanexat Crimeea, a înarmat (probabil, din timp) rebelii rusofoni din Estul Ucrainei și, după cum spun documentele oficiale ale NATO (Declarația de la summit-ul din Țara Galilor), a declanșat un război hibrid care nu s-a încheiat nici azi, ci doar s-a oprit, conform unui acord de încetare a focului. Rebelii dispuneau inclusiv de rachete sol-aer BUK, de proveniență rusească. De aceea, componenta aeriană a acestui conflict a fost redusă. La un moment dat, Ucraina, care a folosit limitat și aviația, a pierdut 14 avioane și elicoptere, de unde

rezultă că rebelii dispuneau de mijloace sol-aer performante și că erau antrenați să le folosească.

Războiul din Ucraina nu este însă important prin folosirea componentei aeriene, ci prin crearea unei situații strategice complicate, care a dus, de fapt, la redeschiderea faliei strategice Marea Neagră – Marea Baltică și activarea unor dispozitive ale Rusiei și ale NATO pe acest ax. Rusia a continuat să concentreze forțe în cele două comandamente strategice (districte militare) de pe ax, respectiv, Sankt Petersburg, la Marea Baltică, și Rostok pe Don, la Marea Neagră, concomitent cu dislocarea unor forțe de manevră substanțiale în enclava Kaliningrad și în Crimeea, în Marea Baltică și în Marea Neagră.

Cu prima ocazie, Rusia a ieșit brusc și surprinzător pe culoarul strategic Marea Neagră – Marea Mediterană, dar nu prin strâmtoni, ci prin intervenția rapidă și consistentă, în primul rând cu forțe aeriene și forțe speciale și, totodată, cu forțe navale și, bineînțeles, cu un dispozitiv aero-cosmic de supraveghere strategică. Vectorul aero-spațial al Rusiei a ajutat la schimbarea situației strategice din Siria și a reușit să arate că și-a revenit substanțial, din punct de vedere militar, după căderea de după 1991.

La 17 noiembrie 2015, Rusia a folosit 20 avioane bombardament strategic cu rază mare de acțiune, pentru lovirea, cu arme de înaltă precizie, a orașului sirian Raqqa, fieful Statului Islamic. Este pentru prima oară când Rusia folosește, în mod real, într-un război, bombe și rachete de mare precizie lansate de la bordul unor avioane de bombardament moderne sau modernizate. Avioanele Tu-22M3 au parcurs 4.500 km în 5 ore și 20 de minute, Tu-160, lansator de rachete strategice, a străbătut distanța de 6566 km, de la bază până la Raqqa, în 8 ore și 20 de minute, iar Tu-95MC în 9 ore și jumătate. Cele 20 de avioane au largat 34 de rachete de croazieră. De asemenea, aceste bombardiere au lansat, pentru prima dată, o rachetă de croazieră de ultimă generație, Kh-101, care are o bătaie de 5.500 km. Directorul Grupului Tactical Missiles Corporation, care a creat această rachetă, a specificat că, privind conceperea armelor tactice de înaltă precizie cu rază lungă de acțiune, Rusia se apropie de Statele Unite, chiar depășindu-i pe americani în anumite domenii.

Desigur această manevră este disproporționată, dacă se are în vedere că Statul Islamic nu dispune de aviație, nici de suficiente mijloace sol-aer, iar unii analiști apreciază această intervenție fie ca o acțiune disproporționată, fie ca o răzbunare pentru doborârea, la 31 octombrie 2015, de către SI, a unui avion de linie al companiei rusești Kogalymavia, cu 224 de persoane la bord, fie ca o demonstrație de forță care să fie vizibilă peste tot, dar mai ales acolo unde trebuie. Din punct de vedere militar, este însă clar că, în războiul din Siria, nu există ținte care să justifice ridicarea în aer a 20 de bombardiere strategice cu rază lungă de acțiune.

Aceste avioane, ca și altele, încep să fie deja privite cu nostalgie, oricât ar fi ele de moderne, întrucât a debutat deja *epoca hipersonică*. Tot ce se va realiza de acum înainte va purta amprenta vitezelor hipersonice, sau nu va conta prea mult în

manevra strategică, operațională și chiar tactică din războiul viitorului.

Așa cum bine se știe, o mare parte din avioanele de generația a șasea vor fi fără pilot. Pentagonul a testat deja, în 2010, avionul hipersonic fără pilot *Falcon HTV-2*. Acest avion a fost proiectat să atingă viteza de 20.900 km pe oră.¹ După 9 minute, avionul s-a prăbușit în ocean, probabil din cauza supraîncălzirii învelișului de protecție, un aliaj din carbon, ca al rachetelor cosmice, dar testarea a continuat și în 2011. În prealabil, el a fost, desigur, testat pe computer și în tuneluri de vânt. Chinezii construiesc, de asemenea, un tunel aerodinamic de mare putere, pentru testarea de avioane și de rachete care ar putea atinge viteza de 12.000 km pe oră. Respectivul tunel de vânt va avea o lungime de 250 de metri și va permite testarea unor zboruri cu viteze între 10 Mach și 25 Mach (12.250 – 30.600 km/h). Chinezii spun că tunelul acesta va fi cel mai rapid din lume și va ajuta la conceperea unor avioane spațiale.²

Americanii au astfel de tuneluri încă din anii 1980, și nu se poate spune că țara celor patru dragoni le depășește; cel mult le egalează, după cum a spus un oficial chinez.

Aceste avioane și rachete hipersonice sunt revoluționare. Potențial, ele nu pot fi detectate și lovite de sistemele de apărare aeriană actuale.³

China a testat o rachetă hipersonică (WU-14, în terminologie americană), lansată asupra unei rachete balistice chineze, atingând o viteză de 10 Mach.⁴

Beijingul și Washingtonul sunt angajate în dezvoltarea de rachete care pot zbura la viteze hipersonice și potențial capabile să nu fie detectate de sistemele de apărare aeriană adverse.

Proiectul hiperavionului american creează condiții pentru a se materializa un concept nou, cel al epocii hipersonice. Scopul acestui proiect american este acela de a se realiza un avion care să asigure lovirea oricărei ținte de pe glob, într-o oră. În aceeași notă se înscrie și proiectul noului bombardier strategic invizibil american cu bătaie foarte lungă, B-21, cel care va înlocui, în anii următori, bombardierele B-1 și B-52.

Duminică, 11 martie 2018, Rusia a testat racheta hipersonică Kinjal, care a fost lansată dintr-un avion de MiG-31. Raza de acțiune a acestei rachete este de peste 2.000 de kilometri, iar viteza mai mare de 10 Mach. Președintele Rusiei, Vladimir Putin, a afirmat că, deși există întârzieri tehnologice ruse în alte domenii, această rachetă este unică în lume. Ea face zadarnic scutul antirachetă american. Racheta are capacitatea de a-și modifica și corecta traiectoria, în orice condiții de mediu, ceea ce

¹ <http://www.ziare.com/international/americ/armata-sua-testeaza-cel-mai-rapid-avion-vezi-ce-viteza-poate-atinge-video-1113504>

² <https://www.agerpres.ro/stiintatehnica/2018/03/20/china-construieste-un-tunel-aerodinamic-foarte-puternic-pentru-a-testa-avioane-si-rachete-hipersonice--76813>

³ *Ibidem*.

⁴ Sursa: <http://www.ziare.com/international/china/o-arma-supersonica-testata-de-china-pentagonul-se-simte-amenintat-1277340>

face imposibilă localizarea ei de către radare.⁵

Compania ruso-indiană *BrahMos Aerospace* a anunțat că a realizat cea mai rapidă rachetă de croazieră supersonică din lume. Racheta *BrahMos* are o bătaie de 299 km și echipează toate categoriile de forțe. Se preconizează ca, în următorii ani, să fie realizată și varianta hipersonică.

Chinezii se tem de această rachetă intrată deja în înzestrarea Forțelor Navale Indiene, dar, la rândul ei, și China a trecut deja la producția unei rachete hipersonice, precum și a avionului supersonic invizibil Chengdu J-20, în timp ce un alt prototip, J-31 Gyrfalcon, avion de generația a 5-a, se dezvoltă concomitent. Rușii și-au modernizat forțele strategice nucleare, dotându-le cu racheta balistică Topol și Topol M (variante mobilă) și alte tipuri performante, iar submarinele și unele nave de suprafață, cu varianta navală a acestei rachete, Bulava. A se adăuga noile rachete de croazieră, modernizarea avioanelor de bombardament strategic cu bătaie lungă, în special a celor supersonice. Anul trecut, în august, grupul Tupolev a livrat Forțelor Aerospațiale Ruse, două bombardiere Tu-97MS și un purtător de rachete strategice, Tu160, cel mai mare și cel mai puternic din întreaga aviație militară. Dar nu numai atât. Epoca în care trăim este o epocă a saltului incredibil, a saltului în hipersonic, cel care va da o nouă dimensiune nu numai oricărui tip de confruntare, ci chiar și civilizației. Din punct de vedere al culturii tehnologice, ne aflăm, se pare, la începutul civilizației hipersonice, iar din punctul de vedere al cunoașterii, la debutul cognocivilizației.

Se pare că deja a intrat în producție de serie singurul multirol supersonic invizibil rusesc de generația a 5-a, avionul Suhoi 57, capabil să folosească hiperarme. În aceeași notă a modernizării și consolidării forței aerospațiale din toate componentele Armatei Ruse, aviația Flotei Ruse a Mării Negre a primit deja o escadrilă de Suhoi Su-30SM.

Rusia și China vor crea, împreună un bombardier din noua generație, în timp ce americanii își propun să realizeze bombardierul B-1B Lancer și bombardierul greu, invizibil B-2 Spirit.⁶

Obiectivul bombardierului strategic modern este acela de a deveni o platformă pentru lansarea unor rachete de croazieră cu bătaie medie, zona de lansare situându-se în afara apărării sol-aer a inamicului.

În aprilie 2017, un număr 20 de aeronave *Tu-160*, *Tu-95MS*, *Tu-22M3*, *Tu-134UBL* și *IL-78* din Forțele Aerospațiale Strategice ruse de pe zece aerodromuri din partea europeană a Federației Ruse, au efectuat exerciții cu trageri în trei poligoane, de reinstalare pe aerodromuri operaționale, de lansare a rachetelor de croazieră aer-sol și de realimentare în zbor.

Războiul din Siria este una dintre formele babiloniene, de harababură, a acestui război contra-simetric. Este foarte greu să desprinzi principalele linii directoare, în

⁵ <https://www.hotnews.ro/stiri-international-22335682-video-rusia-testat-noua-racheta-hipersonica-kinjal.htm>

⁶ <https://fr.sputniknews.com/defense/201403101022767554-la-russie-et-la-chine-vont-creer-ensemble-un-bombardier-de-nouvelle-generation/>

afară de aceea că americanii sprijină rebelii și sunt împotriva regimului Assad al Bashar, pe când rușii consideră că regimul din Siria este unul rezultat din alegeri, deci legal și legitim, și de aceea îi acordă ajutor să-și elibereze țara, luptând în același timp împotriva Statului Islamic și a teroriștilor jihadiști, care reprezintă o amenințare și pentru Rusia, iar toate celelalte grupări au, acolo, fel de fel de interese. Kurzii vor crearea statului kurd, SI dorește crearea Marelui Califat, opoziții vor căderea guvernului și a regimului Assad, iar vecinii vor și ei fiecare altceva.

În septembrie 2017, americanii au inaugurat, în mod oficial, prima lor bază militară în sudul Israelului, la Neguev. Această bază s-a constituit din 2008, pe un vârf de munte în deșertul Neguev, fiind prima bază străină pe teritoriul Israelului. Ea aparține Comandamentului Apărării Aeronautice al Americii de Nord (NORAD). Un radar american de înaltă tehnologie a fost instalat în vârful muntelui Har Keren, pentru a detecta și urmări orice decolare de avion sau lansare de rachetă pe o rază de 1.500 km, în măsură să acorde Israelului 60-70 secunde prețioase pentru a reacționa, în situația în care Iranul lansează o rachetă împotriva statului evreu.⁷ Și Israelul are propriul sistem, dar cu o rază de acțiune mult mai scurtă. Datele sunt foarte importante pentru Israel, dar Tsahal (Armata Israeliană) nu are acces la toate aceste date. Prin această bază, americanii au și posibilitatea să supravegheze activitatea de pe aerodromul din Latakia și chiar din sudul Rusiei. Pe fondul încordării relațiilor dintre Israel și Iran, Forțele Aeriene Israeliene au întreprins, la 22 mai 2018, pentru prima oară, în luptă, în Siria, un avion F-35, avionul cu cea mai înaltă tehnologie existentă pe Terra, în Siria, pentru lovirea unor obiective.⁸

Datele de mai sus sunt luate din spațiul public. Sunt însă suficiente pentru a arăta că forțele aero-spațiale ale lumii devin tot mai puternice, iar principalul teatru al acestui nou tip de război nelimitat, pe care noi îl numim, din motivele subliniate mai sus, război contra-simetric, devine aerospațiul, cyberspațiul și cognospațiul.

În loc de concluzii

Este evident că, în condițiile războiului contra-simetric, ale unui război în care nimic nu se potrivește, ci totul se configurează după repere și parametri flexibili, manevra cea mai rapidă, cea mai subtilă și cea mai eficientă – probată deja în războaiele din acest început de veac – este cea aerospațială. Modul în care se efectuează o astfel de manevră este, în opinia noastră, asemănătoare cu războiul din care face parte: flexibilă, variabilă, schimbătoare, cu intensități și parametri diferiți, cu configurații fluide și aleatorii, surprinzătoare, intensă, cameleonică și imprevizibilă. Forța sau gruparea de forțe care participă la o astfel de manevră are sau poate să aibă o compunere extrem de diferită, întrucât ea se efectuează, deopotrivă, în spațiul aerian, în cyberspațiu și în cognospațiu, cu intensități diferite și având o amploare

⁷ <https://benillouche.blogspot.ro/2017/09/base-militaire-americaine-au-neguev.html>

⁸ <http://www.opex360.com/2018/05/22/f-35-a-ete-engage-premiere-combat-force-aerienne-israelienne/>

SECURITATE ȘI APĂRARE ÎN SECOLUL XXI

capabilă să se autoregleze, în funcție de toți factorii din teatru sau din afara acestuia.

Elementul principal al acestui tip de manevră este vectorul aerian, dar lui i se adaugă și mulțimea vectorilor sol-aer, navă-aer, a vectorilor cyber și a cognovectorilor. Războiul de azi și, mai ales, cel de mâine, se desfășoară în toate mediile și prin toate mijloacele posibile. El se deosebește de confruntările obișnuite, de concurență și competiție, prin faptul că pune în operă politici prin care se urmărește nimicirea celuilalt, falimentarea unor întreprinderi, ruinarea unor economii, distrugerea unor țări, prin toate mijloacele posibile, de la cuvânt, la rachetă hipersonică.

(Endnotes)

1 General de brigadă (ret) CS I dr. Gheorghe Văduva, fost redactor-șef al ziarului „Observatorul militar” și șef al Grupului de Presă al Armatei, este cercetător științific gradul I, membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru al Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România, președinte al Asociației „Presamil” a ziaristilor militari profesioniști din România, redactor șef al revistelor „Univers Strategic”, indexată în baza de date internaționale EBSCO, și „Orizont Cultural XXI”; a scris și publicat peste 50 de volume (lucrări de geopolitică, geostrategie, artă militară, romane, eseuri, versuri, note de călătorie etc.), precum și numeroase studii, eseuri și articole pe o tematică foarte diversă.

TABĂRA MILITARĂ DE LA FURCENI ÎN PERIOADA 1869-1918 Partea I - Înființarea taberei

THE MILITARY CAMP FROM FURCENI DURING 1869-1918 Part I- The establishment of the camp

Paul AELENEI

Abstract

Tabăra de instrucție permanentă de la Furceni a marcat un pas deosebit de important în modernizarea armatei române de după Unirea Principatelor, având în vedere contextul politico-militar al vremii. Această tabără a avut o importanță deosebită atât prin locul amplasării, al numărului de soldați, al echipării acestora, al categoriilor de arme cât și prin amploarea exercițiilor militare efectuate în zona menționată. Activitățile desfășurate în cadrul acestei tabere au contribuit la dezvoltarea capacității combative a trupelor române, aceasta fiind demonstrată în timpul luptelor din Războiul de Independență al României din 1877-1878.

Cuvinte cheie : Alexandru Ioan Cuza, Domnitorul Carol I, Tabăra de la Furceni, Siret, armata, infanterie, artilerie, vânători, geniu, cavalerie, miliție, călărași, dorobanți

Summary

The permanent camp from Furceni marked an important step in the modernization of the Romanian army after the Union of the Romanian Principalities, taking into account the political-military context of the time. This camp had a great importance both in terms of location, number of soldiers, equipment, weapons categories and the extent of military exercises in the area. The activities carried out within this camp contributed to the development of

the fighting capacity of the Romanian troops, which was demonstrated during the battles of the War of Independence of Romania in 1877-1878.

Keywords: Alexander John Cuza, Prince Carol I, Furceni, Sereth, army, infantry, artillery, military-genius, cavalry, militia, soldiers

Reformele militare din timpul lui Cuza și Carol I

Tabăra militară de la Furceni a fost prima și cea mai mare tabără permanentă de instrucție din țară. Aceasta a avut un efectiv de 12000 de oameni, fiind alcătuită din regimente de infanterie, artilerie, vânători, geniu, cavalerie, miliție, călărași, dorobanți etc. În caz de necesitate, efectivul putea fi mărit până la 20000 de oameni. Pentru o mai bună înțelegere a motivului și momentului înființării acestei tabere, este bine să înțelegem mai întâi care a fost contextul politic intern și internațional al vremii, ce a dus la necesitatea organizării acestei unități de instrucție permanentă de asemenea anvergură.

După alegerea lui Alexandru Ioan Cuza în 1859 ca domnitor al Principatelor Române, acesta va începe o serie de reforme care vizau adaptarea legislației și administrației la noile cerințe impuse de situația politică și economică a țării. Se cuvine să menționăm mai întâi de toate că domnitorul a fost ofițer, mare patriot și un vizionar cu perspective largi, care și-a dorit crearea unui stat unitar, modern și puternic. Reformele impuse de Cuza au vizat cele mai importante domenii de activitate, dar, în momentul de față, ne vom îndrepta atenția doar spre reforma sistemului militar.

Având în vedere faptul că Imperiul Otoman și Austria nu recunoșteau Unirea, domnitorul era conștient de faptul că cele două puteri aveau în vedere o intervenție militară. Nici Rusia nu era o țară care trebuia ignorată. În aceste condiții, apărarea independenței naționale și integrității teritoriului noului stat, depindea de capacitatea de luptă a armatei. Pentru aceasta, era nevoie de o armată nouă cu o organizare și o dotare corespunzătoare, superioară celei existente până atunci. Prin urmare, domnitorul face un prim pas pentru reforma militară și unește cele două armate din Moldova și Țara Românească, în primăvara anului 1859, în tabăra de la Florești, lângă Ploiești. Locația aleasă de Cuza nu era deloc întâmplătoare, tabăra fiind situată relativ la mijlocul distanței dintre Austria și Turcia.¹

Scopul principal al acestor reforme era extinderea numărului de oameni, recrutarea acestora făcându-se la nivelul întregii societăți, din toate clasele sociale. În continuare, după crearea taberei de la Florești, doi ani mai târziu, în 1861, domnitorul a organizat în București taberele de la Floreasca, Malmaison și Colentina. În 1863 a fost înființată la Cotroceni o nouă tabără militară care avea un poligon de tragere

¹ Ionela Simona Mircea, *Cuza și reforma armatei*, <http://www.dacoromania-alba.ro/nr53/cuza.htm>, f.a., accesat 18.12.2017

modern.²

Reformele vor continua în armată pe mai multe planuri. La 12 noiembrie 1859, a fost creat Statul major general, iar în 1862, prin contopirea celor două ministere de război din Moldova și Țara Românească, a fost înființat Ministerul de Război al Principatelor Unite. Printre principalele obiective au fost restructurarea, reorganizarea și consolidarea noii armate prin mărirea numărului de oameni, diversificarea armelor, crearea învățământului militar, introducerea uniformei și a echipamentului unitar unic, precum și inițierea unei industrii de armament.

Din punct de vedere legislativ, au fost emise legi importante cum ar fi Regulamentul serviciului interior și Legea ierarhiei militare din 1862, Regulamentul serviciului soldei din 1863, Legea pentru organizarea puterii armate în România, adoptată în noiembrie/decembrie 1864, Legea asupra poziției ofițerilor din 1864, Regulamentul pensiilor 1865 etc.

Presa militară cunoaște și ea o evoluție importantă. Așadar, în 1859, la 23 iulie, apare prima publicația din armata română, *Observatorul militar*. În 1860, apare săptămânalul *Monitorul Oastei*. În 1864 văd lumina tiparului publicațiile *România militară* și *Anuarul militar al oastei române*, iar în 1865 a fost publicat un *Almanah militar*.³

Ca o concluzie a celor prezentate mai sus, putem spune că Alexandru Ioan Cuza a pus bazele unui sistem militar nou, modern, adaptat la realitățile politice, sociale și economice ale vremii, practic având loc o renaștere militară, prin înfăptuirea unor profunde schimbări din domeniul apărării. Cu toate acestea, în 1866, Cuza a fost silit să abdice de la tron, iar locul său va fi luat de principele Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, care va fi uns rege la data de 10 mai 1881.

Chiar dacă înființarea taberei militare de la Furceni îl are ca decident pe către Carol I, se pare că aceasta fost la origine o idee a fostului domnitor moldovean, care era un bun cunoscător al zonei. Cuza era din Bârlad, semnase actul Unirii în Focșani la 1859, și obișnuia să meargă la conacul lui Costache Conachi de la Țigănești, lângă Tecuci, unde se întâlnea cu Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu și cu alți unioniști, pentru a pune la cale unirea celor două principate. Cuza obișnuia să vină la Mărășești unde părinții amantei sale, Maria Obrenovici, aveau un conac. Preotul protoiereu Gheorghe Joghiu, paroh în localitatea Furceni Noi, situată la aproximativ un kilometru de unitatea respectivă, afirmă că „domnitorul Unirii, Alexandru I. Cuza, este legat de prietenie și sentimente de Tecuci și satele din apropiere. Nu mai departe de pădurea de la Furceni, domnul Unirii începuse să-și construiască o reședință, la 1862, locuința rămasă nefinalizată.”⁴

Revenind la Carol I, trebuie să menționăm faptul că acesta nu doar că a continuat reformele militare începute de Cuza, dar, determinat de contextul politic intern și internațional, le-a și amplificat. Unul dintre aceste motive era amenințarea

² *Ibidem*, <http://www.dacoromania-alba.ro/nr53/cuza.htm> f.a., 18.12.2017

³ *Ibidem*, <http://www.dacoromania-alba.ro/nr53/cuza.htm> f.a., 18.12.2017

⁴ Doru Parascan, <http://istorietecuci.blogspot.ro/search?q=furceni>, accesat 21.01.2018.

venită din partea Imperiului Otoman, care nu se putea împăca cu ideea de a-și pierde influența asupra celor două principate române. Prin urmare, Înalta Poartă și-a mobilizat armata la sud de Dunăre, cu scopul de a invada principatele. Așa cum am precizat mai sus, nici Rusia nu era o țară care putea fi ignorată. De exemplu, la 3 aprilie 1866, Rusia orchestrează la Iași o demonstrație a Mișcării Separatiste, prin care se cerea anularea unirii celor două principate, ba mai mult, propunea și un candidat la tronul Moldovei, în persoana unui oarecare Nunuță Roznovanu.

Prin bugetele alocate apărării în perioada 1868-1872, Carol I avea în vedere mărirea efectivelor armatei și structurilor permanente, organizarea și instruirea armatei teritoriale dar și dotarea acesteia cu armament și echipament nou, reușind să aducă în țară, în ciuda restricțiilor internaționale, un număr important de arme și tunuri moderne. Toate aceste investiții și modernizări, au culminat cu efectuarea de manevre și exerciții militare, transformând oastea română într-o armată puternică, aptă de a purta operațiuni militare, așa cum au fost cele desfășurate în războiul din 1877-1878.⁵

Revenind la tabara de la Furceni, vom prezenta mai jos motivele alegerii zonei pentru înființarea acesteia în localitatea sus amintită. Acestea sunt prezentate în mod detaliat și sunt însoțite de argumentele ce au stat la baza luării acestei decizii. Toate textele de mai jos sunt redată conform cu originalul, folosind scrierea cu diacritice vechi. Unele cuvinte și expresii sunt diferite, suspectând erori gramaticale sau de dactilografare ale autorului.⁶

Pe la începutul anului 1869 M.S. Domnitorul, concepând ideea formării unei tabere permanente de instrucțiune, ordonă domnului ministru de Resbel Colonel Duca, a studia locul cel mai practic pentru construcțiunea taberei și a alege localitatea cea mai favorabilă pentru aședarea ei. Pentru esecutiunea acestei dispozițiuni, Ministerul instituî o comisiune ad-hoc, compusă din L-Slanicenu comandantul Regimentului al 6 de linie, președinte, și Căpitaniî din corpul de stat major Poenaru și Baicoyanu membrii, cari în lune Fevruariu primiră ordinul de a merge și a studia tărêmul dimprejurul orașelor Focșani și Tecuciu și a alege uă pozițiune avantațiôsă pentru aședarea unei tabere permanente. În urma acestui ordin, comisiunea merse în fația locului, făcu recunoscerele preliminarîi, și hotărâ pentru tabără platoul dupe malul stêng al Siretului, d-asupra satului Furceni, între satele Cosmești și Movileni.⁷

Această comisie trebuia să efectueze la fața locului o recunoaștere topografică asupra zonei și să prezinte la final în mod detaliat un memoriu descriptiv. Având în

⁵ Prof. Ioan Scafes, *Carol I și armata română*, 1866 – 1914, http://www.cmn.ro/uploads/PDF/CAROL_I_%C5%9E_ARMATA_ROM%C3%82N%C3%84.pdf, accesat 21.01.2018.

⁶ Toate textele sunt redată conform cu originalul, folosind scrierea cu diacritice vechi. Unele cuvinte și expresii sunt diferite, suspectând erori gramaticale sau de dactilografare ale autorului.

⁷ Ministerul de Resbel, *Tabăra de la Furceni* (pe Siret), București, Tipografia Curții (lucrători asociați) Pasagiul Român, 1870, p.4.

TEMELII

vedere faptul că tabăra trebuia construită din temelii, era necesar ca membrii comisiei să aibă atât pregătire militară cât și tehnică, respectiv geniu. Așadar, cei trei membri ai comisiei au fost aleși în baza pregătirii și experienței lor, drept pentru care vom prezenta mai jos o scurtă biografie a acestora.

Gheorghe Slăniceanu
Foto: enciclopediaromaniei.ro

Constantin Poenaru
Foto:wikipedia.org

Gheorghe Băicoianu
Foto: aman.ro

George (Gheorghe) Slăniceanu (1835-1885) a absolvit Școala Militară de Ofițeri din București ca șef de promoție în anul 1856. A activat ca sublocotenent în cadrul Regimentului 1 Infanterie, iar în 1858 a fost mutat la Biroul de geniu. Un an mai târziu, în 1859, este numit șeful secției a II-a din Corpul de Stat Major General al Armatei Principatelor Unite, în baza Ordinului de Zi nr.83 din 12 noiembrie, având gradul de locotenent. În perioada 1867-1868 a fost șef al Depozitului de Război, având gradul de locotenent-colonel. Parcurge toate gradele militare până la cel de general, la care este avansat în anul 1878. În perioada premergătoare Războiului de Independență din 1877, a fost ministru de război și, împreună cu generalul Alexandru Cernat, a redactat *Planul de mobilizare, concentrare și mobilizare strategică a frontierei de sud a țării*.

În 1877, a făcut parte din delegația condusă de primul-ministru I.C. Brătianu la negocierile purtate cu marele duce Nicolae, comandantul trupelor ruse de pe frontul din Balcani. La 28 august/9 septembrie, a luat parte la Consiliul de Război de la Radenița. După război, a fost șeful Statului Major General în perioada 1878-1880, apoi a fost ministru de război timp de un an, după care este numit, în anul 1882, în fruntea Statului Major General, până în 1883. În anul 1884 a fost inspector al Cavaleriei.⁸

Gheorghe Băicoianu, (1849-?) s-a născut la Craiova și a urmat studii politehnice, iar la finalizarea acestora a intrat în armată, avansând până la gradul de căpitan. A fost căsătorit cu Maria Amann, nepoată a pictorului Theodor Amann. A luptat cu dârzenie în Războiul de Independență, făcându-

⁸ Direcția Topografică Militară, *George Slăniceanu*, „General de divizie Constantin Barozzi”, <https://www.geomil.ro/GalerieComandanti/GeorgeSlaniceanu>, accesat 21.01.2018.

TEMEII

se remarcat prin curajul său, iar pentru meritele sale deosebite a fost decorat cu medalia *Virtutea Militară*, medalia *Apărătorii Independenței*, medalia *Crucea Treierii Dunării*, *Medalia Comemorativă Rusă* și ordinul *Coroana României în grad de ofițer*.⁹

Constantin Poenaru (1842-1912) s-a născut la București, iar în perioada 1862-1866 a urmat cursurile Școlii Imperiale de Stat-Major la Paris. În anul 1876, a fost ridicat la gradul de locotenent colonel, iar în anul 1877 a condus coloana de atac împotriva redutei *Grivița 2* și a luat parte la atacurile asupra redutelor *Plevna* și *Vidin*. A fost director al Școlii de Artilerie și Geniu și a fost profesor în cadrul Școlii Superioare de Război. La 8 aprilie 1882, în baza *Decretului nr. 960*, ia ființă primul regiment de geniu, comanda acestuia fiind încredințată colonelului Constantin Poenaru.¹⁰ În anul 1893, a fost înaintat la gradul de general, iar în 1895 a deținut funcția de Ministru de Război.¹¹ În semn de respect pentru întreaga sa activitate, ingeniozitate și pentru spiritul său organizatoric, Batalionul 3 Geniu poartă astăzi numele „*General Constantin Poenaru*”.

După analizarea zonei la fața locului, cei trei ofițeri au prezentat la întoarcere următorul raport detaliat cu privire la situația din teren. Este vorba de un memoriu descriptiv în care sunt prezentate principalele informații de natură topografică:

Totalitatea localității aleasă pentru tabără prezintă :

- 1) *Un târâm set (șeș n.n.) lung de 8000m și lat de 4000m.*
- 2) *Răul Siret d’uă lărgime medie de 60 m și d’uă adâncime medie de 2 m50.*
- 3) *Uă pădure de trei mii de pogone la flancu drept al pozițiunei.*
- 4) *Două orașe mari : Focșani la 16 kilometri spre Sud-Vest, și Tecuciul la 7 kilometri la Nord-Est.*
- 5) *Târâmul este cea mare parte izlaz (imaș n.n.) nu este de loc accidentat nici mocirlos, este bine espus și are uă înălțime d’asupra Siretului de la 20 m -25 m. Este mărginit despre Siret printr’un escarpment (pantă abruptă n.n.) care se îndulcește pe alocurea spre a fi accesibil pentru tot felul de trăsuri; în multe locuri cu puțină lucrare se poate practica coborâșuri atât pentru trăsuri cât și pentru pietoni. Distanța de la acest mal, care mărginește platoul taberei, până la apa Siretului este de la 500 m -1000 m.*

Atât platoul taberei cât și spaciul dintre malul acestui platou și apa se găsesc cele mai bune condițiuni de viabilitate în toate sensurile, prin drumuri ordinarii și coborâșuri practicate de mult timp și accesibile artileriei. Aceste comunicatiuni sunt bune, lesnicioase și sicure de la Siret până la Tecuciu ; între tabără și Focșani pot

⁹ Wikipedia, *Gheorghe Băicoianu*, https://ro.wikipedia.org/wiki/Gheorghe_B%C4%83icoianu#cite_note-Aman-1, accesat 21.01.2018.

¹⁰ Fortele Terestre Romane, *Geniu*, <https://www.forter.ro/arme/geniu>, accesat 21.01.2018.

¹¹ Wikipedia, *Constantin Poenaru*, https://ro.wikipedia.org/wiki/Constantin_Poenaru, accesat 21.01.2018.

fi întrerupte prin apa Siretului pe care încă nu s-au construit poduri permanente. În dreptul mijlocului taberei există un pod de pe Siret de luntri și taraci (piloni n.n.) cu podele slabe și pe malul drept al Siretului sunt locuri inundate și greu de străbătut. Se poate așeza însă pe Siret poduri militare pentru trebuințele armatei și aplicațiunea corpurilor speciale. Podul ce există nu poate servi pentru armată și râul Siret nu se poate trece prin apa pe nicăieri. De la Siret până la Focșani tărâmul este puțin accidentat, nu se întâlnește decăt apa Putna pe care este un pod de lemn. Aripa dreaptă a tărâmului taberei este situată d'asupra satului Movileni care se află zitiț sub mulul (noroi, pământ negru n.n.) Siretului iar aripa stângă se mărginește la linia drumului de fer în construcțiune d'asupra satului Cosmești. Tabăra fiind dispusă cu fundul spre Siret și facia spre Tecuciu.¹²

Drumul de fer, menționat mai sus, face referire la calea ferată ce unește orașele Roman-Mărășești-Tecuci-Galați. În anul 1862, Carol I a demarat un proiect de infrastructură feroviară, materializat prin magistrala feroviară Roman-București-Virciova. Prin intermediul acestui proiect regele dorea să unească nordul de sudul țării, scopul final fiind accesul spre Occident. Un alt aspect important care ar trebui menționat cu privire la acest drum de fer, ar fi acela referitor la inginerii prusaci care lucrau la aproximativ 5 km distanță de unitate, la un centru din Tecuci, și care culegeau informații în favoarea Austro-Ungariei. Acest subiect va fi detaliat în paginile articolelor următoare. Raportul continuă prezentarea detaliată a zonei, oferind informații despre topografia locului, infrastructura de transport, materialul de construcție ce se găsea la fața locului, dar și despre condițiile de igienă:

Între Movileni și Cosmești sunt cătunul Nemțeanu și satul Furceni în dreptul podului cu același nume. Aceste sate nu prezintă alte avantaje pentru tabără decât prin mulțimea fontânilor ce se găsesc într'ânsele și trăsurilor de transport ce pot procura la trebuință. Casele sunt reu construite și nu sunt sănătoase pentru punerea infirmeriilor.

Această localitate se găsește în condițiunile cele mai favorabile atât din punctul de vedere topografic cât și igienic; apropierea unui râu așa de important ca Siretul pe care se poate aduce tot felul de material de construcțiune, apropierea unei păduri așa de mari care are atât lemne de construcțiune cât și de foc, vecinătatea munților 30 de km Sud-Vest, căile cele mari ce trec printr'ansa de la Focșani la Tecuciu, șoseaua care merge de la Tecuciu prin Mărășești atât spre Nordul Moldovei cât și în Țara Românească și care se mărginește spre Nord-Est cu platoul taberei la 5 kilometri de frontul de bandieră (steag al unei unități militare n.n.), șoseaua de la Tecuciu la Galatz, drumul de fer în construcțiune Galatz-Roman, tote acestea concura spre a face această localitate, cea mai avantajoasă în tote privințele pentru asedarea unei tabere permanente de instrucțiune.¹³

¹² Ministerul de Resbel, *op.cit.*, p.3-4.

¹³ Ministerul de Resbel, *op.cit.*, p.4.

În continuare, raportul prezintă o statistică cu privire la resursele de hrană atât pentru oameni, cât și furajele pentru caii folosiți de armată. Sunt menționate morile și brutăriile care pot asigura hrana până la 20000 de oameni, dar și terenurile din împrejurimi cu pășunile aferente.

CONSIDERAȚIUNI STATISTICE

Această localitate în privința resurselor de tot felul se găsește în cele mai bune condițiuni.

Materialul de construcție din pădurile Buciumeni, Movileni și Furceni, câte trele (trei n.n.) în jurul taberei, lemne de brad și scânduri se pot aduce de la Piatra prin plute pe Siret.

Pânea și carnea trebuiesc asicurate prin întreprinderile particulare său prin măsuri de timpurii ale administrației militare. Orașul Tecuciu are numai trei brutării, însă în giurul sau sunt două mori cu vapor și una pe apa care pot da totă făina trebuincioasă pentru fabricațiunea pânei. Aceste mori sunt una la Țigănesci 6 kilometri de Tecuciu și 2 în Tecuciu.

În Tecuciu începutului de secol XIX, singurele surse care produceau bunuri de larg consum, erau morile de apă care produceau făină și pităriile care o valorificau în varii produse de natură alimentară, cea mai importantă fiind pâinea. Aceste mori de apă apar prima dată într-o statistică făcută în anul 1825. Cea mai cunoscută dintre aceste mori era una ce fusese construită de Tudoran Cincu pe apa Tecucelului, după ce cumpărase de la Obștea târgului 200 de stânjeni, reprezentând „un vad de moară cu iaz”. Tot în zona Tecuciuului este construită o moară la Țigănești în anul 1857, de către prințul Nicolae Vogoride-Conachi, dar de data aceasta este vorba despre o moară modernă, cu vapor care avea o forță de 25 de cai putere. Moara avea trei etaje și era dotată cu 6 perechi de piatră de moară din silex și un elevator care ducea făina la etaj, separatoarele acesteia producând patru tipuri de făină. În anul 1867 a fost construită în Tecuci o altă moară pe malul stâng al râului Bârlad. În ceea ce privește producerea și comercializarea pâinii, această sarcină cădea în slujba brutarilor. Datorită faptului că numărul brutăriilor din Tecuci era în creștere, populația a renunțat treptat la a mai produce pâinea în casă. Consumul de pâine produsă în brutării și de la 136.875 oca în 1840 la 365.000 oca de pâine de grâu în 1849. Calitatea produselor de panificație este percepută în mod diferit. Dacă Alecu Russo spune că, trecând prin Tecuci la data de 28 februarie 1846, găsește aici „covrigii excelenți”, însă domnitorul Cuza era de altă părere, câțiva ani mai târziu, unde a făcut o „revizie la pitărie” în data de 7 mai 1851, găsind „pâinea rea și lipsă”.¹⁴

¹⁴ Stefan Andronache, *Industria la începutul secolului al XIX-lea*, publicat la 31.03.2013, <http://www.tecuci.eu/istoric-tecuci/articole-istorice/industria-la-inceputul-secolului-al-xix-lea.html>, accesat la 24.01.2018.

Tărâmul taberei este foarte bine condiționat pentru a se așeza în mal manșinațiuni de campanie pentru fabricatiunea pânei. Furajul trebuincios se poate găsi în județele vecine sau prin întreprindere particulară sau prin aprovizionări făcute din timp de administrațiunea militară.

Tărâmul dintre malul platoului și Siret precum și pădurea de la aripă dreaptă prezintă foarte bune pășune pentru cai. Acest tărâm se găsește în proprietatea Statului. Indemnitatea ce cer arendașii sau posesorii pentru uă falce (14422m) este 35 lei pentru izlaz sau loc nearat.

Pentru părțile arate sau semnate vor trebui numite deîndată comisiuni de espertiză luându-se măsurile cele mai nemerite că să se poprească arăturile dintre linia drumului de fer și Nemțeanu până în 2000m de mal.

Mai înainte d'a începe lucrarea acestei comisiuni, va trebui determinat dacă trupele nu se fie tăbărâte în ordine desfășurată sau în coloană, fiind că în I-iu caz, a 20000 de oameni va avea o dezvoltare de 6 kilometri, iar în al 2-a cas, care ar fi cel mai nimerit, dezvoltarea taberei va fi numai de 3 kiometri. În acest din urme cas s'ar putea chiar evita arăturile dinspre Cosmesci, care sunt dejă făcute pe uă lungime de trei kilometri.

Deosebit de acestea tote trupele s'ar putea aseda pe uă singură linie paralelă cursului de apă, pe când în I-iu cas spre a evita uă linie așa de lungă ar trebui asedată pe două linii, ceea ce ar face că unele să fie pre departe de apă.

Pădurile statului dimprejurul taberei sunt : Ciușlea, Furceni, Movileni și Buciumeni, aceasta din urmă în care s'ar găsi materialul trebuincios, la uă distanță de 13 kilometri.

Lemnele ce se gădesc în aceste păduri sunt mai mult esențe albe, carpeni, frasini, faș și ulm. Se gădesc și lemne de stejar însă rău crescut, în pădurea Movileni, în dreapta pozițiunei aleasă pentru tabără.

Făcut în Tecuciu în 3 Februarie 1869.

Sub-semnați L. Colonel Slăniceanu

Căpitan Poenaru

Căpitan Băicoyanu¹⁵

O precizare, care trebuie făcută, este aceea că distanțele din raport nu corespund cu cele din teren. Distanța de la Furceni Noi până la Buciumeni, pe carosabil, relativ în linie dreaptă, este de aproximativ 27 de kilometri. Dacă în raport distanța dintre tabără și pădurea Buciumeni este de doar 13 kilometri, putem trage două concluzii. Prima dintre acestea ar fi aceea că măsurarea distanței nu a fost făcută cu exactitate, ci cu aproximație, lucru plauzibil, având în vedere tehnica de măsurare din acea vreme. O altă concluzie ar putea fi aceea că distanța de doar

¹⁵ Ministerul de Resbel, *op.cit.*, p.5.

TEMELI

13 kilolmetri, ar putea indica faptul că pădurea Buciumeni era mult mai mare și mai întinsă în direcția sud, adică spre Cosmesti, decât este astăzi.

Raportul a fost înaintat ministrului de război pentru a fi aprobat, iar la rândul său, ministrul l-a prezentat „spre apreciațiune” Consiliului de Miniștri, însoțit de următorul referat :

Crearea taberilor de instrucțiune este mijlocul cel mai puternic pentru a desvolta instrucțiunea în armată, spiritul de corp și înfrățirea regimentelor, legătură atât de necesară armoniei armelor diverse.

În mai multe rânduri s-a organizat la noi asemenea tabere, cea de la Cotroceni în anul 1863, organizată într-un mod mai perfect dovedi avantajele că uă armată pote trage dintr-o tabără de instrucțiune în privința mobilizării și a deprinderii șefilor tuturor ofițerilor la manevrele armelor combinate.

Aceste diferite încercări neapărat folositoare n'au dat însă tote avantajele ce erau în drept a accepta.

Într-adevăr, de la 1863 nici uă asemenea tabără nu s'a mai organizat; gradele inferioare reinoite, ofițerii înaintați la grade mai superioare, la toți lipsesc astăzi noutățile tacticei, acelea ce nu se dobândesc decât printr-o instrucțiune practică continuă.¹⁶

În cele din urmă, înființarea taberei este aprobată în data de 5 aprilie 1869, în baza Înalțului Decret nr. 761/1869, prin care este prevăzut numele și locația taberei, armele, batalioanele și regimentele din care va fi alcătuită, numele comandanților de regiment, divizie și batalion.

La 22 iunie, domnitorul Carol a sosit în tabără însoțit de ministrul de război, Colonel Mano. După verificările de rigoare, colonelul Mano a ținut să prezinte președintelui Consiliului de Miniștri situația din tabără și în același timp, să combată criticile aduse la adresa taberii pe care el le consideră ca fiind nefondate, cerându-i acestuia să informeze cetățenii prin intermediul Monitorului Oficial. Scrisoarea a fost publicată și în ziarul „Monitorul Oastei” nr. 32, din 4 iulie 1869:

D. Ministru de Război a adresat, la 24 iunie, din Tabăra de la Furceni, următoarea epistolă către D. Președinte al Consiliului de Miniștri, pe care ne grăbim a o da publicității.

Domnule președinte,

Ajuns în tabără de duminică seară, îmi fac o plăcere a vă da o descrițiune despre situația să, despre chipul cum trupele s-au instalat, despre modul lor de a se îndestula, despre starea sănătății și a dispozițiilor lor, despre exercițiile ce au a întreprinde. Acum că am inspectat toate

¹⁶ Ministerul de Resbel, *op.cit.*, p.5.

TEMEII

localurile, acum că am luat informațiile necesare, acum că am petrecut două zile cu trupele și am împărtășit chipul lor de a trăi, cred că sunt în stare a face o descriere bazată pe realitate și poziția mea îmi impune a o face exactă și veridică. Sunt încredințat că veți lua cu plăcere cunoștință despre cele ce am a vă scrie, dară fiind că tot românul se interesează la oștirea României și urmărește toate faptele sale, spre că împărtășiți opinia de a da publicității prin Monitorul Oficial.

Dl. ministru de Finanțe are negreșit toate informațiile despre chipul cum se iau lemnele din pădurea Buciumeni pentru construcția barăcilor. Nu aş crede de prisos a se cere o relație detaliată de la silviculorul respectiv, care dirijează tăierea sau de la orice altă persoană sau comisie ce s-ar numi întru această, spre a se închide gură rău voitorilor și a se nimici critici nefondate; în treacăt, vă pot comunica că pădurea cu toate poienile sale este de 108 fălci și peste tot nu s-au tăiat încă 15. Tabăra de la Furceni este asezată pe malul stâng al Siretului, la o distanță de 5-800 metri de dânsul. Siretul produce taberei toate avantajele ce apropierea unei ape curgătoare aduce, fără a pricinui și relele ce pot decurge din asemenea apropieri, platoul taberei fiind 22 m deasupra apei și Siretul nefăcând nici o mocirlă pe malul stâng.

În textul de mai sus, observăm că ministrul Manu afirma că tabăra de la Furceni este așezată la o distanță de 5-800 de metri de malul stâng al Siretului. Aceasta poate fi o afirmație făcută în baza unei observații proprii, dar poate fi și o confirmare a faptului că măsurătorile efectuate de către ofițeri, nu erau foarte exacte, așa cum am precizat mai sus în cazul pădurii Buciumeni.

În continuarea scrisorii, este prezentată în detaliu așezarea și organizarea taberii, efectivele staționate în cadrul acesteia, dar și evoluția lucrărilor la construirea barăcilor.

Barăcile sunt așezate într-o linie dreaptă, paralelă cu Siretul și ocupă o întindere de 3½km de la un flanc la altul. Marele Cartier General în fața taberei la un km și perpendicular pe flancul drept al taberei, astfel încât de la dânsul se poate vedea întreaga linie ocupată de trupe. Cartierul General la stânga Marelui Cartier pe liziera aceleași păduri care înconjoară Marele Cartier General și departe de linia taberei 600 m. Înapoia acestora, mai în pădure și mai în apropiere de linia trupelor se afla ambulanțele. Începând din flancul drept avem trupele infanteriei, apoi artileria și în fine cavaleria. În momentul de față se află în tabără, 6 regimente de infanterie, 4 batalioane de vânători, 2 de geniu, 1 regiment de artilerie, 1 escadron de teren. Aceste trupe ne dă un efectiv de 12.000 de oameni. Regimentul de Vânători Călări este în marș. Întâiul de Artilerie și Regimentul de Călărași nu vor întârzia

a porni din București, cel de Roșiori cred că se va înființa în tabără, astfel efectivul aflat atunci în tabără va fi de peste 16.000 de oameni.

Regimentul de roșiori amintit mai sus, a luat ființă la data de 4 septembrie 1869 în această tabără. Este unul dintre cele mai longevive regimente din armata română, astăzi purtând numele de *Batalionul 1 Instrucție „Olt”*. Pentru înființarea acestui regiment, au fost luați oameni și cai din regimentul de Vânători Călărași și din regimentul de Călărași, iar comanda sa a fost încredințată colonelului Dimitrie Donici. Regimentul a participat la mai multe bătălii începând cu Războiul de Independență din 1877. În anul 1913, regimentul a luat parte la luptele din cel de-al doilea război balcanic, acționând în Bulgaria unde a cucerit localitatea Ferdinand. În Primul Război Mondial, a participat la acoperirea Pasului Oituz, apoi, în Muntenia, la operațiunea „*Apărarea Dunării*”. În 1916, la data de 15 noiembrie, regimentul a fost atacat de trupele germane în timp ce acesta se afla în drum spre capitală, în dreptul localității Prunaru. Pierderile au fost enorme. Au murit 7 ofițeri și 209 militari, printre răniți numărându-se și comandantul acestuia, colonelul Gheorghe Numescu. Această confruntare militară a intrat în istorie sub denumirea de „*Șarja Prunaru*”. Regimentul a mai luat parte la luptele de la Odessa și Stalingrad. După 1990 militarii acestui batalion au efectuat exerciții comune cu armata Statelor Unite.¹⁷

Nu peste mult timp, cele 2 regimente de infanterie rămase în București, vor veni să înlocuiască alte 2 din tabără și atunci toate trupele armatei permanente vor fi gustat plăcerile unei vieți la aer curat, cu o îndeustare îmbelșugată și lipsită de suferințele monotone ale gărzilor și de distracțiile de tot felul și multe vătămătoare ale vieții în orașe. Adunați împreună la un loc, spiritul de corp al ofițerilor nu va fi mărginit numai în cercul unui singur corp, ci se va întinde asupra întregii armate, exercițiile vor dobândi o uniformitate, ofițerii superiori se vor deprinde a comanda trupe mai numeroase și ostașii de toate gradele se vor perfecționa în cunoașterea regulamentelor, a principiilor tactice și strategice, prin trageri în țintă repetate, vor învăța a cunoaște și iubi armele lor. Orice început e greu. Nu pot pretinde dară că, chiar în anul acesta toate bunurile enumerate mai sus să se dobândească; dar cu stăruință, răbdare și cu concursul tuturor adevăraților români, aceste bunuri se vor atinge. Atunci oștirea română va ști a-și susține rolul ce îi este încredințat, România va avea o armată. Instalarea definitivă ne va ocupa încă vreo șase săptămâni. Greutatea de a se transporta tot materialul necesar pentru construcția barăcilor era naturală. Într-un timp unde toți locuitorii sunt ocupați cu munca câmpului, nu putem să-i distragem de la aceasta, fără a compromite avuția națională,

¹⁷ Sublocotenent Bogdan Rădulescu, *Batalionul 1 Instrucție în apropierea celui de-al treilea semicentener*, revista Forter, nr.3/ 2009, http://www.revista.forter.ro/2009_3_i/02-act/05.htm, accesat 23.03.2018.

TEMEII

trebuia deci să procedăm cu prudență; deși materialul întreg este adunat împrejurul taberei, dânsul nu se poate aduce de o dată la locul destinației sale. Transportul lui se face continuu, deși se face fără nici un fel de impunere și fără nici un fel de stagnare, sunt chiar comune care au făcut transporturi gratis din proprie inițiativă. Îndată ce mă voi întoarce voi publica mulțumirile ce merită. Regimentul al 6-lea și batalioanele de geniu veniți cel dintâi în tabără sunt instalați și este o plăcere a vedea aspectul ce înfățișează cartierul lor. Fiecare din celelalte corpuri se ocupă a egala pe acestea două. Nu mult timp va trece și cartierele lor vor fi tot atât de comode și luxoase. Barăcile Regimentelor 3 și 7, Batalionul al 2-lea de Vânători sunt mai terminate și se vor ocupa îndată, nevoind a lăsa trupele să intre în barăci până nu se va usca cu totul lipitura. Ploi numeroase au întârziat uscarea. Trupele își petrec timpul, când nu sunt ocupate cu lucru, sub corturi individuale. Regimentul al 2-lea de Artilerie și Compania de Pontonieri au barăcile și grajdurile sale terminate și le ocupă; numai ofițerii stau în corturi; în curând cartierul lor va fi deplin terminat. Regimentele nr. 1, 2 și 4 și Batalioanele 3 și 4 de Vânători sunt în construcție. Acum se află sub corturi, în opt zile vor fi sub barăci. Până la sosirea regimentelor din București, barăcile și grajdurile vor fi terminate, astfel ca la sosirea lor în tabără, să intre direct în cartierele lor. Tabăra fiind situată între două orașe capitale departe, numai de o jumătate până la o oră, prezintă înlesniri de tot felul. Drumurile de comunicație sunt în starea în care se aflau înaintea instalării taberei pe locul ales. Negreșit că, comandantul de geniu se va ocupa cu timpul a dezvolta cu trupele de geniu căile de comunicație, dar cred că nici comitetele permanente nu vor pune întârziere, a aplica asupra acestor căi, Legea drumurilor.

Printre obiectivele de comunicație la care se referă mai sus ministrul, se află cel mai probabil și podul de pe Siret ce făcea legătura între localitățile Ciușlea/Focșani și Furceni/Tecuci. Știm că, la inaugurarea taberii, domnitorul Carol a trecut Siretul dinspre Focșani. Putem crede că podul a fost realizat de Compania de Pontonieri care se afla în tabără, cu pontoane model 1866. Cu aceste pontoane se puteau construi poduri ușoare peste care infanteria putea trece pe jos în coloană de 2-4 oameni, iar cavaleria în coloană cu conducători de câte 2 cai.¹⁸

Avantajele bănești ce dobândesc atât or[așele] Focșani, cât și Tecuci, prin instalarea taberei, este un îndemn destul de mare pentru dânsele. Astfel sunt încredințat că, chiar la anul, voi vedea împrejurul taberei înflorind un nou oraș. Știți, domnule președinte că îndestularea trupei era dată de

¹⁸ Colonel (r) Marian Gargaz, *Trupele de pontonieri din armata română-150 de ani de existență*, <http://acmrrag.ro/wp-content/uploads/2016/02/Istoric-pontonieri.pdf>, accesat la 23.03.2018.

TEMEII

predecesorul meu în întreprindere. Acest antreprenor nu a executat contractul său. Eu am fost fericit de aceasta căci îmi permitea a pune în lucrare chipul meu de a vedea în privința îndestulării trupelor. Sunt de opinie că trebuie să facem pe consiliile de administrație ale corpurilor mature, ministerul păstrând controlul superior și înlesnind prin intențența taberei consiliilor de administrație, izvoarele de unde se pot trage produsele lor, este cred mult mai nimerit a le lăsa pe dânsule cu dreptul și datoria de a încheia contracte separate cu furnizorii de îndestulare și a îngriji de trupele lor. Astfel scăpăm de relele monopolului, provocăm concurența, dăm ocazie a dezvolta spiritul administrativ al comandanților, deșteptăm o emoție salutară. Dar de voim a deprinde și pe intențența și pe ofițerii de administrație a îngriji de hrana trupelor, nimic nu ne împiedică a face marșuri din tabără pentru una sau mai multe zile cu părți de trupe și a însărcina atunci pe cei dintâi a îngriji pentru depunerea celor trebuincioase pe la etapele respective. Trupa se îndestulează acum prin consiliile lor de administrație. Unii iau pâinea de la Focșani, alți în Tecuci, cele mai multe de la brutăria din Țigănești; carnea se ia de la măcelăriile înființate în tabără; zarzavatul și altele se procură prin mulți negustori ce furnică împrejurul taberei. Hrana însă este asigurată într-un chip solid, căci este bazată pe interesul și câștigul furnizorilor și pe concurență. De fiecare om se alocă prin minister 65 bani pe zi, prin urmare 1 ban mai puțin decât ce era contractat; garanta (garanția) depusă de antreprenoarele hranei, va servi pentru cazuri grele, când s-ar scumpi poate hrana; la caz de a se ieftini, alocarea zilnică va fi scăzută. Spre a nu rămâne însă trupa vreodată în lipsă, pe deoparte s-au încheiat de consilieri contracte, care deși nu prevăd garanții materiale, totuși prezintă garanții morale că se vor plăti, iar pe de alta s-au aprovizionat cu pesmeți și se vor aproviziona și cu mălai. Apa de băut se scoate din puțuri așezate în tabără. Am fost fericit să văd că starea sănătății trupelor este mulțumitoare.

În ceea ce privește alimentația efectivelor din tabără, se pare că existau probleme, în sensul că hrana era insuficientă. Cu doar două săptămâni înainte, domnitorul a emis un înalt ordin de zi prin care ofițerii trebuiau să primească aceeași rație de hrană ca soldații :

Înalt Ordin de zi către oaste.

14/16 Iunie 1869

Domnul comunică ofițerilor întruniți în tabără dela Furceni, îmbunătățirea pozițiunii în timpul cât va dura viața de tabără.

Ofițeri din tabăra dela Furceni,

În curând am fi în mijlocul vostru. Înaintea sosirii Mele însă,

TEMEII

M'am ocupat cu îmbunătățirea pozițiunii voastre în timpul petrecerii în tabără.

Pe tot acest timp, am chibzuit că fiecare ofițer de orice grad să primească aceeași rațiune de hrană pe care o primesc soldații în general.

Această este numai o mică dovadă a viului interes ce port pentru bună stare a armatei în general și pentru a voastră în deosebi.

CAROL

Bogdan Petriceicu-Hașdeu, unul dintre criticii înverșunați ai domnitorului Carol, descrie situația critică din tabără într-un mod cât se poate de tranșant, evidențiind problemele cu care se confruntau ofițerii de acolo :

Oștirea română se distruge în faimosul lagăr dela Furceni, unde-i lipsea până și apă, unde pentru construirea baracelor se nimici una dintre cele mai frumoase păduri ale Statului, unde se cheltuie în deșert milioane, unde se făcure niște marșuri absurde de leghe fără repaus pe cea mai mare arșiță a verii, și unde nu s'a putut combina în curs de mai multe luni o singură revistă generală, după propria recunoaștere a răposatului Macedonsky !¹⁹

Revenind la raportul colonelului Manu, acesta continuă prezentând situația medicală a soldaților și planurile de viitor cu privire la echipamentul acestora și exercițiile militare, ce vor avea loc în curând. O informație importantă pe care o găsim în textul de mai jos, este aceea că spitalul militar a funcționat în Tecuci până la terminarea baracelor.

Cazuri de boli grele nu sunt, dar nici bolile ușoare nu sunt umeroase. Efectivul de astăzi este după cum mai sus am arătat de aproape 12.000, bolnavi sunt în număr de 108, prin urmare abia unul la sută. Spitalul s-a așezat în Tecuci, până ce barăcile ambulanței vor fi terminate. Când omul este sănătos, dispoziția să este voioasă, nu e de mirare dar că trupa noastră din tabără este mulțumită și că a fost fericită de a vedea pe Măria Sa, încredințându-se în persoană prin venirea să în mijlocul ei despre traiul ce are. Stăruințele mele se vor purta acum asupra îmbrăcăminteii trupei spre a satisface și această dorință a Măriei Sale. Exercițiile vor începe peste curând. Comandanții tuturor trupelor se află în tabără și precum nelipsind trupelor nimic, dănsle nu au putut cerși, asemenea fiind disciplină în armată dănsle nici nu au putut ieși la drum. Iacă, Domnule președinte ce avui a zice înaintea plecării mele la Iași.

¹⁹ Bogdan Petriceicu-Hașdeu, *Scieiri literare, morale și politice*, Ediție critică cu variante de Mircea Eliade, Tomul II, București, Fundația pentru literatură și artă "Regele Carol II" 1937,p.230.

Binevoiiți vă rog a primi încredințarea deosebitei mele stime și considerații.

*Ministru de Război
Colonel G. Manu*

* * *

Inaugurarea taberii

Inaugurarea taberii a fost un moment important din punct de vedere militar, având ecouri chiar și în presa internațională. Noul stat începea să-și consolideze puterea militară, cea care zece ani mai târziu avea să îl transforme, așa cum spunea Kogălniceanu, într-o „națiune de sine stătătoare”. La ceremonie au participat soldații și ofițerii din tabără, dar și numeroși cetățeni veniți din Tecuci și Focșani. Ceremonia de inaugurare a fost deschisă printr-un serviciu divin și s-a încheiat cu un discurs al domnitorului Carol.

La 22 Iunie sosi în tabără M.S. Domnitorul însoțit de ministrul de resbel, Colonel Mano.

Comandantul taberi dinpreună cu toți șefii de corpuri întâmpinară pe M.S. la podul de la Siret, unde M.S. încălecă spre a visita tabăra. M.S. se preumbla prin totă tabăra, trupele aștepta pe stradele cele mari trecerea M. Sale.

M.S. voind a se asigura în persona destre traiul omenilor și administratinea interioră a corpurilor în tabără, începu chiar de a două di a inspecta în parte pe fie-care corp și a esamina celle mai mici detailuri.

M.S. profită de timpul aflări sale în tabără spre a visita tote locurile din prejurul taberii, și merse chiar la pădurea Buciumenii de unde se scotea cel mai mult material spre a vedea modul tăierii și a inspecta trupele ce bivuaca lengă pădure.

Cea mai mare parte din barace fiind terminate, M.S. dori ca înainte d'a porni se inauguresse tabăra printr'un serviciu divin și uă paradă solemnă.

Pentru acesta se decise dioa de 29 Iunie.

Un altar fu improvisat chiar în ajun la 500 m dinaintea centrului fortului taberi și fu invitat spre a ofici P-S. S. Locot. De episcop de Roman cu toți confesorii regimentelor.

În acest altar M. S. puse temelia fiitorei capele a taberii.

Pe acest altar, improvisat cu flori și frunze se înaltă uo cruce la care conducea mai multe trepte și care formă locașul șanț, de unde se putea

domină tote trupele din tabără, care erau aședate pe trei laturi ale unui careu: infanteria în colone de batalioane în glote, pe laturea din dreapta și cea din față altarului, iar Artileria, Geniul și Cavaleria asemenea în colone pe laturea din stîngă. Comandamentul trupelor îl avea generalul Macedonsky.

La 9 ore dimineta, uă detunare de tun anunța sosirea M.Sale și începerea serviciului divin, dupe care draperulurile cu escortele lor și săpători regimentelor de infanteria se asedara formând două plantone față în față lângă treptele altarului. M.S. asistă la acest serviciu în fața trupelor lângă altar.

Acesta ceremonie a avut un aspect forțe imosant, căci avea loc în presenta a 12.000 de ostași și a unui public forte numeros venit din Focșani și Tecuciu.²⁰

Altarul

De-a lungul timpului, biserica și armata „*cei doi piloni fundamentali ai acestui neam*”²¹, au fost instituțiile care s-au bucurat de cea mai mare credibilitate din partea poporului român. Simbioza dintre Cruce și Spadă²² dăinuie de aproape două mii de ani, timp în care strămoșii noștri au luptat cu spada în mână și cu crucea la piept, apărându-și credința și țara. Biserica i-a pomenit întotdeauna pe eroii care au căzut pe câmpul de bătălie pentru apărarea patriei și a fost mereu alături de ostașii care plecau la luptă. Era firesc ca și în cazul taberei de la Furceni, unde se afla o așa mare concentrare de oameni, să existe preoți care să ofere servicii divine și mângâiere sufletească soldaților care se aflau aici. Potrivit obiceiului, inaugurarea unui obiectiv important începe cu o slujbă religioasă, iar aceasta trebuie săvârșită într-un loc special amenajat. De obicei, acolo unde la serviciile divine participă credincioși într-un număr foarte mare, ca în cazul de față, unde erau 12000 de ostași în afară de civilii care asistau la ceremonie, se amenajează altare în aer liber, pentru ca toți credincioșii să poată urmări slujba în aceleași condiții. Așadar, și la acest eveniment a fost amenajat un altar în aer liber, așa cum se poate vedea în imagine și care, mai târziu, a fost transformat în capelă. Cert este faptul că, la momentul inaugurării taberei, nu exista o capelă, ci doar un simplu altar improvizat.

Locul amplasării altarului este menționat ca locație sau reper geografic în Marele Dicționar Geografic al României, ca fiind „locul unde a fost capela militară de la Furceni, la 6 km. S-V de orașul Tecuciu.” Având în vedere că acest dicționar

²⁰ Ministerul de Resbel, *op.cit.*,p.26.

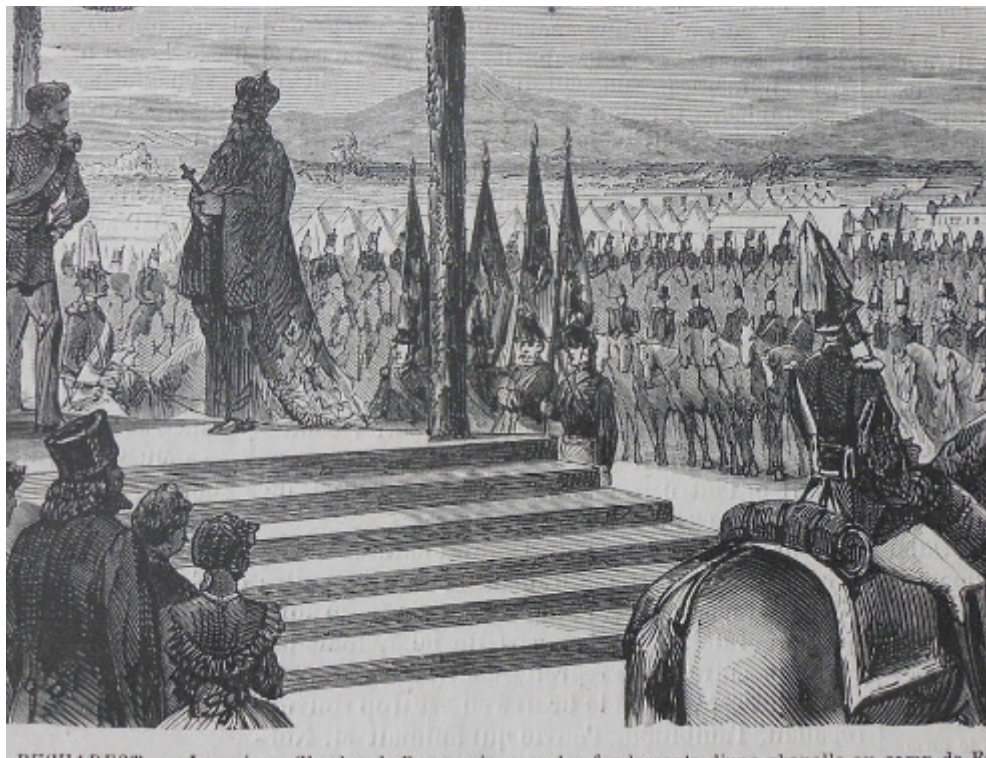
²¹ Pr. Nifon Dorin Iancu, *Biserica și Armata. Tradițiile conlucrării*, Publicat în Ziarul Lumina, la 02 Iulie 2015, <http://ziarullumina.ro/biserica-si-armata-traditiile-conlucrarii-103291.html>, accesat la 26.01.2018.

²² Înaltpreasfințitul Ioachim, Arhiepiscopul Romanului și Bacăului, *Biserica și Armata - o îngemănare a celor veșnice cu cele vremelnice*, publicat în Ziarul Lumina, la 26 Octombrie 2017, <http://ziarullumina.ro/biserica-si-armata-o-ingemanare-a-celor-vesnice-cu-cele-vremelnice-127489.html>, accesat la 26.01.2018.

TEMELI

a primit medalia de aur la Expoziția Universală din Paris în anul 1900, menționează locația respectivă, ne face să credem că altarul, respectiv zona în care acesta se afla, avea o importanță deosebită, fiind probabil un important reper topografic în zonă, cel puțin pentru tecuceni, dacă a fost menționată într-o lucrare de asemenea anvergură. Așa cum se întâmplă și astăzi, este posibil ca, la slujbele săvârșite în zilele de duminică și de sărbătoare la capela militară, să fi participat și civili din Furceni, Movileni și Tecuci, și în acest mod locul să își fi câștigat notorietatea și importanța sus amintită.

Slujba religioasă a fost săvârșită de către Isaia Vicol de Dioclea, episcop locotenent de Roman, însoțit de preoții care se găseau alături de soldații din tabără. Despre Isaia Vicol de Dioclea știm că a început activitatea de episcop locotenent de Roman în noiembrie 1868, iar la 19 ianuarie 1873, a fost ales episcop eparhiot de Roman, în Dealul Mitropoliei de către arhieriei, deputații și senatorii care aveau acest drept de vot. A obținut 145 de voturi, iar contracandidatul său, arhierul Bobulescu, doar 8 voturi. A avut această funcție până la moartea sa, la 20 iunie 1878. Despre Isaia Vicol știm că a studiat la Socola, iar în anul 1866 era arhieru și egumen la mănăstirea Golia din Iași. În acel an a fost trimis de C.A. Rosetti, ministrul cultelor de atunci, să sfințească schitul Prodromu de la Muntele Athos, deoarece guvernul

Principatelor Unite luase decizia de a dona acestui schit suma de 1000 de ducați care ulterior a fost majorată la 3000 și în final la 4000 de ducați, pentru finalizarea construcției bisericii. Doi ani mai târziu, în 1868, este ales episcop locotenent de Roman, iar în anul următor vine la Furceni pentru a sfinți capela din tabăra nou înființată, săvârșind Sfânta Liturghie în prezența regelui Carol I, a oficialităților prezente la eveniment, a ofițerilor și soldaților din tabără.

După unirea Dobrogei cu România (1878), guvernul a acordat Bisericii „Sf. Nicolae” de la Tulcea un ajutor în suma de 10.000 lei, ajutor care a fost folosit pentru învelirea acesteia cu tablă, tencuirea în exterior, confecționarea unui amvon, o strană arhierescă și alte două strane pentru cantăreți, catapeteasma a fost adusă de la tabăra militară Furceni instalată în locul celei improvizate din scânduri. În 1897, în catedrală, catapeteasma adusă de la Furceni a fost înlocuită cu una nouă din lemn de stejar.²³

După încheierea serviciului divin, domnitorul a asistat la defilarea trupelor, apoi colonelul Mano a citit în fața trupelor ordinul de zi din partea domnitorului. La final, domnitorul a ținut un scurt discurs, prin care a lăudat râvna și perseverența tuturor ofițerilor și soldaților, exprimându-și în același timp optimismul în ceea ce privește completarea instrucției militare.

Dupe defileu tote trupele fură aședate pe uă linie în colone de regimente fără intervale, și ministrul de resbel cîți din partea M.Sale următorul ordin de di:

OFICERI, SUB-OFICERI, ȘI SOLDAȚI,

Am venit în mijlocul vostru că să me pot încredința prin mine însu' mi că bunul traiu în tabără va este asicurat, că greutățile de tote dilele de la început le ați învins cu rîvnă, cu perseverență, cu acel sentiment înalt al datoriei către patrie care învinge tot obstacolul.

Puteți dice cu mîndrie că construcțiunea taberi de la Furceni este operă armatei.

Ve remane acum complectarea instrucțiunei vostre militare; nu me îndoiesc că o veți face cu același zel, bună voința devotament, de care ați dat tot-d'auna probe.

Disciplina să fie pentru voi virtutea cea mai scumpă. Familiarisându-ve în tabără cu viață serioasă a soldaților, veți dovedi tuturor că armata română, școlă de progres pentru popor, va fi fală țerii și va respunde în orice timp la înălțimea misiunei salle.

²³ Daniel Flaut, Mihaela Iacob, Dorel Paraschiv, *Tulcea 1878-1948. Memoria unui oraș*, Editura Istros a Muzeului Brăilei, Brăila, 2012, p.397.

TEMELII

Dupe cetirea acestui ordin M.S. pronuncie cu uă voce tare următoarele cuvinte:

Am fost fericit de tot ce Am vedut în tabără. Ve mulțumesc pentru bună voința ce Mi ați arătat pretutindeni. În acest chip veți ajunge marele scop al taberei ce trebuie să fie mândria țării.

Trăiască România.

D. Ministru de resbel făcu apoi cunoscut trupelor gratificațiunea ce M.S. a bine voit a le acordat și oficerilor asemenea că M.S. a regulat și a li se acorda pe tot timpul aflării lor în tabără rațiunile de campanie.

Dupe acesta trupele intrară în quartierele lor, iar M.S. quartierul princiar felicitările, notabililor din județele învecinate pentru inaugurarea taberii.

Sera M.S. într'uni la prânz pe toți oficerii superiori din tabără.

La 9 ore se sună retragerea de tote musicile din tabără la quartierul princiar.

La 30 Iunie M.S. porni de la cuartierul princiar însoțit de Comandantul taberi și toți șefii de corpuri până la podul Furceni, de unde suinduse în trăsură luă drumul spre București .²⁴

Reacția presei nu a întârziat să apără. Având în vedere amploarea evenimentului, ziarele și-a dat toată silința de a prezenta amănunte cu privire la cele întâmplate. De exemplu *Federațiunea*, ziar politic, literar și economic de limbă română de la Pesta, publică pe 4 august un articol preluat din *Curierul de Iași*, în care prezenta detaliat evenimentul. Iată câteva fragmente din acest articol:

Duminică, la 29 iunie trecut, la 9 ore de dimineață, a avut loc inaugurarea taberei permanente de la Furceni, unde s-a oficiat un serviciu divin de către P.S.S. locot. episcop de Roman cu preoții regimentelor pe un altar improvizat în mijlocul taberei și unde Măria Sa a pus temelia unei capele a taberei. Această ceremonie religioasă din cele mai improvizate, căci avea loc în prezența a 12.000 ostași și a unui public numeros din Tecuci și Focșani, a lăsat suveniri adânci în inimile tuturor pentru scopul patriotic ce fiecare soldat urmărește prin perfecționarea instrucției sale militare. Un altar improvizat din frunză și flori lângă care se înălța o cruce imensă și la care conduceau mai multe trupe, forma locașul sfânt de unde se putea domina toate trupele taberei care erau așezate pe trei laturi ale unui careu, în modul următor: Pe fața din dreapta a careului, Divizia 1-a de Infanterie, în linie de batalioane, în gloată pe divizioane, la distanță de 30 pași între ele,

²⁴ Ministerul de Resbel, *op.cit.*, p.26-27.

TEMEII

având cele patru batalioane de vânători la dreapta formau 1-a Brigadă; iar celelalte șase batalioane ale regimentului 1-a și al 2-lea de linie, formau Brigada a 2-a. Pe fața a doua, cea vis a vis de altor și paralel cu frontul de bandieră, erau așezate 10 batalioane din Divizia a 2-a în ordinea seriei numerelor lor, adică șase batalioane din dreapta Regimentului al 3-lea și al 4-lea, formând întâia Brigadă; iar batalioanele Regimentelor al 6-lea și al 7-lea a doua Brigadă. Pe a treia față sau fața din stânga se desfășurau, în aceeași formațiune și cu aceleași distanțe, două batalioane din Regimentul al 7-lea și două batalioane de geniu, Compania de Pontonieri, Regimentul al 2-lea de Artilerie în coloană deasă de baterie, la flancul căruia se aflau un pluton de jandarmi călări și un escadron de dorobanți din Divizia a 3-a Teritorială și Putna. Aceștia din urmă au venit în tabără chiar în momentul așezării trupelor; numai pentru a asista la această ceremonie. Acest careu de 360 m pe laturi, prezenta un aspect mareș. Pentru întâia oară de mai mulți ani, trupele erau împreunate și inima fiecăruia bătea cu tăria de emoția ce deșteaptă de câte ori se văd desfășurați tinerii noștri vulturi. Toate trupele erau sub comanda Domnului general Macedonski; iar ca șefi ai diviziilor funcționau colonelul Bacinski și Lecca; ca șef al statului major locotenent-colonel Băteanu. La 9 ore, o detunătură de tun dădu semnalul sosirii Măriei Sale și începerea serviciului divin, după care drapelele cu escortele lor și toți saperii regimentelor de linie se așază două plutoane, față în față, lângă trupele altarului. Măria Sa, însoțit de Domnul ministru de Război și Domnul inspector al Serviciului Sanitar al Armatei, cu tot stat majorul Înălțimii Sale, descălecă și asistă, în fața trupelor, la acest serviciu, punând temelia capelei taberei chiar în locul unde se înalță altarul. După Te Deum, Măria Sa încălecă trecând pe dinaintea frontului în mijlocul urărilor repetate ale batalioanelor; apoi acestea, schimbând direcția la dreapta prin stânga, defilare pe dinaintea Măriei Sale pe divizioane. Defilarea ținu mai mult de trei sferturi de oră. După aceasta trupele se așază pe coloană de regimente în bătaie unele lângă altele, apoi întocmiră, prin întoarcere spre centru, un fel de dreptunghi în care intră Măria Sa cu Domnul ministru de război.²⁵

Publicația franceză *L'Illustration* publică pe această temă, în ziua de sâmbătă de 28 august 1869, articolul intitulat „*Le camp de Furceni*”, semnat de jurnalistul F. Armand, articol însoțit de o imagine cu altarul (prezentată mai sus) și alte două imagini în care sunt prezentate uniformele unor militari români de la armele infanterie, artilerie și cavalerie. Articolul prezintă evenimentul într-un mod pozitiv, oferind detalii asemănătoare cu cele prezentate în *Federațiunea*, știrea fiind

²⁵ *Inaugurarea taberii de la Furceni*, fără autor, Ziarul Federațiunea, Pesta, Miercuri, 4 august/23 iulie 1869, nr.83-268, p.333.

probabil preluată ca și în cazul anterior, tot dintr-un jurnal românesc.

138

L'ILLUST

LE CAMP DE FURCENI

La transformation de l'armée roumaine, presque complètement achevée aujourd'hui, est devenue un grand fait national pour les Principautés-Unies. Entourée de trois grands empires, dont l'ambition peut, d'un jour à l'autre, venir s'entrechoquer dans les plaines du Bas-Danube, la Roumanie devait au moins se mettre en mesure de supporter le premier choc, si sa neutralité venait à être entamée. Pour exercer les troupes au maniement de nouvelles armes, l'établissement d'un camp était devenu indispensable, et le terrain choisi se prête admirablement aux exercices militaires. Le camp est situé près de Furceni, aux environs de Teccuciu et de Fokschan, point très-important par lequel passera le chemin de fer en construction de Galatz à Roman, sur les confins des deux principautés. Il occupe un superbe plateau baigné par le Séreth, et bordé par les pittoresques montagnes

Je m
vante :

Une
mille l
frère f
bien à
que jo
contre
même.

Exéc
tion sù
Force
mais il
2 franc
prendre
même.

Articol din publicatia „L'illustration” prezentand inaugurarea taberei de la Furceni

Foto: cmtest.fr

După ceremonia de inaugurare a taberei, lucrurile au intrat pe făgașul normal, soldații finalizând în cele din urmă construirea baracelor și continuând cu efectuarea de exerciții militare, în vederea manevrelor militare ce aveau să înceapă curând, chiar în prezența domnitorului.

Romani'a.

Inaugurarea taberei de la Furceni.

Dominica in 29 iunie, la 9 óre deminétia, a avutu locu inaugurarea taberei permanente de la Furceni, unde s'a oficiatu unu servitiu divinu de cátra P. S. S. locotenantulu de episcopu de Romanu cu preotii regimenteloru, pe unu altariu improvisatu in midiuloculu taberei, si unde Mariea Sa a pusu temeli'a unei capele a taberei. Acésta ceremonia religiosa d'in cele mai imposante, cá-ci

Articol din Ziarul „Federatiunea” in care era prezentata inaugurarea taberei de la Furceni

ROUMANIE. — Le prince Charles s'est installé durant quelques jours au camp de Furceni; après avoir inspecté les troupes réunies au nombre de 12,000 hommes, Son Altesse a posé la première pierre de la chapelle du camp. Elle est retournée à Bucharest. Toutes les troupes roumaines devant être bientôt assemblées pour exécuter de grandes manœuvres, le prince Charles se rendra de nouveau au camp.

(Mémorial Diplomatique).

Journal de Monaco, marți, 27 iunie 1969

Sursa: journaldemonaco.gouv.mc

În luna lui Iulie trupele se ocupară atât cu construcțiunea baracelor cât și cu eserciții de detail școlă de pluton și de batalion.

În diua de 20 Iulie, comandantul taberii esecuta un marș militar de 20

TEMELII

kilometri la 5 ore dimineța cu toate trupele din tabără într'ua singură colonă.

Tot în acesta luna începură inspecțiunile administrative.

Pe la finele lui Iulie regimentele 6 și 4 porniră la București spre a înlocui regimentele 5 și 8 de linie care trebuia să vie în tabără să și construiască cuartierul lor.

Cu aceste două regimente se complectă construcțiunea a 28 batalione de infanterie, 2 batalione de geniu și un regiment de artilerie.

La 7 August tabăra prezenta ca construcțiune 28 batalione de infanterie, 2 batalione de geniu, 12 baterii de artilerie și 8 escadron de cavalerie, deosebit de ambulanță și cuartierul general care erau terminate încă din Iulie.²⁶

Concluzii

Înființarea taberei de la Furceni avea să pună în practică un proiect vechi, inițiat de domnitorul Alexandru Ioan Cuza. Prin aceasta, avea să se materializeze o inițiativă ce urmărea crearea unei armate noi, moderne, capabile să protejeze noul stat. Alocarea unor sume consistente pentru construirea acesteia demonstrează necesitatea înființării unei astfel de unități militare. Tabăra prezenta importanță în primul rând prin dimensiunea ei, aceasta având o capacitate de cazare în caz de necesitate de până la 20000 de oameni.

Alegerea locației a fost făcută în urma unei documentări temeinice în care erau analizate resursele materiale necesare construirii acesteia, respectiv pădurile Ciușlea, Furceni, Movileni și Buciumeni, la care se adaugă transportul cu plutele pe Siret a cherestelei adusă de la Piatra. De asemenea au fost luate în calcul căile de comunicații și accesibilitatea acestora, respectiv drumurile ce făceau legătură între localități importante cum ar fi Tecuci, Galați, Focșani, Mărășești etc., precum și existența în apropiere a căii ferate Tecuci-Roman.

Așa cum era firesc, a fost analizată asigurarea apei și a hranei pentru soldați, acesta demonstrându-se pe parcurs a fi un punct slab în activitatea taberei. Înaltul Ordin de zi către oaste din 14/16 Iunie 1869, prin care domnitorul cerea ca ofițerii să aibă aceeași rație de hrană ca soldații, arată că aprovizionarea cu alimente a taberei lăsa de dorit. De asemenea, insistența colonelului Mano de a publica în ziarul „Monitorul Oastei” nr. 32, din 4 iulie 1869 o informare prin care încerca să combată criticile din presă și să dea asigurări că în tabără totul este în ordine, atrage mai mult atenția asupra acest aspect, intervenția tranșantă a lui Bogdan Petriceicu-Hașdeu eliminând orice dubiu în privința realității.

Tabăra de la Furceni nu a fost doar un loc de instruire al soldaților, ci și un areal în care au avut loc transformări de natură organizatorică a regimentelor sau chiar de creare a unora noi, cel mai elocvent exemplu fiind cel al Regimentului 2 Roșiori.

Dotarea armatei cu armament nou, modern și echiparea ostașilor cu uniforme,

²⁶ Ministerul de Resbel, *op.cit.*, p.27.

TEMELII

efectuarea de exerciții comune între diferite arme, trimiterea de ofițeri la studii în străinătate, dezvoltarea presei militare, emiterea de legi în domeniul militar sunt dovezi ale modernizării și evoluției armatei române. Poate nu este chiar întâmplător ecoul pe care l-a făcut inaugurarea taberei în presa internațională, mai ales în presa de limbă franceză, în care sunt prezentate imagini cu ceremonia de inaugurare și cu uniformele ostașilor români. Faptul că mai multe publicații de la Pesta, Monaco și Paris acordau atenție acestui eveniment, însemna că pricipatele Române începeau să devină importante în fața cancelariilor europene. Se transmitea un semnal prin care se arăta că națiunea română devenea din ce în ce mai puternică și că se pregătea să devină un stat de sine stătător.

JOC GEOPOLITIC DE GLEZNE SAU O NOUĂ ERĂ PENTRU COREEA?

JEU GEOPOLITIQUE DE CHEVILLE OU UNE NOUVELLE ÉPOQUE POUR CORÉE

Agata POPESCU

Rezumat

Întâlnirea de la Singapore dintre Donald Trump, președintele Statelor Unite, și Kim Jong-un, președintele Coreii de Nord, este una mai mult decât istorică. Ea poate marca finalul unei epoci de falie războinică în spațiul coreean și de încheiere a unui război care nu s-a terminat nici acum, sau, dimpotrivă, una de nouă furie geopolitică. Venise însă timpul ca războiul din 1950-1953 să fie încheiat și să răsară, în sfârșit, soarele și pentru Țara Dimineților Liniștite.

Cuvinte-cheie: summit-ul de la Singapore, pace, nouă șansă, final de război

Résumé

La rencontre de Singapour entre Donald Trump, le président des États Unis, et Kim Jong-un, le président de la Corée de Nord, et l'une plus qu'historique. Ça peut marquer la fin d'une époque de faille guerrière dans l'espace coréen et de final d'une guerre qui n'est pas encore fini, ou, au contraire, l'une de nouvelle rage géopolitique. Mais c'était le temp ou la guerre de 1950-1953 soit fini et de se lever, en fin, le soleil pour le Pays des Matins Tranquilles.

Mots-clefs : le sommet de Singapour, paix, nouvelle chance, fin de guerre

Introducere

Prin labirinturile complicate ale războaielor neterminate și păcilor neîncheiate, bate, din când în când, câte un vânticel de ceva sau de altceva, cu speranța că, în fine, lumea se va mai cumiți un pic, viața își va urma cursul, iar moartea va veni doar atunci când este vremea de murit. Aproape niciunul dintre războaiele de după Marele Război care a zguduit planeta și a pulverizat peste cincizeci de milioane de vieți nu s-a încheiat nici cu un tratat de pace, în care învinsul să bată palma cu învingătorul și învingătorul să respecte drepturile învinsului, nici cu vreă recunoaștere, din partea cuiva, a învișilor și/sau a învingătorilor. Totul a rămas într-o coadă de pește care înoată, într-o noapte cu furtună, într-un ocean fără apă. Totul rămâne așa, ca un Univers cu file imposibil de deschis sau de închis, în care nimic nu este cert, nici măcar certitudinea. Ceea ce viețuiește însă pe post de certitudine absolută, în pofida incertitudinii generale în care trăim, este un fel de paradox al unui realism complicat și eclectic dintr-o lume care progresează fantastic, dar nu încetează nici o singură clipă să se joace cu focul, să genereze valori și amenințări și să reediteze, magnific și tembel, cartea unui risc endogen continuu, variabil și tenace.

E greu de înțeles de ce s-a entuziasmat Donald Trump, președintele puternic, realist și asimetric al Statelor Unite, de reuniunea de la Singapore și, în același timp, de ce a acceptat liderul nord-coreean un concept – cel al denuclearizării –, într-un timp în care cea mai teribilă armă a descurajării războiului este tocmai arma nucleară. Doar nu crede nimeni că o țară precum Coreea de Nord, supusă unei presiuni teribile din partea Statelor Unite și a comunității internaționale conduse de americani, izolată aproape complet de restul lumii și denigrată prin toate mijloacele posibile, ar putea constitui vreodată o amenințare pentru Statele Unite. Faptul că, în războiul din 1950-1953, Coreea de Nord, sprijinită de sovietici și de chinezi, n-a putut fi rasă de pe suprafața pământului de către teribila forță americană, așa cum nici Vietnamul n-a putut fi transformat într-o ruină sau măcar într-o bază militară americană care să consolideze dispozitivul de îndiguire geopolitică și geostrategică a Uniunii Sovietice și a Chinei, poate fi un titlul de mândrie pentru nord-coreeni, dar nu și o victorie benefică.

Este, de asemenea, destul de clar că liderul celei mai teribile puteri economice, democratice și militare de pe planeta Pământ, care alocă domeniului militar un buget cât toate celelalte țări la un loc, va regenera mereu acea pânză de păianjen strategic din Cosmos până în inima Pământului, pe toate paralelele și pe toate meridianele, pentru că, de la Mahan încoace, americanii domină nu numai mările și oceanele, ci și spațiul cosmic, spațiul cibernetic și, în mare măsură, chiar și cognospațiul. Desigur, aici, în dimensiunea cyber și cogno, lucrurile sunt ceva mai complicate, pentru că

emergența puterii non-americane cyber și cogno nu este de neglijat. Dar, până la un echilibru strategic durabil, este cale lungă. Puterea americană nu este doar colosală, ci și omniprezentă, omnipotentă, antrenată, experimentată, susținută endogen, care a realizat, de la Primul Război Mondial încoace (dar mai ales de la cel de-Al Doilea), un dispozitiv complex, complet, multidimensional și extrem de eficient care acoperă toată lumea.

Atunci de ce avea nevoie Casa Albă de o întâlnire la cel mai înalt nivel cu Coreea de Nord?!

Un orizont comun, sau fiecare cu orizontul lui?

Așa cum bine se știe, recenta reuniune G7 a fost, în cele din urmă, un fiasco pentru americani. De aceea, președintele american și-a pus speranțe în întâlnirea de la Singapore cu omologul său nord-coreean, Kim Jong-un. Din 1953 până în prezent, nu a avut loc nici un fel de întâlnire între vreun lider nord-coreean și vreun președinte american. De vreme ce nu există nici un tratat de pace între Coreea de Nord și Coreea de Sud, Washington-ul nu a recunoscut niciodată Coreea de Nord. Deci, n-avea cum să se întâlnească Washington-ul cu președintele unei țări care, în viziunea americană de până la Trump, nu există. Președintele sud-coreean Moon Jae-in a avut, totuși, un rol foarte important în organizarea acestei întâlniri. Iar acest lucru spune foarte mult.

Coreea de Nord a simțit foarte puternic, din 1953 încoace, o uriașă teamă de o posibilă invazie americană. De fapt, liderii de la Phenian au avut, după încheierea ostilităților din 1953, două obiective importante: păstrarea teritoriului național și reunificarea cu Coreea de Sud. Pentru primul obiectiv, liderii nord-coreeni au realizat, în cele din urmă, cu eforturi imense, arma nucleară, creând astfel un fait-accompli și mizând, în extremis, pe o posibilă capacitate disuasivă de la mic la mare în speranța că nu va fi niciodată nevoie s-o folosească. Așa cum speră toate țările de pe planeta Pământ care dețin arma nucleară. Majoritatea țărilor care au o astfel de teribilă armă (dar care nu este chiar ultimul răcnet în materie), mai puțin Rusia și Statele Unite, au, în strategia lor, un astfel de concept de descurajare nucleară de la mic la mare. Descurajarea nucleară, la nivelul Statelor Unite (7800 de vectori nucleari) și al Rusiei (8000 de vectori), este una ofensivă, de distrugere reciprocă garantată, chiar dacă se umblă masiv și subtil la acest concept, fiecare căutând noi soluții, fie de ieșire din acest echilibru al amenințării și de creare a unui avantaj geopolitic și geostrategic, fie de devansare, prin inovații esențiale (spre exemplu, în domeniul hipersonic), a celui alt și, pe această bază, de realizare a unei iluzorii surprinderi strategice. Rușii au distribuit armele lor nucleare la toate eșaloanele, în toate categoriile de forțe, pe întregul lor teritoriu, care reprezintă cam o șesime din suprafața terestră, la bordul unor submarine care încep din nou să străbată oceanele lumii, iar americanii pot lansa arma nucleară din orice spațiu doresc ei și din orice

punct de pe Terra și din Universul cunoscut și accesat.

Evident, nord-coreenii sunt departe de asemenea performanțe, dar puterea discreționară a celor care o au nu poate admite nici măcar posibilitatea pericolului unei pișcături de țăntar nuclear. E greu de crezut că, în condițiile date, Coreea de Nord ar putea produce stricăciuni nucleare Statelor Unite, dar tema combaterii „axei răului”, definită cândva de George W. Bush pe un triumphi obtuzunghic – Irak, Iran, Coreea de Nord, a fost și încă este tentantă și, într-un fel, profitabilă. De aceea, sancțiunile americane împotriva Coreii de Nord au fost intensificate, mai ales după moartea unui student american deținut de 17 luni în această țară.

Efectul acestor sancțiuni, ca și izolarea internațională a acestei țări au devenit foarte greu suportabile pentru coreeni. De aceea, este foarte posibil ca Phenianul să fi ajuns la capătul puterilor și să fi căutat o ieșire onorabilă din această situație. De altfel, inclusiv parada militară de anul trecut a arătat nu o grandoare de tip chinezesc sau rusec, noi arme și noi mijloace performante, ci o capabilitatea tehnică, operațională și strategică destul de modestă. De altfel, demantelarea site-ului de încercări nucleare de la Punggye-ri, din nord-estul țării¹, reprezintă o dovadă în acest sens.

Cei care au analizat mai în detaliu condițiile în care a avut loc întâlnirea Trump-Kim de la Singapore sunt de părere că, de fapt, Coreea de Nord nu avea altă opțiune. Programul nuclear a costat-o foarte scump, iar deținerea armei nucleare și perfecționarea ei în ritm cu ceilalți deținători sau măcar pentru a se apropia cât de cât de nivelul lor presupun costuri foarte mari, care nu au, practic, nicio justificare și nici un efect benefic asupra economiei nord-coreene, asupra nivelului de trai al populației și nici asupra configurației geopolitice. Chiar dacă n-ar exista presiunea americană și cea a comunității internaționale, Coreea de Nord, oricât de motivată ar fi pentru deținerea și perfecționarea armei nucleare, ca susținător real al politicii sale de independență, de suveranitate și de menținere a unui regim politic comunist, regim care a clacat în toate țările, inclusiv în China, nu-și poate asuma, fără pericolul autodistrugerii, un asemenea parcurs de confruntare. China, deși are un partid comunist foarte puternic, este departe de ceea ce numim, tradițional, un regim comunist, economia ei dezvoltându-se foarte rapid, pe coordonate sociale de piață foarte bine definite într-un concept liberal cu măsură. Desigur, având o economie din ce în ce mai performantă și un PIB de 23,12 trilioane de dolari², China își poate permite aproape orice, inclusiv dezvoltarea armei nucleare și a unor sisteme de arme și hiperarme ultraperformante, care să susțină și să acopere în mod credibil un concept de putere economică, informațională și militară regională și chiar mondială, pe când Coreea de Nord, fără o susținere masivă din partea unor mari puteri nucleare, așa cum este susținut, spre exemplu Israelul, atât de comunitatea evreiască de pretutindeni, cât și de Statele Unite și chiar de Uniunea Europeană, nu-și poate permite așa ceva.

¹ Sursa: *Donald Trump - Kim Jong-un. Huit questions sur les enjeux d'un sommet historique*, <https://www.ouest-france.fr/monde/etats-unis/donald-trump/donald-trump-kim-jong-un-huit-questions-sur-les-enjeux-d-un-sommet-historique-5811720>

² <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>

EVENIMENT STRATEGIC

O politică înțeleaptă din partea Phenianului și o relație corespunzătoare cu Coreea de Sud și, mai ales cu Statele Unite ale Americii, dar și cu China și cu Rusia, ar putea deschide un orizont de așteptare previzibil pentru acest popor extrem de harnic, de devotat și de înzestrat cu calități cu totul și cu totul deosebite.

Coreea de Sud și Coreea de Nord sunt locuite de același popor. Un popor care vorbește aceeași limbă și are aceeași cultură, care trăiește în două țări separate de o linie de demarcație și de o diferență de regimuri politice.

Primul pas important în acest sens l-a făcut președintele sud-coreean Moon Jae-in. În perioada jocurilor olimpice de iarnă, s-a apropiat de omologul său din Coreea de Nord, ca de la coreean la coreean. Dar și Kim Jong-un, care a urmat cursuri în Elveția, a înțeles foarte bine că drumul țării sale nu este înarmarea până în dinți pentru a se bate cu toată lumea care nu poate suporta regimul politic în care trăiește el, ci refacerea relațiilor politice, economice, sociale și militare în primul rând cu frații săi din Sud și detensionarea relațiilor cu cea mai mare putere economică și militară a lumii.

Pe 28 aprilie 2018, președintele Coreii de Sud, Moon Jae-in, și președintele Coreii de Nord, Kim Jong-un, și-au strâns mâna, peste frontiera dintre cele două identități coreene, undeva, într-o zonă demilitarizată.

Trecuseră 65 de ani de la ultima strângere de mână între Nord și Sud.

O imagine care, probabil, va pune capăt celor 65 de ani de ostilitate

Sursa imaginii: <https://www.ouest-france.fr/monde/etats-unis/donald-trump/donald-trump-kim-jong-un-huit-questions-sur-les-enjeux-d-un-sommet-historique-5811720>

Coreea de Nord și Coreea de Sud sunt efecte ale unei epoci de confruntare între două ideologii – cea comunistă și cea capitalistă – și nu un proces firesc în evoluția unui popor. Cele două țări s-au adaptat la exigențele regimului politic în care au trăit.

Cei trei ani (1950-1953) ai unui război între Coreea de Nord, sprijinită de URSS și de China, și Coreea de Sud, sprijinită de o coaliție de 22 de țări, condusă de SUA, potrivit Rezoluției 83 din 27 iunie 1950 a CS al ONU, au făcut prăpăd în cele două state coreene, iar bombardamentele americane cu napalm au distrus cvasitotalitatea localităților importante din Coreea de Nord și din infrastructurile acestei țări. Obiectivul acestui război a fost, inițial, unificarea prin forță a celor două state coreene, fie într-o viziune comunistă, fie în una capitalistă. Americanii tocmai puneau în practică strategia lor de containment...

Au pierit, în acest război, trei milioane de oameni (150.000 militari din Coreea de Sud, 55.000 din trupele ONU din care 36.000 erau americani, 215.000-400.000 nord coreeni, 180.000-400.000 chinezi și 2.000.000 de civili, pentru ca, în final, războiul să se încheie printr-un armistițiu, iar frontiera să fie restabilită la paralela 38.

Anii au trecut, dar logica geopolitică a marilor puteri pentru această regiune nu s-a schimbat. Alte măști, același teatru!

Reprezintă, oare, Coreea de Nord o amenințare? Pentru cine?

China a fost principalul aliat al Coreii de Nord în timpul războiului din Coreea dintre anii 1950 și 1953. De aceea a și pretins un rol important în negocierile din aria acestui summit de la Singapore, urmărindu-și, desigur, obiectivele sale strategice, care țin de consolidarea puterii de areal, de siguranța sa strategică și de obiectivele pe care le urmărește în regiune. De altfel, însuși Kim-Jong-un a sosit la Singapore la bordul unui avion al Liniilor Aeriene Chineze. E drept, Beijing-ul a sfătuit Phenian-ul de mai multe ori să renunțe la programul său nuclear. Acest program nu era, pe termen lung, nici în folosul Coreii de Nord, nici în cel al Chinei. El nu era de natură să îndepărteze Statele Unite de zona de interes geopolitic pentru China, ci, dimpotrivă, să centreze efortul american din zonă pe denuclearizarea Peninsulei Coreene și pe menținerea unei capacități operaționale americane semnificative aici. Or, după toate probabilitățile, interesul geopolitic și geostrategic al Chinei este să îndepărteze americanii de zonele vitale pentru sine, să evite orice confruntare directă, creându-și astfel nu doar o mai mare libertate de acțiune, ci și un spațiu extins de siguranță strategică. Or, încăpățânarea nucleară a Coreii de Nord nu făcea altceva decât să complice geopolitica de proximitate a Chinei. Desigur, politica foarte atentă a Chinei în relațiile cu vecinii săi, dar și cu marile puteri ale planetei, mai ales cu rușii și americanii, nu l-a împiedicat președintelui țării, Xi Jinping, să ceară armatei să se

pregătească pentru război. Pentru că, la urma urmei, acesta este rostul unei armate: să se pregătească tot timpul pentru un posibil război.

În fine, poziția lui Kim-Jong-un la aceste negocieri a fost foarte clară: angajamentul său ferm privind denuclearizarea peninsulei coreene. Această poziție corespunde și interesului geostrategic al Chinei. De altfel, Washingtonul ceruse deja Chinei să aplice sancțiunile impuse de ONU Phenianului. Numai că, la ora actuală, China și Statele Unite se află deja în plin război comercial, întrucât Washington-ul a amenințat că va taxa cu miliarde de dolari importurile chineze.³

La o săptămână după summit-ul de la Singapore, Kim-Jong-un a făcut o vizită, marți, 19 iunie, la Beijing, unde a fost primit de președintele Chinei, Xi Jinping. Era a treia vizită a președintelui coreean în decurs de trei luni în China. Desigur, se așteaptă să fie unele divergențe între Coreea de Nord și Statele Unite privind denuclearizarea ireversibilă și imediată a peninsulei. Dar China ar dori ca un astfel de proces să se încheie cât mai repede. Trecerea de la amenințările nord-coreene și americane cu distrugerea reciprocă la denuclearizarea peninsulei nu poate fi simplă și fără urmări. De altfel, în ultimul an, China propusese deja ca suspendarea programului nuclear nord-coreean să fie condiționată de încetarea manevrelor militare americane și sud-coreene, iar Donald Trump a fost de acord. Mai mult, el a promis că trupele americane prezente în Coreea de Sud ar putea chiar să părăsească această țară. Probabil că atât nord-coreenii, cât și chinezii doresc cu insistență acest lucru. E greu însă de presupus că americanii vor renunța cu ușurință la bazele lor din Coreea de Sud. De asemenea, și pentru Coreea de Sud este dificil să renunțe la prezența și protecția americană, în condițiile în care nu se știe foarte exact ce anume va face regimul din Coreea de Nord.

Oricum, amenințarea pe care ar putea s-o reprezinte Coreea de Nord, de una singură, pentru cineva nu este și nu poate fi realistă. Țările din zonă – China și Rusia – sunt mari puteri nucleare, care au sprijinit Coreea de Nord în 1950-1953, iar Japonia este o țară mult prea puternică, având o armată care se situează pe locul 7 în lume și una dintre primele economii ale lumii, pentru a se teme de Coreea de Nord. Iar Coreea de Nord nu are, practic, nici un interes să ofenseze Japonia, deși istoria nu se uită atât de ușor.

La drept vorbind, Coreea de Nord nu amenință pe nimeni. Experimentele și ambițiile sale nucleare au constituit, după cum rezultă și din nivelul de viață din această țară, o amenințare doar pentru ea însăși și doar un posibil și discutabil pericol (generat de orice eseu nuclear), pentru țările din jur.

Retorica de până acum are, totuși, logica ei politică și strategică. Pentru a asigura securitatea și pacea lumii, marile puteri care-și asumă un astfel de rol (dar îndeosebi Statele Unite ale Americii) trebuie să mențină conflictualitatea militară din diferite regiuni la un nivel cât mai scăzut, controlabil și gestionabil. De aceea, orice răbufnire, orice tresărire și orice încercare de dobândire a unor capacități și

³ <http://www.france24.com/fr/20180619-chine-xi-jinping-kim-jong-pekine-coree-nord-denuclearisation-trump>

EVENIMENT STRATEGIC

capabilități care ar putea să strice echilibrul staționar sau dinamic instituit de marea putere discreționară, sunt, într-o formă sau alta, imediat sancționate.

Coreea de Nord nu avea intenția nici să ia locul Statelor Unite în Pacific, în Asia de Est sau de Sud-Est, nici să facă probleme Chinei sau Rusiei, ci doar încerca să arate că, în cazul când va fi atacată, va putea riposta chiar nuclear. Or așa-ceva este de neacceptat într-o lume în care nu contează statele și suveranitatea lor, ci doar puterea dominată, adică interesele geopolitice și geostrategice ale marilor puteri.

Probabil, liderii de la Phenian au înțeles că e vremea să renunțe la confruntare și să accepte un posibil dialog constructiv. Oricum, i-au adus pe americani la masa tratativelor. Iar promisiunile americanilor sunt totdeauna ferme.

Este foarte posibil să înceapă o nouă eră pentru Coreea.

Va fi, probabil, foarte greu, dar imaginea care-i prezintă pe cei doi președinți coreeni dându-și mâna și zâmbind peste paralele 38, un brâu de beton care reprezintă, de 65 de ani – o viață de om –, frontiera dintre ei este cât se poate de sugestivă.

E ușor de înțeles ce se va întâmpla în anii următori.

Mai complicat este cu interesul geopolitic al marilor puteri care continuă să se înarmeze prin toate mijloacele posibile: economice, informaționale, politice, militare, cyber și chiar cognitive. Și care, desigur, nu vor arunca pur și simplu la gunoi această tehnologie.

**CIVILIZAȚIILE FEMININE
ȘI PROSLĂVIREA VIETII:
RECUPERAREA ARHETIPULUI
DAMNAT AL EVEI („VIAȚA”).
SUBLIMAREA FEMEII ȘI SIMBOLURI
ALE „EONULUI ÎMPĂRĂTESEI”**

**FEMININE CIVILIZATIONS AND THE
CULT OF LIFE: REGAINING
THE COMPROMISED ARCHETYPE
OF EVE (“THE LIFE”). SUBLIMATION
OF THE WOMAN AND SYMBOLS
OF THE ”EMPRESS ‘EON”**

Mădălina Virginia ANTONESCU¹

Rezumat

În studiul de față, încercăm să abordăm, dintr-o perspectivă multiplă (studii de gen, teologie și filozofie), relația dintre om și Dumnezeu privit ca Sf. Treime, având în vedere aspectul feminin al Duhului Sfânt, cât și o simbolistică complexă a parabolei escatologice a „nunții în cer”, singurul eveniment sacro-cosmic fericit din Cartea Apocalipsei. De obicei, se preferă a se evita studiile asupra laturii feminine a Duhului Sfânt, pentru abordările clasice, comode, care asimilează pe Dumnezeu cu Patriarhul, Conducătorul Suprem, negându-i orice relaționare cu natura feminină și, în consecință, producând

¹ Dr., cercetător științific, Universitatea București.

PUNCTE DE VEDERE

și justificând o relaționare antagonistă, discriminatorie la adresa femeii, aplicată timp de milenii în istoria umană. Or, studierea mesajelor hristice referitoare la statutul femeii, la sensul ei profund dar și studierea ipostazelor Femeii în perspectiva Sublimată, Supremă (Femeia Încoronată, Femeia Investmântată cu Soarele, Născătoarea de Dumnezeu-Teotokos, Împărăteasa Luminii sau ipostaza feminină a Duhului Sfânt în întruparea Desăvârșitorului, care urmează primei Veniri hristice) relevă o sacralizare a femeii din punct de vedere cosmico-divin, care produce, desigur, consecințe în relațiile de gen, în însăși istoria umană, statutul femeii lăsându-se re-descoperit, în pragul sec. XXI, într-o nouă paradigmă. Este vorba de una post-patriarhală, holistică, atotintegratoare, o paradigmă a „nunții cerești” (eveniment cosmico-sacru fundamental, inclusiv ca și simbolică de gen), necesară pentru a reconstrui lumea sec. XXI, o paradigmă care se opune celei a ierarhiei, a dualismului în relațiile de gen („istoria-șarpe”).

Cuvinte-cheie: relații de gen, patriarhalism, discriminare, Eonul Împărătesei, nunta cerească, aspectul feminin al Duhului Sfânt, Desăvârșitorul, arhetipul feminin al puterii

„Încoronarea femeii”, din reprezentările felurite (pictură, sculptură, vitraliu etc.) privind Venirea Mângâietorului (inclusiv cele privind nunta cosmico-divină și puternica ei simbolică sacră) reprezintă, printre alte înțelesuri, și re-echilibrarea între feminin și masculin². Dumnezeu arată oamenilor că femeia este *pentru El* și la nivelul întregii Creații Divine (și mai mult decât atât, *sublimând femeia și înscriindu-o ca arhetip, ca energie cosmico-divină, ca ființă umană sacră, în eternitate*, prin Mirele Hristos și prin natura dumnezeiască și aspectul feminin al Duhului Sfânt), „o Împărăteasă”, că există armonie divină între masculin și feminin, o armonie deplină și sfințitoare, împărătească și iubitoare, generând iubire și lumină, bucuria deplină a ființării.

Cât privește legătura dintre elementul feminin, dintre valorile, spiritualitatea și energia feminină, pe de o parte, și sfera religioasă, aceasta este *una intrinsecă, revelând prin sensibilizarea ființei umane, o apropiere de Dumnezeu*³. Acest lucru

² În lucrările despre Duhul Sfânt, se recunoaște, uneori, faptul că „în Duhul Sfânt, creștinătatea a păstrat un rudiment al principiului feminin”, amintind că „umanitatea a pierdut ceva ce în vremurile vechi mai era foarte evident: că Duhul Sfânt ...este feminin”. După ultimul Consiliu de la Vatican, a apărut și o lucrare a unui teolog francez în care acesta arată că „Duhul Sfânt este mai mult feminin decât masculin”. A se vedea Manfred Schmidt-Brabant, *Isus și Marea Mamă*, în antologia Manfred Schmidt-Brabant, Virginia Sease, *Femininul arhetipal în curentul misterial al umanității*, ed. Univers Enciclopedic Gold, Triade, București, 2011, pp. 56-57.

³ Nu trebuie confundat și nici asimilat, Duhul Sfânt (A Treia Persoană a Sf. Treimi, Dumnezeu Desăvârșitorul și a Treia Ipstază a Dumnezeirii) cu un principiu (feminin sau masculin), nici cu prima creație a lui Dumnezeu (Sophia) și nici cu planeta Pământ (plecând de la comentariile asupra sintagmei ”Marea Mamă” din culturile stravechi). Nu trebuie confundat Creatorul cu creația Sa. A se vedea și *Credința ortodoxă*, Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 2007, pp. 54-55. Mădălina Virginia Antonescu, *Age of the Holy Spirit: The Eon of Inspiration, Spirituality and Harmony between Masculine and Feminine*, 2015. Logos Universality Mentality Education Novelty, Section:

PUNCTE DE VEDERE

este și motivul pentru care diferite curente ateiste, materialiste (inclusiv adversarii creștinismului, ca Nietzsche) au privit cu dispreț valorile fundamentale ale acestei credințe (iubirea de aproapele, ca iubire de Dumnezeu), ca fiind «contaminate de slăbiciune, efeminate, fără vigoare, fără putere»⁴. Sunt autori care subliniază foarte clar *legătura dintre îndepărtarea de Dumnezeu și de aproapele* (lipsa iubirii de Dumnezeu și lipsa iubirii de aproapele, împietrirea inimii, până la cultul cruzimii prezentat ca un cult al vigoriei, al forței, al «adevăratei puteri») și *civilizațiile masculine pervertite*, cuprinse de pesimism, de alienare, de disperare, de blazare, civilizații strivite de sentimentul neputinței, al lipsei de speranță, al lipsei de protecție maternă (protecție pe care o dă Maica Domnului)⁵.

Conform acestei opinii, «cu cât civilizația este mai secularizată, cu atât este mai masculină și cu cât este mai disperată, cu atât ea este mai îndepărtată de adevăratul feminin»⁶. Îndeosebi, trebuie să subliniem aici *conexiunea deosebit de interesantă dintre Maica Domnului și Duhul Sfânt*, prin conceptul «bucuriei Mariei, văzută ca bucurie cosmică, cerească și pământescă» dar și drept «chip al înțelepciunii lui Dumnezeu» (sofianică)⁷. *Duhul Sfânt este Atotștiutor și dăruiește cunoașterea cosmosului, a lumilor lăuntrice, a lumilor văzute și nevăzute zidite de Dumnezeu în Sf. Treime*. Prin contrast cu autentică civilizație (cea legată în creștinism, de *spiritualitatea feminină*, care, la rândul ei, se leagă de *cunoașterea harică dată de Duhul Sfânt*), civilizația masculină (viciată de logica patriarhalo-imperială) este una artificială, de unde au dispărut protecția maternă, iubirea față de om (ne-considerat ca „aproapele”) și de Dumnezeu, este o civilizație decadentă încă din fașă (paradoxul civilizației ateiste, desprinse de om și de Dumnezeu, separate de spiritualitatea feminină)⁸. Civilizațiile ateiste au o bază patriarhal-imperială perpetuată vreme de milenii, viciată prin egoism exacerbat, orgoliu și *un spirit batjocoritor față de Fecioara Maria*, simbol al maternității divine (Teotokos).

La fel, peste 2000 de ani de la mesajul hristic adus oamenilor, vedem *aceeași civilizație patriarhalo-imperială bazată pe separație* (a omului de Dumnezeu, a omului de aproapele, a universului masculin de universul feminin, cu toată spiritualitatea și cu toate valorile sale) *care tratează batjocoritor, cu condescendență, lucrarea Duhului Sfânt, într-o continuare a tratării ironice, sterile* (nedătătoare de rod spiritual; precum mlădița ruptă din copacul vieții se usucă⁹, tot așa și omul căzut în lumea fragmentarului și civilizațiile prometeene, patriarhale se sting repede, după

Philosophy and Humanistic Sciences, III (2), 11-25. Doi: <http://dx.doi.org/10.18662/lumenphs.2015.0302.02>

⁴ Mihaela Miroiu, *Convenio. Despre natură, femei și morală*, Ed. Alternative, București, 1996, p.18.

⁵ Paul Evdokimov, *Femeia și mântuirea lumii*, Ed. Christiana, trad. Gabriela Moldoveanu, București, 1995, pp. 158-159.

⁶ Idem, pg. 159.

⁷ Ibidem, pg. 159.

⁸ Despre „procesul milenar de masculinizare a lui Dumnezeu”, a se vedea David Korten, *Marea Cotitură. De la imperiu la Comunitatea Terestră*, Ed. Antet, trad. de Mihnea Columbeanu, 2007, p.214-215.

⁹ „Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl Meu cel Ceresc, va fi smuls din rădăcină”. Matei, cap.14:13. Pilda lucrătorilor celor răi, Matei, cap. 21:40-41. Matei, cap. 3:12.

PUNCTE DE VEDERE

o pâlpâire violentă pe scena istoriei) *a universului feminin, a valorilor și a energiei feminine.*

Prin lucrarea Duhului Sfânt (Împărăteasa Lumunii, Marea Doamnă a Universului), este *a doua oară* (după nașterea și viața dăruitoare a Maicii Domnului) când Dumnezeu arată oamenilor și întărește mesajul corect, al *femeii-viață, al energiei feminine ca energie pură, luminoasă, ca iubire, dăruire, devotament, viață.*

Această energie feminină a fost prima oară desconsiderată, culpabilizată, marginalizată și disprețuită ca fiind „inferioară” celei masculine (Începutul Marii Diviziuni a Sexelor), odată cu *prototipul Evei*. Eva este asociată nu cu numele ei, care înseamnă «viață» (și care este mai mult decât simplă continuitate biologică a ființei umane, mai mult decât viața speciei ci reprezintă - chip și asemănare a lui Dumnezeu», *cealaltă față a umanității*, fără de care bărbatul nu poate pretinde că reprezintă întregul) ci, în civilizațiile patriarhalo-imperiale, *Eva este asociată cu însăși căderea omului* (a bărbatului, aici, din prisma patriarhală, a acestor civilizații «ofuscate», perpetuu acuzatoare la adresa femeii) în blestemul legii, în păcat, este asociată cu alungarea din paradis, cu începutul greutăților, al calvarului pământean al omului, cu pierderea cinstirii acordate omului de către Dumnezeu, cu ispășirea unei pedepse milenare¹⁰.

Or, intrarea omenirii în Marea Epoca Feminină duce în mod necesar la *o recuperare a arhetipului Evei, în sensul scoaterii femeii de sub această culpabilizare forțată, discriminatorie* (în raport cu bărbatul-victimă, care își refuză responsabilitatea actului său de ne-ascultare, aruncând întreaga culpă, din perspectiva sa, pe umerii jumătății sale).

Eva își recapătă, prin conectarea sa cu momentul nașterii din Fecioară a Mântuitorului omenirii (**arhetipul Mariei-Teotokos**) și cu jertfa hristică, energia feminină purificatoare, luminoasă, de dinainte de cădere, *energia feminină în ascultare. Atât nașterea lui Dumnezeu din Fecioara Maria* (prin care, din nou, femeia se înalță la cinstire împărătească și dumnezeiască, după căderea Evei) *cât și jertfa hristică repun energia feminină, căzută în istorie* (și, prin culpabilizarea ei, căzută și supusă civilizațiilor bazate pe perspectiva patriarhalo-imperială ostilă femininului în esența sa), *în cinstirea ei inițială, ca energie dătătoare și protectoare a vieții.*

Adevărata lege hristică se bazează pe valorile feminine ale blândeții, milostivirii, dulceații (mistic) curgătoare din sufletul-izvor de sensibilitate, de tandrețe și de protecție maternă, de gingașie și puritate. *Fecioara Maria* ține, în unele reprezentări ale sale, în mâini, alături de Hristos, *și o floare de crin, simbol al purității dar și al stăpânirii dumnezeiești (Teotokos)*. Ea este *Împărăteasa-Maică a omenirii*, cea care naște Soarele dreptății, cea din care se întrupează Logosul, într-o lucrare desăvârșită („din Fecioara Maria și din Duhul Sfânt”, spune Crezul¹¹). Din **nou, observăm** legătura intrinsecă dintre lucrarea Duhului Sfânt și îmbinarea cu

¹⁰ Mihaela Miroiu, *Gândul umbrei. Abordări feministe în filosofia contemporană*, Ed. Alternative, București, 1995, pp. 75-76. Mihaela Miroiu, *Convenio ...*, op. cit., pp. 23-27.

¹¹ *Credința Ortodoxă*, op.cit., p.46, p. 90-91.

voința Fecioarei Maria de a Îl naște pe Hristos-Dumnezeu. *Împreună, Duhul Sfânt și Fecioara Maria deschid Marea Poartă a mântuirii oamenilor, prin întruparea lui Hristos.*

Din nou, după 2000 de ani de la întruparea Celei de-A Doua Persoane a Sf. Treimi, vedem cum *Dumnezeu vine să desăvârșească lucrarea Sa*, trimițând de această dată *Cea de a Treia Persoană a Sf. Treimi, la întrupare*, spre desăvârșirea lucrării hristice. *După Împărăteasa profețită de proorocii Vechiului Testament, cea „îmbrăcată în haină aurită”* (Psalmi 44, 11), deci după cea care Îl naște pe Dumnezeu-Hristos, Veșnicul, cea care dă viață Celui Viu, făcând firea umană nemuritoare și ridicând omul la cinstire dumnezeiască și împărătească (Hristos stă în chip omenesc pe scaunul ceresc al slavei), din nou, Dumnezeu trimite oamenilor o *Împărăteasă*. De această dată, nu este Fecioara Maria, Născătoarea lui Hristos ci *este întruparea feminină a Duhului Sfânt* (referindu-ne la întruparea Sa feminină, ea este numită „Împărăteasa Luminii”, „Fiica Luminii”, „Marea Doamnă a Universului”). Dacă *Prima Împărăteasă (Fecioara Maria), în împreună-lucrare cu Duhul Sfânt* (în chip nevăzut, haric, tainic) *săvârșește taina Nașterii Mântuitorului Hristos*, coborând Soarele Dreptății în lumea oamenilor, *la celălalt arc al timpului omenesc, peste 2000 de ani, stă cealaltă Împărăteasă, într-un echilibru al Marii Taine Dumnezeiești: stă Împărăteasa Luminii, adică Duhul Sfânt întrupat ca Mireasă a lui Hristos, ca și celălalt chip sau jumătate a lui Hristos.*

Taina nunții cosmico-divine dintre Duhul Sfânt, în ipostază feminină („Mireasa”) și Hristos este văzută și ca unire a energiilor feminine și masculine complementare, într-o unitate dumnezeiască perfectă, tot așa cum, la nivel pământesc, în lumea oamenilor, femeia și bărbatul formează un singur trup dar, mai presus de aceasta, alcătuiesc o unitate sublimată, „unul prin altul întru mântuire”, adică *formarea ființei umane depline, care se sublimează în însăși esența ei*, prin unirea celor două energii și depășirea Marii Diviziuni a Sexelor).

Cele Două Împărătese (Împărăteasa care naște Soarele Dreptății, Fecioara Maria și, peste timpul omenesc, de cealaltă parte, după 2000 de ani, Împărăteasa Luminii, Duhul Sfânt întrupat) *sunt Marii Stâlpi ai Porții prin care omenirea întregă pătrunde în această nouă epocă*. Trecând pe sub aceste mâini ale Împărăteselor, unite deasupra lor într-o arcadă simbolică, omenirea trece pe sub Arcul de triumf al Puterii Feminine îndumnezeite, încoronate de Dumnezeu, împărătești în vecii vecilor și strălucind în slava lui Dumnezeu.

Intrarea în Noul Timp, în Marea Epocă Feminină sau în Epoca Porumbiței¹²
(simbol divin al Duhului Sfânt, al păcii, blândității, sensibilității creatoare, al protecției

¹² Despre „vârsta a treia a omenirii” ca epocă pusă sub semnul lucrării Duhului Sfânt, când femeia se va ridica la cea mai înaltă demnitate prin grația lui Dumnezeu, a se vedea și John Noyce, *Divinul feminin. Viziuni și profeții în tradiția sapiențială*, trad. Monica Medeleanu, Ed. Herald, București, 2010, pp. 147-151. A se vedea și Mădălina Virginia Antonescu, *Age of the Holy Spirit: The Eon of Inspiration, Spirituality and Harmony between Masculine and Feminine*, 2015. Logos Universality Mentality Education Novelty, Section: Philosophy and Humanistic Sciences, III (2), 11-25. Doi: <http://dx.doi.org/10.18662/lumenphs.2015.0302.02>

PUNCTE DE VEDERE

și puterii feminine prin iubire, dăruire, gingășie, puritate) *se face prin trecerea pe sub Poarta Celor Două Împărătese*¹³. Pentru că, aceste Două Împărătese *sunt Cele prin care Dumnezeu Și-a săvârșit lucrarea Sa*, printre oameni și pentru oameni. *Ele sunt, prin ființa lor, Porți de trecere ale lui Dumnezeu către oamenii pe care i-a iubit, îi iubește și cărora li Se dăruiește total și necondiționat.*

Este Marea Poartă a iubirii sublimite, pure, dumnezeiești, universale, a iubirii hristice, prin care intrând, omenirea lasă în spate milenii întregi de așa-zisă „viețuire”, una egoistă, schizoidă, lasă starea de sciziune, ură, egoismul, lasă civilizațiile patriarhalo-imperiale afectate de o ură viscerală față de universul feminin și, prin ricoșeu, față de creștinism, considerat prea „efeminat, blând, adevărată matcă a sclaviei și a neputinței omenesti”¹⁴.

În Marea Epocă Feminină, *civilizațiile ce vor fi bazate pe valorile feminine* (blândețe, sensibilitate, tandrețe, puritate, milostivire, smerenie¹⁵) vor fi *totodată, unele întemeiate pe valorile hristice, pe practicarea virtuților dumnezeiești, iar acest lucru este singura modalitate ce poate ajuta o civilizație umană să reziste contra valurilor istoriei, să o înfrunte și să rămână în picioare*, prin Soarele Dreptății, prin puterea dumnezeiască a acestor valori și virtuți, precum spune Hristos în pilda cu casa (proiectul, civilizația, lucrarea omului) zidită pe stâncă¹⁶.

Prin Nașterea minunată a lui Hristos-Dumnezeu din Fecioara Maria, *este exclus din acest act tainic, divin, prototipul omului patriarhal*, adică a omului trufaș, limitat, alienat, schizoid, al celui care, respingând, disprețuind femininul (și femeia), își asumă singur calitatea de stăpân al Pământului, cinstirea aceasta divină pe care nu vrea să o împartă cu nimeni. Este respins însuși prototipul bărbatului ca „stăpân al femeii”. *Omul patriarhal*, omul care se crede superior femeii și respinge întregul univers feminin, *este cel dat la o parte în minunatul act al Nașterii lui Hristos din Fecioară*¹⁷. Prin aceasta, este anulată însăși funcția sa de creator și de actor al istoriei umane, bărbatul devenind o simplă figură pasivă, lăsată undeva, în fundal (ca Iosif)¹⁸. *În lucrarea hristică, dar și în lucrarea Duhului Sfânt, există același mesaj: femeia este în prim-planul atenției, al Creației Divine întregi și este sublimată ca o co-creatoare și protectoare a energiei fundamentale, cosmice, a vieții.*

Femeia este cea care primește vestea Nașterii Mântuitorului lumii întregi, femeilor mironosițe li se arată întâi Hristos după Învierea Sa, ilustrând această cinstire deosebită acordată de Dumnezeu ei și, prin ea, întregului neam omenesc.

¹³ Există icoane în lumea ortodoxă care subliniază, la nivel simbolic, exact această Ipostază sacră a Maicii Domnului (*Portărița*) iar în Acatistul Rugului Aprins al Maicii Domnului, ea este numită „*Poartă-pentru cei isteți încluiată*”.

¹⁴ Nietzsche despre creștinism, dintr-o perspectivă arogantă, afectată de perspectiva sciziei feminin-masculin și de apologia masculinului, însă în modalitatea sa viciată, distructivă, „funerară”.

¹⁵ Această înțelepciune profundă este descoperită de civilizațiile orientale, mult mai apropiate și practice, în decursul vremurilor, a valorilor feminine («blândețea biruiește duritatea, apa biruiește piatra, femininul învinge masculinul», spune Lao Tî). Cf. Paul Evdokimov, op. cit., pg. 161.

¹⁶ Matei, cap.7:24-28.

¹⁷ Evdokimov, op. cit., pg. 162.

¹⁸ *Ibidem*.

PUNCTE DE VEDERE

Bărbatul se mântuiește prin *Fiat-ul liber* al Fecioarei Maria, care este expresia deplină și liberă a femininului îndumnezeit și îndumnezeitor (din care se arată oamenii Soarele Dreptății).

Fecioara Maria este cea care *dă naștere Soarelui Dreptății*, lui Hristos ca Lumina lumii, iar, la capătul timpului omenesc, după 2000 de ani, avem în Apocalipsă imaginea „*femeii investmântate în soare*” (Apoc. 12: 1), adică din nou, vedem *energia feminină sublimată, îndumnezeită, sacră, cuprinzând cu puterea ei întreg Pământul, femeia care spulberă separația lumină/întuneric* („zdrobirea capului șarpelui”), *aducând planeta și neamul omenesc din nou la Lumină* (deoarece, *tot femeia, ca simbol solar, este cea care a născut Lumina lumii, pe Hristos și, mai mult, femeia este și Împărăteasa Luminii, cea care vindecă oamenii cu Lumină- ca întrupare feminină a Duhului Sfânt*-).

„Zdrobirea capului șarpelui” are și semnificația „*ruperii lumii*”, *tot printr-o femeie, de întuneric*, cu toate semnificațiile acestuia, inclusiv înțeles ca haos, ca forță brută, nedesăvârșită, primejdioasă, ca energie distructivă latentă, oarbă, cu care a mai fost asimilată energia feminină în tipurile involuate, dihotomice, ale civilizațiilor patriarhalo-imperiale.

În toate cele trei cazuri de Femei (și totodată, simboluri ale puterii și guvernării feminine) ale creștinismului, vedem că este vorba de *trei simboluri solare (femininul solar)*, care *distrug și depășesc, totodată, perfida asociație (mentală, culturală)* acreditată ca «naturală» și exprimând chipurile, «autenticul energiei feminine», *în culturile și civilizațiile patriarhalo-imperiale* (asocierea feminin-întuneric, haos, distrucție, moarte, sfera păcatelor și a patimilor neînfrânate, energia latentă, primejdioasă, forța oarbă, abisul demonic, corupția feminină în însăși ființa sa spirituală, separația de viață, asumată și pedepsită prin pervertirea ei definitivă, fără întoarcere - *anti-modelul desfrânatei Babilonului, întâlnit tot în Apocalipsă, simbolul feminin pervertit esențial și definitiv*). *Acest simbol feminin malefic, viciat de trecerea femininului prin civilizația patriarhalo-imperială* (care domină istoria umană vreme de cinci milenii), *deci viciat de concepția schizoidă a paradigmei patriarhale despre feminin și natura sa* (femininul ca „demonic, sporcăciune, desfrânare, haos, decadență”, un fel de simbol corupt al întunericului și degradării umane, etapă istorică unde ajunge omenirea prin practicarea încăpățânată a logicii fragmentarului, a separării de Dumnezeu și a non-iubirii aproapelui”) *este ultima cădere*, ultima stație de revelare și oprire a «răului lumii». Este un „*rău feminin*” produs de *civilizația patriarhalo-imperială*, care este *destinat spulberării, de către simbolurile feminine solare, îndumnezeite și creatoare de viață și de Înaltă Civilizație și Guvernare* (Maica Domnului, Teotokos; Mireasa, Duhul Sfânt în Ipostas feminin-Împărăteasa Luminii și „*femeia apocaliptică investmântată în soare*”).

De asemenea, mai remarcăm și rolul femeii *în începutul și sfârșitul istoriei umane*, tot la nivel simbolic: în Geneză, femeia *se lasă ispășită de șarpe* (chipul non-

PUNCTE DE VEDERE

uman al răului¹⁹, care începe să lucreze în lume, prin căderea primilor oameni) și, la sfârșitul istoriei, tot femeia este *cea care zdrobește capul șarpelui*, închizând astfel, marele ciclu al istoriei umane (*exorcizând răul din lume, tot sub forma șarpelui, tot sub forma lui non-umană*, scoțându-l din mundan și din însăși esența firii umane, operând eliberarea ei înșiși și a lumii, de partea cea întunecată, decadentă, ispititoare, operând învingerea răului și aruncarea lui afară ”din lume”). În altă opinie, se interpretează că „zdrobirea capului șarpelui” semnifică primirea de către femeie a făgăduinței Nașterii Mântuitorului, adică a *zămislirii Soarelui Dreptății*, a *umplerii lumii de Lumina* cea dumnezeiască, a sublimării și mântuirii acestei lumi *prin regăsirea sfințeniei (hagiofanie)*²⁰.

Persoanele feminine solare (active, creatoare, decidente, implicative, integrative, radiante de Lumină și de strălucire sfințitoare, protectoare: Maica Domnului, Născătoare de Dumnezeu-Lumina²¹; întruparea feminină a Duhului Sfânt, Împărăteasa Luminii; femeia apocaliptică investmântată în soare -probabil, din nou un indiciu la adresa Soarelui Dreptății, a hainei hristice, adică a puterii dumnezeiești și a acțiunii divine) *jalonează istoria umană, îndeplinindu-și funcția divino-cosmică de generare a vieții, de sfințire a lumii, de desăvârșire a lucrării hristice, de protejare a vieții* (Marile Protectoare ale Vieții), *de tămăduire și alinare a bolilor și neputințelor oamenilor* (funcția de alinare, de mângâiere a neamului omenesc) și de distrugere a fundamentului răului lucrător în lume, operând scoaterea întunericului (asociat cu răul) din lumea omenească (Marea Exorcizare a lumii).

Într-o splendidă cântare-acatist, isihastă, din ritul ortodox („Rugul Aprins al Maicii Domnului”) observăm în mod clar asocierea dintre *Teotokos și simbolurile femininului solar*, sugerate prin focul ceresc, prin rugul nemistuit, prin lumină. *Asocierea solară prin excelență, dătătoare de dumnezeire* (căci Hristos este „Focul coborât din cer” – deasupra capului Mântuitorului, pe aura Sa, în iconografia ortodoxă, observăm înscrisă litera Shin, care înseamnă „foc coborât din cer”), *de sfințenie și har* este sugerată prin comparațiile continue ale Maicii Domnului cu focul și cu lumina :

- „Fecioară a *neînseratului veac, Sfântă Maică a Luminii*” (Icos II);
- „Bucură-te, tu ce ai *zămislit Zălogul de foc*” (Icos I);
- „*Vajnic Rug nemistuit*”; „*Focul Sfânt în tine cântă ca-ntr-o floare de slăvire*” (Icos I);
- „*Foc am venit să cobor pe pământ*, zice Hristos cu *arzător cuvânt*. Și Precurată, furtuna dragostei Lui, să ne cuprindă cu tot *răscolul pârjolului/Și să ne umple de lumină nemăsurat*, ca pe tine, Fecioară, care L-ai purtat” (Condac V);

¹⁹ Evdokimov, op. cit., pg. 164.

²⁰ *Ibidem*, pg. 164.

²¹ Numită în Acatistul Rugului Aprins al Maicii Domnului, una dintre cele mai criptice, dificil de analizat și pline de simboluri rugăciuni care există în toată lumea ortodoxă: „Apatie luminoasă” dar și ”Aprinsă floare a necovârșitei Văpăi”, „Chip al păcii văzut în foc, într-un ocol de răcoare” (Icos IV); ”Inel de foc ce-i mai presus de cer”, ”Parafă de jar până în suflet pătrunsă”, ”Tulpină de lumină a Rugului nemistuit” (Icos II).

PUNCTE DE VEDERE

- „Tu ești *Poarta* –pentru cei isteți- încuiată²²” (Condac VI);
- Prin harul Maicii Domnului revărsat în inima credinciosului, se produce revelația interioară că „viața este *vădirea unui cer lăuntric de foc*, peste fântânile inimii și-nfăptuirii” (Condac VI);
- „Ești *policandru cu șapte lumânări*, înaintea Marelui Tron Dumnezeiesc” (Icos VII);
- „Maică a Domnului, *Inimă de Lumină*” (Icos VIII);
- „O, Tu, *Lumină, neîntinată, ne-întrecută, ne-înserată!*” (Condac VIII);
- „Bucură-te, *tronule pe care viața se întemeiază*” (Icos VIII);
- „Bucură-te, *sipet de foc* în pieptul nostru, al tuturor” (Icos VIII);
- „Aștept ca orbul puntea/*Luminii din adânc, cea fără de înserare/și care-i pusă-n om, ca un lăuntric soare/să lumineze întregă, în încăperea ființei*” (Condac IX);
- „O, *Doamna cea harică, cea fără de cusur/Fecioara cu înariparea Marelui Vultur/Semnul de Apocalipsă al neprihănitului pântec/ Biserică născătoare a omului lăuntric*²³” (Condac X);
- „Tu ești și nespus de *dreaptă și cumplită*” ca niște oștiri sub steagurile lor./ Ești clară, ești senină, ești ascuțită/ ca un paloș neîmblânzitor” (aici remarcăm clar *ipostaza războinică a femininului dar un feminin solar, luminos, care străfulgeră împărățiile întunericului și le spulberă cu puterea dumnezeiască a Luminii*)- Icos XII;
- „Bucură-te, *arhistratega cea mare a războaielor nevăzute*” (Icos XII);
- „Ca un *scaun în chip de foc* porți pe Împăratul făpturii” (Cântarea a șaptea, Canon de rugăciune către puterile cerești și către toți sfinții);
- „O, *prealuminate nor, Maica lui Dumnezeu*” (Cântarea a opta, Paraclisul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu);
- „Cu *strălucirea luminii tale, luminează, Fecioară, negura neștiinței*” (Cântarea a opta, Paraclisul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu);
- „Bucură-te, arhistratega nebiruită a oștilor creștinești” (Icos 3, Acatistul Sfântului Acoperământ al Maicii Domnului);
- „Bucură-te, *cea luminată de Soarele cel veșnic, care ne luminezi pe noi cu Lumina cea neînserată* (Icos 4, Acatistul Sfântului Acoperământ al Maicii Domnului);
- „Bucură-te, *ceea ce ai luminat tot pământul cu strălucirea preacuratului tău suflet*” (Icos 4, Acatistul Sfântului Acoperământ al Maicii Domnului);
- „Bucură-te, *ceea ce fără de ardere ții pe mâinile tale focul cel dumnezeiesc al lui Hristos, și pe noi, cei reci, ne arinzi cu el*” (Icos 5);

²² Adică, pentru cărturarii, fariseii, teologii care se conduc după gândirea deșartă lumească, cea viciată de mândrie și separată de Dumnezeu-iubire, suficientă sieși. Pentru înțelepții lumii acesteia, adică pentru cei ruși de Dumnezeu, Poarta Marilor taine ale ființei și ale Creației Divine nu se deschide, și nici nu se poate înțelege taina Nașterii Mântuitorului din Fecioara Maria. În iconografia ortodoxă, vedem că Maica Domnului mai este zugrăvită și ca ”Portărița”.

²³ Aici se realizează o asimilare între cele două simboluri feminine solare (Teotokos, Născătoare de Dumnezeu-Lumina/Soarele dreptății și femeia apocaliptică ”investmântată în soare”).

PUNCTE DE VEDERE

- „*Strălucit-ai* Fecioară a lui Dumnezeu, din aurora dreptății, *Soarele cel adevărat, luminând pe toți* cu înțelepciune de la Dumnezeu, Fiul tău” (Icos 6);
- „*Bucură-te, că din tine a răsărit strălucirea cea cu multă lumină*” (Icos 11, Acatistul Bunevestiri);
- „*Făclie primitoare de lumină*, arătată celor ce sunt întru întuneric” (Acatistul Bunevestiri);
- „*Bucură-te, raza soarelui celui înțelegător*” (Acatistul Bunevestiri);
- „*Bucură-te, raza Luminii celei neapuse*” (Icos 11, Acatistul Bunevestiri);
- „*Bucură-te, Maica stelei celei neapuse/ Bucură-te, raza zilei celei de taină*” (Icos 5);
- „*Bucură-te, ceea ce ai născut lumina cea neapusă*” (Icos 2);
- „*Bucură-te, steaua, care arăți Soarele*” (Icos 1, Acatistul Bunevestiri).

Maica Domnului este în mod constant asociată cu Focul ceresc, cu Soarele, cu steaua, cu raza de lumină, cu lumina veșnică, cea mai dinainte de toți vecii (Hristos), cu făclia sau stâlpul de foc, cu norul prealuminat, cu un scaun de foc, cu o Inimă de Lumină, cu tronul vieții și este denumită *Maica Luminii*. Vedem astfel, în mod clar, *asocierea dintre simbolul solar* (cel tradițional asociat de către tiparul patriarhalo-imperial pervertit, cu „masculinul”, prin opoziție cu femeia/întuneric, haos, dezordine, demonic) și *feminin, dumnezeire, foc ceresc, vedem clar sublimarea femeii, îndumnezeirea sa prin Nașterea Logosului Cel mai dinainte de toți vecii*. Este *spargerea mistificării patriarhalo-imperiale asupra naturii „întunecate/demonice/ispititoare/impure/pervertite a femeii” care amenință mântuirea (eliberarea bărbatului de tot ce este „feminine”)*.

Dimpotrivă, prin Teotokos, mântuirea este posibilă pentru oameni, bărbatul se mântuiește și el, datorită și prin *Fiat-ul Fecioarei* de a Îl naște pe Hristos. Fără acest Fiat nu ar fi existat mântuire, deci prin *femeia-decident* (pentru întreaga omenire și pentru speranța ei de a câștiga împărăția cerească, de a se sublima, de a reface raportul om-Dumnezeu) se mântuiește omenirea întregă (inclusiv bărbatul). Or, pe aceste aspecte-cheie pentru refacerea raportului bazat pe iubirea de aproapele, în *spiritul legii hristice*, vedem că nu se prea insistă în scrierile teologice și nici în Biserica răsăriteană, mai conservatoare de felul ei (când e vorba de sfărâmarea Diviziunii – culturale, sociale, cutumiare – între Sexe și a asocierilor culturale/cutumiare/tradiționale privind lumea feminină și pe cea masculină), Biserica – prin elita ei masculină, decidentă și interpretantă a mesajului și cuvintelor sacre – nefiind nicidecum grăbită să se scuture de un spirit patriarhal confortabil, dar atât de depărtat de sensul profund (iubirea ca non-diferență între genuri) conținut de mesajul hristic²⁴.

Pentru aceasta, este nevoie de Desăvârșirea lucrării hristice (nu pentru că ea

²⁴ ”Și răspunzând, *Isus le-a zis –fariseilor, n.n.-*: „Pentru învârtoșarea inimii voastre v-a scris porunca aceasta. *Dar de la începutul făpturii, bărbat și femeie i-a făcut Dumnezeu*”. Marcu, cap. 10: 5-6. Deci, legea hristică întărește o dată mai mult, *prima variantă a Facerii* (cap.1:27-28), adică aceea în care cele două făpturi au fost create **ambele, după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, fără să se fi instituit vreun raport de dominație între sexe** (ca în varianta a doua a Facerii, complet opusă, pe care se întemeiază patriarhalismul religios, cea din cap. 2:18-23).

PUNCTE DE VEDERE

ar fi fost imperfectă ci pentru că *oamenii, nici după 2000 de ani nu au fost în stare să înțeleagă modelul Dumnezeu-iubire, să aplice iubirea de aproapele în sistemele lor conceptuale și organizaționale*, până la cel familial și educațional, *nu au fost în stare să depășească logica dihotomică, a Diviziunii între Sexe*, umblând mai departe încorsetați de mentalitățile schizoide ale tiparului patriarhalo-imperial).

Pentru aceasta, trebuie să ținem cont de posibilitatea de întrupare feminină a Duhului Sfânt, adică de o altă Lucrare Divină, Continuatoare și Desăvârșitoare (în mesaj și prin însăși întruparea feminină a lui Dumnezeu), deoarece tiparul patriarhalo-imperial a continuat să maculeze mințile și sufletele oamenilor, menținându-se prin tot felul de stereotipuri, cutume, tradiții, ritualuri, practici, mentalități, legislații chiar, ceea ce arată o ne-însușire a legii hristice în spiritul său deplin, profund (iubirea care șterge diferențele între oameni, care șterge Diviziunea între Sexe).

„Femeia investmântată în soare” se poate interpreta și ca „femeia investmântată în Hristos”, deoarece, din stihurile Acatistului Mântuitorului Isus Hristos, vedem că Isus este „vestmântul cel luminat”, Isus este „Soarele Dreptății”, Isus este „Lumina cea sfântă care strălucește peste om”, îndumnezeindu-l:

- Isus-*acoperământul* omului („Isuse, acoperământul cel mai dinainte de veci, acoperă-mă” (Icos 12, Acatistul Mântuitorului Isus Hristos);

- Isus, *vestmântul* de Lumină („Isuse, vestmântul cel luminat, înfrumusețează-mă”);

- Isus, *Soarele Dreptății* („Isuse, Soarele Dreptății, luminează-mă”);

- Isus, *Lumina lumii* („Isuse, Lumina cea sfântă, strălucește peste mine”);

- „Isuse, *Lumina* cea mai presus de toate luminile” (Icos 6);

- „Isuse, *Luminătorul* meu, luminează-mă” (Condac 5);

- „Când te-ai pogorât la moarte, Cel ce ești viața cea fără de moarte, atunci iadul ai omorât cu *strălucirea dumnezeirii*” (Acatistul Mântuitorului Isus Hristos);

- ”*Lumină* din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat” (Crezul).

Lumina este Dumnezeu, vine numai de la El, spre vindecare și tămăduire către oameni. Lumina este un dar ceresc, de care oamenii beneficiază și care le dă viața înapoi, deoarece Duhul Sfânt este numit și Domnul de viață Făcătorul. *Dumnezeu, în Sf. Treime, este Lumină*, deci nici Hristos și nici Duhul Sfânt nu se deosebesc de Tatăl (din care Hristos Se naște iar Duhul Sfânt precede, mai dinainte de toți vecii)²⁵. Deci, nu există nicio deosebire între Cele Trei Persoane ale Sf. Treimi, așa cum nu se deosebește lumina ce se aprinde de lumina din care se aprinde (aceeași Ființă, aceeași Energie necreată, neștirbită²⁶).

Dumnezeu este Lumina și niciun întuneric nu este în El (Ioan I, 1:5), Dumnezeu este Lumina vieții (Ioan 8, 12) iar cel ce urmează Luminii câștigă împărăția cerurilor, viața veșnică.

²⁵ *Credința Ortodoxă*, op. cit., p. 54-55.

²⁶ *Ibidem*, p. 83.

Îndumnezeirea neamului omenesc se face prin femeii și cu ajutorul femeilor: ea se face prin mai multe tipuri de lucrări feminine: prin nașterea Mântuitorului; prin desăvârșirea lucrării mântuitoare a omului (vindecarea bolilor și a neputințelor, iertarea păcatelor, întoarcerea omului la Dumnezeu); prin exorcizarea lumii de rău („zdrobirea capului șarpelui”, o acțiune cosmico-dumnezeiască războinică, de final, expresie pură a puterii dumnezeiești cu care a fost investită femeia apocaliptică), dar și, tot cu ajutorul Duhului Sfânt, prin realizarea monadei (simbolul unității feminin-masculin; depășirea istoriei antagonice, a istoriei diviziunii umane și a competiției între genuri)²⁷.

Aceste femei ce jalonează istoria umană sunt Marile Protectoare ale neamului omenesc, în călătoria evoluției sale spirituale, a câștigării mântuirii (activarea chipului și asemănării cu Dumnezeu din om²⁸, a ridicării prin iubire la Dumnezeu și înțelegerea Creației Divine ca manifestare a iubirii dumnezeiești desăvârșite, ca zidire fondată în întregime pe iubire). Ele sunt cele care îndeplinesc mari funcții cosmico-sacre, privind începutul și sfârșitul istoriei umane, privind intrarea în istorie și ieșirea omului din istoria viciată (caracterizată prin starea de alienare față de om, ce nu a fost înțeles ca «aproapele» și față de Dumnezeu).

Prin simbolurile feminine solare, creștinismul se afirmă ca o credință centrată pe Lumină, pe Dumnezeu-Lumină, pe Dumnezeu–Soarele Dreptății și Sursa tuturor virtuților și valorilor pe care se sprijină întreaga Creație Divină (Hristos, Axa lumii).

Femeia este numită și Coroana Creației, Steaua dimineții (unul din Numele sacre ale Fecioarei Maria), prin căderea lui Lucifer, ființa cea mai apropiată de Dumnezeu; ea este Femeia–Mamă de Dumnezeu/Teotokos, ce șade de-a dreapta lui Hristos, în slava ei împărătească, divino-cosmică, protejând întreaga Creație Divină.

La fel, Duhul Sfânt, în aspectul Său feminin, este cealaltă Împărăteasă, Cea cu Care se oficiază „Nunta în cer”²⁹, Jumătatea lui Hristos, Împreună alcătuind Monada, unitatea perfectă între masculin și feminin³⁰ (unul din marile simboluri ale

²⁷ „Vino, Duhule Sfânt și ia-ne la nunta Mielului!”, „Vino și umple-ne cu strălucirea dumnezeirii!”, „Vino și ne învrednicește să împărțim în slava Ta cea veșnică!”, „Vino și luminează-ne cu strălucirea cea neîncetată!”, Acatistul Duhului Sfânt.

²⁸ „Împărăția cerurilor” începe din chiar această viață omenească (prin activarea scânteii divine, a iubirii, din fiecare om și sublimarea sa, din individ în persoană, asemenea fluturului minunat ce iese din crisalidă și se deschide spre splendoarea întregii Creații Divine, lăsându-se scaldat de strălucirea cea dumnezeiască).

²⁹ Parabola „nunții în cer” este amintită în Apocalipsă (cap.21:1-27), adică într-un moment de separare a veacurilor, ce poate fi interpretat și ca un moment de intrare într-un nou veac, al egalității și iubirii între oameni, al depășirii stării de sciziune între bărbați și femei, operate timp de milenii, prin sisteme patriarhaliste (inclusiv ca mentalitate și cultură generate). Biserica (aici, ca Anima, adică Duhul Sfânt Care o însuflețește) este și o lume nouă, o nouă zidire a lumii, împreună cu un om reînnoit, ca Trup tainic al Domnului. A se vedea sensurile Bisericii ca zidire nouă și Mireasă hristică, în *Credința ortodoxă*, op.cit., p. 133. A se vedea și Mădălina Virginia Antonescu, *Age of the Holy Spirit: The Eon of Inspiration, Spirituality and Harmony between Masculine and Feminine*, 2015, Logos Universality Mentality Education Novelty, Section: Philosophy and Humanistic Sciences, III (2), 11-25. Doi: <http://dx.doi.org/10.18662/lumenphs.2015.0302.02>

³⁰ Despre necesitatea de a înțelege și urma mesajul hristic, axat pe „iubirea care anulează diferențele între oameni, pe iubirea necondiționată”, a se vedea His Beatitude Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, *Contemplating the Divine Source of Life and Love. Meditation on the Icon of the Holy Trinity, in Confessing the Truth in Love, Orthodox Perception of Life, Mission and Unity*, Ed. Basilica, Bucharest, 2008, p.14.

„nunții cerești”³¹).

În altă opinie, „femeia învestmântată în soare care dă naștere unui copil de parte bărbătească” este interpretată ca *simbol al zămislirii unei lumi noi* (copilul – simbol al omului din vremurile de sfârșit dar și ca om al noii lumi, anume, lumea Noului Ierusalim, cetatea Mielului, omul Împărăției Cerești, omul făgăduinței hristice împlinite, omul mântuit și îndumnezeit)³². Femeia ce îi dă naștere (nașterea noii lumi, a omului Împărăției hristice, cea de după sfârșitul vechii lumi, a căderii, a alienării omului de Dumnezeu și de aproapele, noua lume, cea a sfârșitului tuturor Marilor Diviziuni ce au dus omenirea în final, la experimentele tragice ale monstruosului, dez-umanizării, căderii în techné, în non-uman sau în pseudo-uman) este simbolul *protecției materne*. Dar ea simbolizează totodată și *nașterea* (împărăției, a omului noii lumi, a celei hristice, post-babilonice, a sfârșitului oricărei decadente, suferințe, rupturi). Această femeie este și simbolul *ruperii noii lumi de vechea lume* (cea decadentă, eșuată în sterilitate și alienare, dez-axată), este simbolul *nașterii celeste, a originii dumnezeiești a noii lumi* (nașterea în cer) dar și a călăuzirii omului înapoi, spre patria lui cerească, pierdută în aventura tragică a istoriei (ca alienare de Dumnezeu, de sine însuși, de aproapele)³³.

Chipuri de Lumină și Născătoare de Lumină, dăruind Lumina și luminând lumea, ridicând-o din tenebre, șirul de Femei solare (Maica Domnului; Mireasa Mielului, adică întruparea feminină a Duhului Sfânt³⁴; Împărăteasa Luminii; femeia învestmântată în soare) sunt Înseși Păzitoarele umanității, Cele care o ridică spre viața cea vie (adică una conștient trăită, activă, dăruitoare, implicativă, cu grijă, milă, duioșie), din abisul singurătății, al rutinei, al somnului rațiunii și sufletului,

³¹ Unii autori ne atenționează asupra sensului de „ceruri/ceresc”: „cerul” și „înălțarea la cer” nu ar avea nicio semnificație spațială, cosmică, „cerul” nefiind înțeles ca „un loc care se află undeva în spațiul cosmic”, ci trebuie înțeles ca „o stare de preamărire, de îndumnezeire a naturii credinciosului, care devine imperceptibilă simțurilor”. A se vedea Teodor, Episcop de Andida, *Comentariu liturgic*, Ed. Mitropoliei Olteniei, trad. de Pr. Prof. Nic. Petrescu, Craiova, p. 20-21.

³² Evdokimov, op. cit., pg. 216.

³³ *Ibidem*, pg. 216.

³⁴ „Între Duhul Sfânt, Sofia, Fecioara și feminitate este o legătură profundă. În limba semită, Duhul are două genuri, El poate fi femininul; textele siriace despre Mângâietorul spun „Mângâietoarea”. Evanghelia evreilor pune în gura lui Hristos cuvântul „Mama Mea Duhul Sfânt”. Duhul Sfânt, în opinia lui Bulgakov, este Ipostasul Maternității Eterne” (în lucrarea Capete despre Treime). A se vedea Paul Evdokimov, op.cit., p. 226. De exemplu, icoana Sf. Treimi din Bavaria, Biserica Urschalling, Berger Chiemsee, sec. IX, unde Sfântul Duh este reprezentat ca un personaj feminin, încoronat de Tatăl și de Fiul. Despre venirea Celui de-al Doilea Mângâietor, după Hristos, despre Care Biserica este chemată la misiunea vestirii Sale în pragul trecerii la treilea mileniu al treilea, Duhul Sfânt, Care are în Sine secretul iubirii și puterea unei noi creații, a se vedea Enciclica *Dominum et vivificantem, Despre Duhul Sfânt în viața Bisericii și a lumii*, în Papa Ioan Paul al II-lea, în antologia Papa Ioan Paul al II-lea, *Enciclice*, Magisteriu, Institutul Teologic Romano-Catolic București, Ed. ARCB, București, 2008, pp. 183-185. De asemenea, cu privire la studiile teologice și necesitatea unui nou studiu și cult reînnoit al Duhului Sfânt, pentru Biserica aflată în cel de-al treilea mileniu, a se vedea: Enciclica Papei Leon al XIII-lea, *Divinum illud munus* (1897) despre Duhul Sfânt, Enciclica Papei Pius al XII-lea, *Mystici Corporis* (1943), unde este studiată relația dintre Duhul Sfânt (principiul vital al Bisericii) și Hristos (Capul Trupului Mistic), precum și poziția Conciliului Ecumenic Vatican II unde s-a accentuat nevoia unor noi studii despre Duhul Sfânt. A se vedea și Mădălina Virginia Antonescu, *Age of the Holy Spirit: The Eon of Inspiration, Spirituality and Harmony between Masculine and Feminine*, 2015, Logos Universality Mentality Education Novelty, Section: Philosophy and Humanistic Sciences, III (2), 11-25. Doi: <http://dx.doi.org/10.18662/lumenphs.2015.0302.02>

PUNCTE DE VEDERE

al inerteții, al plictiselii blazate, al cinismului, al disprețului și al altor suferințe și neputințe omenești rezultate din alienarea omului de Dumnezeu.

Ele marchează trei Epoci simbolice (nu cronologice, ci epoci ale evoluției spirituale ale omenirii):

- Epoca începerii lucrării hristice (Nașterea Soarelui Dreptății, a Luminii lumii, Hristos);

- Epoca desăvârșirii lucrării hristice (Venirea Mângâietorului în întrupare feminină);

- Epoca sfârșitului răului (zdrobirea capului șarpelui) și al ridicării lumii din tenebrele alienării, din tentația masculinului viciat, de auto-distrugere, de respingere a vieții.

Pentru femeie, momentul teribil numit „*Apocalipsa*” („*Punctul Omega*”) nu este decât *trecerea spre Noul Eon, spre Civilizația Splendorii și a Cinstirii Femeii*, în sensul său plinar, cosmic, luminos. Femeia „*zdrobește*” istoria ostilă ei, istoria patriarhală, a marginalizării, umilirii, negării sale ca ființă umană, ca Jumătate cosmico-divină, ca și Con-lucrătoare cu Dumnezeu, ca și Inițiatoare de Civilizații.

Femeia, prin actul escatologic, singular, de fapt un „*alt Fiat!*” (după acceptarea, ca manifestare liberă de voință Creatoare, a nașterii Mântuitorului) al sfârșitului Vechiului Ev, al Evului Patriarhal, „*zdrobește capul șarpelui*”, adică se desprinde definitiv și singular de istoria scizionistă, patriarhală, care a negat-o.

Numai femeia este cea capabilă de acest gest unic escatologic, de „a zdrobi capul șarpelui” care „a înțepat-o” (simbolizând civilizația milenară patriarhală care a negat-o, a exploatat-o, a umilit-o, a transformat-o în obiect).

De la femeia-obiect se trece la femeia-Împărăteasă. *Trecerea de la un Eon la alt Eon*³⁵, de la Eonul Negării femeii la Eonul Cinstirii, Înălțării, Măririi femeii este *una bruscă, brutală, definitivă, de neoprit* („*zdrobirea*”, *anularea istoriei-șarpe*). Nu mai există „etape”, nici cale de întoarcere. Nu mai există privire îndărăt. Femeia își asumă ca ființă umană, Mărirea, Cinstirea, Starea cosmico-sacră de „Împărăteasă”.

Din Eonul cel Vechi, în care era asimilată cu poarta iadului, cu simbolul pierderii raiului și al mântuirii omului, femeia își asumă rolul de răzbunător al omenirii înșelate („ea zdrobește capul șarpelui”, animalul care a înșelat-o). Istoria se deschide prin actul femeii de a mânca din pomul cunoașterii binelui și răului. Este istoria sciziunii, a dualismelor de tot felul, este Istoria Marii Sciziuni a Umanității, o istorie care o neagă pe femeie, care se întoarce împotriva ei, care o atacă („șarpele care o înțeapă în călcâi”), care o reneagă ca Împărăteasă, Co-Creatoare, ca ființă sacră, îndumnezeită, dar și în calitatea ei de Cunună a Creației.

Eonul cel Vechi începe cu decizia femeii de a mânca din mărul cunoașterii.

³⁵ Duhul Sfânt aduce oamenilor Împărăția lui Dumnezeu, care transformă relațiile între oameni, pe principiile iubirii, iertării, comuniunii tuturor ființelor umane între ele și cu Dumnezeu. A se vedea Enciclica Papei Ioan Paul al II-lea, *Redemptoris Missio*, în Papa Ioan Paul al II-lea, *Enciclice*, op. cit., pp. 374. *Credința ortodoxă*, op. cit., pp. 408-409 (relația creștinului cu lumea).

PUNCTE DE VEDERE

Eonul cel Vechi se termină cu decizia femeii de „a zdrobi capul șarpelui celui înșelător”, adică a istoriei scizioniste, discriminatorii la adresa sa.

Eonul cel Nou începe cu Monada („nunta cerească”, pomenită abia în Apocalipsă). Dar nicio nuntă cerească nu poate fi înfăptuită dacă nu există egalitate, complementaritate, întrepătrundere între două iubiri.

Mirele și Mireasa își contopesc Ființa Eternă, urcându-se la cer : vedem sublimarea principiilor feminin și masculin, prin nunta sacră între Hristos și Anima, Duhul Sfânt care însuflețește Biserica.

Dacă nu există „Încoronarea Femeii”, ca „Împărăteasă”, în calitate de „Cunună a Creației”, nu poate avea loc „nunta cerească”.

Nu există „nuntă” prin subordonarea principiului feminin către principiul masculin, ci este necesară sublimarea de iubiri și persoane, în Unica Prezență, Omul Nou, Omul Îndumnezeit, Omul deplin.

Eonul cel Nou începe *după* actul escatologic, unic, unilateral-decident, al femeii, de „a zdrobi capul șarpelui”. Acesta mai poate fi numit și „*Punctul Omega*”.

Eonul cel Nou începe cu Încoronarea și Sublimarea femeii ca Împărăteasă a Luminei, ca pereche a Mirelui ceresc-Hristos. Duhul Sfânt este aici prezent în aspectul Său feminin, plin de sensuri, de la cel material la cel sacru, eclesiastic, cosmic. Fără femeia sublimată ca Împărăteasă, nu poate începe un alt moment simbolic, „*Punctul Alfa*”, adică nu poate începe Noul Eon, nu poate începe o nouă viață, o nouă civilizație.

La cele trei Epoci simbolice, se adaugă, deci, Noua Epocă, cea a Încoronării Femeii ca Împărăteasă, cea a Sublimării Femeii, Coroană a Întregii Creații. Este Epoca Împărătesei, a femeii-luminoase, a femeii- subiect, a femeii îndumnezeite, a celei mai înalte și pure stări a femininului. Numai din energia feminină pură și luminoasă se poate ivi „Mireasa”, adică femeia însuflețită, inspirată de Duhul Sfânt, capabilă să poată organiza o nouă civilizație pentru oameni. Femeia este *inițiatoarea unui alt Eon*, a „punctului Alfa” al lumii.

„*Punctul Alfa*” este *Marea Civilizație Monadică*, a omului deplin, sublimat și îndumnezeit, con-lucrător cu Dumnezeu și nu „rob” sau „supus” al Acestuia. Este omul deplin (femeie-bărbat), care se sublimează („înălțarea Mirilor contopiți la Cer”). Aspectul sacru de Ceruri/ridicare la cer semnifică aspectul spiritual al noii civilizații, detașarea de cultul materialului, al techné-ului, al spiritului comercial și scizionist.

Omul nu mai este o marfă, Pământul, planeta, văzduhul, lumina nu mai sunt „bunuri/mărfuri”, își recapătă valoarea lor sacră, ne-patrimonială, de dinainte de Cădere.

Femeia, prin „zdrobirea capului șarpelui”, pune capăt unui tip de civilizație nocivă, dualistă (bărbat contra femeie), a spiritului comercial care desacralizează totul, până și iubirea, creația, pe Dumnezeu și pe om. Din aceasta capcană ontologică și axiologică, femeia iese brusc, brutal, prin „zdrobirea capului șarpelui”, după ce a

spart istoria încă o dată, prin Naștere (Nașterea Mântuitorului, care a sublimat omul în plină istorie scizionistă)³⁶.

Bibliografie

1. Antonescu, Mădălina Virginia (2015). *Age of the Holy Spirit: The Eon of Inspiration, Spirituality and Harmony between Masculine and Feminine*. Logos Universality Mentality Education Novelty, Section: Philosophy and Humanistic Sciences, III (2), 11-25. Doi: <http://dx.doi.org/10.18662/lumenphs.2015.0302.02>
2. Antonescu, Madalina Virginia (2015). *The Concepts of "Great Feminine Governance" and "Age of Holy Spirit", in the Axiological Re-Ordering of the XXIst Century Global Society*. Logos Universality Mentality Education Novelty, Section: Philosophy and Humanistic Sciences, III (2), 39-54. Doi: <http://dx.doi.org/10.18662/lumenphs.2015.0302.04>
3. *Credința ortodoxă* (2007), Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași
4. Enciclica *Dominum et vivificantem, Despre Duhul Sfânt în viața Bisericii și a lumii*, în Papa Ioan Paul al II-lea, în antologia Papa Ioan Paul al II-lea, *Enciclice*, Magisteriu, Institutul Teologic Romano-Catolic București, Ed. ARCB, București, 2008, pp. 183-185.
5. Enciclica Papei Ioan Paul al II-lea, *Redemptoris Missio*, în Papa Ioan Paul al II-lea, *Enciclice*, Magisteriu, Institutul Teologic Romano-Catolic București, Ed. ARCB, București, 2008, p. 374.
6. Evdokimov, Paul (1995), *Femeia și mântuirea lumii*, Ed. Christiana, trad. Gabriela Moldoveanu, București
7. His Beatitude Daniel, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, *Contemplating the Divine Source of Life and Love. Meditation on the Icon of the Holy Trinity*, in *Confessing the Truth in Love, Orthodox Perception of Life, Mission and Unity*, Ed. Basilica, Bucharest, 2008
8. Korten, David (2007), *Marea Cotitură. De la imperiu la Comunitatea Terestră*, Ed. Antet, trad. de Mihnea Columbeanu
9. Miroiu, Mihaela (1995), *Gândul umbrei. Abordări feministe în filosofia contemporană*, Ed. Alternative
10. Miroiu, Mihaela (1996), *Convenio. Despre natură, femei și morală*, Ed. Alternative, București
11. Noyce, John (2010), *Divinul feminin. Viziuni și profeții în tradiția sapiențială*, trad. Monica Medeleanu, Ed. Herald, București

³⁶ Mădălina Virginia Antonescu, *The Concepts of "Great Feminine Governance" and "Age of Holy Spirit", in the Axiological Re-Ordering of the XXIst Century Global Society*, 2015. Logos Universality Mentality Education Novelty, Section: Philosophy and Humanistic Sciences, III (2), 39-54. Doi: <http://dx.doi.org/10.18662/lumenphs.2015.0302.04>

PUNCTE DE VEDERE

12. Schmidt-Brabant, Manfred (2011), *Isis și Marea Mamă*, în antologia Manfred Schmidt-Brabant, Virginia Sease, *Femininul arhetipal în curentul misterial al umanității*, ed. Univers Enciclopedic Gold, Triade, București, 2011, pp. 56-57
13. Teodor, Episcop de Andida, *Comentariu liturgic*, Ed. Mitropoliei Olteniei, trad. de Pr. Prof. Nic. Petrescu, Craiova

**O SUTĂ DE ANI DE CREATIVITATE
ȘI PROGRES AI ELITEI OAMENILOR
DE ȘTIINȚĂ ȘI CULTURĂ ROMÂNI
(III)**

(1 dec. 1918 - 1 dec. 2018)

**ONE HUNDRED YEARS
OF CREATIVITY AND PROGRESS
OF ELITE ROMANIAN SCIENTISTS
AND CULTURE (III)
(1 dec. 1918 - 1 dec. 2018)**

Conf. univ. dr. Gabriel I. NĂSTASE¹

Rezumat:

Cunoașterea a devenit principalul obiectiv al existenței umane, iar progresele în acest domeniu au stimulat activitatea creatorilor de știință, tehnică și tehnologie. Astăzi, este un adevăr accesibil tuturor; faptul că soluții pentru problemele cu care se confruntă omenirea sunt așteptate din sectorul creației.

Cuvinte cheie: creativitate, progres, elită, cultură, știință, oameni de știință români.

Summary

Knowledge has become the main objective of human existence, and progress in this area have stimulated activity of creators of science, engineering and technology. Today, it is a truth accessible to all, that solutions to the problems faced by mankind are expected in the creative sector.

Keywords: creativity, progress, elite, culture, science, Romanian scientists.

¹ Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”

ECATERINA CIORĂNESCU - NENIȚESCU

(15 august 1909, București -23 ianuarie 2000, București)

*Chimist, profesor, inventator
(metoda de acilare a olefinelor, sinteze de
medicamente), om de știință*

Ecaterina Ciorănescu-Nenițescu

a absolvit Facultatea de fizico-chimice a Universității în București. Doctoratul în chimie l-a obținut cu teza intitulată: „Sinteze cu clorură de aluminiu în seria hidrocarburilor alifactice și aliciclice”. Ecaterina Ciorănescu-Nenițescu a fost profesor de chimie organică la Institutul de Petrol și Gaze din București (1947-1954) și la Institutul Politehnic din București (1962-1977). A fost membru al Academiei Române, membru al Academiei Tiberina din Roma și membru al Societății de chimie

din New-York. **Ecaterina Ciorănescu-Nenițescu** a obținut rezultate deosebite în urma activităților de cercetare teoretică și aplicativă în domeniul chimiei organice și al medicamentelor de sinteză. A descoperit mecanismul unor reacții solvolitice și a elucidat natura carbocationilor, îndeosebi neclasici. A realizat sinteza cetonei, prin acilarea alchenelor în prezența clorurii de aluminiu, și a evidențiat mecanismul de transfer intermolecular de ioni de hidruură. A cercetat, cu rezultate remarcabile, reacțiile de dublă lărgire de ciclu și stereo specificitatea lor. Reversibilitatea reacției de lărgire-îngustare de ciclu (control cinetic, versus control termodinamic), valența la compuși de tipul dibenzo - (CH)₁₀ **Ecaterina Ciorănescu-Nenițescu** a inventat un nou procedeu de sinteză a alfa-amlnocetonei din alzacetone și hidrocarburi aromatice, folosite ca intermediari pentru sinteze de sisteme heterociclice (oxazoli, imidazoli). Activitatea sa inventivă a condus și la elaborarea unor procedee de sinteză a unor medicamente și intermediari pentru industria chimică organică: sulfamide, medicamente antituberculoase, insecticide etc. A avut ideea de a grefa o grupă cu acțiune citostatică pe molecula hormonilor sexuali și a inventat procedeu de sinteză

de substanțe cu acțiune antitumorală. **Ecaterina Ciorănescu-Nenițescu** a inițiat și organizat învățământul de chimie farmaceutică la Institutul Politehnic din București și a publicat tratatul „*Medicamente de sinteză*” (1957) și numeroase articole de specialitate.

ALEXANDRU N. CIURCU

**(29 ianuarie 1854, comuna Șercaia, județul Brașov -
22 ianuarie 1922, București)**

Inventator, publicist. Împreună cu francezul Just Buisson, construiește și experimentează, pentru prima dată, în lume, un motor cu reacție

Alexandru Ciurcu provenea dintr-o familie din Muntenia, dar, datorită participării părinților săi la Revoluția din 1848, aceștia se văd nevoiți să se refugieze în Transilvania. În 1856, exilul politic ia sfârșit și familia se reîntoarce în țară. După terminarea liceului, la dorința părinților, **Alexandru Ciurcu** se înscrie la Facultatea de Drept, din Viena (1873), dar datorită interesului pentru tehnică, manifestat încă din copilărie, el continuă să studieze acest domeniu. Întors în țară, devine ziarist, dar, pentru că, în articolele sale, atacă guvernul, se vede obligat să părăsească din nou

România, stabilindu-se la Paris. Aici îl reîntâlnește pe Just Buisson, pe care îl cunoscuse la București, pe când acesta era corespondent de presă. Având preocupări comune, cei doi au conceput un motor ce se baza pe forța de reacție, care apare în momentul evacuării gazelor ce ard într-un recipient mult mai mic, comparativ cu cazanele de abur, existente la acea vreme. Experiențele făcute cu acest motor au confirmat posibilitatea folosirii lui la propulsarea unui vehicul. Motorul era format dintr-o butelie de aramă, având o capacitate de 2 l și un orificiu de evacuare, cu diametrul de 3 mm. Amestecul introdus producea, prin ardere, o presiune interioară de 10-15 atmosfere. La 13 august 1886, ei au experimentat, cu succes, pentru prima oară în istoria tehnicii, o ambarcațiune cu un motor reactiv. Experiența a avut loc pe

Sena, contra cursului apei, și a durat 15 minute. Revista „La Nature”, în nr. 735, din 2 iulie 1887, a publicat un articol „*Experience du propulseur a reaction de M.M. Just Buisson et Alexandru Ciurcu*”, având o introducere semnată de G. Tissandier, fiind prezentată și imaginea bărcii echipată cu motorul reactiv. La 12 octombrie 1886, cei doi au înregistrat invenția „*Ambarcațiune cu reacție-Propulsorul reactiv*”, primind brevetul francez nr. 179001.

Autorii au brevetat această invenție și în Germania (brevet nr. 39964/1886), Anglia (brevet nr. 8182/1882), Belgia (brevet nr. 77755/1887) și Italia (brevet nr. 21863/1887).

Construind un nou motor, mai puternic, la care au mărit capacitatea buteliei, pentru mărirea presiunii și obținerea unei viteze sporite, de evacuare a gazelor, cei doi au început experimentul, pe Sena, în ziua de 16 decembrie 1886, împreună cu un tânăr ce trebuia să țină cârma. Datorită lipsei de verificare și încercare la presiune, la scurt timp, a apărut o flacăra, urmată de o bubuitură puternică; barca a explodat și, în accident, și-au pierdut viața Buisson și tânărul lor însoțitor. Pentru acest tragic accident, **Alexandru Ciurcu** a fost, inițial, acuzat de omor prin imprudență, dar ulterior, absolvit de această vină.

Deoarece savantul și aeronautul francez Gaston Tissandier se interesau, în continuare, de propulsorul realizat de **Alexandru Ciurcu**, acesta a mai făcut o serie de experiențe, în incinta poligonului de la Scoran Livry, ajutat de savantul Emil Sarrau și de inventatorul pulberii fără fum, Paul Vieille. Motorul construit de el a fost montat pe un vagonet care se deplasa pe șine, demonstrând încă o dată valabilitatea folosirii motorului cu reacție, fără pericolul exploziei.

HENRI COANDĂ

(7 iunie 1886, București -25 noiembrie 1972, București)

*Om de știință („efectul Coandă”),
inventator (peste 250 de brevete) și
constructor de avioane, pionier al aviației
cu reacție și al mecanicii fluidelor*

Henri Coandă a absolvit liceul „Sf. Sava”, din București, și Liceul Militar, din Iași, devenind, în 1905, ofițer de artilerie. În 1909, a absolvit Școala Superioară de Aeronautică, din Paris. A urmat cursuri de specializare la câteva universități europene

din Charlottenburg, Liege și Paris. A fost ales membru al Academiei Române și a primit titlul de Doctor honoris causa, al Institutului Politehnic din București. În anii 1905-1906, a conceput machete de rachete și o machetă de avion cu un motor rachetă cu combustibil solid.

Celebrul inginer Gustave Eiffel (1832-1923) și savantul Paul Painlevé (1863-1933) l-au sprijinit pe **Henri Coandă** să construiască un banc mobil, de încercări, montat pe o locomotivă, și un dispozitiv original, de înregistrare a fenomenelor aerodinamice, din jurul aripilor groase.

La 16 decembrie 1910, la Issy les Moulineaux, cu ocazia celui de-al doilea Salon Internațional de Aeronautică, de la Paris, **Henri Coandă** a prezentat și pilotat primul avion cu reacție, din lume, realizat de el (biplanul „Coandă”). Prin această invenție, **Henri Coandă** a intrat în istoria aviației mondiale ca pionier al aviației cu reacție

. Datorită activității sale creatoare, în domeniul aviației, a fost angajat de Uzinele de Avioane din Bristol, unde a conceput și construit, în anii 1911 - 1914, câteva tipuri de avioane, printre care și avionul denumit „Bristol-Coandă”, cu remarcabile calități, pentru acei ani.

În anul 1914, **Henri Coandă** a inventat tunul fără recul, pentru aviație, care nu suprasolicita structura avionului, în timpul tragerii. În anul 1934, **Henri Coandă** a obținut, în Franța, brevetul pentru Invenția „*Procedeu și dispozitiv pentru devierea unui fluid într-un alt fluid*”. Noul fenomen fizic descoperit de **Henri Coandă** - „*Devierea unui jet plan de fluid ce pătrunde în alt fluid în vecinătatea unui perete convex*” - a fost denumit „efectul Coandă”.

Utilizarea practică a „efectului Coandă” a fost începută de descoperitorul său, care a inventat și brevetat în 1935. În Franța „Aerodina lenticulară” (discul zburător), precum și alte invenții („*Dispozitiv pentru îmbunătățirea randamentului motorului cu combustie internă*”, „*Frână de recul pentru armele de foc*”). Aflându-se se la baza a numeroase aplicații, „efectul Coandă” este, fără îndoială, certificatul de naștere a mecanicii fluidelor, o nouă ramură a tehnicii.

Cercetările din numeroase țări, printre care și România, au condus la multe utilizări practice ale „efectului Coandă” – propulsia și sustentația vehiculelor aeriene, îmbunătățirea turbinelor cu gaze, amplificatoare cu fluide, aparate pneumatice, amortizoare de zgomote etc.

Inventator prolific, cu peste 250 de invenții brevetate, **Henri Coandă** a conceput și realizat aparate de ochire, pentru avioanele militare, vagoane de beton, cisterne de beton, pentru transportul pe calea ferată, rezervoare de beton, subansamble și elemente pentru case prefabricate (încă din 1918), o instalație solară, pentru desalinizarea apei de mare. În anul 1971, a înființat, în București, Institutul de Creație Științifică și Tehnică.

GEORGE (GOGU) CONSTANTINESCU

(4 octombrie 1881, Craiova, România - 12 decembrie 1965, Coniston, Anglia)

Inginer constructor, inventator (peste 120 de invenții), om de știință (creatorul unei noi științe: Sonicitatea), academician

George (Gogu) Constantinescu a urmat școala primară și liceul, la Craiova, iar în 1904, a absolvit, ca șef de promoție, Școala de Poduri și Șosele, din București (devenită Universitate Politehnică), la care a fost, ulterior, asistent universitar. A lucrat, ca inginer, la Ministerul Lucrărilor Publice, iar din 1910, experimentează o serie de invenții, în Anglia. În 1913, a fost în SUA, unde a avut ocazia de a-l cunoaște pe celebrul inventator Thomas Alva Edison (1847-1931). Fiind consilier al Amiralității Britanice, în timpul celor două războaie mondiale, **George (Gogu) Constantinescu** primește cetățenie engleză. A revenit în România în anii 1919 și 1920, când a ținut conferințe despre sonicitate și a înființat societatea „Sonica”, la București, din nou în anii 1932 -1934, când a aplicat invenția sa „Convertorul sonic de cuplu”, la locomotivele automotoarele produse de uzinele „Malaxa”, din București, și apoi în anul 1961, când a primit titlul de Doctor honoris causa, al Politehnicii din București. **George (Gogu) Constantinescu** a fost membru al Academiei Române, membru de onoare al Societății Inginerilor Civili, din Londra, Doctor honoris causa al Institutului Politehnic, din București. A fost distins cu Medalia de aur - SIMS - pentru comunicarea „A Hundred Years of Development în Mechanical Engineering” (1954) și Medalia de aur pentru articolul „Sonics”, apărut în revista „The Transactions of the Society of Engineers” (1959). Fiind considerat un teoretician și un practicant de o excepțională valoare, numele (și fotografia) lui **George (Gogu) Constantinescu** a fost inclus printre cele 17 nume ale marilor oameni de știință, ai lumii, din perioada 1900 - 1925, Albert Einstein (1879 - 1955), Lord Kelvin (1824 -1907), Guglielmo Marconi (1874 - 1937), Marie Sklodowska-Curie (1867 - 1934) ș.a., publicate de revista „The Graphic” din 16 ianuarie 1926, sub titlul: „1920 - 1925: Leaders în the march of progress”.

George (Gogu) Constantinescu a descoperit Sonicitatea, care este o ramură a mecanicii mediilor continue, bazată pe transmiterea energiei mecanice, prin vibrații elastice în fluide sau în solide. Prima carte despre sonicitate a elaborat-o la Londra. În anul 1918 - „*Theory of Sonics. Treatise on Transrnission of Power by Vibrations*”. La începutul Primului Război Mondial, a realizat un dispozitiv bazat pe sonicitate, care permitea mitralierelor să tragă printre palele elicelor. Cu această invenție, **George (Gogu) Constantinescu** a contribuit la superioritatea categorică a aviației engleze în război și a rămas, timp de 20 de ani, ca standard, sub titlul de „Constantinescu fire control”. Vicemareșalul Sir John Maintland a scris, în „Times” din 20 martie 1920, că „*se datorează foarte mult domnului Constantinescu că noi am menținut supremația asupra germanilor, în aer*”. Invenția sa, referitoare la convertorul de cuplu „torque converter”, o cutie de viteze automată, care amplifică cuplul, în funcție de rezistența opusă, a făcut senzație la Salonul Auto, Paris - 1926 și este prezentată și în „Enciclopedia Britanică”. **George (Gogu) Constantinescu** a mai inventat pompele de injecție și injectoarele pentru motoare Diesel, motoarele sonice rotative, perforatoarele sonice, ciocanele sonice și alte aplicații practice ale sonicității.

După al Doilea Război Mondial, s-a ocupat de transformarea energiei electrice în energie sonică și invers, de transformarea energiei mecanice în energie calorică și reciprocă, de defectoscopie pe baza sonicității, de un nou tip de beton armat ș.a.

Ca o recunoaștere a contribuției adusă de **George (Gogu) Constantinescu**, prin inventarea de aparate și dispozitive sonice, o grupă a Clasificării Internaționale a Brevetelor poartă numele său: F 16 H 33/12 - Transmisia Constantinescu.

DUMITRU DAPONTE

(1894, Giurgiu - 1956,
Brighton, Anglia)

Inginer și inventator, a reușit construirea unui aparat cameră de filmat pentru redarea reliefului în proiecția filmului

Începând cu frații Auguste și Louis Lumiere, mulți inventatori au căutat, prin diverse soluții, să realizeze filmul în relief, propunând ca spectatorii să poarte niște ochelari speciali - fiecare lentilă să aibă două culori complementare, roșu și verde (ca și pelicula realizată) - acest lucru dând senzația de relief, o altă modalitate găsită era proiectarea

filmului pe un ecran bombat sau folosirea unor lunete speciale etc. În 1923, **Dumitru Daponte** a brevetat invenția sa, privind cinematografia în relief, în Anglia (brevet 222173), precum și în Franța (brevet 592963). De aceea, având în vedere importanța descoperirii modalității de proiectare a filmului în relief, invenția inginerului român, **Dumitru Daponte**, va stârni, încă din anul 1924, interesul numeroșilor specialiști și producători, din cinematografie. **Dumitru Daponte** își va începe cercetările experimentale, pentru rezolvarea acestei probleme, încă din anul 1916, studiind în Italia și în Anglia. El își va prezenta principiile teoretice și aparatul conceput pentru obținerea efectului stereoscopic, la Londra și la universitățile din Liverpool și Paris.

Dumitru Daponte a pornit la realizarea invenției sale, de la ideea că, pentru a se putea percepe senzația de relief, trebuie să existe condiții încă din faza de înregistrare a imaginilor pe peliculă, imagini care vor fi apoi proiectate pe ecran. El a construit o cameră de filmat, având două obiective, în loc de unul singur, așa cum erau concepute aparatele, până în acel moment, inventatorul a stabilit distanța dintre cele două obiective ale camerei de luat vederi, la circa 6 cm, având, de asemenea, în vedere acomodarea ochilor la variațiile de câmp vizual, în funcție de apropierea sau depărtarea obiectelor privite, fiind prevăzut un dispozitiv care regla distanța dintre ele. Acest dispozitiv era în legătură cu un mecanism de punere la punct a distanței existente între cameră și obiectul filmat. Cele două filme (D) realizate prin acest procedeu, conținând imaginile obținute din stânga și din dreapta liniei mediane a camerei, erau trecute printr-un aparat special, în care cele două imagini realizate, trebuie să coincidă foarte precis, pe o singură peliculă (G). Această unică înregistrare se realiza printr-un efect special, datorită unor discuri pulsatoare compensatoare (C), care aveau scopul să varieze, să compenseze și să armonizeze iluminarea, în timpul înregistrării imaginilor: acest lucru ajuta ca, în timpul proiecției filmului, din cauza jocului complex al dozării efectelor de lumină, să se producă efectul de relief, dorit.

Dumitru Daponte s-a mai ocupat și de cinematograful color, obținând în 1931 brevetele engleze 346406 și 346454.

ION DELU

(6 februarie 1904, comuna Vădăstrița, județul Corabia
- 5 noiembrie 1982, București)

Profesor, compozitor de muzică corală, muzicolog și dirijor, a inventat o serie de instrumente muzicale (familia violelor)

Școala primară a urmat-o în comuna natală, apoi frecventează cursurile de la

Școala Normală, din Craiova, după care a urmat Institutul Teologic din Cluj și între anii 1925 și 1931, Conservatorul de Artă Dramatică din București.

În perioada 1934-1938, la Berlin, a fost student al Academiei de Stat de Muzică, precum și al Facultății de Filozofie, secția Muzicologie.

Revenit în țara, a devenit profesor de muzică la liceul „Gheorghe Lazăr”, din Sibiu.

În anul 1940, se afla la București, unde a fost numit inspector al Muzicilor Armatei, iar în 1941 a devenit fondatorul Orchestrei Simfonice a Armatei, după care, în 1946, a fondat Filarmonica din Sibiu.

După două decenii de studii teoretice, în anul 1945, a pus bazele primei sale invenții, când a construit, cu ajutorul lutierului Alexandru Apăteanu, noul instrument muzical Viomixta.

Acest instrument experimental putea fi utilat și acordat cvintele tetra-cordic „cât și alicum”, ad-libitum 4, 5 sau 6 corzi, fiind folosit pe un ambitus de 5 cvinte, respectiv de la „Fa mare” (87,31 Hz) până la „Mi 2” (659,3 Hz). Făcând, în continuare, îndelungate probe, în anul 1969, profesorul **Ion Dedu** a inventat Violena, instrument muzical cu corzi și arcuș, care avea un timbru intermediar, între sunetele emise de violină (vioara) și cele emise de violă, care constituie instrumentele clasice.

Trebuie subliniat avantajul acestor instrumente și faptul că familia Viodelor (viodina, viodena, vioda, viobassa și viograva) reprezintă instrumente cu coarde și arcuș, cuprinse în grupe de câte patru, având în total douăzeci de tipuri, cu o întindere de circa optzeci de sunete (de la Do contra octavă până la Sol octava a patra).

Toate utilizează cheia Sol, având omogenitate sonoră și de interpretare, iar datorită faptului că folosesc digitația viorii, ele devin accesibile unui număr mare de interpreți atât amatori, cât și artiști instrumentiști profesioniști.

Este important de precizat că această realizare a fost înregistrată ca invenție, în anul 1969, primind brevetul românesc nr. 53621. Toate aceste noi instrumente au fost realizate la întreprinderea de Prelucrare a Lemnului, din Reghin.

Viodele au fost prezentate, în premieră mondială, la expoziția organizată cu ocazia Festivalului muzical „George Enescu”, care a avut loc la București, în 1970.

Violenele (brevetul nr. 53931/1970) au apărut peste șase ani, în 1976, fiind folosite în cadrul unei audiții muzicale, organizate la Conservatorul din Cluj.

Datorită originalității, invențiile sale au fost brevetate în numeroase țări, unele cu tradiție în construirea instrumentelor muzicale – Italia, Austria, Franța, Marea Britanie, SUA și altele.

ANASTASE DRAGOMIR

(6 februarie 1896, Brăila - 1966, București)

Inventator, construiește o „cabină catapultată”, fiind considerat precursorul folosirii scaunului ejectabil, la avioanele supersonice

Fiind pasionat încă din tinerețe, de problemele aviației, a plecat în Franța. A lucrat la mai multe uzine de avioane, unde și-a perfecționat propriul său sistem pentru salvarea piloților și a pasagerilor, în caz de accidente.

Anastase Dragomir, considerat – pe bună dreptate – precursorul cabinei catapultate, și-a experimentat prima invenție în domeniu, la Paris, în apropierea aeroportului Orly, în ziua de 28 august 1929. Experiența a constituit o reușită, confirmând utilitatea acestei invenții. După demonstrație, ziarele franceze, printre care și „Excelsior”, (în numărul din 29.08.1929), au subliniat prioritatea mondială, deținută de **Anastase Dragomir** în acest domeniu, precum și importanța invenției pentru aviație.

Deoarece aviația nu era într-un moment financiar favorabil, ideea acestui sistem de salvare a fost privită cu multă suspiciune de oficialități și companii, din cauza scumpirii considerabile a construcției avioanelor. După nenumărate intervenții, **Anastase Dragomir** a reușit să obțină finanțarea necesară și a început construirea cabinei catapultate”, în mărime naturală.

A depus o cerere de brevet, care a fost înregistrată la 3 noiembrie 1928, în Franța, obținând brevetul nr. 678566, din 2 aprilie 1930, cu titlul „*Nouveau système de montage des parachutes dans les appareils de locomotion aérienne*”. Această invenție era „un nou sistem de parașutare, fiecare pasager având o parașută proprie”, iar brevetul prevedea ca acest ansamblu de celulă-parașută să aibă mai multe comenzi, manevrate de pilot.

Anastase Dragomir și-a experimentat invenția, cu un succes deplin și la București, pe aerodromul Băneasa, în octombrie 1929. După mai bine de 20 de ani, în anul 1950, **Anastase Dragomir** a obținut brevetul românesc de invenție cu nr. 40658/1950 - „Celula parașută”.

În anul 1959, a înregistrat o altă cerere, care însă avea ca obiect construirea

unui avion de transport, echipat cu cabine catapultabile, pentru salvarea pasagerilor (brevet românesc nr. 41424). C

arta lui Jules Foch, apărută la Paris, în 1960 și intitulată „Technique des Avions”, a prezentat printre altele și realizările inventatorului **Anastase Dragomir**, în domeniul aviatic, mai ales în problema catapultării piloților și a pasagerilor din avioanele aflate în pericol de prăbușire.

Ideea lui **Anastase Dragomir** se va concretiza prin apariția, la noile tipuri de avioane supersonice, militare, a scaunului ejectabil.

TRAIAN DRAGOȘ

(10 iunie 1883, Bistrița-Năsăud - 1962, Brașov)

Inginer, inventator de poduri rulante, armament și aparate casnice

Traian Dragoș a urmat liceul, în limba germană, în orașul natal, iar în 1912, a absolvit, la Budapesta, Școala Politehnică, Facultatea de Mecanică, obținând diploma de inginer, cu „Magna cum laudae”. A lucrat la firma „Frații Liptak et Comp”, din Budapesta, apoi la Uzinele Skoda, din Cehia, unde a devenit inginer-șef de secție. Aici, a obținut mai multe brevete de invenție, în diferite domenii - de la articole de uz casnic, la armament.

În 1918, s-a repatriat și a lucrat la Atelierele CFR din Cluj, unde a ajuns director. A conceput și realizat o unitate model pentru repararea locomotivelor și a vagoanelor de cale ferată, la care halele, podurile rulante, transportoarele au fost inventate de el. A inventat un pod rulant, de 120 tone, cu cărucior autoridicător și alte mecanisme și agregate. La podurile rulante, din diferite uzine, a generalizat invenția sa – frânele cu banda sistem „DI” realizată în 1912.

A inventat un motor cu combustie internă, mai economic cu 40% față de motorul Diesel clasic, cu performanțe multiple, care îi oferă o paletă largă de utilizări, în centrale electrice, stații de compresoare, la locomotive sau nave ș.a. Din motive conjuncturale, prototipul motorului nu a fost reprodus industrial.

În 1928, a înființat, la Cluj, o Școală de Conducători Tehnici, devenită apoi Școala de Subingineri Electromecanici, al cărei director a fost. La această școală, a predat Cursul de mașini de ridicat și rezistența materialelor, domeniu în care a avut un aport deosebit, cu teorii și soluții originale.

Inginerul **Traian Dragoș** a fost Inspector General al Corpului Tehnic și autor a peste 100 de invenții, dintre care 32, cu brevete germane.

TEODOR DRAGU

(1848, comuna Zăpodeni, județul Vaslui - 1925, București)

Inginer, inventator în domeniul căilor ferate

Fiind recunoscut ca un elev excepțional, **Teodor Dragu** a primit o bursă pentru a urma, la Iași, cursurile Academiei Mihăilene, care avea statut de liceu. A promovat examenul de bacalaureat în 1871. Tot ca bursier a plecat la Paris, unde a reușit – cu succes – să-și ia diploma de inginer, la Școala Centrală de Arte și Meserii. A făcut un stagiul de perfecționare la Societatea Privilegiată de Căi Ferate a Statului Austro-Ungar (1884-1886). A fost subdirector general al Căilor Ferate Române, în perioada 1901-1916. Â

Paralel cu activitatea de la CFR, în perioada 1890-1915, a funcționat ca profesor la Școala Națională de Poduri și Șosele, unde a predat cursul Construcții de mașini și mașini cu aburi. A înființat școli de ucenici, pentru formarea mecanicilor de locomotivă și de întreținere. A studiat, proiectat și construit, în treizeci de exemplare, un tip de locomotivă tender, cu trei osii cuplate, care a funcționat, în țară, între 1901 și 1931 și care a fost achiziționat și de Căile Ferate Ungare.

Inginerul român **Teodor Dragu** a inventat clasicele locomotive, din seriile 1001 și 1601, pentru trenurile de marfă, locomotivele din seria 2001 și a proiectat o faimoasă locomotivă tip Pacific, admirată în toată Europa. A inventat injectorul de combustibil (1896), care îi poartă numele, pe care l-a proiectat și pe al cărui prototip l-a construit singur. Injectorul „Dragu” a fost superior altor injectoare construite anterior și a fost omologat și montat, imediat, pe 122 locomotive.

Între anii 1907 și 1910, la toate vasele din Serviciul Maritim Român, a fost înlocuită funcționarea cu cărbuni, a cazanelor, prin aceea cu combustibil lichid, după proiectele lui **Teodor Dragu**. Dintre inovațiile sale, pot fi menționate: încălzirea, cu aburi de la locomotivă, a vagoanelor de călători, înainte aceasta făcându-se cu sobe cu lemne; iluminatul vagoanelor cu lămpi de gaz, introdus în 1887; ungerea osiilor cu uleiuri minerale, degudronate, care au calitatea de a menține o temperatură redusă a osiilor, și folosirea combustibilului lichid, la locomotivele din țară. A efectuat studiile, proiectele și a urmărit construirea atelierelor CFR, de la Grivița, București și Iași.

Teodor Dragu s-a numărat printre membrii fondatori ai Societății Politehnice (1881) și a fost președintele acesteia, în intervalul 1915-1919. A publicat numeroase

articole de specialitate în „Buletinul Societății Politehnic”, făcându-și, astfel, cunoscute realizările sale.

LAZĂR EDELEANU

(1 septembrie 1861, București - 7 aprilie 1941,
București)

*Chimist de notorietate mondială, inventator
(212 brevete)*

Lazăr Edeleanu a absolvit, în 1882, liceul „Sf. Sava”, din București, iar în perioada 1883-1887, a urmat cursurile Facultății de Chimie a Universității din Berlin. În 1887, își susține doctoratul cu celebrul chimist, profesorul A. W. Hofmann. În timpul pregătirii doctoratului, a descoperit fenilzopropilamina, cunoscută astăzi sub numele de benzendrină, folosită în medicină, ca medicament cu acțiune stimulantă asupra sistemului nervos.

Lucrează în Anglia, ceva mai mult de un an, la Royal Artillery College, și apoi în România, la universitățile din Iași și București, ca asistent de chimie organică și șef de lucrări. A fost șeful Laboratorului de chimie al Institutului Geologic (1906-1913) și director al rafinării VEGA, din Ploiești, în perioada 1906 -1910.

În anul 1908, a inventat „Procedeul de rafinare cu bioxid de sulf lichid”, care-i poartă numele și care asigură extragerea și rafinarea selectivă a hidrocarburilor aromatice (benzen, toluen, xilen etc.) din țiței. În 1929, „Enziklopedie der Technischen Chemie”, sub redacția dr. Fritz Ullman, consacră un capitol întreg „procedeului Edeleanu”. „Procedeul Edeleanu”, adoptat apoi în toată lumea, prezintă importanță, în primul rând, pentru că se obțin produse petroliere de calitate și, în al doilea rând, pentru faptul că hidrocarburile aromatice, extrase, stau la baza preparării unor importante substanțe, ca medicamente, coloranți, explozivi, insecticide etc. „Procedeul Edeleanu” a înlocuit vechiul procedeu chimic de rafinare cu acid sulfuric și sodă caustică, cu un proces fizic, de separare a hidrocarburilor aromatice, din produsele petroliere. În anul 1960, existau 80 de „instalații Edeleanu”, în diferite țări ale lumii.

Lazăr Edeleanu a fost om de știință – prin descoperirile sale – și un mare tehnician – prin invențiile sale – care au dus la dezvoltarea tehnicii mondiale. A

obținut 212 brevete de invenții, în România, dar și în SUA, Germania, Franța, Austria, Suedia, Olanda etc.

Principalele direcții de cercetare au fost în domeniile derivaților acidului fenilmetacrilic și fenilizobutiric, acizilor nesaturați din seria aromatică, acțiunii clorurii de sulf asupra anilinei, acțiunii cloralului asupra oxiacizilor, sintetizării fenilizopropilaminei (benzendrinei), chimiei rafinării și chimizării petrolului.

A lucrat în Germania (1910-1932), fiind și director la Allgemeine Gesellschaft für Chemische Industrie, care, în onoarea inventatorului român, a primit numele de „Edeleanu Gesellschaft” și care funcționează și astăzi în Frankfurt. Această firmă a înregistrat în 1932 marca „Edeleanu” (reînnoită până în zilele noastre) – marca pentru grupele de produse: hidrocarburi, carburanți pentru motoare, uleiuri pentru transformator, uleiuri pentru întrerupătoare și turbine, ulei alb, instalații și elemente de instalații pentru îmbunătățirea hidrocarburilor.

Lazăr Edeleanu a fost membru de onoare al ITP - Institution of Petroleum Technologists din Londra, care i-a acordat Redwood Medal (1932, Londra), medalie ce a fost depusă în 1965, în original, la Muzeul Tehnic „prof. ing. Dimitrie Leonida”, din București. Dr. Dunstan, fost președinte al ITP - Londra a spus, cu ocazia festivității de decernare a medaliei Redwood: *„dr. Edeleanu este, înainte de toate, un mare chimist, cu nimic mai prejos ca Davy și Faraday. În al doilea rând, dr. Edeleanu este un mare tehnolog: el a știut să aplice principii pur științifice la dezvoltarea unui mare proces industrial. Dar mai presus de toate, este un om pe care suntem mândri de a-l onora”*.

RODRIG GOLIESCU (1882 - 1942)

Locotenent aviator, inventează primul aparat de zbor cu fuzelaj tubular, considerat precursorul avioanelor cu zbor vertical

Locotenentul aviator **Rodrig Goliescu** a construit, după propria sa invenție, macheta unui avioplan, primul aparat de zbor cu fuzelaj tubular, având o lungime de 1,20 m. Cu această machetă a avioplanului, a făcut o serie de încercări, care au dat rezultatul scontat, după cum scria „Revista automobilă”, în nr. 43, din 1909, că macheta avea de la plecare un unghi de suire, de

30°, spre deosebire de alte construcții de acest tip, care nu aungeau nici la un unghi de 15°.

Originalitatea acestui avioplan o constituia forma tubulară a fuzelajului, construită special astfel, pentru a oferi o rezistență mult mai mică la înaintare, creând o tracțiune mărită și având comportarea unei suprafețe portante, în momentul în care era atacată de curentul de aer, sub un anumit unghi de incidență.

Exact aceleași proprietăți stau și la baza construirii aparatelor moderne, cu zbor vertical, la care elicea de la fuzelajul tubular a fost înlocuită cu un turboreactor.

Concluziile la care ajunsese inventatorul român vor fi confirmate odată cu construirea, în anul 1911, a fuzelajului tubular, de către mecanicul francez Jourdan, precum și de experimentările făcute cu un fuzelaj tubular de prof. Knaller, de la Universitatea Tehnică din Viena, în anul 1920.

Ajutat de Spiru Haret, acela care a oferit sprijinul său și lui Aurel Vlaicu, **Rodrig Goliescu** a plecat, în 1909, în Franța, pentru a achiziționa motorul care trebuia montat pe avioplanul său.

Ajuns la Paris, a întocmit un raport adresat Academiei Franceze de Științe, pe care l-a numit „*Legile dinamismului diferitelor medii aeriene*”, raport publicat de revista „*La France automobile et aérienne*”, din 15 mai 1909.

Rodrig Goliescu își va breveta avionul în Franța, în 1909 (brevetul nr. 402329). În același an, a învățat să piloteze și a construit, în mărime naturală, avioplanul brevetat, care a stârnit un mare interes, în capitala Franței.

Forma fuzelajului era semicilindrică, dar ca și la primul aparat construit, curentul de aer produs de elice se scurgea prin acesta.

Reușește să zboare, în noiembrie 1909, pe aeroportul Juvissy, de lângă Paris, unde atinge o înălțime de circa 50 de metri.

Trebuie evidențiat faptul că **Rodrig Goliescu** a introdus, pentru prima dată, în construcția unui aparat de zbor, elicea într-un cilindru, idee ce a fost folosită, după câteva decenii, la aparatele moderne, construite cu elicea intubată.

Abia în 1932, inginerul italian Stipa va construi un „avion butoi”, numit așa datorită fuzelajului care era de forma unui butoi fără fund. Dar concepția modernă a acestui aparat va fi elaborată după 1945.

Atunci când, în construcția lui, funcția aripii va fi îndeplinită, integral, de fuzelajul tubular.

Inventatorul **Rodrig Goliescu** va rămâne în istoria constructorilor de avioane, prin proiectarea fuzelajului tubular, caracteristic avioanelor moderne, cu zbor vertical.

CONRAD HAAS (1509-1579)

A fost mecanician, inventator, savant renescentist, precursor al astronauticii

Conrad Haas a conceput mai multe tipuri de rachete, cu două și trei trepte de aprindere, cu circa o sută de ani înaintea lui Kazimierz Sziemienowicz. Rachetele inventate de el erau prevăzute cu stabilizatoare de tip „delta”, mecanisme de ghidare și, drept combustibil, utilizau pulberi diverse, precum și alcool. Tot el a inventat baterii de rachete, carburanți pe bază de compuși ai amoniului, o „căsuță zburătoare”, vehicule „bumerang”.

Descoperirile și invențiile lui **Conrad Haas**, în tehnica rachetelor, sunt descrise în manuscrisul „Coligatul de la Sibiu” (1569), găsit în 1961, acestea fiind prezentate și la Congresele de Astronautică, ținute la Braunschweig - 1965, la Madrid - 1966 sau la Mar del Plata - 1967.

Academicianul român, Elie Carafoli, președintele Federației Internaționale de Astronautică, a fost acela care a prezentat comunicarea „Conrad Haas”, la Mar del Plata.

După cele cunoscute până în zilele noastre, **Conrad Haas** a fost primul care a introdus, în tehnică, noțiunea de „rachetă”, principiul rachetelor cu mai multe trepte de aprindere și a elaborat studii de balistică.

A fost primul, care a descoperit și a inventat principiul rachetelor cu mai multe trepte, principiul aprinderii în trepte, rachetele cu două și trei trepte de aprindere, turnul pentru lansarea rachetelor, mecanisme de ghidare pentru rachete, aripioare de stabilizare în formă „delta”, diferite compoziții de pulberi - drept combustibil, combustibili lichizi, pe bază de alcool, rachete „bumerang”.

De la 20 până la 60 de ani, a fost pirotehnician, guard de artilerie și comandant al Arsenalului Militar, din Sibiu. **Conrad Haas** a făcut parte din șirul creatorilor care au pus bazele zborurilor spațiale: Kazimierz Sziemienowicz, K.E. Tsiolkovski, Robert Esnault-Pelterie, Hermann Oberth, Wernher Von Braun ș. a.

HORIA HULUBEI

(1 noiembrie 1836, Iași - 22 noiembrie, 1972,
București)

Fizician, aviator, profesor, academician, om de știință (a obținut primele spectre de raze X în gaze), realizatorul unuia dintre primele acceleratoare de protoni

Horia Hulubei a urmat cursurile elementare, liceale și superioare, la Iași, obținând licența în științele fizico-chimice. În perioada 1916-1920, a fost mobilizat și trimis pe front, unde, în anul 1917, a luat parte la teribila luptă de la Mărășești, apoi a fost mutat pe frontul de vest, luptând ca aviator, unde este rănit. Pentru meritele sale militare, a fost decorat cu Legiunea de Onoare. Ca bursier al statului francez, a lucrat în laboratorul de chimie fizică al profesorului Jean Baptiste Perier, (1870-

1942), laureat al premiului Nobel pentru fizică, din 1926.

În 1933, și-a susținut doctoratul cu teza „Efectul Compton multiplu” (A.H. Compton, laureat al premiului Nobel pentru fizică, din 1927, descoperitorul, în anul 1922, al efectului care-i poartă numele și care este prima dovadă experimentală, directă, a naturii corpusculare a luminii). Teza de doctorat a fost apreciată de fizicianul suedez Karl Manne Siegbann (1886-1978, deținătorul premiului Nobel pentru fizică, în 1924) și J.B. Perrin, care-l introduce în cercul unor fizicieni celebri, cum erau Albert Einstein (1879-1955), Paul Langevin (1872-1945), Pierre Auger (1899-1988) și alții.

Horia Hulubei a fost profesor la Universitatea din Iași și apoi, începând din anul 1940, profesor la Universitatea din București. A păstrat o legătură permanentă cu Franța, lucrând câte șase luni pe an la Paris, unde conducea, din anul 1934, un laborator, fiind numit „maître de recherches”, la recomandarea lui J.B. Perrin.

Horia Hulubei a fost membru al Academiei Române, al Academiei Franceze de Științe, al Academiilor de Științe din Lisabona și New York și al Institutului Unificat de Cercetări Nucleare, de la Dubna (URSS). A efectuat cercetări, cu rezultate remarcabile, în diferite domenii ale fizicii: spectroscopie optică, raze X și particule elementare (dezintegrarea mezonilor, capcane de neutroni), fizică nucleară (interacțiunile nucleare la energii joase și medii, reactoare nucleare, izotopi radioactivi).

A identificat, prin metoda spectroscopică, elementul cu numărul atomic 87, căruia îi dă numele de Moldaviu, după numele provinciei în care s-a născut. Acest element a fost observat în anul 1914, de chimiștii austrieci S. Meke, F. Hess și F. Painth, în transformarea radioactivă a actiniului și a fost descoperit, în 1939, de chimista franceză Marguerite Perrey, fiind numit Franciu (metal alcalin, necunoscut în natură).

Horia Hulubei a publicat lucrări originale, despre efectul Compton și efectul Raman (descoperit de fizicianul indian Ch. Venkata Raman, 1888-1970) despre spectrele de mare luminozitate, obținute prin difracția razelor X și (în cristale curbe, despre interacțiile nucleare, despre reactoare nucleare.

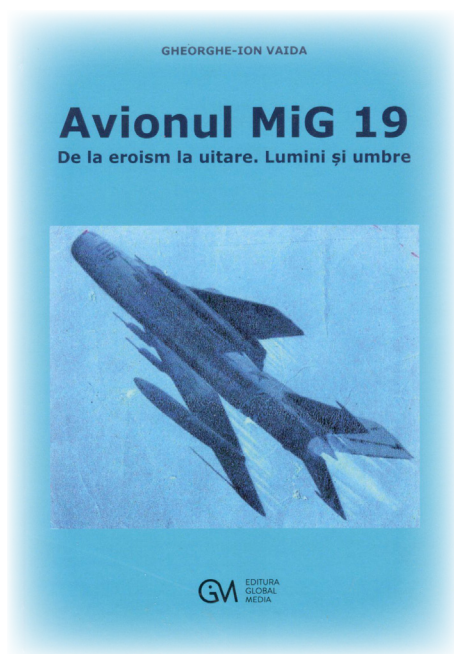
Savantul român a inventat, împreună cu Yvette Cauchois, un spectrograf de raze X, cu cristal curb (ținând seama de axele principale ale rețelei cristaline), care permite creșterea puterii de rezoluție și a intensității luminoase și cu care a obținut primele spectre de raze X în gaze. A inventat și tehnici spectroscopice, tipuri de celule fotoelectrice, metode de focalizare pentru praful cristalin. A avut o contribuție importantă la concepția și realizarea renumitului „Palais de la découverte”, din cadrul Expoziției Mondiale, de la Paris, din anul 1937.

AVIONUL MiG 19 **De la eroism la uitare. Lumini și umbre**

L'AVION MiG 19 **De l'heroism a l'oubli. Lumieres et ombres**

Gheorghe Ion VAIDA

E greu să comentezi o carte atât de bine scrisă și atât de specială. Ea înseamnă nu doar consemnare a unor vremuri care, altfel, s-ar fi pierdut în lunga uitare, ci și trăire la turația maximă, pe aerodrom și în colonie, între cer și pământ, între iubire și nemărginire, între realism și patriotism și, de câte ori, Doamne, între viață și moarte. Piloții militari ai României, din toate timpurile, au iubit, nemărginit și necondiționat, țara, zborul, aviația, camaraderia și viața. Și au trăit și trăiesc la maximum fiecare secundă din viața lor. De aceea, l-am lăsat pe autor, el însuși pilot militar, patriot și iubitor de cer senin să spună cuvintele care urmează. (Redacția)

CUVÂNT ÎNAINTE

Prezenta lucrare reprezintă rodul unei documentări mai ample începută cu ani în urmă ce are ca scop istoria unităților de aviație de pe aerodromul Craiova. Pe parcursul documentării, am întâlnit oameni și fapte de armă ce au depășit însă cadrul strict al proiectului inițial, astfel ajungând să abordez această pagină din evoluția și istoria aviației militare reactive române. Protagonistii acestei lucrări au pus bazele primelor escadrile de avioane supersonice din România, înzestrate inițial cu avioane MiG-19 P și, ulterior, cu avioane MiG-19 PM, ce au apărut Cerul albastru al țării în perioada 1958-1972, pe aerodromurile Deveselu, Giarmata și Cocargeaua (Borcea).

Intrarea în înzestrare a acestor tipuri de avioane a făcut parte dintr-un proiect și s-a desfășurat într-un context operativ-strategic mai larg, atât pe plan național, cât și în cadrul alianței militare din care România făcea parte, respectiv Tratatul de la Varșovia. De asemenea, aceste transformări au fost impuse de o nouă doctrină de întrebuințare a Forțelor aeriene, prin intrarea în înzestrare a trupelor de rachete antiaeriene, dar și ca o continuare firească a ceea ce se începuse cu câțiva ani înainte, prin intrarea în exploatare a avioanelor MiG-17 PF, înființarea trupelor radiotehnice și a Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului.

Am încercat, prin această modestă lucrare, să aducem în atenția cititorilor și în memoria celor ce vor veni, câteva fapte mai puțin cunoscute din acea perioadă sau necunoscute din activitatea celor de atunci, precum și imaginile oamenilor din epocă, personal navigant și tehnic, punându-le în lumină împreună cu umbrele fără de care nu ar fi existat și prin contrast cu care se detașează mai net în memoria noastră. Deși perioada de 14 ani este o perioadă relativ mică la nivelul unei epoci, este necesar a nu-i uita pe cei ce au pus piatră de hotar și au marcat începuturile aviației supersonice în România, cu sacrificii și în condiții greu de imaginat azi, parte din ei dând chiar suprema jertfă. Relatările directe sau indirecte ale unor participanți la evenimente, pe care le veți găsi în această carte reprezintă doar o modestă pagină față de adevărata epopee trăită și încrustată pentru totdeauna pe treptele celulelor de alarmă, ale pistelor de zbor și în înaltul cerului, chiar prin suprema jertfă.

Am încercat astfel să abordăm, nu știm dacă am reușit, câteva aspecte controversate din începuturile zborului cu avionul supersonic în țara

NOTE DE LECTURĂ

noastră și din perioada exploatării acestuia, unele fapte cunoscute prea puțin sau altele necunoscute, peste care s-a așternut colbul uitării și indiferența celor ce au venit, uitând pietrele de temelie și pe cei care le-au pus, oameni și locuri, piloți și avioane și, nu în ultimul rând, o mare dragoste, față de armă, față de aviație, față de țară. Am încercat astfel să facem puțină lumină în ceea ce privește începuturile erei supersonice în România, în cadrul celor trei unități care au avut în înzestrare aceste avioane, Deveselu, Giarmata și Cocargeaua (Borcea), începuturile zborului de instrucție din martie 1958 de pe aerodromul Deveselu și a celor care au zburat dintru început pe acest avion, trecerea pe avionul MiG-19 PM din anul 1959 și, ulterior, executarea tragerilor reale în (U.R.S.S. în anii 1961 și 1963, întrebuințarea în luptă a acestor avioane, precum și evenimentele de zbor din cariera scurtă dar atât de intensă a acestui avion și a oamenilor care le-au exploatat.

Pentru ducerea la bun sfârșit a demersului nostru, am folosit în prezenta lucrare, pe de o parte, surse scrise, fie ele publicate în diferite lucrări de aviație sau cele din arhivele militare, precum și relatări ale oamenilor, participanți direcți sau nu la evenimentele abordate la care adăugăm arhivele acestora sau ale familiilor acestora, constituite din fotografii, carnete de zbor, ziare și/sau reviste sau tăieturi din acestea, livrete, brevete și alte lucruri care, cel puțin pentru posesorii acestora, au o valoare sentimentală deosebită și care sperăm că au întregit tabloul unei epoci, în care cuvinte precum Țară, Patrie, Patriotism, Onoare, Demnitate, Jertfă nu erau simple cuvinte de dicționar.

Mulțumesc astfel, tuturor celor care au avut bunăvoința și răbdarea de a relata autorului amintirile lor, au avut încredere în demersul meu și au sprijinit dezinteresat activitatea de documentare, parte dintre ei cuprinși și în bibliografia acestei cărți și fără de care această carte nu și-ar fi găsit drumul spre tipar, unii dintre ei decolați între timp la Escadrila din Ceruri.

O parte dintre ei, activi, în rezervă sau în retragere au fost colonelul Dumitru Tache, colonelul Gheorghe Iancu, colonelul Vasile Adămiță, colonelul Aurel Leu, colonelul Alexandru Lăzărescu, colonelul Nicolae Ganea, colonelul Dumitru Trașcă, colonelul Titi Ștefan, locotenent-comandorul Iosif Suci, colonelul ofițer tehnic Ioan Pop, locotenent-comandorul ofițer tehnic Petre Stroe, comandorul George-Paul Sandachi, căpitan-comandorul Nicola Tudor, m.m. Ion Cârjan, m.m. Vasile Țugulan și m.m. Mircea Calianu. Mulțumiri speciale sunt aduse colonelului Adalbert Bodis, colonelului Ion Abrudan, colonelului Ruse Anghel,

NOTE DE LECTURĂ

profesorului Sorin Turturică - muzeograf la Muzeul Național al Aviației Române și Doamnei Ica Olteanu, soția fostului pilot pe avioanele MiG-19 P și PM de pe aerodromul Deveselu și comandant al escadrilei ce a avut în înzestrare aceste avioane în perioada 1964-1969.

Mulțumiri cu totul deosebite aduc pe această cale domului colonel ofițer tehnic în retragere Ilie Dumitrescu și domnului Mihai Virag, fiul locotenent-colonelului Mihai Virag, fost pilot militar pe avionul MiG-19 P în cadrul Regimentului 294(93) Aviație vânătoare de pe aerodromul Giarmata, pentru ajutorul de neprețuit acordat fără rezerve care m-au ajutat în clarificarea unor aspecte de mare importanță din începuturile exploatării acestui avion în România, pe aerodromurile Deveselu și Giarmata și fără de care prezenta lucrare ar fi fost cu mult mai săracă.

Nu în ultimul rând, mulțumirile autorului se îndreaptă spre Doamna Mariana Mândrean, fiica locotenent-colonelului Vasile Crișan, fost pilot militar pe avioanele MiG-19 P și PM pe aerodromul Deveselu, pentru profesionalismul și dăruirea în machetarea acestei cărți, precum și pentru ajutorul acordat fără rezerve prin punerea la dispoziție a arhivei familiei ce are legătură cu obiectul prezentei lucrări.

Înainte de încheiere, autorul mulțumește sincer tuturor celor care l-au sprijinit și care, dintr-un motiv sau altul au ales să rămână anonimi, oameni care l-au ajutat foarte mult, în anumite cazuri cu informații fără de care multe aspecte ar fi rămas neclarificate sau clarificate parțial, ajungând astfel la lumina tiparului și în fața dumneavoastră, stimați cititori.

Cu stimă, considerație și respect,

Autorul, locotenent-comandor aviator în rezervă,
Gheorghe-Ion VAIDA

Craiova, 30 ianuarie 2018.

SPIONI, SPIOANE, DANDANALE...

ESPIONS, ESPIONNES ET DES TAPAGES...

Alin SPĂNU

Subiectul pe care Alin Spănu ni-l propune astăzi este circumscris mediului creat de acțiunile informative străine, mai ales cele ale Puterilor Centrale, desfășurate în perioada neutralității României. Volumul este plin de conținut, scris într-un ritm alert care ține cititorul permanent în priză. Bazată pe documente de arhivă inedite, abordând o paletă largă de subiecte din domeniul informativ (spionaj, contraspionaj, acțiuni de influență, dezinformare, agenți dubli, analize etc.), lucrarea oferă cititorilor noutăți. Astfel, în premieră, autorul ne prezintă mai multe rețele de spionaj ale Puterilor Centrale în România, cu lideri, acoperiri și obiective, cu spioni, propagandiști și teroriști, identificați, documentați și expulzați. [...] Aș putea remarca inteligența celor care au condus Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale, pe care autorul a știut să o pună în lumină, compartimentarea și conspirativitatea muncii care, iată, la peste 100 de ani de la evenimente, nu ne permit să aflăm numele reale ale agenților de siguranță care au cules date de interes, s-au infiltrat în medii ostile, au întocmit analize utile factorilor decizionali. În final, concluzia care emană este aceea că, în vremuri dificile, România a avut un corp de profesioniști în serviciile de informații, care s-au luptat și, de cele mai multe ori, au câștigat bătăliile cu omologii lor din Puterile Centrale.

MIHAI RETEGAN

DANDANALE

Alin SPĂNU

Conform dicționarilor, cuvântul *dandana* se referă la o întâmplare neplăcută. belea, bucluc, încurcătură, boroboacă, năzbâtie, năzdrăvănie, pățanie, pocinog, pozna, scandal, șotie, trăsnaie, situație complicată, daraveră, inconvenient, necaz și altele. Acest capitol conține cazuri de răs și plâns, în care diferite persoane au fost în postura de a fi suspectate de acțiuni subversive la adresa României și au intrat în caruselul specific organelor de siguranță. DPSG a alocat resurse umane și logistice pentru a urmări, a încadra informativ, a face cercetări, însă în final rezultatele au fost negative. Denunțuri aiurea, erori de recunoaștere, interpretări greșite, scandaluri domestice, răzbunări la asalturi sentimentale, toate s-au dovedit o pierdere de timp și oameni. Unii dintre cei monitorizați nici n-au știut că au fost în atenția DPSG, alții au fost chestionați, iar cei mai ghinioniști au făcut cunoștință cu celulele reci, igrasioase și mucegăite ale arestului, pentru perioade mai lungi sau mai scurte.

Denunțul, o armă cu mai multe tăișuri, care, folosită cum trebuie, introduce neîncrederea, suspiciunea și, uneori, chiar daune ireparabile în cariera profesională sau în demnitatea victimei.

La finalul anului 1914, un denunțator care semna informator al Marelui Stat Major a trimis o asemenea misivă la DPSG. Victima era Alexandru Popescu din București, strada Visarion n r. 29, funcționar la Judecătoria urbană, Ocolul II, care a vorbit „batjocoritor” la adresa armatei române e lăuda că este dezertor, dar n-a pățit și nici nu va păți nimic. De asemenea, „știe pozitiv” că România va deveni provincie austriacă și a fost auzit cum clama în gura mare: „Să dea Dumnezeu ca România să ajungă sub nemți, că va fi mai bine”. Un alt cap de acuzare era că avea o amantă, pe austro-ungara Ema, de la Hotelul Primăverii. Evident că și Ema, împreună cu alți artiști, „sunt spioni austro-germani”. Denunțatorul nu și-a semnat „opera”, însă i-a trecut pe Dobre Ionescu (șoseaua Colentina nr. 17) și Marcu Dumitrescu (șoseaua Ștefan cel Mare nr. 64) ca martori împotriva lui Popescu.

Vrând-nevrând, DPSG a trebuit să facă verificări, căci niciodată nu se știe de unde vine o informație bună și apare un fir de urmărit. La 20 decembrie 1914, agenții de siguranță nr. 7 și 27 au finalizat acest caz. Adevărul a ieșit la iveală încă de la început și a dat de bănuț anchetatorilor. Nu era un Popescu în strada Visarion nr. 29..., ci doi. Cel denunțat, Alexandru Popescu, născut în Târgoviște, își efectuase stagiul militar la Compania de jandarmi calăreață și n-a răspuns la mobilizarea din 1913, deoarece era practicant la diferite judecătorii. Nu era căsătorit, îi plăceau chefurile

NOTE DE LECTURĂ

și frecventa „varieteuri ordinare”, unde agăța diferite cântărețe, cu care petrecea o noapte sau mai multe. Printre cuceririle sale s-a numărat și Ema Fischer, 28 de ani, născută la Marosvasarhely (Târgu-Mureg), supusă ungară, aflată în România de nouă ani. De-a lungul timpului, „a făcut pe cântăreața și dama de consumație” prin diverse localuri, unele cu pretenții artistice, altele fără, dar și prin berării. La analiza cazului, cei doi agenți de siguranță au luat în calcul un coleg invidios pe funcția lui Popescu, pe cuceririle sale de sex feminin sau o intrigă ceva mai complexă. Cei doi așa-ziși martori n-au putut fi de niciun folos, deoarece nu-l cunoșteau pe pârât. Așadar, resursele DPSG au fost folosite inutil ca să dovedească netemeinicia unui denunț ordinar.

Un alt suspect este și Adolf Modl, care vine în Constanța de la Bazargic în compania a două artiste. S-a angajat pianist la Berăria Regal, dar a renunțat la slujbă după câteva zile. A fost văzut în oraș „în contact cu femeile străine de moravuri ușoare la mesele cărora se găseau consumatori, de obicei ofițeri”. Născut în 1880 la Viena, a urmat cinci clase primare, trei secundare și Conservatorul din Viena (absolvit în 1900), apoi a lucrat la Carltheater (1900-1908); este divorțat, are doi frați – Frantz, detectiv în Poliția din Viena și Josef, tapițer – și două surori (Berta și Zabrieta). Ca bărbat arată bine și atrage privirile femeilor de orice vârstă și condiție socială: 1,83 m, obraz oval, ten smead, ochi albaștri, nas, gură, urechi - potrivite, bărbia ascuțită. În cele din urmă, Modl a plecat înapoi la Bazargic și apoi a trecut granița în Bulgaria, cu un contract în orașul Filipopoli. Dar în Constanța a lăsat urme care îl includ în rândul suspecților. La artista Olga Ștefanovici, implicată într-o activitate suspectă, se găsesc două fotografii cu Modl: una în civil, iar cealaltă în... uniformă de polițist austriac. Cel puțin așa raportează Brigada de Siguranță Constanța. Suspiciunea asupra muzicianului crește după ce se constată că, deși apt, nu a fost chemat la unitatea de care aparținea – Regimentul 2 Vânători din Viena – pentru a merge pe front. După citirea raportului, Ion Panaitescu decide: „Se va da ordin brigăzilor de siguranță să-l aresteze când își va face apariția și să ne avizeze. Se va reproduce fotografia și trimite. Brigada I va lua cunoștință”. În decembrie 1914, Brigada I finalizează cercetarea lui Modl: din ianuarie 1914, a fost pianist în Capitală la localurile Grand Cafe, Monopol, Pandeles și Moși. A plecat la Constanța unde a stat două luni (Hotel Regal) și a continuat periplul la Dobrici (varieteul Carpați) pentru alte trei luni. Trece în Bulgaria, unde se atașează ca pianist „într-o capelă de dame”. Primește ordin de mobilizare și reintră în România (10 decembrie 1914), prezentându-se la Consulatul austro-ungar din București, care îl verifică și de data aceasta îl consideră apt de luptă. De la intrarea în țară este urmărit, iar după ieșirea de la Consulat este reținut de agenții din Prefectura Poliției Capitalei și anchetat pentru spionaj. Dovada? Cele două poze, mai ales cea în uniformă de polițist. Pe Modl îl pufnește râsul. Poza este din 1902, făcută într-un studio din Londra și reprodușă de mai multe ori pentru a fi lăsată ca amintire cuceririlor feminine. Tot el explică:

NOTE DE LECTURĂ

„Uniforma nu este nici militară, nici de polițist, ci numai o improvizație de uniformă fantezie”. În fine, la 17 decembrie 1914, este eliberat din arest și condus la gară pentru a lua primul tren spre Viena, unde chiar trebuia să îmbrace o uniformă adevărată pentru a merge să lupte pentru gloria împăratului Franz Josef.

Poliția Predeal informează Centrala, la 24 ianuarie 1915, despre Clara Panait, ungheroaică, soția lui Constantin Panait, funcționar CFR în gara Burdujeni, însă detașat la punctul de graniță din Prahova. La 20 noiembrie 1914, Clara a trecut granița și a afirmat că merge la familia ei care se găsea la Aiud. Peste o lună, a revenit la Predeal, dar după două zile (23 decembrie 1914), și-a luat bagajele și a plecat la Burdujeni. Cercetările Poliției au scos la iveală că „soțul său ducea cu dânsa un trai rău din cauza temperamentului ei ușuratic și motivul plecării pe timp de o lună avea de scop ori îndulcirea raporturilor dintre dânsii, ori despărțirea”. Plecarea Clarei din Predeal i-a convenit de minune, căci de acum înainte „putea petrece în voie”. Prin urmare, pentru a detensiona situația, Constantin Panait a fost retrimis la Burdujeni, el fiind catalogat „un om liniștit, n-a fost suspectat până acum pentru ceva”. Clara avea în Burdujeni o soră, căsătorită tot cu un funcționar CFR, Ilie Bărbulescu. Sora „ar avea cam același temperament” ca și ea, fiind cunoscută pentru petreceri și scandaluri, însă și Bărbulescu, prin tot felul de afaceri și mișculății, „ar fi dubios”. Cercetările Poliției Burdujeni nu au ajuns la concluzii periculoase siguranței naționale, ci doar că cele două – tinere și drăguțe – erau plictisite de căsniciile fade și doreau să-și trăiască viața în companii plăcute, în lux și preumblări plătite de oameni cu bani și amatori de distracții.

Un incident petrecut în Focșani este raportat la începutul lunii februarie 1915. Implicate sunt două artiste: Margit Zsamboky (24 de ani) și Irene Noszlopy (25 de ani), „suspecte că vin în contact cu ofițeri superiori”. Erau cunoscute pentru că anterior fuseseră la Iași, unde au vizitat destul de des Consutul austro-ungar și au intrat în atenția DPSG. De fapt, incidentul petrecut cu câteva zile mai înainte de a fi raportat nu avea nimic subversiv. ASR principele moștenitor Carol a venit în vizită în Focșani și toți militarii din oraș au primit ordin să îmbrace uniforma de paradă. Comandantul sergenților din oraș a intrat în restaurantul unde prestau cele două artiste, care l-au întrebat de ce este îmbrăcat în acea ținută. Ofițerul a răspuns că este un moment deosebit. La acest răspuns, Margit Zsamboky, „în auzul întregului local s-a adresat comandantului spunându-i textual: «Prințul acesta al vostru este un tip scârbos», apoi râzând: «Ne-am pus și noi la mare ținută, schimbându-ne indispensabilii!»²². Afirmatia a provocat indignarea consumatorilor prezenți, între care se aflau și artiștii de la Opera Națională din București, aflați în turneu. Considerând că ofensa este majoră, ofițerul a informat autoritățile locale, care au decis interzicerea activității artistice pentru cele două. Orașul nemaifiind primitor, artistele și-au luat tălpășița, una la Buzău, iar cealaltă la Huși. Între timp, s-a pus în

NOTE DE LECTURĂ

mișcare mecanismul DPSG de izgonire din țară. Margit Zsamboky, născută în 1893 la Budapesta, fiica lui Iosif, inspector de poliție (alți fiori pe spinarea DPSG), venită în România la 19 mai 1914 și prestând prin Constanța, Iași, Bârlad și Focșani, avea 1,70 m, talia mijlocie, obrazul rotund, ochi albaștri, nasul mediu și gura potrivită. Partenera ei, Irene Noszlopy, născută în 1899 tot la Budapesta, a sosit în România la 13 septembrie 1914 și a peregrinat prin București, Câmpina, Iași, Râmnicu-Sărat și Bârlad. Era înaltă de 1,75 m, ochi bruni, obrazul și bărbia rotunde, nasul, gura și urechile potrivite; cunoștea limbile ungară, germană, franceză și rusă. La 14 februarie 1915, Ion Panaitescu a cerut rapid primirea interogatoriilor și întocmirea lucrărilor, iar trei zile mai târziu, ministrul Morțun își înmuia tocul în cerneală pentru a scrie: „Se va face de urgență lucrările de expulzare”. Jignirea a fost considerată prea mare pentru a nu fi tratată cu severitate. Cazul a fost dezbătut de executiv la 9 martie 1915 și, pe baza materialelor DPSG, s-a hotărât expulzarea în termen de 24 de ore ca „periculoase ordinii și siguranței Statului”. Cele două au fost trecute peste graniță, fiind învinuite de ceva grav, deși doar una deschisese gura. Documentele nu spun dacă și ce alcoolemie aveau artistele în momentul incidentului, însă parafrizarea unui proverb li s-a potrivit de minune: „Gura mare duce la expulzare!”.

Contesa Bettine de Miremont, supusă austriacă, este semnalată de Serviciul Siguranței Ploiești, la 18 mai 1915, ca artistă la circul Roussiere, care se afla în turneu în localitate. Aristocrata a ieșit în evidență când a intrat „în contact cu ofițerii superiori din garnizoană”. Circul a plecat mai departe, însă semnalarea de la Ploiești s-a transformat într-o supraveghere serioasă. La 11 septembrie 1915, Poliția Vaslui a informat că în oraș contesa „s-a dat prostituției clandestine”, după care a plecat la Brăila. Ajunsă la Galați, numita este filată de agentul de siguranță nr. 158, care constată că artista l-a vizitat acasă pe generalul Mihail Aslan, comandantul Corpului 3 Armată, apoi a mers la Regimentul 11 „Siret”, Regimentul de Artilerie Călăreață și Regimentul Cetate. Oficial a făcut reclamă pentru reprezentarea circului din 25 octombrie 1915 și, mai ales, numărului prestat de ea. Lunile trec și Bettine rămâne supravegheată de oficiile de poliție sau siguranță pe unde prestează artistic. În iunie 1916 a ajuns la Dorohoi, însă cu Circul Național Român condus de G. Bella. În urma monitorizării, se constată că artista „caută ocaziuni de a se pune în contact cu ofițerii din garnizoana locală și întrucât duce o viață luxoasă, în raport numai cu remunerația de artistă a acestui modest circ, prezența sa ne pare suspectă și nu poate fi exclusă posibilitatea ca numita să nu se ocupe și cu spionajul”. De la București vine acceptul pentru a fi interogată, ceea ce Poliția Dorohoi execută: Bettine Resignieur de Miremont, născută în 1880 în Jassiuk (Galiția), a urmat Școala de maici din Graz, cunoaște limbile germană, franceză și rusă și deține cai în valoare de 20.000 lei; are talia mijlocie, păr blond, ochi albaștri, gura potrivită, barba proeminentă, tenul bălan (*sic!*). Nu se identifică amenințări la adresa siguranței și este lăsată să-și continue activitatea. La 14 august 1916 se află la Bârlad, unde

este reținută din ordinul prefectului de Tutova pe baza solicitării DPSG. „Această doamnă este de o moralitate foarte îndoielnică – scrie șeful Serviciului Siguranței din Poliția Bârlad imediat după arestare –, căutând prietenii cu domni bine situați și întovărășindu-i la diferite petreceri, frecventând în tovărășia lor localurile de noapte și plecând împreună cu ei pe la casele lor!. În februarie 1917, se afla tot în Bârlad și tot în arest. Cel puțin așa trebuia să fie. Totuși, Marele Cartier General - Serviciul Siguranței a informat DPSG că „artista de circ prostituată Resignieur de Miremont, pretinsă contesă”, are un statut aparte care îi permite „să iasă deseori în oraș, unde stă ore întregi la diferite persoane care sunt în relații cu străinii suspecti din oraș”. Marele Cartier General a solicitat mutarea femeii într-un alt penitenciar, din alt oraș, și pedepsirea directorului arestului preventiv din Bârlad. Are loc o anchetă care constată că, în afară de suspiciuni, nu s-a constatat nimic suspect „în afară de faptul că ducea o viață luxoasă și trăia în contact cu ofițerii superiori din garnizoanele pe unde trecea și cu diferite persoane bine situate”. Perinda localurile de noapte, dansa, cânta, bea șampanie, petrecea până la ziuă pe banii „sponsorilor”, apoi urmau partide îndelungate de sex, la care se pare că avea expertiză. Deci, nimic despre spionaj....

Agentul de siguranță nr. 48 informează că, la 16 mai 1915, doi jurnaliști unguri, Iuliu Giurgea și Ferentz Veszi, au sosit în Capitală și s-au cuplat cu două artiste, Aronka Galinski și Regina Rosenthal, sosite cu câteva zile mai înainte din Sofia și cazate la Hotel Luvru. Cei patru s-au preumblat pe la Găfe Royal, Alhambra și Casino de Paris, unde au venit în contact cu artiștii de origine ungară. După puțin timp Aronka s-a mutat la Hotel Continental în aceeași cameră cu Veszi. După un foc mistuitor de amor, relațiile s-au mai răcit, iar Aronka l-a părăsit pe jurnalist în favoarea unei noi cuceriri, locotenentul de grăniceri Ganovici, „cu care actualmente stă în comun”. Relația era una exclusiv din interes, din moment ce artista „a montat” portarul hotelului să nu mediatizeze întâlnirile dintre ea și ofițer.

La rândul ei, Regina nu a făcut mulți purici în Capitală și după câteva zile a plecat la Galați, unde a semnat un angajament la un local. Agentul nr. 48 o verifică la 6 iunie 1915 și constată că este cazată la Hotel Princiar și s-a afișat prin oraș cu Dumitru Hangioff, un bogat moșier din zonă. Mai mult, l-a însoțit pe acesta în călătoriile la București și la Buzău (de unde era originar), fiind de față la întâlnirile cu alți oameni de afaceri. La 10 august 1915, Brigada Specială de Siguranță Galați răspunde unei solicitări a Centralei privind-o pe Regina Rosenthal zisă Rozica Loyd. Numita a prestat artistic la varietelul Sofia și a fost întreținută de Hangioff, însă deși a fost supravegheată „nu s-a observat nimic suspect în sarcina sa”. Revenită în București, artista este luată în monitorizare de agentul de siguranță nr. 28 care, la 18 noiembrie 1915, expune rezultatul investigațiilor. Femeia s-a cazat în bulevardul Elisabeta nr. 8, a fost văzută cu un ofițer, însă nu s-a putut afla nici numele și nici unitatea din care face parte. În perioada 19 octombrie-6 noiembrie 1915, Regina s-a mutat la Hotel

NOTE DE LECTURĂ

Carol, după care a părăsit Capitala. Unele surse o dădeau ca angajată itinerantă prin Buzău, Galați și alte orașe din Moldova, în timp ce altele atestau că s-a dus la varietelul Bocru din Craiova. Ultima informație despre artistă a apărut la 26 iunie 1916, când un informator al DPSG care a fost la Galați s-a întâlnit cu ea. Era cazată la Hotel Bristol și întovărășită de amicul Hangioff. Informatorul o considera „expulzată din Serbia ca o foarte periculoasă spioană”. Nota nu mai are nici o urmare. În mod cert, Regina Rosenthal nu a făcut nimic ilegal și doar prezența ei în anturajul suspecților Giurcea și Veszi i-au atras includerea în aceeași categorie.

În tipul unei conversații particulare petrecute în trenul Roman-București, la 3 iunie 1915, agentul ele siguranță nr. 41 află date care par a fi de interes pentru siguranța națională. Interlocutorul său, căpitanul Marian din Regimentul 27 Dorobanți, i se plânge „de indolența Poliției din Bacău căreia, prin decembrie trecut, i-a semnalat pe o doamnă – al cărei nume pretinde că l-a uitat – care a căutat să-i facă cunoștință și după câțiva timp a înțeles că ea voia să afle de la el mișcările de trupe ale României, atitudinea ei față de dubla și tripla înțelegere”. Doamna în cauză stătea la Hotel Frascati, „făcea un lux extravagant și era în contact cu mai mulți fruntași ai orașului”. Persoana frecventa zilnic gara Bacău și se interesa „despre toate trenurile militare, ce destinație au și cunoștea toate amănunțele de ordin militar care priveau România”. Căpitanul a făcut pe detectivul și a observat că suspecta se afla în relații cu un individ ce se dădea drept șofer, însă nici nu arăta și nu se comporta ca unul adevărat. A reușit să intercepteze corespondența între cei doi, în care doamna îi cerea șoferului „să vină cu notele scrise gata”. Ofițerul a mers mai departe și a informat Poliția și Prefectura despre cele întâmplate și descoperite, însă cele două instituții s-au mărginit să ceară doamnei să părăsească orașul. Cazul părea a avea potențial și, evident, s-a dat credit purtătorului de haină militară. Sesizată de faptele expuse, DPSG a solicitat prefectului și șefului Poliției Bacău să ofere în regim de urgență relații despre acest caz. Prima informare a venit despre căpitanul Marian: era ofițer în rezervă și deținea funcția de ajutor al comandantului de sergenți din București, fiind concentrat la Regimentul 27 Dorobanți din Bacău. La 19 iunie 1915, Poliția Bacău răspunde cererii DPSG și lucrurile prind un alt contur. Doamna incriminată se numea Amalia Grecu, era din Transilvania, profesoară particulară de limba germană, care s-a cazat la Hotel Național din 19 ianuarie 1915. La același hotel a venit și căpitanul Marian care, după câteva zile de la sosire, i-a spus comisarului Fălticaneanu că la hotel „este o spioană”. Comisarul face cercetări și constată că Amalia Grecu este „o româncă cu întinse legături de familie în țară”, fiind excluse orice deviații naționale. S-au făcut verificări discrete și în camera de hotel unde domiciliu, însă rezultatul a fost, de asemenea, negativ. Cât privește șoferul suspect, acesta era administratorul moșiei dlui Hanutz, cu care s-a întreținut pentru o eventuală angajare, însă discuțiile s-au împotmolit la capitolul financiar. Amalia a mai fost vizitată de un cumnat, Ion Ionescu, funcționar la Fabrica de hârtie din Bușteni, care

NOTE DE LECTURĂ

se afla mobilizat ca locotenent în rezervă la Regimentul 27, și de o altă rudă, inginerul Teodor Blașca. În opinia lui N. Țintă, șeful Poliției Bacău, tânăra părea o femeie serioasă, mai ales că a venit cu pașaportul la control a doua zi după sosirea în oraș. Atunci, care să fi fost misterul pentru care căpitanul Marian dorea s-o vadă alungată din oraș sau chiar expulzată? Tot polițistul Țintă a deslușit misterul: „Pentru motivul că n-a răspuns propunerilor intime ce i-a făcut!”. Așa, deci! O ranchiună personală din cauza unui refuz la un avans sentimental. Răzbunarea a constat într-un denunț fals și irosirea resurselor DPSG care să oblojească un orgoliu masculin rănit.

La 4 iunie 1915, Brigada Specială de Siguranță Constanța trimite la cererea DPSG datele unei artiste de varieteu, Margot Dentler (cu nume de scenă Man Schocklein), sosită în port la 22 aprilie 1915, „când a descins la reședința bogătașului grec Cicilianopol”. Relația dintre cei doi avea o vechime de câțiva ani, de când Cicilianopol a participat la primul război balcanic în armata greacă, ca translator, iar ea făcea pe sora de cantate. Artista era născută la 27 iunie 1892 în Breslau, a venit în România în 1911 și a fost „prin toate orașele din țară ca artistă de varieteu”, cu stagii ceva mai lungi (câteva luni) în Craiova și Constanța. Avea 1,60 m, păr blond, ochi albaștri, nasul drept și gura mică. La 28 mai 1915, Margot a părăsit orașul de la malul mării cu destinația București, de unde avea intenția să plece la Berlin. Probabil o geană de suspiciune a planat asupra ei, însă după primele verificări s-a constatat nevinovăția ei. Plecarea din România a scutit-o, în mod indubitabil, de alte probleme cu organele de siguranță.

Tot în luna iunie 1915, Ana Almășanu din Râmnicu-Vâlcea, proprietara unui magazin de frizerie și coafură, l-a reclamat pe turcul Mehmed Hasan, angajat ca frizer, că a observat la el de câteva zile „schimbări neobișnuite și după câte a văzut pare a fi spion”. Cum a ajuns doamna Almășanu la această concluzie? În primul rând pentru că i-a atras atenția lui Hasan să-și facă bine treaba, iar acesta... „a sărit s-o strângă de gât”. În al doilea rând, acesta „insultă țara, armata” și învață limba germană. Nu mai punem la socoteală că doamna nu mai poate dormi noaptea de frică să n-o omoare turcul în somn. Pentru că e femeie cinstită și se jură că spune adevărul, propune și martori care să-i confirme spusele: L.V. Popescu, Laurian Radu și Petre Stănescu. Acesta din urmă declară la Poliție că i-a auzit pe patroana Almășanu și angajatul Mehmed Hasan „certându-se mereu”. La 12 iunie 1915, cei doi s-au certat din nou, mai mult ca altă dată, aruncându-și vorbe grele reciproc, iar turcul și-a dat drumul la gură: „România a fost sub turci și are să fie cât timp are să fie aliată cu Germania. Armata română este încălțată cu opinci, cu astfel de oameni avem curajul să luptăm contra Turciei? Nu are România arme și muniții ca să se poată bate cu Turcia. Dacă România intră în acțiune, imediat va fi învinsă atât de turci, cât și de germani”. Destul de aprig, în vorbe, frizerul... Născut în 1896 la Neple, a venit în România în 1912, întâi la București (un an), apoi la Galați și, din 1913, la Râmnicu-

NOTE DE LECTURĂ

Vâlcea. Avea doar patru clase primare urmate la Constantinopol și se descurca în limbile bulgară și română; o corpolență mijlocie, obrazul smead, tenul curat alb, fruntea potrivită, ochi căprui, bărbia puțin prelungă. Gura mare și temperamentul vulcanic l-au făcut indezirabil, deși nu există nici o dovadă, nici măcar indirectă, că ar fi avut de-a face cu spionajul. În acest caz, turcul a plătit cu expulzarea gura prea mare în fața patroanei. În ultima zi a lunii august 1915, decizia de expulzare a fost gata semnată de executiv și în câteva zile a părăsit țara.

Prefectura Dolj prezintă la 19 august 1915 un caz atipic, în care personajul principal este ungueroaica Vilma Politzer. Aceasta a fost în 1914 în relații cu căpitanul R. Georgescu din Batalionul 1 Vânători, transferat apoi în Regimentul 31 „Calafat”, care a întreținut-o, iar acum „pretinde să o ia în căsătorie”. Ofițerul a refuzat, la început mai blând, apoi net, ceea ce a născut o furie publică din partea dezamăgitei Vilma. Aceasta s-a dus la Calafat și a amenințat public că, dacă nu va deveni soția ofițerului, îl va împușca. La 3 august 1915, supusa străină s-a dus la domiciliul familiei Georgescu – o mamă, o soră și un frate (ambii minori) –, „le-a făcut scandal și a sărit să bată pe d-na Georgescu, care n-a scăpat decât grație ordonanței lăsate spre pază de dl căpitan”. Impresia Vilmei era că d-na Georgescu este cea care se opune unei fericiri conjugale, fapt pentru care a amenințat că nu se va lăsa până n-o va ucide. Căpitanul Georgescu și-a continuat viața sentimentală și a intrat „în tratative de căsătorie” cu o domnișoară din urbea de la Dunăre. Aflând de acest fapt, Vilma a căutat-o prin tot orașul pe domnișoara în cauză, iar atunci când a găsit-o, i-a cerut să-l părăsească pe logodnic „altfel o va desfigura cu vitriol”. Hotărâtă, energică și bine informată, supusa ungară este preluată în filaj de Brigada de Siguranță locală, care constată că „urmărește mereu pe dl căpitan, care este în imposibilitate de a se debarasa de ea de teama scandalului ce i-ar face”. Acesta mai stătea și cu teama în suflet ca nebuna să nu atenteze la viața sa ori a vreunui membru al familiei sale. La cercetarea cazului, șeful Brigăzii de Siguranță Craiova, A. Stănescu, a propus prefectului „a interveni locului în drept spre a se aproba izgonirea ei din țara noastră”. Pentru început, Vilma este chemată la Poliție pentru un interogatoriu de rutină. Este născută la 13 martie 1886 în Budapesta, religia catolică, a absolvit patru clase profesionale, de profesie artistă, domiciliată la Hotelul România din Craiova. Are un frate (Arpad) în Budapesta și o soră (Amalia) măritată în Câmpina. A venit în România în 1906 și a practicat mai multe meserii. Ea se afla în evidențele Poliției și pentru că, în anumite perioade, a practicat prostituția. Semnalmente: talia înaltă, obrazul oval, ten șaten, fruntea potrivită, ochi căprui, nasul mediu și gura potrivită. De la Prefectura Dolj actele au ajuns la DPSG, apoi la ministrul de Interne și în Consiliul de Miniștri care, la 2 septembrie 1915, a decis expulzarea cu motivarea că „este periculoasă ordinii și siguranței publice”. Decizia guvernului trebuia pusă în aplicare în 24 de ore, așa că Vilma Politzer a fost trecută peste frontieră și mulți au răsuflet ușurați.

Şeful Poliției Căineni, Ionescu, a cerut la DPSG detaşarea pentru patru-cinci zile a unui „agent acoperit care să vorbească limba germană”. Abia la 6 septembrie 1915, Ionescu va reveni cu un raport detaliat asupra subiectului. Suspecta era Matilda Ionescu, născută Moser, de origine germană, stabilită la Brazi. Soţul său a fost inginerul Alexandru Ionescu, care a lucrat la construcţia căii ferate Râmnicu Vâlcea-Căineni. Avea o vilă proprietate personală în Ocna Sibiului, iar în Bucureşti stătea în bulevardul Elisabeta nr. 33 şi, „deşi îşi dă aere de femeie cu bani, dorind a-i specula, o bănuiesc că a fost casierişă la Gafe de France şi a ţinut casă ... în strada Regală nr. 8!. La începutul lunii august 1915, a venit cu trenul din Imperiul austro-ungar şi la Căineni a cerut să vorbească în particular cu poliţistul Ionescu. A declarat că l-a auzit pe fişpanul (prefectul) din Sibiu spunând că în 10 zile „România va fi cotropită ca şi Belgia”, din cauză că refuză tranzitul de muniţii către Imperiul otoman. Ionescu a scris că această comunicare „mi-a deşteptat neîncrederea”, mai ales că doamna a afirmat că a scăpat trenul din seara precedentă. Dar, după trenul ratat a mai avut alte două garnituri cu care putea veni în România şi n-a putut oferi o scuză plauzibilă. Mai mult, soţia dirigintelui poştal din Căineni, care se întorcea de la Sibiu, a văzut-o „vorbind foarte amical în limba germană cu şeful Poliţiei din Verestorony (Turnu-Roşu), dr. Krioz Arpad. După ce a intrat în România, Matilda s-a stabilit la Bercu Zeidman, fost exploator de păduri în Brazi, reorientat către afaceri cu cereale, mai bănoase în vreme de război. A fost descrisă ca având 48 de ani, corpulentă, „relativ bine conservată, fumează, foarte dezgheţată în vorbire”. DPSG a luat act de persoana în cauză şi a inclus-o în categoria suspectilor. Agentul de siguranţă nr. 286 a informat la 20 septembrie 1915 despre situaţia Matildei în Capitală. Era vizitată de mai multe persoane, „samsari, prin intermediul cărora voieşte să-şi vândă mobila”. Avea un venit de 280 lei/lună, pensie de urmaş de pe urma răposatului inginer. Era caracterizată a fi „foarte guralivă, caută să se impună persoanelor care ar prezenta un grad social inferior celui avut de ea înainte de moartea soţului său”. Monitorizarea este preluată de agentul nr. 48 care, la 4 octombrie 1915, a semnalat schimbările survenite. Nimic interesant, cu excepţia unei ieşiri la plimbare cu inginerul Stelian Petrescu, angajat la CFR - Serviciul Tracţiuni, cu care a petrecut câteva ore la domiciliul acestuia din strada Costache Negri nr. 22. La finalul lunii octombrie 1915, cazul a fost analizat la DPSG şi s-a concluzionat că „din supravegherea executată nu rezultă nimic suspect”. Prin urmare, au fost ridicate toate măsurile de verificare a persoanei şi a fost exclusă din lista suspectilor.

Din Craiova a fost expediat un denunţ la 6 septembrie 1915, semnat „un cetăţean român”, care o viza pe supusa austro-ungară Paulina Jeszenski. Căsătorită cu Gheorghiu – „un nenorocit de pedagog” – şi domiciliată în strada Craioveitei nr. 53, femeia era „o foarte periculoasă spioană maghiară”. Proba irefutabilă era utilizarea paşaportului austro-ungar, deşi după căsătorie a obţinut un act de călătorie

NOTE DE LECTURĂ

românesc, în plus, avea un frate și un cumnat ofițeri în armata dualistă și se afla în contact des cu Consulatul austro-ungar din Craiova. „Binevoitorul” nu a omis să adauge că Paulina se recomanda nepoata lui Jeszenszky – „prigonitorul românilor de dincolo” –, însă în realitate era o biată cusătoreasă din Budapesta. A recomandat DPSG să trimită un agent cu calități superioare pentru a ancheta cazul, deoarece femeia era „foarte rafinată în îndrăzneală în toate” și făcea spionaj, obligatoriu, prin vizitele întreprinse în Ungaria. Cam o lună și jumătate durează cercetările asupra cazului. La final, cu un scris plictisit, agentul care semnează indescifrabil expune ce a descoperit. Din primele cercetări a reieșit că Paulina Gheorghiu „este cât se poate de corectă și se bucură de o oarecare considerație prin împrejurimi”. Apoi, nu are rude în armata austro-ungară și nu frecventează Consulatul austro-ungar, unde a fost doar o singură dată, după căsătorie, pentru a-și preschimba actele, în concluzie, „dacă cele scrise ar fi fost verosimile și exacte, acel bun naționalist român n-ar fi ezitat un moment să-și ascundă numele, ci cu fală ar fi iscălit numele său alături de titlul de naționalist și scandalizat de spionaj. Totul se rezumă la invidie meschină de mahala!”.

Un alt denunț ordinar, la propriu, este expediat tot din capitala Olteniei și nici măcar nu e semnat. Într-un grav conflict cu gramatica și ortografia, autorul îi acuză de spionaj pe croitorul Șmit, care are un fiu ofițer în armată, fotograful Kraus, care își trimite nevasta peste graniță la fiecare 10 zile „cu diferite spionaje”, frizerul Meier, tâmplarul Kușelin și vânzătorul de mobile Boholț. Punctul culminant este atins când anonimul avertizează: „Femeia este poșta lor!”, în casa lui Kușelin „se țin conferințe cu diferite lucruri contra țării noastre. Băgați de seamă că e mare complot la aceștia!”. Avea și DPSG limitele ei, așa că nici măcar n-a dat curs unei asemenea trivialități literare. Eventual, în cazul când ar fi fost descoperit autorul, acesta trebuia trimis la școală...

O supusă bulgară, Milka Dobрева, se cazează din 5 octombrie 1915 la Hotel Luvru din Capitală și obține un angajament de artistă la varieteleul Alhambra. La 20 octombrie 1915, este văzută în compania unui ofițer din Batalionul 3 Vânători, identificat ulterior ca locotenentul Jeni Andreescu, cu domiciliul în Vălenii de Munte. O lună mai târziu, Milka se mută la Hotel Astoria și lipsește două zile din oraș pentru o excursie la Giurgiu într-o companie plăcută. Agentul de siguranță nr. 51 o monitorizează, constată că se mută destul de des, ceea ce dă de bănuț și verifică dacă legătura cu ofițerul este serioasă sau nu. Finalul anchetei are loc la 8 decembrie 1915 când artista are un alt domiciliu (strada Progresului nr. 15) și după discrete cercetări se constată că este „o pasionată cocainomană”. Va rămâne în observație, dar era clar că nu afecta în nici un fel siguranța națională.

Destinul a făcut ca, în 1915, la București să vină, din direcții și motive diferite,

NOTE DE LECTURĂ

doi piloți. Monitorizați de DPSG, cei doi au avut atitudini și comportamente diferite în perioada în care au stat în spațiul românesc. Acțiunea începe la 2 septembrie 1915, când d. r. Mihail Brădiceanu, agent de siguranță, traducător și translator de limbă germană, iese din biroul comisarului Vintilă Ionescu și „mi s-a arătat din partea comisarului de serviciu un domn străin, german, cu monoclu, destul de elegant, care neștiind românește nu se putea înțelege cu nimeni. La întrebarea mea el mi-a povestit că e german de origine, din Germania și ca ofițer de rezervă a fost trimis în Turcia, la Constantinopol, pentru a-și face serviciul militar acolo. De altminteri, el în viața civilă e inginer mecanic. În decursul războiului, în timpul din urmă, el la Constantinopol a avut un conflict cu superiorii turci, deși ajunsese la gradul de căpitan și deoarece superiorii militari germani, ca Liman von Sanders Pașa², Usedom pașa³, nevoind să ajungă într-un conflict cu superiorii turci s-a folosit de o misiune ce venea în Bulgaria câștigând un pașaport german sau turc. De acolo a venit la Rusciuc, unde apoi a trecut Dunărea, a sosit la București și întreabă ce trebuie să facă ca guvernul să-i permită să stea vreo două săptămâni în România”. Brădiceanu a comunicat cele aflate inspectorului Vili Georgescu, care l-a sfătuit pe german să elaboreze un memoriu către șeful DPSG „în care să descrie minuțios pățania sa din Turcia, motivele care l-au adus în România, ce vrea să facă aici, câtă vreme etc.” A doua zi dimineață, petentul nu a venit, ceea ce a stârnit panica lui Brădiceanu, care a dorit să raporteze cazul directorului DPSG, Ion Panaitescu. Inspectorul Georgescu a cerut puțină răbdare și, în caz că nu vine, o verificare la domiciliul acestuia. Brădiceanu este suspicios și a luat în calcul că „cele povestite de german nu mi se par explicabile, cauza e cam suspectă, poate a venit aici cu știrea superiorilor săi, cu vreo misiune și cred că ar fi bine de a se ști cine este el, ce vrea să facă aici ca nu cumva azi-mâine să comită ceva ce ar fi contrar intereselor statului nostru, căci mi-a făcut o impresie rea”. Problema era că nici el, nici inspectorul Georgescu nu-l întrebaseră unde stă în Capitală, astfel că lipsa lui la sediul DPSG dădea și mai mult de bănuț. Traducătorul își ia inima în dinți și raportează cazul directorului Panaitescu, care decide: „Dl. inspector Vili Georgescu, care nu m-a pus încă în cunoștință de acest fapt, va lua măsuri urgente pentru a se da de urma individului”. Teama celor din DPSG nu s-a confirmat și, după câteva ore, Bernhard Docters a sosit la sediu cu o cerere de stabilire în România. El a declarat că are cunoștințe de inginerie și aviație, a luptat în Franța și Belgia, apoi i s-a ordonat să plece în Turcia cu misiunea militară germană. A afirmat că și-a făcut bine treaba și „în urma activității mele dezvoltate ca aviator am fost avansat la rangul de locotenent și numit șef al trupelor de aviație și corpului de automobile. Lucrările încopciate cu aranjamentele de aviație a trupelor de la Dardanele, stabilimentul de la San Ștefano, cel de la Slenia lângă Marea Neagră, întocmirea aparatelor de semnalizare și conducerea acestor lucrări, toate acestea s-au făcut sub conducerea mea”. În urma unui conflict cu superiorii săi, a fost trimis în arest, iar apoi a fost trimis în judecata unui tribunal militar din Germania. Pe drumul dintre Turcia și Germania, unde

NOTE DE LECTURĂ

urma să fie judecat, Berhard Docters a decis să rămână în România unde, „în urma cunoștințelor mele îmi va fi ușor să-mi câștig oriunde o poziție cinstită”. Cererea sa a fost trimisă și la Biroul Informații din Marele Stat Major, cu următoarea adnotare a directorului Panaitescu: „Dl. lt. col. Nicoleanu va lua cunoștință și va aviza. După aceea ne vom pronunța și noi. Străinului i se va pune în vedere să se conformeze Legii controlului străinilor în ceea ce privește Biletul de liberă petrecere”.

Ulterior, Docters a elaborat și o notă despre dezvoltarea motoarelor de avion din Germania, legăturile fără fir între avioane și nave, precum și cercetări pentru folosirea unui avion fără pilot la care și-a adus contribuția și el. Traducătorul Brădiceanu a adăugat o notă personală la cele scrise de inginerul german. El era de părere că toate afirmațiile trebuie analizate de cei care se pricep și abia apoi să se ia în calcul rentabilitatea unor investiții în aceste invenții. Cele relatate de inginerul și pilotul german erau extrem de interesante pentru orice stat, mai ales pentru România. Din păcate, Docters nu a dovedit o stabilitate prea mare, poate nici starea lui psihică nu era una stabilă, astfel că la începutul lunii octombrie 1915 a părăsit România, îndreptându-se spre Germania, chiar dacă acolo era pasibil de închisoare.

Un al doilea caz de pilot străin care a aterizat în Capitală începe la 21 noiembrie 1915, când un agent de siguranță l-a semnalat pe „pasagerul Bela Iacob de origine română, supus austro-ungar, de profesiune aviator și descins la Hotel Regal”. Acesta era ofițer de aviație în armata austro-ungară și a fost trimis în Bulgaria, însă „după sfaturile date de un unchi al său din Sibiu, tot român”, a rămas în România. Două zile mai târziu, agentul de siguranță nr. 292 a venit cu clarificări despre aviatorul austro-ungar de origine română. Numele său era Valerian Iacob (în ungară Adalbert Jacobi), a copilărit și a studiat în limba ungară, „de unde vorbește foarte slab românește”. Acest fapt a făcut ca mulți dintre refugiații ardeleni din București să-l evite, „crezând a fi spion”. Unchiul său era Victor Tordoșan, „cunoscutul român din Sibiu și ca atare rudă și cu frații Popovici de la Marele Stat Major, refugiați ardeleni, cu care aseară a stat de vorbă în mod foarte amical”. Ua prima vedere, cei doi Popovici au declarat că îl cunosc pe Iacob de când era copil și are „bune simțăminte românești”.

Evoluția cazului a luat o nouă turnură după ce, în ultima zi a lunii noiembrie 1915, Vasile Popovici a elaborat o notă privind-l pe Valerian Iacob, care nu semăna deloc cu aparenta efuziune dintre rude. Cei doi se cunoșteau din 1913, când Iacob „se ocupa cu inventarea unui model de aeroplan, care lucru însă nu i-a reușit nefiind deja de la început lucru serios. Inițiativa lui a fost mai mult un pretext pe a cărui bază a putut storce parale de la unchiul său, Tordoșan, om cu stare bună din Sibiu. În anul 1914, prin luna martie, acest Iacob a fost angajat în atelierul meu ca tehnician, unde a stat trei săptămâni și a fost dat afară din cauză că nu își cunoștea brânșa. Ca persoană, după cât am constatat, e neserios, nu e stabil pe nimic, are mania aventurii și părea puțin paralizat. În ce privește sentimentele lui, sunt cu totul ungurești. Nici nu e de mirare, fiindcă a crescut în limba ungară și tot numai între unguri. Mama sa e ungueroaică curată, iar tatăl său e numai de origine român

NOTE DE LECTURĂ

și de tânăr maghiarizat, așa întrucât abia mai vorbește puțin românește. Chiar și tânărul Bela Iacob vorbește rău românește”.

În concluzie, Vasile Popovici a afirmat tranșant că „nu e recomandabil pentru a i se încredința aici nici un serviciu cu responsabilitate, mai ales serviciu unde chiar trebuie și puțin patriotism, fiindcă numai patriot român nu poate să fie...”. Nu i s-au dat nici însărcinări simple, nici speciale, însă Valerian/Bela Iacob a rămas în România, fiind atent supravegheat de DPSG. Agentul de siguranță nr. 22 l-a semnalat ca „aviator român transilvănean”, la 17 iulie 1916, că intenționează să se întoarcă în Ungaria „pentru motivul că nu poate pleca în Bulgaria fiind granița închisă”. Iacob s-a prezentat la Consulatul austro-ungar din București și a făcut demersuri pentru a-și viza pașaportul, însă a fost refuzat și i s-a propus să plece la sud de Dunăre. Deși granița era închisă, diplomații imperiali i-au promis intervenții pentru rezolvarea cazului și chiar trecerea sa în Bulgaria, acolo unde a fost trimis de ordinele armatei imperiale. La 19 iulie 1916, același agent de siguranță a raportat finalul acestui caz. În pofida promisiunilor și amenințărilor diplomaților austro-ungari, Iacob a ales să nu plece spre Bulgaria, ci să... „decoleze” spre Ungaria. În seara zilei de 18 iulie 1916, a plecat din Capitală spre Predeal, cu trenul, „fără a-și viza pașaportul la Consulatul austro-ungar, conform regulamentului”. Din Predeal a trecut pe teritoriul imperiului dualist și nu s-a mai știut nimic de el.

Așa s-a încheiat scurta epopee în care doi aviatori străini au trecut prin spațiul românesc. Primul, un german saturat de incorectitudinile din armata germană din Turcia a fost corect cu cei care l-au primit și a făcut destăinuri interesante. Totuși, România nu era un stat unde invențiile tehnice să fie rapid transpuse în practică și, cine știe, poate corectitudinea sa nativă l-a făcut să se reîntoarcă în patrie indiferent de posibilele consecințe penale. Al doilea, un român (cu numele) puțin maghiarizat, puțin escroc și extrem de volatil în acțiunile sale, a născut suspiciuni de când a venit în România și până când a plecat. Nu a fost foarte clar nici de ce a venit și nici de ce a plecat, ceea ce poate alimenta bănuiala inițială că a fost trimis în România cu misiuni din partea serviciilor de informații austro-ungare.

Același agent de siguranță nr. 51 o urmărește și pe artista Magdalena Cechura, descinsă tocmai din Constantinopol la Hotel Luvru, în ziua de 6 decembrie 1915. „Numita se dă drept soră decantate pe câmpul de luptă” - a notat agentul primele impresii despre Magdalena. Până aici nimic necurat, doar că domnișoara în cauză era frecventată de Julius Sedlinski, mobilizat în al doilea război balcanic la Partea Sedentară a Comandamentului General al Etapelor. Acesta însă, seară de seară, „face politică germanofilă prin cercurile cunoscuților săi”, ceea ce îl aduce în atenția DPSG împreună cu cei din anturaj. Verificările la arhivă scot la iveală date interesante, Cechura a mai fost în România, de unde a fost izgonită în 1909 pentru prostituție clandestină, astfel că șederea ei nu e binevenită. A înțeles și ea acest lucru, așa că și-a luat repede tălpășița. La 3 martie 1916, agentul nr. 289 raportează că numita „se

găsește în prezent la părinții săi din Munchen, Tilsitstrasse nr. 313”. Extrem de bine informată Direcțiunea....

Un caz aproape clasic, dar cu un final neașteptat, are loc la finalul anului Prefectura județului Durostor prezintă la DPSG cazul artistei Francisca Lascarin zisă Fifi Lasca, venită la 20 septembrie 1915 în Silistra și angajată la șantanul „Principele Ferdinand”. Supravegheată încă de la venire, s-a constatat că „întreține relațiuni numai cu ofițerii”. Anterior venirii în Silistra, artista a frecventat județul Prahova, unde a fost semnalată în octombrie 1915, la Câmpina, că „a adresat insulte la adresa M.S. Regelui României și critici ofensatoare la adresa armatei române”. De asemenea, s-a arătat interesată de arme și echipamente militare și a fost văzută vizitând cazărmi, un hangar de avioane și lucrări de fortificații. Prefectul de Durostor a solicitat DPSG să propună măsura expulzării sau „fixarea unui domiciliu depărtat de zonele militare”⁴.

Născută la 12 septembrie 1884 în satul Prazar, județul Otoceac din Croația, a venit în România în 1909 și a trecut prin nouă orașe înainte de Silistra. Avea 1,68 m, robustă, ten smead, ochi căprui, nas potrivit, restul potrivite. În luna decembrie 1915, DPSG a elaborat și înaintat un raport pentru expulzarea artistei din țară. Este acuzată că tinde la compania ofițerilor români, caută „să afle amănunte asupra organizării noastre militare” și în discuții susține superioritatea armatei austro-ungare. Era mai mult decât suficient pentru a fi trecută pe lista expulzaților, ceea ce se întâmplă la 16 ianuarie

Numai că finalul nu este, așa cum ar fi normal, trecerea peste frontieră și închiderea cazului. Spre sfârșitul lunii ianuarie 1916, șeful Brigăzii de Siguranță Constanța, C. Duca, o găsește pe Fifi Lasca în orașul său și îi pune în vedere decizia guvernului. Reacția femeii este una neașteptată: cere să discute cu directorul DPSG pentru a-i face „oarecare comunicări de pe timpul când se găsea ca artistă în orașul Silistra”. Panaitescu, la rândul lui, devine curios și cere lui Duca s-o trimită în Capitală. Zis și făcut. În biroul său somptuos, liderul DPSG ascultă cu atenție spusele artistei. La final, anunță că Fifi „va fi pusă provizoriu în libertate și lăsată să stea în București sub supravegherea Brigăzii I”. În același timp, solicită prefectului de Durostor să cerceteze personal acest caz, în lumina noilor elemente.

Declarațiile artistei au aruncat mai puține raze de lumină și mai multe umbre asupra autorităților din Durostor. La Silistra l-a cunoscut pe Crum Mineff, cu care a trăit în concubinaj, „fiindcă sunt femeie săracă și am nevoie de bani”. Într-o seară, la local, a venit sublocotenentul Olănescu, care „m-a invitat de mai multe ori la masă făcând pe amoretul și îmi propunea «vrei să trăiești cu mine» și-mi da 300 lei pe lună, casă și masă”. Fifi a refuzat, însă ofițerul a insistat, considerându-se un bărbat căruia femeile trebuie să-i cedeze. A recurs apoi la amenințări, că este nepotul unui ministru și dacă nu-i cedează o poate izgoni din țară oricând. Câteva zile mai târziu, Olănescu a revenit la șantan și a cerut lui Fifi să-i cânte la masă. La finalul recitalului,

NOTE DE LECTURĂ

i-a oferit artistei o monedă de 10 ruble din aur, dar puțin mai târziu a cerut cadoul înapoi. Supărat de refuz, s-a dus la masa unde se afla subcomisarul Brătianu – un prieten foarte bun de altfel –, care se afla „într-un chef mare de vin și șampanie cu un bulgar, Gaeff, și încă doi comisari”. Montat de cine știe ce acuze, subcomisarul se duce la Fifi, ocazie cu care „m-a insultat, m-a înjurat și a pus mâna pe geanta mea de argint în valoare de 160 de lei într-un mod barbar, încât geanta s-a rupt în patru bucăți”. Speriată și singură, femeia s-a retras din local spre camera unde stătea. Brătianu a urmărit-o, n-a lăsat-o să intre în cameră, a chemat un sergent și a dus-o la Poliție. Aici a amenințat-o că dacă nu înapoiază banul de aur va rămâne mult și bine în arest. După ce a primit banul, a obligat-o să semneze o declarație că nu are nici o pretenție pentru geanta ruptă, ceea ce Fifi a refuzat. Au urmat alte înjurături și amenințări, care s-au finalizat cu eliberarea artistei, nu înainte de a o preveni că o va da în judecată pentru ultraj, adică l-a insultat în exercițiul funcțiunii. Curat tupeu la subcomisarul Brătianu, care se recomanda peste tot a fi nepotul premierului Ion I.C. Brătianu... A doua zi, Fifi s-a prezentat la șeful Poliției, Paul Dumitrescu, care n-a vrut s-o asculte sub pretext că nu are timp de asemenea cazuri. A găsit un sfat bun în persoana agentului de siguranță Sacki Sakovici, care i-a recomandat să meargă direct la prefectul județului. Prefectul a ascultat-o și i-a spus să meargă liniștită acasă, că va demara o anchetă. După puțin timp, artista s-a văzut chemată la judecătorie, unde a aflat că este inculpată pentru ultragiurea subcomisarului. Cu destul curaj pentru o femeie în situația ei, a introdus acțiune în justiție pentru distrugerea genții și arestării ilegale. Brătianu nu se aștepta la această mutare și a dat înapoi. „În urma stăruințelor d-lui subcomisar ca să ne împăcăm – a declarat Lascarin ulterior –, ne-am împăcat și dl judecător ne-a achitat pe amândoi”. Din același rezervor de tupeu, Brătianu s-a dus la Mineff, partenerul de viață al artistei, și i-a cerut un împrumut de 250 de lei. Inițial acesta a refuzat, apoi i-a oferit doar 100 de lei. Dar Fifi Lasca a scăpat de un pericol și a dat de altul! Comisarul Nicolae Rusănescu i-a făcut mai multe avansuri, fiind refuzat de fiecare dată. Amenințarea acestuia viza expulzarea din țara și chiar a făcut imprudența să-i scrie artistei despre acest lucru. După puțin timp, șeful Poliției Călărași, Vasiliu, a luat scrisoarea compromițătoare sub pretext că reprezintă o probă, însă ulterior a afirmat că a pierdut-o. În cele din urmă, artista își dă seama că nu mai e de stat în Siliștră și se mută la Constanța, acolo unde este reținută în vederea expulzării.

Ancheta durează ceva, căci itele nu se dădeau descurcate ușor, însă la 24 februarie 1916, raportul este încheiat. Prefectul de Durostor a confirmat că faptele s-au petrecut „aproape în întregime așa cum sunt expuse” de Fifi Lasca. Vinovatul principal era sublocotenentul Gheorghe Olănescu din Batalionul 7 Vânători – „foarte rău notat de șefii săi” –, însă implicarea într-un scandal public „ar fi pus din nou în joc prestigiul armatei față de populația de origine străină”. Subcomisarul Brătianu se afla în local în seara cu pricina fiind invitat de Gaeff și consumase multă șampanie, așa că atunci când a fost solicitat de Olănescu „nu mai era în stare normală”.

NOTE DE LECTURĂ

Prefectul și-a făcut și el *mea culpa* deoarece n-a cercetat cazul în profunzime, însă a motivat că petenta „nu a stăruit în plângerea ei”. Cazul este prezentat ministrului de Interne care, la 21 martie 1916, a luat următoarele decizii: „Subcomisarul Brătianu va fi amendat cu salariul pe zece zile, iar expulzarea femeii Francisca Lascarin va fi revocată”. În ultima zi a lunii martie 1916, Consiliul de Miniștri a discutat acest caz și a decis revenirea asupra Jurnalului nr. 18 din 12 ianuarie 1916, „permițând susnumitei să rămână și mai departe în țară”. Deci, un caz cu happy-end...

NR

Și dandanalele de acest tip, bine documentate și interesant exprimate, se continuă de-a lungul unui capitol întreg...

Nimic nou sub soare.

Tot cam așa se întâmplă și acum...

Desigur, tot în numele siguranței naționale...

Dar, de atâția copaci tăiați, nimeni nu mai este capabil să vadă pădurea...

UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”
STUDII STRATEGICE INTERDISCIPLINARE ȘI DE SECURITATE

Către colaboratori și cititori

Revista „Univers Strategic” – revistă trimestrială universitară română de studii strategice interdisciplinare și de securitate a Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” – se dorește a fi o publicație a tuturor celor interesați de problematica strategică a interdisciplinarității și securității. Paginile sale sunt onorate să găzduiască studii, articole, eseuri și alte produse ale cercetării științifice elaborate de cercetători științifici, de profesori, masteranzi și studenți ai Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”, de personalități din mediul academic și universitar, de personalități ale lumii politice, științifice și culturale din țară și din străinătate. Dorim să participăm activ la dezbaterile științifice de profil, să contribuim la extinderea universului cunoașterii, la calitatea mediului și a vieții, la asigurarea – și pe această cale – a condițiilor necesare progresului, prosperității și dezvoltării durabile.

Revista apare atât aîn format tipărit și pe suport electronic (DVD-ROM), cât și on line, astfel încât paginile ei să ajungă rapid la un public cât mai larg, deopotrivă avizat și interesat, oferindu-i rezultatele activității de cercetare științifică din cadrul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”, informații și analize pe teme cele mai acute ale domeniilor predominant strategice, dar nu numai, ale interdisciplinarității și securității naționale, regionale, internaționale și globale.

Revista poate fi accesată on line la adresa: <http://iss.ucdc.ro/revista.html>

Cei care doresc să publice articole în revistă pot aduce textul direct la redacție, în format electronic, îl pot trimite prin poștă sau prin email. Textul trebuie să fie scris cu diacritice, în Word, în limba română și în limba engleză sau franceză, cu un abstract de 8-10 rânduri și cuvinte-cheie, cu trimiteri bibliografice la subsolul paginii.

Nu se percep taxe pentru publicare.

Conținutul articolelor publicate, pe părți sau în întregime, poate fi descărcat și folosit, cu citarea sursei.

Ne găsiți la adresa:

Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”

Revista „Univers Strategic”

Splaiul Unirii nr. 176, sectorul 5, București

Telefoane: (021)330.70.00; 330.79.11; 330.79.17 Fax: (021)330.87.74

Web: <http://iss.ucdc.ro/revista.html>

Email: iss@ucdc.ro sau office@ucdc.ro

Telefoane redactor șef: 0766.747.305; 0771.573.616, email: vaduvageorge@yahoo.fr

*Articolele pot fi trimise pe adresa revistei, pe cea a redactorului șef:
vaduvageorge@yahoo.fr și pe cea a secretarului general de redacție:
av.agata@yahoo.com*

REDACTARE ȘI TEHNOREDACTARE

Gheorghe VĂDUVA
Email: vaduvageorge@yahoo.fr

RESPONSABIL DE NUMĂR

Gheorghe VĂDUVA

ADRESA

Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”
Studii Strategice Interdisciplinare și de Securitate
Splaiul Unirii nr. 176, Sectorul 5, București
Telefoane: (021)330.70.00; 330.79.11; 330.79.17. Fax: 021.330.87.74
Email: iss@ucdc.ro sau office@ucdc.ro

UNIVERSITATEA CREȘTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

STUDII STRATEGICE INTERDISCIPLINARE ȘI DE SECURITATE

UNIVERS STRATEGIC este o revistă de studii strategice interdisciplinare și de securitate a Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”, cu apariție trimestrială, care reunește, în paginile sale, în cadrul unor rubrici permanente, studii și articole pe teme ale managementului strategic educational, ale universului strategic economic, ale universului juridic, precum și pe teme geopolitice, geostrategice și de securitate și apărare, dialoguri, prezentări ale unor centre și institute de studii și cercetări științifice de profil din țară și din străinătate, baze de date, bibliografii și alte rezultate ale cercetării științifice, cu scopul de a oferi profesorilor, doctoranzilor, masteranzilor, studenților, persoanelor publice și tuturor celor interesați de problematica domeniilor strategice educationale, economice, juridice și ale securității și apărării, informații, analize, sinteze, comentarii, puncte de vedere etc., precum și un cadru generos de dezbateri științifică. Revista apare în format tipărit, în format DVD-ROM și în format pdf la adresa <http://iss.ucdc.ro>

STRATEGIC UNIVERSE is an academic scientific journal of The Christian University "Dimitrie Cantemir" with quarterly appearance, which meets in its pages, in some permanent columns, articles and studies on topics of strategic management education, the strategic economic universe, the universe legal and on security issues, dialogues, presentations of centers and institutes for studies and scientific research in the country and abroad, databases, bibliographies and other results of scientific research in order to provide teachers, PhD, MA, students, public figures and all those interested in the problem areas educational strategic, economic, legal and security information, analysis, synthesis, comments, views, etc., and a generous framework of scientific debate. The journal appears in print, on DVD-ROM and in PDF format at <http://iss.ucdc.ro>.

ISSN 2067-7464 Print ISSN 2068-1682 Online

ADRESA: Splaiul Unirii nr. 176, sector 4, București
Tel: 021.330.99.56; (021)330.70.00; 330.79.11; 330.79.14
Fax: 021.330.87.74; <http://iss.ucdc.ro>; email: iss@ucdc.ro

București, 2018